PARAPHRASE

VAN HET BOEK VAN DE PROFEET

JESAJA

DOOR

Dr J. SCHELHAAS Hzn

EERSTE DEEL

HOOFDSTUK 1:1—39:8

T. WEVER — FRANEKER

TER INLEIDING.

§ 1. *De profeet Jesaja.*

De datum van de geboorte en van de dood van de profeet Jesaja is onbekend. Hij treedt ineens in de geschiedenis op als profeet, die machtig is in verschijning en woord. Wel beschrijft hij zelf de roeping tot profeet, maar ook het roepingsvisioen staat niet aan het begin van het boek Jesaja. Nadat hij de toekomstige bezoeking aan Hizkia heeft voorzegd tengevolge van de wijze, waarop deze koning de gezanten uit Babel had ontvangen, verdwijnt hij ook ineens weer uit de te boek gestelde historie.

De plaats van de geboorte van Jesaja wordt ons ook niet medegedeeld. Verondersteld mag worden, dat hij in Jeruzalem geboren en getogen zal zijn, omdat hij in heel zijn optreden de indruk maakt, dat hij een echte Jeruzalemmer is geweest, terwijl hij voorzover bekend is ook slechts in deze stad gewoond en gewerkt heeft.

De naam van de profeet is *Jesjajahu,* in de vertaling steeds weergegeven door *Jesaja.* De betekenis van de naam is: *Jahweh (de HERE) bewerkt heil.* Deze naam is voor Jesaja klaarblijkelijk een program geweest. En aan dat program is hij in heel zijn profetisch optreden trouw gebleven. Hij kan dan ook als verkondiger van het heil, dat in de komende Messias besloten ligt, de evangelist van het Oude Testament worden genoemd.

De naam van de vader van Jesaja is *Amoz.* Van deze Amoz is verder niets in de Heilige Schrift te vinden. De Rabbijnse overlevering bevat de mededeling, dat de vader van Jesaja een broeder van koning Amazia is geweest. Maar deze overlevering is niet betrouwbaar. Zij kan haar ontstaan te danken hebben aan Jesaja's voorname allure, aan zijn vrijmoedig optreden tegenover koningen, aan zijn grote begaafdheid en invloed. Hij wordt om zijn majestueuze prediking terecht de koning van de profeten genoemd. De naam van zijn vader doet dienst om hem te onderscheiden van andere mannen, die dezelfde schone naam mochten dragen.

Jesaja is gehuwd geweest. Zelf noemt hij zijn vrouw *profetes.* Haar eigennaam is niet bekend. De profeet had tenminste twee zonen. De éne

heette *Sjear Jasjub* [1]) en de andere *Maher Sjalal Chasj Baz* [2]). Deze namen moesten dienstbaar zijn aan de prediking van Jesaja.

De roeping van Jesaja tot profeet geschiedde in het sterfjaar van koning Uzzia, ± 740 vóór de geboorte van Christus. Zij had plaats vóór de dood van deze koning. Want Jesaja heeft geprofeteerd in de dagen van Uzzia, Jotham, Achaz en Jehizkia, koningen van Juda, Jes. 1 : 1. Het vermoeden wordt geuit, dat hij ook nog in de dagen van Manasse heeft geprofeteerd. Maar daarvan is niets bekend. En daartegen schijnt te spreken, dat Manasse in de opsomming van de koningen in Jes. 1 : 1 niet wordt genoemd. Bij de catastrophe van Sanherib (± 701 v. Chr.) is hij nog werkzaam. Omstreeks die tijd valt ook zijn optreden tegen Hizkia na de ontvangst van de gezanten van Babel.

Wanneer en hoe hij gestorven is, weten wij niet. De Rabbijnse overlevering zegt, dat hij tijdens de regering van Manasse doormidden is gezaagd. Maar ook deze overlevering mist voldoende grond. In Hebr. 11 : 37 wordt wel van martelaren gesproken, die doormidden gezaagd zijn, maar namen worden daar niet genoemd. Daarom kan ook deze uitspraak geen steun verlenen aan de Rabbijnse overlevering aangaande de dood van Jesaja.

Jesaja is verschenen in een bijzonder gewaad — een haren mantel —, waardoor de indruk van zijn boodschap werd versterkt. Hij heeft zich ook drie jaren lang zonder opperkleed en barrevoets vertoond, als was hij een balling. In al zijn doen en laten liet hij zich beheersen door de verkondiging, die hij moest brengen. Zo is hij een lichtende verschijning geweest in de duisternis van zijn tijd en tevens voor alle tijden.

§ 2. *De profetische werkzaamheid van Jesaja.*

Gedurende meer dan veertig jaar heeft Jesaja als profeet zijn Zender gediend. Hoewel vele van zijn profetieën niet rechtstreeks betrekking hebben op de geschiedenis van zijn dagen, heeft hij toch ook dikwijls ingegrepen op de historie van zijn tijd door de boodschap, die hij had te brengen.

In de dagen van Uzzia en Jotham bestrafte hij de zonden van leidslieden en volk. Hij kondigde de oordelen des HEREN aan.

Toen koning Achaz zich bedreigd zag door de verbonden koningen van Damaskus en Samaria, trad de profeet de koning tegemoet met een concrete boodschap Gods. Hij riep op tot stil vertrouwen en bood als gezant des Heren de koning een teken aan, maar Achaz wilde niet luisteren.

---

1) *Een overblijfsel bekeert zich* of *keert terug.*
2) *Haastig Buit, Spoedig Roof.*

Daarop handhaafde Jesaja wel de voorzegging aangaande de machteloosheid der verbonden koningen, maar profeteerde hij tevens de komende ellende door het optreden van de overweldiger, wiens hulp door Achaz werd ingeroepen. Tevens wees hij echter op de komst van Immanuël.

De opkomst van de macht van Assur werd voorzegd, maar evenzeer de ondergang van deze wereldmacht.

Tegen de pro-Egyptische politiek van de hoofden van Jeruzalem keerde hij zich in later tijd met kracht.

Bij de bedreiging van Jeruzalem door de veldheer van Sanherib heeft Jesaja de verbreking van Assurs macht aangekondigd. Op wonderbare wijze heeft de HERE deze profetie vervuld.

Na de komst van de gezanten uit Babel heeft de profeet de ballingschap van volk en dynastie voorzegd, die komen zou in later dagen, in ieder geval na de dood van Hizkia.

Er zijn ook profetieën, die op bepaalde personen betrekking hebben. We wijzen daartoe op de profetie aangaande Sebna en Eljakim. Ook de profetie betreffende de genezing van Hizkia kan daartoe gerekend worden.

Jesaja was in zijn concrete uitspraken echt een man van zijn tijd, die ten volle meeleefde en in verschillende situaties duidelijk het Woord Gods deed horen.

Opvallend is, dat hij ook geprofeteerd heeft tegen vele volken. Dit moet gezien worden als samenhangend met de komst van het koninkrijk Gods, waarvan Juda, Jeruzalem en Sion de vertegenwoordigers waren.

In de profetieën, die een aanwijsbare oorzaak hebben, komt meermalen een belichting van verre toekomst voor. Daarbij valt het op, dat van gericht wordt gewaagd, maar dat tegelijk wordt verkondigd, dat door gericht heen redding door gerechtigheid zal worden geschonken. Er is gericht voor de natiën, maar ook voor Jeruzalem. Doch door de gerichten heen daagt de redding, die volkomen is.

Gerichten, die geducht zullen zijn, worden nog weer opgeheven. De Messias komt, die ook door gericht getroffen wordt, maar Hij doorstaat het gericht, draagt het en neemt het weg voor degenen, die in Hem geloven.

Het eindgericht en de volkomen verlossing zijn ten nauwste met elkander verbonden. Heerlijk is de tekening van de vrede, die in gerechtigheid is gegrond, de vrede, die volkomen is en eeuwig duurt.

Hetgeen in profetieën, die een concrete directe aanleiding hebben, kort samengevat te vinden is, wordt breder uitgewerkt en van alle zijden belicht in Jes. 40—66. Het verband is in wezen gelijk en de telkens optredende volgorde valt bij nadere beschouwing in het oog. Daarom kan

geen wezenlijk onderscheid gesteld worden tussen de profetie in Jes. 1—39 en die in Jes. 40—66. Er is wel verschil in die zin, dat in Jes. 40—66 de profetieën meer uit grotere eenheden bestaan en ook meermalen niet zo sterk met concrete bestaande situaties verbonden zijn. Maar verder gaat dit verschil in feite toch niet.

Daarom is het ook te verstaan, dat zij, die Jes. 40—66 aan Jesaja ontzeggen, tevens talrijke gedeelten uit Jes. 1—39 niet aan deze profeet toekennen, terwijl zij, die van het auteurschap van Jesaja wat betreft Jes. 1—39 overtuigd zijn, ook geen behoefte hebben aan een Deutero- en Trito-Jesaja-hypothese, waarbij onbekende mannen uit veel later tijd als auteurs worden voorgesteld.

De profeet gebruikt in zeer sterke mate de directe uitbeelding. Hij tekent menigmaal als geschiedend of geschied, wat nog in verre toekomst ligt en ook als toekomstig in bepaalde gedeelten wordt voorzegd. Hij doet dit blijkbaar om levendig voor ogen te stellen, wat hij te zeggen heeft. Hij is een meesterlijk stylist, een kunstenaar bij de gratie Gods.

Wij zijn van oordeel, dat aan ideële verplaatsing naar een andere tijd niet behoeft te worden gedacht. De profeet heeft de toekomst zo voor ogen door de wonderlijke inspiratie des Heiligen Geestes, dat hij er ten volle in meeleeft en haar daarom kan tekenen, alsof hij er bij tegenwoordig is. Maar nadat hij zulk een beeld van de toekomst heeft ontworpen, laat hij weer duidelijk uitkomen, dat hij gesproken heeft over hetgeen in de verre toekomst geschieden zal.

Zodra dit wordt opgemerkt, komen de verbanden, die er zijn, aan het licht. Natuurlijk blijven er voor ons besef dan nog wel eens moeilijkheden. Jesaja schreef zoveel eeuwen geleden, en hij was een echte Oosterling met bovendien een geheel eigen, een geheel bijzondere wijze van voorstelling en vormgeving.

De profeet heeft alle tijden belicht, over vele volken geprofeteerd, de gang van Gods volk door de eeuwen heen getekend en de grote dag van 's HEREN toekomst voorzegd, die aanbreekt door het wonderlijke ingrijpen Gods in gericht en redding.

Indrukwekkend is heel zijn optreden, majestueus zijn boodschap, magistraal zijn taal.

§ 3. *Het boek Jesaja.*

Het opschrift in Jes. 1 : 1 zegt, dat het boek Jesaja bevat het gezicht, dat Jesaja, de zoon van Amoz, gezien heeft over Juda en Jeruzalem in de dagen van Uzzia, Jotham, Achaz en Jehizkia, koningen van Juda.

Voor ons is deze mededeling van beslissende betekenis, omdat wij overtuigd zijn van de onfeilbaarheid van de Heilige Schrift. Maar wij zijn tevens van oordeel, dat dit boek zelf voor hen, die in de openbaring Gods geloven, ook duidelijk getuigenis geeft van de waarheid, dat Jesaja de auteur is. Het vooroordeel, dat de profeet aan zijn horizon gebonden is, breekt de profetieën, die nu een schoon geheel vormen, stuk. Verwarring treedt dan in de plaats van harmonie. Wie echter overeenkomstig het Woord Gods gelooft, dat de profeten door de inspiratie van de Heilige Geest over verre toekomstige tijden konden spreken en in staat waren concrete voorzeggingen te doen, die buiten de horizon van hun tijd gaan, ziet de eenheid en samenhang van het geschrift en de heerlijkheid van de inhoud van de boodschap Gods.

Voor de nadere argumentatie betreffende de afwijzing van *de Deutero- en de Trito-Jesaja-hypothese* verwijs ik naar mijn *De lijdende Knecht des HEREN (Het Ebed-Jahwe-probleem)*, Groningen, 1933.

Het opschrift van het boek geeft typering van de inhoud als „gezicht". De profeet ziet, wat hij zeggen moet. Ook wat hij hoort, wordt wel als gezicht aangeduid, omdat op *bovenzinnelijke waarneming* de nadruk valt. Natuurlijk is het niet de bedoeling, te zeggen, dat al wat volgt gezicht is in engere zin. Heel de inhoud is gezicht en hetgeen dienstig is om het gezicht ten volle tot zijn recht te doen komen en het van alle zijden in het licht te stellen. Ook de geschiedenis, die b.v. in Jes. 36—39 beschreven wordt, is in ruimere zin genomen gezicht, omdat zij de omlijsting is van de profetie en tevens mededeling bevat van de vervulling der profetie, voorzover zij op die tijd betrekking had.

Jesaja heeft blijkens het opschrift gezien het gezicht over Juda en Jeruzalem.

Juda en Jeruzalem worden genoemd, omdat het in het gezicht wezenlijk daarom gaat, maar dan niet alleen in de letterlijke betekenis doch ook in hun typische en eeuwige zin. De typische en eeuwige zin gaat uit van het aardse land en de aardse stad als woonplaats van God, waarin echter begrepen ligt de ware volkomen woonplaats Gods: *de nieuwe hemel en de nieuwe aarde.* Deze plaatsen hebben ook slechts wezenlijke waarde en betekenis in de Messias, die de vervulling is van stad en tempel, die ook zelf *het levende verbond* is, in Wie het volk *volk des verbonds* is, waarin God wonen wil.

Het gaat om het koninkrijk Gods. Daarom kunnen ook vele profetieën over tal van volken hierbij inbegrepen worden gedacht. Zij zijn nodig om de gerichten en de redding Gods van verschillende zijden te belichten. Ook daarin gaat het om de komst van Gods koninkrijk. Zij

houden dus nauw verband met de profetie over Juda en Jeruzalem. Ja, zij zijn er het noodzakelijk geacht complement van.

Het principe voor de volgorde en de indeling van het boek Jesaja is niet in alle delen duidelijk. Soms schijnt de tijd van ontstaan invloed te hebben geoefend. Dan weer krijgt men de indruk, dat de verwantschap van de inhoud hierbij van grote betekenis is geweest. Ook is het niet onwaarschijnlijk, dat er eerst kleinere verzamelingen van profetieën zijn geweest, die dan later tot één geheel zijn samengevoegd, zonder dat men er steeds op bedacht was een volgorde te ontwerpen, waardoor een systematisch opgebouwd boek tot stand kwam. Op deze wijze laat zich verklaren, dat het roepingsvisioen niet aan het begin, maar in hoofdstuk 6 staat. Toch kan hiervoor ook zeer wel een andere reden hebben bestaan.

Een indeling volgens een bepaald principe is niet te geven. Daarvan zien we dan ook af. Wel houden we ons aan de indeling: Jesaja I en Jesaja II, Jes. 1—39 en Jes. 40—66.

De tijd van ontstaan is van verscheidene profetieën niet precies te bepalen. Voorzover deze te benaderen is of ook om bepaalde redenen bespreking daarvan noodzakelijk is, wordt daarover kort in een noot gehandeld.

Ook wordt als dit gewenst is in de noten een bepaald verband besproken. Overigens wordt voor de inhoud verwezen naar de inhoudsopgave aan het einde van de paraphrase.

Het boek Jesaja is een machtig geschrift. Het is ook een eenheid. Maar de opbouw kan nog niet in alles worden nagerekend en getekend.

OPSCHRIFT [1]). 1 : 1.

1 : 1 Dit boek bevat het gezicht van Jesaja, de zoon van Amoz, dat hij door bovenzinnelijke waarneming gezien heeft over Juda en Jeruzalem. Het is één geheel en toch tegelijk uit verschillende delen samengesteld. En ook wanneer de profeet ziet, wat op andere volken betrekking heeft, dan blijven toch Juda en Jeruzalem het middelpunt, waarom het gaat. Dan dient ook deze openbaring de belichting van het koninkrijk Gods in zijn gang door de tijden en in zijn komst tot volkomenheid. Dan staat toch in het centrum het volk en de stad Gods in hun ware zin en eeuwige betekenis. Jesaja heeft dit gezicht gezien in de dagen van Uzzia, Jotham, Achaz en Jehizkia, die achtereenvolgens als koningen van Juda te Jeruzalem hebben geregeerd.

GERICHT EN VERLOSSING AAN EEN ZONDIG VOLK VOORGESTELD [2]). 1 : 2-31.

Tevergeefs om de zonde geslagen. 1 : 2-9.

1 : 2 Hoort, hemelen, en aarde, neig uw oor! [3]) Heel de schepping luistere met eerbied en ontzag, met belangstelling en nauwlettendheid! Want de HERE, de God des verbonds, die zijn liefde toont, maar ook zijn toorn doet gevoelen, die zijn beloften houdt, maar ook zijn eisen handhaaft en

---

[1]) Dit opschrift heeft betrekking op heel het boek. De opsomming van de koningen, tijdens wier regering Jesaja werkzaam is geweest, doet duidelijk zien, dat heel de tijd van het optreden van de profeet in het oog wordt gevat.

[2]) Dit gedeelte vormt één geheel. De tijd van ontstaan wordt niet meegedeeld. Omdat het volk, zie vs 5 v.v., reeds door geduchte slagen getroffen is, zal te denken zijn aan de donkere tijd van Achaz. Dit hoofdstuk is een inleiding op het boek Jesaja.

[3]) Vgl. Deut. 32 : 1.

zijn bedreigingen volvoert, spreekt in gekrenkte liefde met heilige verontwaardiging tot het volk, waarmede Hij zijn verbond gesloten heeft. Hij zegt in zijn afkeer van hun liefdeloosheid en trouweloosheid: Ik heb kinderen grootgebracht en opgevoed, hen ook tot eer en aanzien gebracht, voor hen gezorgd als hun Vader, maar zij zijn van Mij
3 afvallig geworden. Zij zijn erger dan het domme dier, ja zij worden door de beesten, die het meest van verstand ontbloot zijn, nog beschaamd gemaakt. Een rund kent zijn eigenaar en een ezel de krib van zijn meester. Deze redeloze dieren hebben een band aan de mens, die hen in bezit heeft en geregeld verzorgt. En zij beantwoorden die zorg met aanhankelijkheid. Al missen zij verstand en inzicht, zij vergissen zich niet. Zij vergeten niet, wie hen van het nodige voorziet en waar hun dit geschonken wordt. Maar Israël, dat Ik in liefde verzorgd en met gunsten overladen heb, heeft geen begrip. Mijn volk, dat Ik aan Mij verbond en in mijn gemeenschap wilde doen delen, heeft geen inzicht. Hoewel het redelijk verstand niet ontbreekt, is er toch geen wezenlijke kennis. Het volk, naar mijn naam genoemd, geniet gaarne de gaven, maar wil van de Gever niet weten. Ongevoelig en ondankbaar versmaadt het mijn liefde. Geen sprank van kinderlijke gezindheid en genegenheid is aanwezig. De liefde ontbreekt en zo leven zij in dwaze zondig-
4 heid en goddeloosheid voort. Wee het zondige volk, de natie, zwaar beladen met ongerechtigheid, het gebroed van boosdoeners, de verdorven kinderen! Zij hebben de HERE verlaten als trouweloze verbrekers van het verbond. De Heilige Israëls, die oneindig hoog boven zijn schepping verheven een afkeer van de zonde heeft, maar ook zondaren door gerechtigheid redden en heiligen wil, hebben zij versmaad. In hun boosheid en onheiligheid, in hun afkeer van de dienst Gods en hun lust tot de dienst der zonde, hebben zij zich achterwaarts gewend en Hem de rug toegekeerd. Op stuitende wijze tonen zij zo ook nog hun goddeloosheid.

5 Waarom wilt gij nog meer geslagen worden, gij die maar voortgaat met af te wijken? En dat, terwijl gij reeds zo getroffen zijt, dat er nauwelijks nog plaatsen zijn, die kunnen worden geraakt! Het gehele hoofd is ziek, het

gehele hart totaal verzwakt. Uw edelste delen zijn reeds door de slagen, die vielen, van kracht beroofd en aan ver-
6 breking prijsgegeven. Van de voetzool af tot de schedel toe is er niets gaaf: het is alles wond en striem en verse kwetsuur. Zij zijn bovendien niet uitgedrukt noch verbonden, noch met olie verzacht.
7 Op een andere wijze gezegd: Uw land — het is een woestenij, uw steden — zij zijn met vuur verbrand, uw akker — voor uw eigen ogen eten vreemden daarvan. Het is een woestenij, zoals dit het geval is bij een omkering door vreemden, waarbij alles onderstboven wordt gezet.
8 En de dochter van Sion — naar haar afkomst zo edel en naar de haar eertijds verleende positie zo rijk door gemeenschap — is achtergebleven als een hut in een wijngaard, als een nachthut in een komkommerveld, als een belegerde stad, eenzaam, verlaten, in benauwdheid, niet gerekend en niet gezocht.
9 Indien de HERE der heerscharen, die over de hemelse en aardse machten gebiedt en door zijn schepselen in legerformatie wordt gediend, niet in zijn toorn nog aan zijn lankmoedigheid en ontferming had gedacht en als blijk van zijn ongehouden goedertierenheid ons enige weinige ontkomenen had overgelaten, dan zou de ondergang volkomen zijn geweest. Wij waren dan immers als Sodom geworden, aan Gomorra gelijk, de steden die bij gebrek aan voldoende rechtvaardigen om haar goddeloosheid van de aarde zijn verdaan.

Genodigd tot bekering, die beter is dan offers. 1 : 10-20.

1 : 10 Hoort het woord des HEREN, bestuurders van Sodom! [1]) Neigt het oor tot de onderwijzing van onze God, volk van Gomorra! [1]) Luistert met aandacht en ontzag, vorsten en volk, gij die in zondigheid en boosheid wedijvert met de goddeloosheid van de steden, die eens in toorn zijn omgekeerd!
11 Waartoe dient Mij de menigte van uw slachtoffers?

[1]) Men lette op de schokkende naamgeving.De leiders en het volk worden genoemd, alsof zij behoren tot de meest goddeloze steden, die door gericht vernietigd zijn. Men zie hiervoor ook Deut. 29 : 23.

zegt de HERE. Wat kunnen zij voor waarde hebben, wanneer gij het in de veelheid zoekt, terwijl de toewijding van het hart ontbreekt? Hoe kunt gij denken, dat het vele van belang is voor Mij, die immers alles bezit! Ik begeer uw in uitwendigheid gebrachte offers niet, Ik heb er zelfs een afkeer van. Ik stel slechts prijs op de offers, die Mij in liefde worden gebracht. Zat ben Ik van de brandoffers van rammen en het vet van mestkalveren, en aan het bloed van stieren, schapen en bokken heb Ik geen welgevallen.

12 Wanneer gij komt om voor mijn aangezicht te verschijnen — en gij doet dit zonder liefde, geloof en toewijding, alleen omdat gij meent, dat uw komst op zichzelf Mij aangenaam is en Mij gunstig kan stemmen —, dan vraag Ik: Wie heeft dit ooit van uw hand geëist, mijn voorhoven te vertreden? Iets anders is het immers niet! Het betreden van mijn heiligdom zonder eerbied is toch slechts een vertreden! Het dikwijls verschijnen zonder heilige gezindheid is niets anders dan een plattreden van gewijde plaatsen,
13 een schenden van de heiligheid! Gaat niet voort, huichelachtige offers te brengen — gruwelijk reukwerk is het Mij. Nieuwe maan en sabbat, het bijeenroepen van samenkomsten — Ik verdraag het niet: het is immers een brutale verbinding van onrecht en feestelijke vergadering, die niets met elkander gemeen hebben, ja elkander geheel uitsluiten.

14 En hoe meer men zich aan feesten, aan mijn dienst gewijd, overgeeft zonder liefde en geloof, des te dieper is mijn walging. Uw nieuwemaansdagen en uw hoogtijden haat Ik met heel mijn ziel. Zij zijn Mij een last. Ik ben moede ze
15 te dragen. Wanneer gij in de devote gestalte van de bidder — maar zonder gebed in het hart — uw handen uitbreidt, verberg Ik mijn ogen voor u. Ook wanneer gij door een overvloed van woorden het gebed vermenigvuldigt, terwijl het bij schone woorden blijft, hoor Ik niet. Uw handen, die gij in gebedshouding naar Mij hebt uitgestrekt, zijn immers vol bloed [1]). Want gij hebt onschuldig bloed vergoten en door verdrukking en afpersing u ten koste van de zwakken wederrechtelijk verrijkt. Het is toch zeker afschuwelijk, te

---

[1]) Dit behoeft natuurlijk niet letterlijk het geval te zijn. In de ogen des HEREN zijn hun handen vol bloed, omdat zij bloedschuld op zich hebben geladen.

16 bidden met een hart, dat de boosheid mint. Wast u, reinigt
u, doet uw boze daden uit mijn ogen weg, houdt op kwaad
17 te doen, leert goed te doen, tracht naar recht, houdt de
geweldenaar in toom, doet recht aan de wees, verdedigt de
rechtszaak van de weduwe. Bekeert u in berouw van uw
zonden in woord en daad, zoekt uw verlossing alleen in de
gerechtigheid, die redt, maar laat de gerechtigheid ook
heerschappij oefenen in uw wandel, en weest barmhartig en
hulpvaardig jegens hen, die liefderijke hulp behoeven.
18 Komt toch, en laat ons tezamen rechten, zegt de HERE.
Stelt u voor mijn gerechtigheid, die aan de zonde ontdekt
en haar met straf bedreigt. Laat u echter niet door de zon-
de weerhouden noch door de schrik voor het heilig gericht!
Want bij Mij is gerechtigheid, die redt door genoegdoe-
ning en vergiffenis. Komt in berouw tot Mij, want voor be-
rouwvollen, die op genade hopen, is er vergeving en kwijt-
schelding van schuld en straf. Ja ook de diepstgevallenen,
die met een verbroken hart tot Mij vluchten, worden niet
afgestoten, maar door mijn gerechtigheid gered en gehei-
ligd. Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit
worden als sneeuw. Al waren zij rood als karmozijn, zij zul-
len worden als witte wol. Het hechtste en diepste rood van
zonde en verkeerdheid kan door de verzoening der zonden
voor het wit van mijn gerechtigheid en heiligheid geen
stand houden. Geen zonde zo groot, of zij wordt vergeven
19 als zij in oprechtheid beleden wordt. Indien gij gewillig zijt
en luistert, gelovig het tot u gesproken woord aanneemt
en u gehoorzaam daaraan onderwerpt, dan zult gij van de
vloek verlost en met zegen gekroond worden. Als teken
daarvan en als blijk van liefderijke gunst zult gij het goede
des lands eten en verlost van vloek de volle vrucht ge-
nieten.
20 Maar indien gij weigert en weerspannig zijt, in onge-
loof volhardt en in harde ongehoorzaamheid het tot u ge-
sproken woord verwerpt, dan zal de vloek uw deel zijn, die
op de dienst der zonde rust: als blijk daarvan zult gij door
het zwaard verteerd worden. Zowel de belofte als de be-
dreiging gaan gewis in vervulling. Zij staan vast en zijn on-
aantastbaar. Want de mond des HEREN heeft het ge-
sproken.

De reddende en straffende gerechtigheid in het gericht over Jeruzalem. 1 : 21-31.

1 : 21 Ach! hoe is de getrouwe veste tot een ontuchtige gewor-
den, zij die eens vervuld was van recht, waarin gerechtigheid
22 als in haar woning overnachtte — en nu moordenaars! Uw
zilver werd tot slakken, uw edele wijn is met water vervalst.
Wat waardevol was werd waardeloos, wat geur en kracht
bezat slap en smakeloos. Alles werd door de zonde in zijn
23 tegendeel verkeerd. Uw vorsten, die krachtens hun positie
voorbeelden van trouw en van rechtvaardigheid behoorden
te zijn, zijn opstandelingen en metgezellen der dieven. In
hun begeerte naar geld en goed verkrachten zij het recht
ten koste van de zwakken, die juist op hun bescherming
moesten kunnen rekenen. Ieder van hen is belust op ge-
schenken en jaagt beloningen na. Omkoopbaar als zij zijn,
dienen zij niet het recht, hoewel zij als rechters zijn aange-
steld. Zij misbruiken de rechtspraak tot hun eigen voor-
deel. En hard in hun zelfzucht en geldzucht zijn zij wreed
en onbarmhartig jegens hen, die hun natuurlijke beschermers missen en daarom te meer op hun hulp in het gericht aanspraak mogen maken. De wees doen zij geen recht en de rechtzaak van de weduwe vindt bij hen geen gehoor.
24 Daarom luidt het woord van de Here, de HERE der
heerscharen, de Machtige Israëls, die met almacht is be-
kleed, over de schepselen souverein gebiedt, voor zijn volk
trouw zorgt, maar toornt tegen het volk, dat Hij wel aan
Zich wilde verbinden, maar dat in ontrouw en in vrekkige
zelfzucht de ongerechtigheid en de goddeloosheid dient:
Wee, Ik zal Mij genoegdoening verschaffen ten aanzien van
mijn tegenstanders en Ik wil Mij wreken op mijn vijanden.
25 Ik zal mijn hand tegen u keren. Ik zuiver uw slakken als
26 met loog uit en al uw looddelen zal Ik verwijderen. Wan-
neer gij als het zilver gelouterd zijt, wanneer de ontrouwe
verkrachters van het recht door mijn gericht getroffen zijn,
dan zal Ik u weer rechters geven als in de aanvang en raads-
lieden als in het begin. Daarna zal men u, daar het recht
weer zal heersen en alle onrecht zal zijn weggedaan, noe-
men: stad der gerechtigheid, getrouwe veste.
27 Sion zal door recht, dat richt en redt, verlost worden,

en wie daaruit zich bekeren door gerechtigheid, die door
28 voldoening deel geeft aan vrijspraak en verzoening. Maar verbrijzeling komt over de afvalligen en de zondaars tezamen, die zich verharden in de dienst van zonde en ongerechtigheid en weigeren zich te bekeren. Wie de HERE verlaten, zullen vergaan.
29 Want gij zult beschaamd staan om de terebinten, die gij begeerd hebt, en gij zult rood van schaamte worden om
30 de tuinen, die gij verkoren hebt. Want terwijl gij, verstrikt in afgodendienst, bij de terebint en in de tuin uw heil hebt verwacht en gezocht en op de krachten der natuur uw hoop hebt gesteld, zult gij juist het omgekeerde verkrijgen van hetgeen gij daar meendet te zullen vinden. Gij zult worden als een terebint, waarvan het loof afvalt, en als een tuin, die geen water heeft en dus aan verschroeiing en verdorring is
31 prijsgegeven. De sterke, die op eigen kracht vertrouwt en op de hulp van afgoden hoopt, zal worden tot afval van vlas, krachteloos en waardeloos als het is, maar tevens licht ontvlambaar en uiterst brandbaar. Zijn werk, het maaksel van zijn handen, zal worden tot een vonk. En deze vonk zal vallen in het brandbaar materiaal. Zo zullen de sterke en zijn werk zelf werkzaam zijn in het over zich halen van het gericht. Zij zullen beide tezamen verbranden, zonder dat er iemand blust. Het vuur van het gericht zal onuitblusselijk zijn voor hen, die in hun zonden sterven.

VERNEDERING EN VERHEERLIJKING [1]). 2 : 1—4 : 6.

Opschrift [2]). 2 : 1.

2 : 1 Hetgeen thans volgt bevat het woord, dat Jesaja, de

---

[1]) De hoofdstukken 2—4 vormen een eenheid. Begonnen wordt met een heerlijke voorzegging van komend heil, geëindigd wordt met een soortgelijke belofte. Daar tussen in ligt de tekening van de zonde van het volk en de bedreiging met gericht. De beschrijving van de toestand van het volk doet zien, dat er weelde is, die mede dienstbaar is aan een leven in hoogmoed, brooddronkenheid en boosheid. Te denken zal zijn aan de tijd vóór Achaz' troonsbeklimming: de periode van de regering van Uzzia en Jotham. Omdat de koning niet in de gerichtsaankondiging genoemd wordt, kan ook hierin een aanwijzing gelegen zijn, om te denken aan die tijd. Want zowel Uzzia als Jotham behoorden tot de godvrezende vorsten van Juda.

[2]) Dit opschrift behoort tot hoofdstuk 2—4. Het is beperkter dan het opschrift

zoon van Amoz, met bovenzinnelijke waarneming begiftigd, als profeet gezien heeft over Juda en Jeruzalem.

Sion middelpunt van het komende vrederijk. 2 : 2-5.

2 : 2 Het zal geschieden in het laatste der dagen, in de tijd, waarin het heil der toekomst geschonken wordt, dat door het wonderlijk ingrijpen van de almacht Gods in redding en gericht tot volkomenheid komt: dan zal de berg [1]) van het huis des HEREN — nu nog voor het menselijk oog gering en laag en wankel — in onbewegelijke zekerheid vast staan aan het hoofd der bergen en verheven zijn boven de heuvelen. En wanneer hij door zijn hoogheid en verhevenheid ook bekend is geworden in zijn betekenis als plaats van de volheid der gemeenschap Gods, dan zullen alle volken naar hem toestromen.

3 Begerig naar de kennis der waarheid en naar de genieting van de gemeenschap met de levende God, zullen vele natiën optrekken en in heilig enthousiasme tot elkander zeggen: Komt, laten wij opgaan naar de berg des

---

in 1 : 1. De koningen worden niet genoemd. Hier wordt ook speciaal *over Juda en Jeruzalem* gesproken, al mag de typische en eeuwige zin, zie *Ter Inleiding,* niet worden voorbijgezien.

[1]) Uit deze profetie blijkt duidelijk, dat Jeruzalem hier gezien wordt naar zijn eeuwige betekenis en naar de volheid, waartoe het rijk Gods zal komen. Men kan hier de berg van het huis des HEREN niet letterlijk nemen, omdat hij als de hoogste der bergen wordt voorgesteld in de toekomst. Wel hangt deze zin met de letterlijke betekenis, die niet verwaarloosd mag worden, samen, maar hier is toch deze berg niet meer als de berg, waarop Jeruzalem was gebouwd, te zien. Wanneer dan ook alle volken naar hem toestromen, dan kan niet meer gedacht worden aan deze berg in de letterlijke zin van het woord. Alle volken zouden op die berg ook geen plaats kunnen vinden. Bovendien wordt wel het huis des HEREN genoemd, maar zoeken de volken kennis van de wegen des HEREN, onderricht in een godvruchtige wandel. Uit Sion gaat onderwijzing uit en uit Jeruzalem des HEREN woord. De vervulling van tempel en stad is gekomen. In de Messias wordt de volle gemeenschap met God geschonken en genoten. Gods Woord wordt in geloof aanvaard. De gerechtigheid krijgt heerschappij. De vrede komt, die in gerechtigheid is gegrond. Er is verlossing van zonde en ellende. Er is kennis, geloof, gemeenschap met God, vrede en zaligheid.

Natuurlijk moet men hier het profetisch perspectief niet verwaarlozen. De volheid wordt getekend, maar ook de weg naar die volheid.

HEREN, naar het huis van de God Jakobs, opdat Hij ons lere aangaande zijn wegen en opdat wij, met die kennis gewapend, in zijn paden wandelen. Want uit Sion, de berg der openbaring en der gemeenschap Gods, zal onderwijzing uitgaan, en des HEREN woord uit Jeruzalem, de stad des groten Konings, waar de HERE wonen wil.

4 En Hij zal richten tussen de volken en over vele natiën recht spreken. Dan zal de vrede heersen, die in gerechtigheid gegrond en aan de waarheid, de openbaring Gods, onderworpen is. Wanneer de oorzaak van oorlog en onenigheid is weggenomen, doordat de gerechtigheid heerschappij heeft en de mensen zich aan het recht Gods gewillig onderwerpen, dan zal er aan wapenen geen behoefte meer zijn. De vrede in de harten zal ook vrede onder de volken brengen. De volken zullen, zich verheugend in gerechtigheid, vrede en veiligheid, lust hebben tot de arbeid in de dienst des HEREN. Dan zullen zij hun zwaarden [1]) tot ploegscharen omsmeden en hun speren tot snoeimessen. Geen volk zal tegen een ander volk het zwaard opheffen en zij zullen de oorlog niet meer leren.

5 Huis van Jakob! komt, laten wij wandelen in het licht des HEREN!

De dag des HEREN tegen al wat hoog is. 2 : 6-22.

2 : 6 Gij hebt echter thans uw volk, het huis van Jakob, verworpen, omdat zij vol zijn van wat het Oosten biedt, vol ook van tovenarijen als de Filistijnen, die in het Westen wonen. Eén in wereldzin en afgodendienst, gaan zij vriendschappelijk hand in hand met kinderen van vreemden. Bij het geregeld handelsverkeer voegt zich de vertrouwelijke omgang. En zo wist men de grenzen uit, die door het verbond scherp en duidelijk zijn gesteld.

---

[1]) Het is naar ons oordeel onweersprekelijk, dat de profeet hier in beelden spreekt, wier zin duidelijk aan het licht treedt. Zij mogen natuurlijk niet letterlijk genomen worden, als zouden er nog *ploegscharen en snoeimessen* nodig zijn, die *zwaard en speer* vervangen, wanneer de volle vrede is gekomen, die hier getekend wordt.

7 Hun [1]) land is vol zilver en goud [2]), en aan hun [1])
schatten is geen einde. Ook is hun [1]) land vol paarden [2]),
en aan hun [1]) wagens is geen einde.
8 Ook is hun [1]) land vol afgoden: voor het werk van
eigen handen buigt men zich neer, voor wat eigen vingers
9 gemaakt hebben. Door dit onverstandig vertrouwen op wat
door hen zelf gemaakt is en door deze dwaze verheerlijking
van de afgod, die als menselijk product hen nimmer helpen
kan, verlagen zich de mensen en vernederen zich de man-
nen. Vergeef het hun niet!
10 Ga in de rotskloven en verberg u in de grond voor de
schrikwekkende verschijning des HEREN en voor de luister
van zijn majesteit!
11 De verwaten ogen der mensen worden vernederd en
de trots der mannen, die zich in ijdele hoogmoed verheffen,
wordt neergebogen, en de HERE alleen is te dien dage
verheven!
12 Want de HERE der heerscharen, die met almacht be-
kleed over de in legerorde gerangschikte schepselen ge-
biedt, houdt in zijn geduchte toorn een dag tegen al wat
hoogmoedig is en trots, tegen al wat zich verheft, opdat het
13 vernederd wordt: tegen alle trotse en hoge ceders van de
14 Libanon [3]) en tegen alle eiken van Bazan, tegen alle trotse
15 bergen en tegen alle hoge heuvels, tegen elke hoge toren
16 en tegen elke versterkte muur, tegen alle Tarsisvaarders [4])
en tegen alle indrukwekkende vlaggeschepen [5]).
17 Wanneer Hij als in een storm ten gerichte komt, dan
wordt alles neergeworpen, dat zich verheft, hoe machtig
het ook in menselijk oog mag wezen. Dan ontvalt aan de

---

[1]) In het Hebr. staat hier het enkelvoud: *zijn*. Om de betekenis in het licht te doen treden, kan in onze taal beter het meervoud worden gebruikt.

[2]) Men kan hierin ook een weerslag vinden op hetgeen in Deut. 17 wordt gezegd. Daar wordt de koning gewaarschuwd voor het houden van veel paarden en het te veel zilver en goud bijeenbrengen, zie vs 16 en 17.

[3]) Hier worden niet alleen de ceders bedoeld, maar hierin ligt ook dichterlijke uitbeelding van de trots der mensen, die zich op aardse kracht verheffen. Dit heeft men ook bij het volgende in deze pericoop te bedenken.

[4]) Bedoeld zijn de zeeschepen op de grote vaart. Men denke aan ons „Oost-Indië-vaarder".

[5]) De betekenis van het Hebr. woord is onzeker. Omdat het in het verband gaat over schepen, vermoeden we, dat *vlaggeschepen* zullen bedoeld zijn.

mensen alle steun. Dan wordt alle hoogmoed gebroken.
Dan wordt de verwatenheid der mensen neergebogen en
de trots der mannen vernederd.
18 En de HERE alleen is te dien dage verheven! De af-
goden, die immers slechts nietigheden en ijdelheden zijn,
zullen volkomen verdwijnen.
19 In die grote nood en bittere angst kruipt men in de
spelonken der rotsen en in de holen van de grond voor de
schrikwekkende verschijning des HEREN en voor de luister
van zijn majesteit, wanneer Hij opstaat om de aarde te ver-
schrikken.
20 Te dien dage zal de mens in zijn radeloosheid de
machteloosheid van de afgoden zien en wat hij eerst zo
hoog waardeerde en diep vereerde gaan verachten. Hij zal
zijn zilveren en gouden afgoden, die hij zich gemaakt had
om zich daarvoor neer te buigen, als waardeloze en schade-
lijke voorwerpen voor de ratten en de vleermuizen werpen,
21 bij zijn vlucht in de rotsholten en in de bergspleten uit
vrees voor de schrikwekkende verschijning des HEREN
en de luister van zijn majesteit, wanneer Hij opstaat om de
22 aarde te verschrikken. Laat toch af van de mens, wiens
adem in zijn neus is, want wat is hij te achten, vergankelijk
en broos als hij is en in niets bestand tegen de almacht van
zijn Schepper, tegen Wie hij gezondigd heeft?

Wegneming van de leiders, anarchie en terreur. 3 : 1-15.

3 : 1 Want zie, de Here, de HERE der heerscharen, de God
des verbonds, die met almacht gebiedt over de in leger-
formatie geordende schepselen, neemt in zijn heilige toorn
stut en steun uit Jeruzalem en Juda weg: elke stut van
2 brood en elke stut van water; held en krijgsman, rechter en
3 profeet en waarzegger en oudste; hoofdman over vijftig en
hooggeplaatste gunsteling en raadsman en vakkundig hand-
werksman en geslepen bezweerder. Het volk zal door hon-
ger en dorst gekweld worden en van al zijn leiders beroofd
zal het een prooi zijn van ontbindende machten. Door ver-
warring en verwildering geteisterd, zal men hulpeloos en
4 troosteloos geen uitkomst zien. Ik zal hun knapen tot
vorsten geven, moedwil en kindergril zullen over hen heer-

5 sen. In deze chaotische situatie zal de anarchie de terreur oproepen. Verbijsterd en verdeeld komt men met elkander in conflict. En het conflict leidt tot felle strijd. Het volk valt uiteen. Ze komen elkander te na en staan tegen elkander op: man tegen man, de een tegen de ander. Eerbied voor ouderdom en positie gaan geheel teloor. De knaap zal op de grijsaard en de verachte op de geëerde losstormen.
6 Wanneer iemand in zijn begeerte om van deze anarchie en terreur verlost te worden met grote aandrang zijn broeder in zijns vaders huis aangrijpt en pressie op hem uitoefent met de woorden: Gij hebt nog een mantel, wees dan toch onze aanvoerder en neem deze puinhoop [1]) onder
7 uw hoede! — dan zal deze te dien dage uitroepen: Ik kan geen heelmeester zijn, in mijn huis is immers geen brood en geen mantel, gij moet mij niet tot aanvoerder over het volk aanstellen!
8 Want Jeruzalem zal struikelen en Juda zal vallen, omdat de woorden van hun tong en hun daden tegen de HERE indruisen en zij zijn ogen tarten, die vol majesteit
9 op hen neerzien. Hun partijdigheid in het aanzien van personen getuigt tegen hen. En zij zijn zo schaamteloos, dat zij niet alleen zondigen maar ook daarover spreken, ja op hun zonden prat gaan, zij maken ze onverholen bekend, evenals Sodom dit eertijds deed, waarom het door het gericht Gods is vergaan. Wee hun ziel, want zij berokkenen zichzelf onheil, zij halen door eigen toedoen het kwaad over zich, zodat zij door hun eigen zonden worden gestraft.
10 Zegt, dat het de rechtvaardige [2]) wel zal gaan, want zij
11 zullen de vrucht van hun daden eten. Wee de goddeloze [2]), het zal hem slecht gaan, want hij zal loon naar werken ontvangen.

---

[1]) Met deze kenschetsing van de toestand als een *puinhoop* wordt gewezen op de verbreking van volk en staat, die wel zal moeten uitlopen op een verbreking ook van stad en land, als er geen verandering ten goede komt.

[2]) Deze tegenstelling is principieel en gaat in alles door. Dit wil niet zeggen, dat dit op aarde steeds blijken zal. Daarvan was men zelfs onder de oude dag wel doordrongen, al was er toen in het algemeen meer verband tussen dienst Gods en zegen in het leven, mede met het oog op de prediking van de eeuwige toekomst. De vrucht der daden is genadeloon. Het wordt in en om en door de Messias verkregen in de weg van geloof en bekering. De goddeloze verdient de ondergang door zijn goddeloze daden.

12 De tyrannen van mijn volk zijn kinderen, vrouwen
heersen over hen. Mijn volk! uw leiders zijn verleiders,
de weg, die u ten pad moest zijn, maken zij tot een doolweg,
zodat gij, hen navolgend, op verkeerde paden wordt geleid.
13 De HERE maakt Zich gereed om zijn rechtsgeding te
14 voeren, Hij staat klaar om volken te richten. De HERE zal
in het gericht gaan met de oudsten en de vorsten van zijn
volk. Tegen hen zal Hij Zich in het bijzonder keren in zijn
afkeer van de valse leiding, die zij gegeven hebben. In zijn
toorn zal Hij hen wijzen op hun goddeloos gedrag. Gij toch,
gij hebt de wijngaard [1]) geplunderd; wat de ellendige ont-
15 roofd is, is in uw huizen! Wat bezielt u, dat gij mijn volk
vertrapt en ellendigen mishandelt? luidt het woord van de
Here, de HERE der heerscharen.

Het oordeel over de trotse vrouwen van Jeruzalem.
3 : 16—4 : 1.

3 : 16 Ook zeide de HERE: Omdat de dochters van Sion [2])
hoogmoedig zijn en in haar behaagzieke trotsheid en ijdele
verbeelding met gerekte hals en lonkende ogen voorbij-
wandelen en met kleine kokette pasjes daarheen trippelen,
17 terwijl zij met haar voetringen rinkelen, daarom zal de
Here de schedel van de dochters van Sion schurftig maken
en de HERE zal haar schaamte ontbloten. Zo zal Hij haar
juist treffen in hetgeen waarop zij zich verhovaardigen.
18 Te dien dage zal de Here wegdoen al haar pronk: de
19 voetringen en de voorhoofdbanden en de maantjes, de oor-
20 hangers en de armbanden en de sluiers, de hoofddoeken en
de voetkettinkjes en de gordels en de reukflesjes en de
21, 22 tovermiddelen, de zegelringen en de neusringen, de feest-
gewaden en de mantels en de omslagdoeken en de tasjes,
23 de handspiegels en de onderkleding en de hoofdtooi en de
24 bovenkleding. Dan zal er, om de zonde naar haar aard te
straffen en de hoogmoedige dames juist in haar trots

---

[1]) Juda en Jeruzalem worden hier *wijngaard* genoemd. Men zie Jes. 5. Vgl. ook Ps. 80.

[2]) Dit zijn de burgeressen van de stad Jeruzalem. Zij zullen *dochters van Sion genoemd worden, om daardoor nog te sterker te doen uitkomen,* waarin haar eer behoorde te bestaan, en hoe diep zij door haar zondige wandel gevallen zijn.

en pronkzucht te treffen, in plaats van balsemgeur vunsheid zijn, in plaats van een de bandelozen sierende gordel een de gevangenen bindend touw, in plaats van haarvlechten kaalheid, in plaats van een pronkgewaad omgording met een zak als het gewaad van rouw en ballingschap, een brandmerk in plaats van schoonheid.

25 Uw [1]) mannen zullen vallen door het zwaard en uw
26 helden in de strijd. Wanneer de bloem der natie afgesneden en de kracht van het volk gebroken zal zijn, dan zullen de poorten der stad, omdat er geen rechters en nauwelijks meer inwoners zullen zijn, eenzaam en verlaten zuchten en jammeren. Zij zal zelf uitgeschud als een troosteloze en hopeloze ter aarde neerzitten.

4 : 1 Aangezien de huwelijkskansen gering geworden zijn door de dood van vele mannen en de natuurlijke bescherming van de man voor tal van vrouwen ontbreekt, zullen zeven vrouwen te dien dage in haar nood en in haar behoefte aan eer en hulp en steun niet wachten op het aanzoek van een man, maar integendeel in strijd met de natuur één man aangrijpen. En om toch maar haar doel te bereiken, zullen zij alle mogelijke belemmeringen wegnemen en duidelijk maken, dat zij geen onderhoud behoeven en begeren. Daarom zullen zij, als zij één man hebben gevonden, op wie zij haar hoop gevestigd hebben, zeggen: Ons eigen brood zullen wij wel eten en ons eigen kleed aantrekken, laat ons alleen maar uw naam dragen, neem onze schande weg!

Door gericht heen wordt Sion gereinigd en gered [2]). 4 : 2-6.

4 : 2 Alsdan zal echter ook het heil des HEREN openbaar worden. Nadat het gericht in geduchtheid zal hebben gewoed, zal er weer redding dagen. Ja, door gericht heen komt er uitkomst, verlossing, zaligheid.

---

[1]) Het enkelvoud „*uw*" in het Hebr. wijst uit, dat hier *Sion* wordt toegesproken. De overgang is niet zo verwonderlijk. Als *de dames in Jeruzalem* getroffen worden, als *de dochters van Sion* worden bezocht, dan wordt daarin *Sion zelf* getroffen en bezocht.

[2]) De profeet komt hier tot het beginpunt van zijn profetie terug, 2 : 2-4. Door gericht heen komt de redding, de gerechtigheid, de heiligheid, de heerlijkheid, de zaligheid.

Te dien dage zal de Spruit des HEREN tot sieraad en tot heerlijkheid zijn. Uit Hem zal het leven opbloeien, en het zal zuiver, schoon en rijk zijn. De vloek, die om der zonde wil op de aarde rust, zal opgeheven worden. De geredden door gerechtigheid zullen de zegen genieten, die voor hen verworven is. De vrucht des lands zal door de volle zegen, in de Verlosser besloten, tot glorie en tot luister zijn voor de ontkomenen van Israël.

3 En het zal geschieden: wie overgebleven is in Sion en overgelaten in Jeruzalem, die zal als door het gericht heen gered, gelouterd en gereinigd, heilig heten, ieder die ten
4 leven is opgeschreven [1]) in Jeruzalem, wanneer de Here het vuil van de dochters van Sion zal hebben afgewassen en de van schuld getuigende bloedvlekken van Jeruzalem zal hebben weggespoeld door de Geest van gericht en door de Geest van uitdelging. Ten leven geroepen, zullen zij gerechtvaardigd en geheiligd zich van de zonde afkeren en zich met hart en ziel wijden aan de heilige dienst van de HERE, die de Verlosser heeft geschonken en de H. Geest heeft gezonden. Geen vlek zal meer ontsieren, geen schuld meer op hen drukken. De Geest des HEREN, die hen reinigt van alle ongerechtigheid, zal hen ook leiden en bekwamen tot een heilige wandel.

5 Dan zal de HERE over het gehele gebied van de berg Sion en over de samenkomsten, die daar gehouden worden, een wolk [2]) scheppen, des daags met rook, en een schijnsel van vlammend vuur des nachts, zodat geen hitte verschroeien en verbranden, geen duisternis beangstigen en misleiden kan. De HERE zal aan zijn volk beschutting, bedekking, bescherming, beveiliging, verlichting en leiding schenken, gelijk Hij dit oudtijds gedaan heeft bij de tocht van Israël door de woestijn in wolk-en vuurkolom, waardoor ook toen reeds heengewezen werd naar de volheid, die komen zou. Maar in de toekomst, als de HERE de volle en volkomen

---

[1]) Hier is te denken aan het leven, dat eeuwig is. Het gaat over de verlosten, die uit de dood tot het leven zijn geroepen naar Gods vrije liefde en zijn vrijmachtig besluit.

[2]) Dit is beeldrijke taal in aansluiting aan de *wolk- en vuurkolom* bij de doortocht door de woestijn. De wolk- en vuurkolom was reeds een wonder Gods. Hetgeen hier bedoeld wordt, gaat daar echter bovenuit.

verlossing schenkt, zal ook volmaakte verzorging, bescherming en leiding het deel zijn van zijn volk, want over al wat heerlijk is zal een beschutting zijn.

6 En er zal overdrachtelijk gesproken een hut zijn tot een schaduw des daags tegen de hitte, ook tot een toevlucht en schuilplaats tegen stortbui en regen. Geen hitte noch koude zal meer kwellen. Geen onweer noch watervloed kan meer verschrikken. Ellende en nood zullen geweken zijn. De toevlucht bij de HERE is volkomen en schenkt de vreugde van de volle gemeenschap met God. Het leven zal in volmaaktheid opbloeien in Gods hoede, het leven, dat zijn bron vindt in de God des levens.

HET GERICHT OVER DE WIJNGAARD DES HEREN [1]). 5 : 1-30.

Het lied van de wijngaard [2]). 5 : 1-7.

5 : 1 Ik wil van mijn Geliefde [3]) zingen,
het lied van mijn Beminde over zijn wijngaard.
Een wijngaard had mijn Geliefde
op een zeer vruchtbare heuvel.
2 Hij spitte hem om,
zuiverde hem van stenen,
beplantte hem met edele wijnstokken,
bouwde daar midden in een toren,
en hieuw ook een perskuip [4]) daarin uit.
Hij hoopte op een goede druivenoogst,
maar de wijngaard bracht wilde druiven voort.

---

[1]) Hoofdstuk 5 is naar zijn inhoud één geheel. Eerst wordt *het lied van de wijngaard* gezongen, daarna wordt meer rechtstreeks de zonde getekend en met straf bedreigd. Voor *de wijngaard* zie ook 3 : 14.

[2]) Dit lied is naar zijn inhoud wel verwant aan hetgeen daaraan voorafgaat, maar het zal er toch vermoedelijk niet rechtstreeks mee verbonden zijn geweest als één samenhangend geheel. De ontstaanstijd zal ongeveer dezelfde zijn.

[3]) De profeet zingt niet *over* zijn Geliefde, maar geeft het lied *van* zijn Geliefde door. Ook hierin is Jesaja als profeet de tolk van zijn Zender.

[4]) Twee met elkander verbonden bakken, in de rots uitgehouwen. De ene bak was lager dan de andere. In de bovenste werden de druiven getreden, in de onderste vloeide dan de wijn. De verwachting, dat er goede vrucht zou zijn, komt in het uithouwen van de perskuip wel heel sterk uit.

3 Nu dan, inwoners van Jeruzalem [1])
en mannen van Juda,
spreekt toch recht
tussen Mij en mijn wijngaard.
4 Wat is er nog aan mijn wijngaard te doen,
dat Ik er niet aan gedaan heb?
Waarom hoopte Ik op een goede druivenoogst [2]),
en bracht hij wilde druiven voort?
5 Nu dan, Ik wil u doen weten,
wat Ik met mijn wijngaard ga doen:
Ik neem weg zijn doornhaag,
dat hij leeggeplunderd wordt;
Ik breek zijn muur af,
dat hij vertrapt wordt;
6 Ik maak hem tot een wildernis,
hij wordt niet gesnoeid,
en hij wordt niet behakt,
zodat er dorens en distels [3]) opschieten.
De wolken zal Ik [4]) gebieden,
dat zij op hem geen regen doen vallen.
7 Voorwaar, de wijngaard [5]) van de HERE der heer-
is het huis Israëls. [scharen
En de mannen van Juda

---

[1]) Zie hierbij vs 7.

[2]) Niet wordt gezegd, waaraan het lag, dat de wijngaard slechts niet-eetbare druiven voortbracht. In het licht wordt echter gesteld, dat de Eigenaar en Bewerker geen schuld treft. Daarom is het duidelijk, dat de schuld bij de wijngaard zelf is te zoeken. De wijngaard wordt dan ook als straf in zijn bestaan getroffen, zie ook vs 7.

[3]) De wijngaard wordt verwoest. Tekenend is, dat ook hier van *dorens en distels* gesproken wordt. Dit doet denken aan Gen. 3 : 18. Daar worden wel andere Hebr. woorden gebruikt. Maar de bedoeling is dezelfde: *dorens en distels* zijn het teken van de vloek Gods. Het beste: *de wijngaard*, wordt het slechtste: *een land met dorens en distels.*

[4]) Hoewel ook in het voorgaande reeds duidelijk bleek, dat *de Geliefde* of *de Beminde* de HERE zelf is, treedt dit hier toch rechtstreeks in het licht. De HERE gebiedt volstrekt over de natuur. Hij doet door zijn gebod de regen ophouden. Hij doet dit in deze gelijkenis om daarmede te straffen.

[5]) De gelijkenis wordt nu verklaard. *De wijngaard* is *het volk des verbonds*, dat in *het land des verbonds* woont, maar *het verbond* verbreekt. In het bijzonder worden *de mannen van Juda* genoemd: in Jeruzalem stond immers de tempel en regeerde de dynastie van David.

zijn de planting van zijn lust:
Hij hoopte op goed bestuur [1]),
maar zie, het was bloedbestuur,
op rechtsbetrachting,
maar zie, het was rechtsverkrachting.

Het zesvoudige wee. 5 : 8-24.

5 : 8 Wee hun, die met verachting van de door God gegeven instellingen [2]) en de door Hem gestelde grenzen in mateloze hebzucht en niets ontziende machtswellust huis aan huis voegen, akker aan akker trekken, totdat er geen plaats meer is, en gij alleen de gezeten burgers zijt in het land!

9 De HERE der heerscharen, die de zonde naar recht straft en haar naar haar geaardheid door zijn gerichten treft, sprak tot mij, zodat ik het duidelijk verstond: Voorwaar, vele huizen zullen verwoest worden, grote en schone zonder bewoner zijn. Wanneer de verwoesting komt, die de trotse, op macht beluste bewoners uit hun prachtige woningen verdrijft en een ruïne aanricht in de stad, dan zal daaraan medewerken, dat de landerijen met onvruchtbaar-
10 heid geslagen zullen zijn. Want tien juk [3]) wijngaard zullen slechts één bath [4]) opleveren en een homer [5]) zaaikoren slechts een efa [6]) opbrengen.

11 Wee hun, die in hun verslaafdheid aan wijn en sterke drank reeds des morgens vroeg bedwelmende drank zoe-

---

[1]) De profeet toont hier zijn buitengewoon dichterlijke aanleg. Woordspelingen worden in dienst genomen om zo levendig en scherp mogelijk te tekenen. De tegenstelling is groot. Het omgekeerde van hetgeen werd en mocht worden verwacht, geschiedde. Ook hier wordt gesproken over het recht, dat in regering en rechtspraak wordt gekrenkt en verkracht. De zonde is ook ongerechtigheid, wreedheid, goddeloos egoïsme. In de weergave van het Hebr. in het Nederlands zijn we anderen nagevolgd.

[2]) Zie hiervoor Levit. 25; vgl. 1 Kon. 21.

[3]) Een *juk* is zoveel land als *een juk runderen op één dag kan omploegen.* Deze maat werd blijkbaar in het algemeen gebruikt, zodat ook van *tien juk wijngaard* kan gesproken worden.

[4]) Een *bath* zal vermoedelijk te stellen zijn op 36.44 liter. Men zie voor de maten b.v. *Bijbels Handboek I,* Kampen, blz. 259.

[5]) De *homer* zal te stellen zijn op 364.4 liter.

[6]) Een *efa* bevatte vermoedelijk 36.44 liter. Het gezaaide was dan dus tien maal zoveel als de vrucht, die het voortbracht.

ken, die laat in de avond opblijven, terwijl de wijn hen
12 verhit. Hun feest bestaat in het luisteren naar het geklank
van citer en harp, tamboerijn en fluit onder het genot van
wijn, maar bedwelmd en verblind als ze zijn, hebben zij
voor het doen des HEREN geen oog en zien zij het werk
zijner handen niet. Zij zijn blind voor zijn leiding van de
geschiedenis, voor zijn bestuur, dat de zonde bezoekt en de
zondaar straft.
13 Daarom gaat mijn volk in ballingschap uit gemis aan
geestelijk inzicht. Getroffen door het oordeel wegens on-
begrip ten aanzien van de openbaring en de leidingen Gods,
wegens ongevoeligheid en ontoegankelijkheid voor de ken-
nis der waarheid Gods, worden zijn edelen hongerlijders en
14 versmacht zijn menigte, de volksmassa, van dorst. Daarom
doet het dodenrijk zijn keel wijd open en spert het zijn muil
op, mateloos, zodat daarin verzinkt de luister van de stad,
haar menigte, haar luidruchtigheid, en wie in haar dartel
is in uitgelaten pret!
15 Dan wordt de mens verlaagd en de man vernederd.
Ook worden de ogen der hoogmoedigen vernederd.
16 Maar de HERE der heerscharen wordt verhoogd door
recht en de heilige God wordt geheiligd door gerechtigheid.
17 Dan zullen de schapen daar grazen als op hun eigen wei-
de [1]), en vreemdelingen zullen in de puinhopen der wel-
doorvoeden, die gevallen of weggevoerd zijn, zoeken wat
van hun gading is om zich daaraan te goed te doen.
18 Wee hun, die de ongerechtigheid trekken met koorden
van valsheid en de zonde als met een wagentouw, die zich
geheel in dienst stellen van de zonde en daarvoor zich ook
19 in het geheel niet schamen, die in brutale onbeschaamd-
heid en drieste overmoed spotten met de dreiging van het
gericht en tartend in hun trotse waan zeggen: Hij haaste
Zich, Hij volvoere snel zijn werk, opdat wij het zien; het
raadsbesluit van de Heilige Israëls nadere en kome, opdat
wij het leren kennen.

[1]) Dit is beeldspraak, die herhaaldelijk bij Jesaja voorkomt en ook wel bij andere profeten gevonden wordt, zie b.v. Zef. 2 : 7. De bedoeling is een diepe indruk te wekken van de grote verwoesting, die als straf op de zonde te duchten is. Letterlijk behoeft zij dus niet te worden vervuld, al is er in de vervulling menigmaal wel iets dergelijks geschied. Er moet ook hier gerekend worden met het perspectief in de profetie.

20 Wee hun, die met omkering van de normen door God gesteld, het kwade goed noemen en het goede kwaad, die in afkeer van de dienst Gods en met verachting van de ware vreugde en het ware geluk, in de gemeenschap Gods genoten, duisternis als licht voorstellen en licht als duisternis, die in hun lust tot het genot der zonde bitter doen doorgaan voor zoet en zoet voor bitter.

21 Wee hun, die met hoogmoedige verwerping van de waarheid Gods en in dwaze versmading van de wijsheid Gods, in eigen oog wijs zijn en in eigen schatting verstandig.

22 Wee hun, die helden zijn in het drinken van wijn en dappere mannen in het mengen van bedwelmende drank,

23 die afgestompt door geregelde dronkenschap, onverschillig voor de hogere waarden van het leven, slechts gevoelig voor het bezit van geld om hun brasserijen en drinkgelagen te kunnen betalen, de schuldige vrijspreken voor een geschenk en aan de rechtvaardige zijn recht onthouden.

24 Daarom zal, zoals een vuurtong stoppelen verteert en in brand staand stro ineenzinkt en verschrompelt tot as, hun wortel als molm worden en hun bloesem als stof opstuiven. Zij zullen geheel te gronde gaan, in hun bestaan en bloei verbroken worden. Zij zullen aan het verderf worden prijsgegeven, omdat zij in dwaze hoogmoed, in boze opstandigheid, in bewust ongeloof en in teugelloze genotzucht de onderwijzing van de HERE der heerscharen verworpen hebben, en de verkondiging van de Heilige Israëls hebben versmaad.

Het volk uit de verte [1]). 5 : 25-30.

5 : 25 Daarom is de toorn des HEREN tegen zijn volk ontbrand, heeft Hij zijn hand daartegen uitgestrekt en het geslagen, zodat de bergen beefden en hun lijken als vuilnis

---

[1]) Hoewel de tekening trekken bevat, die aan de Assyriërs doen denken, moet men er toch wel op letten, dat geen volk met name is genoemd. Dit zal ongetwijfeld met opzet zijn geschied, omdat deze tekening een breder en ruimer doel heeft, dat met de komst der Assyriërs niet als geheel bereikt moet worden gedacht. Men vgl. Deut. 28 : 49 v.v.

midden op de straten lagen [1]). Ondanks dit alles heeft zijn toorn zich niet afgewend en is zijn hand nog uitgestrekt [2]).

26 Om met een zwaarder gericht te treffen zal Hij een banier, die op grote afstand mensen oproept tot de strijd, opheffen voor het volk uit de verte. Omdat Hij dit volk in zijn dienst ter volvoering van zijn oordelen gebruiken wil, zal Hij het — als een ijmker de bijen — tot Zich fluiten van het einde der aarde. Zie, haastig, ijlings komt het!
27 Geen vermoeide en geen struikelende is er bij. Het sluimert niet en het slaapt niet. De gordel rond zijn heupen gaat niet
28 los en de riem van zijn schoenen scheurt niet stuk. Zijn pijlen zijn gescherpt, en al zijn bogen zijn gespannen. De hoeven van zijn paarden zijn hard als keisteen en zijn raderen zijn vlug als een wervelwind.
29 Zijn gebrul is als dat van een leeuwin, het brult als jonge leeuwen. Het gromt, grijpt zijn prooi en brengt die
30 in veiligheid, zonder dat iemand redt. Het gromt te dien dage over zijn prooi [3]) als het grommen van de zee. Groot zal de nood voor de overvallenen zijn. Kans op ontkoming ziet men niet. Kijkt men naar de aarde, zie, het is alles benauwende duisternis. Het licht is verduisterd door donkere wolken.

---

[1]) De beschrijving doet denken aan een aardbeving. Tijdens de regering van koning Uzzia is er inderdaad een aardbeving geweest. Hoewel ook hierop gedoeld zal zijn, is toch de tekening algemeen en dus ruimer. Er is opklimming in de verschrikking der gerichten Gods.

[2]) Deze woorden komen als refrein voor in 9 : 7—10 : 4. Maar daarom kunnen zij natuurlijk ook wel los daarvan worden gebruikt. De bedoeling is, dat na een gericht, dat geen verootmoediging en bekering werkt, nog vreselijker gerichten te wachten zijn.

[3]) De woorden *over zijn prooi* staan er in het Hebr. niet; er staat: *over hem.* Daarom is het op zichzelf ook mogelijk, niet aan de *prooi* maar aan de *aanvaller zelf* te denken. Dan gromt over die aanvaller weer een andere macht. Deze opvatting is door verschillende exegeten verdedigd. Zij komt ons echter niet aannemelijk voor, omdat dan zonder enige aanwijzing verandering van onderwerp bij het grommen optreedt, terwijl het voor de hand ligt, de woorden *over hem* te laten terugslaan op *de prooi,* waarover *het volk uit de verte gromt.* De door ons niet aanvaarde opvatting zou natuurlijk wel passen in de profetie van Jesaja. Want de overweldiger gaat tenslotte zelf te gronde. Maar daarom behoeft dat hier nog niet tot uitdrukking te zijn gebracht. Dat blijkt wel uit andere profetieën van Jesaja.

DE ROEPING VAN JESAJA TOT PROFEET [1]). 6 : 1-13.

De verschijning des Heren. 6 : 1-7.

6 : 1 In het sterfjaar [2]) van koning Uzzia zag ik de Here
in souvereine majesteit en koninklijke luister zitten op een
hoge en verheven troon. Terwijl Hij hoog verheven in
vorstelijke rust en indrukwekkende gratie gezeten was als
Gebieder van het heelal, toonde Hij tegelijk zijn priesterlijke
waardigheid en heerlijkheid. Zijn zomen vulden de tempel.
In het hemels heiligdom was alles van zijn grootheid en
2 heerlijkheid vervuld. Rondom Hem waren zijn dienaren ge-
reed tot zijn dienst op zijn wenk. Serafs stonden boven
Hem, die op de troon gezeten was, om ook in hun houding
hun onderdanigheid en dienstvaardigheid te betuigen en te
betonen. Ieder had zes vleugels: met twee bedekte hij in
eerbiedige schroom en diep ontzag zijn aangezicht; met
twee bedekte hij, devoot en nederig in het besef van eigen
nietigheid als schepsel tegenover de grootheid van zijn
Schepper, zijn voeten, en met twee vloog hij in dienst van
3 Hem, aan Wie hij zich geheel wijdde. In aanbidding het
einde van de werken Gods reeds aanschouwend, konden zij
van hun verrukking niet zwijgen. De een riep de ander toe:
Heilig, heilig, heilig is de HERE der heerscharen, de ganse
aarde is van zijn heerlijkheid vol.
4 Terwijl zij op deze aangrijpend-machtige wijze zongen
van de heiligheid des HEREN, die zich in heerlijkheid
openbaart voor allen, die door gerechtigheid gered de hei-
ligheid beminnen, beefden de dorpelposten van het luide
roepen en werd het huis vervuld met rook, die opsteeg

---

[1]) Het is opmerkelijk, dat de roeping van Jesaja tot profeet niet terstond aan het begin van het boek Jesaja staat. Het is mogelijk, dat er eerst verschillende kleinere verzamelingen zijn geweest en dat dan in een van deze de roeping eerst beschreven werd. Het is echter niet onwaarschijnlijk, dat het de bedoeling bij de samenstelling van heel het boek Jesaja geweest is, eerst een indruk te geven van de inhoud van Jesaja's profetie, om dan daarna de roeping tot profeet mede te delen. Men zie ook *Ter Inleiding.*

[2]) Te stellen ± 740 v. Chr. Jesaja heeft ook tijdens de regering van koning Uzzia geprofeteerd, 1 : 1. Daarom moet deze beschrijving van de roeping tot profeet eerst later in deze vorm op schrift zijn gebracht, toen Uzzia reeds gestorven was.

als lof- en liefdeoffer tot eer van de naam des HEREN.

5 Verschrikt door de aanschouwing van de verschijning des HEREN, bevend voor de heiligheid, die immers de zondaren met de dood bedreigt, gedachtig aan de waarheid, dat niemand God kan zien en leven [1]), was ik in grote benauwdheid en angst. En ik zeide: Wee mij, ik ben verloren, want ik ben een man, onrein van lippen, en woon te midden van een volk, dat onrein van lippen is, — en mijn ogen hebben de Koning, de HERE der heerscharen, gezien.

6 Maar toen ik in mijn vrees mijn zonden had beleden, en uitgesproken had, dat ik de ondergang duchtte, wilde de HERE mij geruststellen. Hij deed mij verstaan, dat er aanschouwing van de verschijning des HEREN mogelijk is zonder te sterven, door de verzoening, die er ligt in het zoenoffer, dat Hij zelf heeft gesteld en schenkt. In opdracht des HEREN vloog een uit de serafs naar mij toe met een gloeiende kool, die hij met een tang van het altaar genomen had, opdat hij haar zelf niet zou aanraken.

7 En met die gloeiende kool als vertegenwoordiging van het altaar, dat verzinnebeeldt de verzoening der zonden door offer en tussentreding in offerdienst en plaatsbekleding, raakte hij mijn mond aan, waar ik immers juist van de onreinheid van mijn lippen gesproken had. Terwijl de gloeiende kool mijn mond aanraakte en geen brandende pijn veroorzaakte, verklaarde hij ook hetgeen hij deed. Ziende op de gerechtigheid, die redt, op de heiligheid, die de zonde verteert en de zondaar, die aan de verzoening deel ontvangt, heiligt door gerechtigheid, zeide hij: Zie, deze heeft uw lippen aangeraakt, nu is uw ongerechtigheid geweken en uw zonde verzoend.

Jesaja gezonden als profeet. 6 : 8-13.

6 : 8 Door de aanraking met de gloeiende kool van het altaar en door de verklaring van de seraf verzekerd van de vergeving van mijn zonden, de verzoening van mijn schuld en de heiliging van hart en mond, hoorde ik de stem des

[1]) Zie Ex. 33 : 20. Vgl. ook de weerslag daarvan in Richt. 13 : 22.

Heren, die zeide: Wie zal Ik zenden en wie zal voor Ons [1]) gaan?

In liefde en geestdrift ontbrand voor de heiligheid des Heren en begerig om als verkondiger van de openbaring Gods op te treden, was ik terstond bereid, om mijn tong, door Hem geheiligd, in zijn dienst te stellen. Geheel gewillig gehoor gevend aan de oproep, die was uitgegaan, zeide ik: Hier ben ik, zend mij.

9 Toen ik in heilig enthousiasme mij ter beschikking gesteld had, wilde Hij mij de dienst, die Hij vroeg, toevertrouwen. Maar Hij verzweeg niet, dat de taak moeilijk zou zijn en vele menselijke teleurstellingen met zich zou brengen. Met het oog op de hardnekkigheid en het zich verzettend ongeloof van het volk, dat door eigen schuld het gericht over zich zou halen en door verharding naar Gods beschikking zijn oordeel vermeerderen en verzwaren zou, zeide Hij: Ga, zeg tot dit volk: Hoort aldoor — maar verstaat
10 niet, en ziet aldoor — maar merkt niet op. Maak het hart van dit volk vet, maak zijn oren doof en doe zijn ogen dicht kleven, opdat het met zijn ogen niet zie en met zijn oren niet hore en opdat zijn hart niet versta, zodat het zich niet bekere en genezen worde [2]).

11 Ik was diep onder de indruk van deze opdracht, die ongeloof en onbekeerlijkheid bij het volk zou openbaar maken, geschokt door het vooruitzicht, dat hier geboden werd, en bewogen over het schrikkelijk lot, dat het volk naar het woord Gods wachtte. Zeer begerig naar genade voor zondaren, naar verkorting, beëindiging en opheffing van het gericht, vroeg ik: Hoe lang, Here?

Hij antwoordde, terwijl Hij op de geduchtheid der gerichten wees, maar toch ook gewaagde van redding door gericht heen, nadat de oordelen vreselijk zouden hebben gewoed: Totdat de steden verwoest zijn, zodat er geen inwoner meer is, en de huizen, zodat er geen mens meer in is,

---

[1]) Men vgl. voor dat *Ons* Gen. 1 : 26. Het is zeer opvallend, dat hier door de Here het meervoud wordt gebruikt. Een meervoud van majesteit is onaanvaardbaar, omdat dit niet aanwijsbaar is in het Oude Testament.

[2]) Dit aangrijpende woord wordt door de Here Jezus aangehaald in Matth. 13 : 14, 15 en par. pl. Er is wel enig verschil in vorm, maar in wezen is de aanhaling gelijk aan dit woord, dat de Here tot Jesaja sprak.

12 en het bouwland verwoest is tot een wildernis, en de HERE
de mensen ver verwijderd heeft en het verlaten gebied in
13 het land groot is. Is daarin nog een tiende deel, dan zal dit
weer aan de verwoesting worden prijsgegeven. Maar even-
als van een terebint en een eik na het vellen een tronk [1])
overblijft, zo zal zijn tronk een heilig zaad zijn.

HET TEKEN VAN IMMANUËL VOOR DE ONGELOVIGE ACHAZ. 7 : 1-25.

De weigering van het aangeboden teken. 7 : 1-12.

7 : 1 Het geschiedde in de dagen van Achaz [2]), de zoon van
Jotham, de zoon van Uzzia, de koning van Juda, dat Rezin,
de koning van Aram, met Pekah, de zoon van Remalja, de
koning van Israël, tegen Jeruzalem ten strijde trok. Maar
hij kon in de strijd daartegen de overhand niet be-
halen [3]).
2 Toen men het koningshuis van David berichtte: Aram
is neergestreken op Efraïm, beefde het hart van koning en
vorstenhuis en ook het hart van zijn volk, zoals de bomen
van het woud beven voor de wind. De koning achtte zich
ernstig bedreigd. Hij duchtte groot gevaar, nu de beide vij-
andige vorsten hun legers hadden samengevoegd, om met
vereende krachten tegen Jeruzalem op te trekken. Hoewel
hij uit de dynastie van David stamde, waaraan zulke rijke
en heerlijke beloften geschonken waren, was hij bang en
bevreesd en vluchtte hij niet tot God om uitkomst. Want hij
leefde niet uit de beloften Gods en was geen echte verte-

---

[1]) De redding geschiedt door gericht heen. Een overblijfsel zal er zijn. Maar dit geschiedt door de opheffing van de vloek, de verbreking van de zonde en van de dood. Dit wordt door het beeld aangeduid. Men zie ook Jesaja 11 : 1.

[2]) De tijd van het ontstaan van deze profetie wordt nauwkeurig aangegeven, omdat zij concreet op het gebeuren van die tijd ingaat. Achaz kwam ± 735 v. Chr. aan het bewind. Rezin en Pekah hadden reeds Jotham bedreigd. De verbonden strijdkrachten van deze koningen zullen dus reeds in het begin van Achaz' regering tegen Jeruzalem zijn opgetrokken. Voor een bredere beschrijving van deze oorlog zie men 2 Kon. 16 en 2 Kron. 28.

[3]) Dit blijkt uit de afloop, die hier reeds terstond wordt medegedeeld, vóór de verdere beschrijving der gebeurtenissen gegeven wordt.

genwoordiger van het koningshuis naar zijn grootse en geheel enige betekenis in Israël.

3 In deze nood van land en volk wilde de HERE zijn woord doen horen. Daartoe nam hij de profeet Jesaja in zijn dienst, maar hem thans niet alleen. Ook zijn zoon, die een naam droeg met een bijzondere betekenis voor deze situatie, moest hem daarom vergezellen. Want door die naam werd reeds gepredikt, dat slechts een overblijfsel door het gericht heen in de weg van bekering wordt gered.

Op de plaats, waar Achaz bezig was met de versterking van de stad, moest hij de boodschap Gods ontvangen. Daartoe zeide de HERE tot Jesaja: Ga Achaz tegemoet, gij en uw zoon Sjear-Jasjub [1]), naar het einde van de waterleiding van de bovenste vijver, naar de weg van het Vollersveld [2]),
4 en zeg tot hem: Neem u in acht en wees rustig, vrees niet en uw hart versage niet voor deze twee rokende stompen brandhout [3]) bij het branden van de toorn van Rezin en Aram en van de zoon van Remalja [4]).

5 Omdat Aram kwaad tegen u beraamd heeft — en tevens Efraïm en de zoon van Remalja — door te zeggen:
6 Laten wij optrekken tegen Juda, het schrik aanjagen, het voor ons veroveren en de zoon van Tabeal [5]) in zijn midden
7 tot koning aanstellen, daarom, zo zegt de Here HERE:
8 Het zal niet bestaan en het zal niet geschieden. Want Damaskus is nu wel het hoofd van Aram en het hoofd van

---

1) Deze naam betekent: *Een overblijfsel bekeert zich* of: *Een overblijfsel keert weer.*

2) Op deze plaats zou zich later *de Assyriër* opstellen, die Jeruzalem tot een smadelijke overgave wilde bewegen, 36 : 2. Het is niet zonder betekenis, dat juist deze plaats in de geschiedenis van de bedreiging door Assur voorkomt, omdat Achaz immers zijn verwachting gesteld heeft op de koning van Assur in plaats van op de levende God.

3) *Rokende stompen brandhout* hebben geen kracht meer, maar roken nog slechts. Zo kan de toorn van de vorsten wel roken, maar kracht zit er niet achter. Zij zijn wel gewichtig en geweldig voor het oog, maar zij betekenen niets.

4) Hier wordt telkens van *de zoon van Remalja* gesproken om te doen uitkomen, dat deze vorst niet van koninklijken bloede was, maar zichzelf als koning had opgeworpen. Hij wordt daardoor verachtelijk in zijn nietswaardigheid getypeerd.

5) Wie *de zoon van Tabeal* was, weten wij niet, maar ook deze aanduiding bedoelt aan te geven, dat het om een man zonder waarde en naam ging.

Damaskus is Rezin — maar binnen nog vijf en zestig jaar [1])
zal Efraïm verbroken worden, zodat het geen volk meer is,
9 al is Samaria nu nog wel het hoofd van Efraïm en is het
hoofd van Samaria de zoon van Remalja [2]). Indien gij niet
gelooft, voorzeker, gij wordt niet bevestigd [3]).
10 Nadat de profeet de koning had opgewekt tot rustig
vertrouwen en hem de verzekering had gegeven, dat de
aanslag der vijandige koningen geheel zou mislukken, maar
daarbij tevens had gewaarschuwd voor ongeloof, dat tot
verbreking zou leiden, wilde de HERE aan Achaz nog een
bijzonder blijk van zijn bereidheid om te helpen geven door
het aanbod van een teken. In zijn goedgunstigheid ging Hij
11 voort tot Achaz te spreken met deze woorden: Vraag voor
u een teken van de HERE, uw God, diep beneden in het
dodenrijk, of hoog boven in de hoogte. Zo mocht de koning
vragen wat hij maar als teken wenste, om versterkt te wor-
den in de zekerheid, dat hij niets had te duchten en dat hij
ongedeerd en zonder strijd uit de gevaren zou worden
bevrijd.
12 Dit aanbod, dat zo geweldig en zo ruim was, werd
echter door Achaz niet in dankbaarheid aanvaard. Tegen-
over het woord des HEREN stelde hij eigen inzicht
en wil. Tegenover het rotsvast vertrouwen op de HERE,
dat Jesaja's optreden kenmerkte, plaatste hij het ongeloof,
dat weigert te luisteren en zich gewonnen te geven. Hij ver-
trouwde liever op aardse macht en op de hulp van een
grote mogendheid dan ook maar in enig opzicht zich te
verlaten op de God des verbonds. Gebonden aan zijn af-

---

[1]) De val van Samaria heeft veel eerder plaats gegrepen. Er is blijkbaar ook daarna nog iets van een volksbestaan overgebleven. De volkomen vernietiging van het volksbestaan geschiedde, toen de Assyrische koningen in Samaria vreemde kolonisten deden wonen.

[2]) De tekst zou gemakkelijker verlopen en de zin voor ons meer duidelijk zijn, wanneer de woorden: *al is Samaria nu nog wel het hoofd van Efraïm en is het hoofd van Samaria de zoon van Remalja*, stonden na de soortgelijke uitspraak over Damaskus, Aram en Rezin in vs 8. Maar daarvoor is geen grond in de handschriften te vinden.

[3]) De profeet gebruikt hier een woordspeling, die in onze taal niet is na te volgen. We zouden haar op deze wijze kunnen benaderen: Indien gij niet vaststaat in het geloof, voorzeker, gij zult niet stand houden. Slechts in de weg van het geloof kan bevestiging van bestaan en positie verkregen worden. Ongeloof leidt tot verbreking.

goden, afkerig van het verbond Gods, onwillig tot de dienst des HEREN en slechts vertrouwend op wat voor ogen was, weigerde hij te doen wat de HERE vroeg. Maar om zich toch nog met een schijn van godsvrucht te omgeven, gaf hij een reden op voor zijn weigering, die de indruk moest wekken, dat eerbied voor de HERE hem hiertoe bewoog. Daarom antwoordde hij op het aanbod van het teken met de woorden: Ik zal er geen vragen en de HERE niet verzoeken.

Het teken gegeven. 7 : 13-25.

7 : 13 Jesaja doorzag terstond de bedoeling van de koning. Met scherpe afkeuring van de brutaliteit van Achaz, waarmede hij de weigering van Gods aanbod durfde voorstellen als het zich wachten voor verzoeking, die echter slechts in geding kan zijn bij het vragen van hetgeen niet gevraagd mag worden, zeide hij: Hoort toch, gij huis van David! [1]) Is het u niet genoeg, mensen te vermoeien, dat gij ook mijn God ver-
14 moeit? Daarom zal de Here zelf u een teken geven: Zie, een maagd [2]) zal zwanger worden en een zoon baren; en
15 zij zal hem de naam Immanuël [3]) geven. Boter en honig [4]) zal hij eten, zodra hij weet het kwade te verwerpen en het
16 goede te verkiezen [5]). Want voordat de jongen weet het

---

[1]) De profeet richt zich tot *het huis van David*, terwijl hij tot *Achaz* spreekt. Hier is de dynastie in geding, die afwijkt door haar vertegenwoordiger, de dynastie waaruit de Messias naar Gods belofte zal geboren worden.

[2]) In het Hebr. staat *de maagd*, maar het lidwoord *de* wordt in het Hebr. meermalen in zulk een zin gebruikt, dat wij niet moeten vertalen *de*, maar *een*. Dan wordt niet een bepaalde persoon aangewezen, maar iemand, over wie men dan verder spreekt. Wij menen, dat hier ook aan de vertaling *een maagd* de voorkeur moet worden gegeven. Het woord, door *maagd* weergegeven, kan ook *jonge vrouw* betekenen, maar dan een jonge vrouw, die nog geen kind ter wereld heeft gebracht. Omdat van een man geen sprake is, ligt o.i. de betekenis *maagd* hier voor de hand. Vgl. Gen. 3 : 15.

[3]) *Immanuël* betekent: *met ons God*, dus: *God-met-ons*. Deze naamgeving is een daad van geloof. We vinden deze naam ook in Jes. 8 : 8.

[4]) *Boter en honig* zijn in Israël tekenen van overvloed, zie b.v. Deut. 32 : 13, 14. Men zie ook Jes. 7 : 22. Hier is dus niets aanwezig van mythe, sage of iets dergelijks. De tekening behoeft klaarblijkelijk niet letterlijk te worden opgevat. De profeet bedoelt hier beeldrijk een diepe indruk van overvloed en welvaart te wekken. Men kan in plaats van *boter* ook lezen: *dikke melk* of ook *room*.

[5]) Deze uitdrukking wijst op de leeftijd van een kind van twee of drie jaar oud, vgl. Deut. 1 : 39.

kwade te verwerpen en het goede te verkiezen, zal het land
17 ontvolkt zijn, voor welks beide koningen gij angstig zijt. De
HERE zal over u en over uw volk en over uws vaders huis
dagen doen komen, zoals ze niet gekomen zijn sinds de dag,
dat Efraïm zich van Juda afscheidde[1]: de koning van
Assur![2]
18 En het zal te dien dage geschieden, dat de HERE de
vliegen[3] aan het einde van de Egyptische Nijlarmen en de
19 bijen[4] in het land Assur tot Zich fluiten zal. Die zullen
komen en met haar allen neerstrijken in de dalen der steile
hoogten en in de spleten der rotsen, in alle doornheggen
20 en op alle drinkplaatsen. Te dien dage zal de Here met
een scheermes[5], aan de overzijde van de Rivier ge-
huurd — met de koning van Assur — het hoofdhaar en het
haar der benen afscheren, ja ook de baard zal Hij
wegnemen.
21 En het zal te dien dage geschieden, dat een man een
22 jonge koe en twee schapen[6] in het leven zal houden. En
het zal geschieden, dat hij ten gevolge van de overvloed

---

1) De afscheiding van Efraïm was voor Juda een rampspoedige zaak.

2) De dagen, die de HERE zal doen komen, worden getypeerd met de enkele woorden: *de koning van Assur*. Want hij zal dagen van grote benauwdheid over Juda brengen.

3) *De vliegen* zijn het beeld van de Egyptenaren; bij de Nijl waren tsetsevliegen in zwermen aanwezig. De profeet bedoelt dan ook de Egyptenaren, maar zegt dit niet rechtstreeks. Vgl. voor dit beeld ook Jes. 18 : 1.

4) *Bijen* waren er veel in het land Assur. De bijen, hier bedoeld, zijn dan ook de Assyriërs. Er ligt misschien ook een zinspeling in op hun fel en kwaadaardig optreden. Men zie ook Jes. 5 : 26.

5) *Het scheermes* is een beeld, dat door de profeet verklaard wordt. Dit scheermes is gehuurd. De Assyriërs treden niet op als toegewijde dienaren des Heren. Zoals het scheermes alle haar wegscheert, zelfs ook de baard, die sieraad was van de man, zo zal de koning van Assur wegroven wat hij kan, en Juda in de grootste nood brengen. De macht, waarop Achaz vertrouwt, zal Juda bezoeken en verdrukken. Zelfs zal het op ballingschap en verwoesting uitlopen door de Gode vijandige wereldmacht.

6) Terwijl de Egyptenaren, maar vooral de Assyriërs, Juda zullen benauwen en met de oordelen Gods treffen, en deze machten weer vertegenwoordigsters van de wereldmacht zijn, zal er toch te midden van oordeel en gericht ook redding en zegen zijn voor hen, die op God hopen en Hem in waarheid dienen. In het beeld van de jonge koe en de twee schapen wordt de weelde der geringen getekend door de wonderlijke zegen des Heren. Men zie ook 7 : 15.

van melk, die zij geven, boter zal eten. Want boter en honig
zal ieder eten, die in het land overgebleven is [1]).
23 En het zal te dien dage geschieden, dat elke plek, waar
duizend wijnstokken ter waarde van duizend zilverlingen [2])
24 staan, voor de dorens en de distels [3]) wezen zal. Met pijl
en boog zal men daar komen, want het gehele land zal een
25 en al dorens en distels zijn. En alle bergen, die met de hak
bewerkt worden, daar zal men niet komen uit vrees voor
dorens en distels, zij zullen slechts dienen om er de run-
deren in te drijven en ze door de schapen te laten ver-
treden [4]).

GERICHT EN REDDING DOOR DE MESSIAS [5]).
8 : 1—10 : 4.

Haastig buit, spoedig roof. 8 : 1-4.

8 : 1 In de tijd, toen Achaz bedreigd werd door de verbon-
den koningen van Damaskus en Samaria, wilde de HERE
een voorzegging geven over nabije toekomst, die voor

---

1) De profeet spreekt klaarblijkelijk in beelden. Daarom behoeft het ook niet letterlijk te worden genomen, dat er in het land na de ballingschap mensen overblijven. Door gericht heen worden mensen gered en bewaard. De ballingschap en de volkomen ballingschap worden in één verband gezien en gesteld. Er is voortgang en opklimming in de gerichten. Tijdelijke gerichten gaan aan het eeuwige gericht vooraf, zij beelden dat gericht af, maar zijn er ook een deel van. Ook dienen zij menigmaal nog als waarschuwingen voor het eeuwig gericht. Daarmede moet bij de vervulling gerekend worden. Er is perspectief in de profetie.

2) De waarde is ongeveer 1½ ongedevalueerde gulden, een hoge prijs voor wijnstokken in die tijd. Deze *zeer goede wijnstokken* worden vervangen door het slechtste: *dorens en distels.*

3) Voor *dorens en distels* zie bij Jes. 5 : 6. Dat met dorens en distels bedoeld wordt de doorwerking van de vloek, blijkt in deze pericoop wel zeer duidelijk; *tot driemaal toe* wordt van *dorens en distels* gesproken en heel het land zal zelfs een en al dorens en distels zijn, vs 24. Woestijn, puinhoop en dorens en distels zijn teken en beeld en uitwerking van de gerichten Gods. Het eeuwig gericht wordt daarmede geschilderd. Het gaat boven al deze verschrikkingen uit. Bij de vervulling rekene men hiermede. Het perspectief in de profetie mag niet worden verwaarloosd.

4) Zie bij 5 : 17. Het beeld is hier nog verscherpt: *de schapen vertreden de dorens en distels.*

5) Dit gedeelte vormt één geheel, al worden verschillende zaken besproken. De eenheid ligt in de verbinding van gericht en redding, die aan het licht treedt.

iedereen leesbaar zou zijn. Daarbij moest bewijsbaar wezen, dat deze profetie gesproken was, vóór het voorzegde feit door koning en volk op menselijke gronden kon worden verwacht. Daartoe zeide de HERE tot mij: Neem u een groot schrijfbord en schrijf daarop met mensengrif-
2 fel [1]): Haastig buit, spoedig roof. En ik wil Mij betrouwbare getuigen nemen: de priester Uria [2]) en Zacharia, de zoon van Jeberechia.
3 Ik was tot de profetes genaderd en zij was zwanger geworden. Toen zij ongeveer in diezelfde tijd een zoon gebaard had, zeide de HERE tot mij:
4 Noem hem: Maher Sjalal Chasj Baz [3]). Want voordat de jongen zal kunnen roepen: vader! en: moeder! zal men de rijkdom van Damaskus en de buit van Samaria vóór de koning van Assur dragen [4]).

Assur in het land van Immanuël. 8 : 5-10.

8 : 5 Nadat door het schrift en door de naam van het kind duidelijk was voorzegd, dat Damaskus en Samaria van kracht zouden worden beroofd, wilde de HERE opnieuw spreken, maar daardoor bekend maken, dat de macht, die deze rijken aantastte, ook ellende over Juda en Jeruzalem zou brengen om het ongeloof van koning en volk. Daarom ging de HERE voort nogmaals tot mij te
6 spreken, met de woorden: Omdat dit volk de zacht vloei-

---

1) In het Hebr. wordt het woord gebruikt, dat *zwak, sterfelijk mens* betekent. De tegenstelling is dus: *Gods* woord, geschreven door de griffel van *een zwak mens.* Te denken zal zijn aan een metalen griffel, misschien met diamanten punt, waarmede in een metalen plaat letters konden worden gegrift.

2) Vermoedelijk dezelfde, die later in opdracht van koning Achaz het altaar maakte, dat gelijk moest zijn aan het altaar, dat de koning te Damaskus gezien had, 2 Kon. 16 : 11. Dan was de getuige geen geestverwant van Jesaja, hetgeen voor sommigen de kracht van het getuigenis kon verhogen.

3) De betekenis van deze naam is: *Haastig Buit, Spoedig Roof.*

4) Tiglath-Pileser veroverde in 732 v. Chr. Damaskus. Wel werd Samaria eerst in 722 v. Chr. door Sargon ingenomen, maar ook omstreeks 732 v. Chr. zal Samaria ongetwijfeld veel geleden hebben en veel buit hebben moeten afstaan aan de koning van Assur.

ende wateren van Siloah [1]) versmaadt en er vreugde is over
7 Rezin en de zoon van Remalja [2]), daarom, zie, de Here zal
over hen doen opkomen de machtige en geweldige wateren
van de Rivier [3]): de koning van Assur met al zijn heerlijk-
heid. Deze [4]) zal boven al zijn beddingen uit stijgen en
8 buiten al zijn oevers treden. Hij zal in Juda binnendringen,
het overstromen en er over heen golven. Tot de hals toe [5])
zal hij reiken, ja zijn uitgespreide vleugelen [6]) zullen de
breedte van uw land vullen, o Immanuël! [7])
9 Woedt, o volken, maar stort ineen! Neemt ter ore, alle
verre streken der aarde, gordt u aan, maar stort ineen!
Gordt u aan, maar stort ineen!
10 Beraamt een plan, maar het wordt verbroken! Spreekt
een woord, maar het zal niet tot stand komen! Want God

---

1) *De zacht vloeiende wateren van Siloah* zijn de wateren, die aan de Gihon-bron ontsprongen en om de geringe daling van het terrein traag vloeiden in het water-bassin Siloah. Dit zijn echter *de wateren van de stad Gods.* Daarom moeten zij geëerd worden als beeld van de kracht Gods, voor het oog onzichtbaar en dikwijls gering geacht, maar in werkelijkheid onweerstaanbaar en onoverwinnelijk. Tegenover de Rivier, de Eufraat, die machtig stroomt, schijnt dit water gering. Maar de wereldmacht, groots en geweldig voor menselijk oog, gaat teniet, doch het koninkrijk Gods triumfeert. God wil ook kleine kracht gebruiken voor grote daden. Het menselijk-grote gaat te gronde; hetgeen voor menselijk besef klein is maar in de dienst Gods staat, wordt tot grootheid en heerlijkheid gebracht.

2) Er is ongeloof bij het volk, evenals bij de koning. Er is vreugde over het lot van Rezin en de zoon van Remalja. Maar deze vreugde stamt niet uit dank aan God voor de vernedering van deze vorsten. Men kent deze verlossing toe aan de macht, die in ongeloof te hulp geroepen werd. Vandaar de toorn Gods, die met oordelen treft.

3) Let op de tegenstelling met de zacht vloeiende wateren van Siloah. De Rivier is de Eufraat. Het beeld wordt hier door de profeet zelf verklaard.

4) Hier wordt het beeld vastgehouden, al is reeds gezegd, wie met het beeld bedoeld is. Het beeld spreekt immers ieder toe en doet de zin terstond duidelijk verstaan.

5) *Tot de hals toe* zal het water stijgen. De nood zal dus zeer hoog zijn en velen zullen door de stroom verzwolgen worden.

6) Het is mogelijk, dat de profeet ook bij de wateren van de Rivier aan vleugelen denkt. Dan wordt het beeld voortgezet. Het is ook mogelijk, dat hij ineens denkt aan de vleugels van een roofvogel en dan dus op een ander beeld overgaat.

7) Hier wordt in *Immanuël* toegesproken de Bezitter van het land Juda. Hier kan dus slechts aan de Messias gedacht zijn. Hij is de Eigenaar van het land, en daarin ligt reeds een aanwijzing, dat door gericht heen redding zal dagen. Hij zal de gerichten doen komen, maar daarvan ook bevrijden degenen, die in Hem geloven en in Hem gemeenschap met God genieten. Voor Immanuël zie ook Jes. 7 : 14; 8 : 10.

is met ons. Hij zal de macht van de overweldiger weer verbreken. Hij bewaart door gericht heen het land van Immanuël, in Wie Hij immers met ons is en onze God is.

De vereiste houding tegenover de openbaring Gods. 8 : 11-22.

8 : 11 Want aldus heeft de HERE tot mij gesproken, toen zijn hand mij overweldigde en Hij mij, in denken en doen geheel door Hem beheerst, waarschuwde, niet op de weg
12 van dit volk te gaan: Gij [1]) moet niet een samenzwering noemen al wat dit volk een samenzwering noemt, en voor hetgeen zij vrezen moet gij niet vrezen noch schrikken.
13 De HERE der heerscharen, Hem zult gij heiligen, en terwijl gij Hem als heilig erkent, eert en in toewijding aanbidt, gelde Hem uw vrees en ook uw siddering, zodat gij in vertrouwen op Hem met diepe eerbied voor Hem vervuld zijt en een afschrik hebt van alle onheiligheid en van alle dienst der zonde.
14 Dan zal Hij voor de geheiligden en geredden door gerechtigheid tot een heiligdom zijn, waarin zijn nabijheid en gemeenschap gesmaakt, en vrede, vreugde en veiligheid genoten worden. Maar in zijn heiligheid, die tegen de zonde toornt en haar straft, zal Hij zijn tot een steen, waaraan men zich stoot, en tot een rots, waarover men struikelt, voor de beide huizen van Israël, niet alleen voor Efraïm maar ook voor Juda, tot een klapnet en tot een valstrik voor de inwoners van Jeruzalem.
15 En velen van hen zullen, zich in ongeloof stotend aan de openbaring Gods, struikelen en vallen en verpletterd, gestrikt en gevangen worden door de gerichten, die zij over zich hebben gehaald door hun boosheid en onbekeerlijkheid.
16 Samenbinden zal ik de getuigenis, verzegelen de onderwijzing in mijn leerlingen. En terwijl dezen daardoor uit het geloof leren leven en de openbaring Gods kennen, lief-
17 hebben, bewaren en doorgeven, zal ik wachten op de HERE,

---

[1]) Het *gij* in vs 12 en 13 is meervoud. Het betreft dus niet alleen de profeet, maar ook hen, die met hem de HERE in oprechtheid vrezen.

die zijn aangezicht verbergt voor het huis van Jakob, ja,
18 op Hem zal ik hopen. Zie, ik en de kinderen, die mij de HERE gegeven heeft, zijn tot tekenen en tot aangrijpende zinnebeelden onder Israël. Daartoe zijn wij gesteld door de HERE der heerscharen, die op de berg Sion woont met zijn majesteit en heerlijkheid, tot heil van het volk, dat Hij door gerichten heen redden wil, tot oordeel voor hen, die zijn heiligheid aanranden en zijn Woord verwerpen.
19 En wanneer in de nood verleiders opstaan, die willen aftrekken van de openbaring Gods en u willen bewegen tot het zoeken van licht bij de machten der duisternis, door tot u te zeggen: Vraagt de geesten van doden en de waarzeggers, die daar piepen en mompelen, dan moet uw antwoord zijn: Zal niet een volk zijn God vragen? Zal men voor de
20 levenden zich tot de doden wenden? Tot de onderwijzing en tot de getuigenis! Zo zij niet spreken naar dit woord, is er voor hen geen dageraad!
21 In duisternis trekt men dan rond, gedrukt en hongerig. Maar in de ellende, waarin men zichzelf heeft gestort door dienst van zonde en dodenbezwering, zal men niet tot inkeer komen. Men zoekt de oorzaak niet bij zichzelf en verhardt zich in het kwaad. In de wanhoop wordt men woedend en wild van verontwaardiging, omdat men niet bezit, wat nodig is voor levensonderhoud. Het zal geschieden, wanneer men honger heeft, dat men in woede zal uitbarsten en in grimmige boosaardigheid en bittere opstandigheid zijn koning en zijn God vervloeken. Men zal overal om uitkomst zoeken, maar zich niet wenden tot Hem, die alleen helpen en uitredden kan. Men zal de blik spiedend
22 omhoog richten en men zal met een speurend oog naar de aarde kijken, maar zie, het is overal benauwdheid en duisternis, beangstigende donkerheid; in duisternis is men verstoten.

Licht in de duisternis door de geboorte van de Messias. 8 : 23—9 : 6.

8 : 23 Het zal echter niet donker blijven in het land, waar beangstigende benauwdheid heerst. In de eerste tijd brengt Hij het land Zebulon en het land Naftali wel in verachting,

maar in de laatste tijd zal Hij tot eer brengen de weg der zee,
de overzijde van de Jordaan, de landstreek der Heidenen [1]).
9 : 1 Het volk, dat in duisternis wandelt, ziet een groot
licht. Over hen, die wonen in een land van diepe duister-
nis [2]), straalt lichtglans. Toen het donker geworden was
door zonde en ellende, verdreef het licht de duisternis,
doorbrak dit licht de schaduwen van de dood. Juist waar
de donkerheid het diepst was, daar kwam het licht de duis-
ternis verdrijven. En daar werd vreugde bereid aan de in
2 nood verkerenden. Gij hebt het volk vermenigvuldigd, dat
door oordeel gering geworden was. Gij hebt zijn vreugde
door verlossing en heil groot gemaakt [3]). Het verheugt zich
voor uw aangezicht als met de vreugde bij de oogst, wan-
neer de laatste schoven tot aller voldoening zijn binnenge-
bracht; het is blijde, zoals men juicht bij het verdelen van
de buit, wanneer het gevaar geweken is en rijk bezit zonder
arbeid en verdere inspanning wordt verkregen. Het geniet
de blijdschap van de verlossing, van de bevrijding, van het
heil, dat rijk en heerlijk is.
3 Want het juk, dat het drukte, en de stok, die het op
de rug sloeg, de roede van zijn drijver, hebt Gij verbroken
als op Midiansdag [4]), toen een klein getal strijders een gro-
te overmacht vernietigde, waardoor bevrijding van vrese-
4 lijke verdrukking verkregen werd. Want elke schoen, die

---

[1]) *De weg der zee* zal het gebied ten Westen van de zee van Galilea zijn; de *overzijde van de Jordaan* is dan het land ten Oosten van die zee en van de rivier; *de landstreek der Heidenen* zal het gebied zijn, dat in het Noorden ligt van het latere Galilea (dat de naam ontleent aan *galil* = *landstreek*). Met deze drie namen wordt dus het land van Zebulon en Naftali met een daarbij aansluitend gebied bedoeld. Men zie ook Matth. 4 : 12-16.

[2]) Het Hebr. woord, door *diepe duisternis* vertaald, is in het N.T. in de aanhaling in het Grieks weergegeven als *doodsschaduw*. Deze duisternis is ook duisternis van de dood, duisternis, die haar grootste verschrikking op aarde heeft in de dood. Maar deze duisternis doet zich ook gelden in ellende, nood, angst, verdrukking en andere benauwende zaken. In diepste zin is deze duisternis de gescheidenheid van God met alle verschrikking, die zij met zich brengt.

[3]) In verschillende handschriften staat: Gij hebt *niet* grootgemaakt. Hoewel tenslotte zelfs ook dan nog wel een zin voor het geheel te vinden is, is het toch veel natuurlijker, dit *niet* op te vatten als een fout van een afschrijver, waarvoor grond gevonden kan worden in sommige manuscripten, die dit *niet* missen. We laten dit *niet* dus weg.

[4]) Men zie hiervoor Richt. 6—8.

dreunend stampt, en elke mantel, in bloed gewenteld, gaat ter verbranding, is een prooi van het vuur, zodat er van de oorlog en de instrumenten van de oorlog niets overblijft en de vrede heerschappij verkrijgt en de veiligheid de rust vergezelt [1]).

5 Want een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij rust op zijn schouder. Ter kenschetsing van zijn grootheid, die het menselijke te boven gaat, hoewel Hij uit het menselijk geslacht geboren wordt, noemt men Hem Wonder [2]), Raadsman [3]), Sterke
6 God [4]), Eeuwige Vader [5]), Vredevorst [6]). Groot zal de heerschappij zijn en eindeloos de vrede op de troon van David en over zijn koninkrijk, doordat Hij het sticht en grondvest met recht en gerechtigheid van nu aan tot in eeuwigheid. En in dit alles komt uit de liefde des HEREN, die deze Koning schenkt en door Hem het rijk wil stichten, waarin vrede woont, in gerechtigheid gegrond. De ijver van de HERE der heerscharen zal dit doen.

De tegen Efraïm uitgestrekte hand [7]). 9 : 7—10 : 4.

9 : 7 De Here heeft in zijn toorn een woord gezonden in Jakob en het is, geladen als het is met kracht om oordelen

---

1) Vgl. b.v. Jes. 2 : 2-4; 11 : 6-10.

2) De naam *Wonder* geeft aan, dat dit Kind boven het aardse uitgaat, goddelijke grootheid en heerlijkheid bezit, hoewel het ook als mens onder de mensen verkeert, vgl. Richt. 13 : 18.

3) De naam *Raadsman* wijst op bijzondere wijsheid en verstand. Zijn raad is wijs en naar die wijze raad handelt Hij ook. Ook kan Hij raad geven aan anderen. Vgl. o.a. Jes. 11 : 2.

4) De naam *Sterke God* wijst uitdrukkelijk zijn godheid aan. Hij is God, die sterk, machtig en moedig is. Deze zelfde naam vinden we ook in Jes. 10 : 21, waar duidelijk van God gesproken wordt. Vgl. o.a. Deut. 10 : 17.

5) De naam *Eeuwige Vader* wijst op zijn vaderlijke liefde en zorg, maar zo, dat ook de eeuwigheid van Hem wordt uitgesproken, die als Vader over zijn volk waakt en het in zijn gunst liefderijk verzorgt.

6) De laatste naam *Vredevorst* geeft tegelijk aan, wat het doel is van de geboorte van het Kind. Hij zal vrede brengen en in vrede regeren. In die vrede is het volle heil begrepen, vgl. o.a. Jes. 2 : 2-4; 11 : 6-10.

7) Nadat de geboorte van de Messias is voorzegd, keert de profetie terug tot de tekening van hetgeen Efraïm overkomt om der zonde wil. Deze profetie is immers ook begonnen met aankondiging van gericht voor Efraïm, 8 : 1-4. Hier wordt dan uiteengezet, hoe de oordelen elkander opvolgen en in zwaarte toenemen.

8 uit te werken, gevallen in Israël, zodat het ganse volk het
zal ervaren, Efraïm en de inwoners van Samaria, die in
9 hoogmoed en grootsheid van hart gezegd hebben: Tichel-
stenen zijn gevallen, maar met gehouwen steen herbouwen
wij; wilde vijgebomen zijn geveld, maar ceders zetten wij
10 daarvoor in de plaats [1]). De HERE verhief Rezins aanvoer-
11 ders [2]) tegen hem en hitste zijn vijanden op: Aram van
voren en de Filistijnen van achteren, zodat zij Israël gulzig
verslonden. Ondanks dit alles heeft zijn toorn zich niet af-
gewend en is zijn hand nog uitgestrekt [3]).
12 Omdat het volk zich niet bekeerd heeft tot Hem, die
het sloeg, en het de HERE der heerscharen ondanks de ge-
13 richten toch niet heeft gezocht, sneed de HERE op één
14 dag van Israël kop en staart, palmtak en riet [4]) af. De
oudste en tot aanzien gekomen gunsteling, die is de kop, en
15 de profeet, die leugen onderwijst, die is de staart. De lei-
ders van dit volk zijn immers verleiders geworden en de
door hen geleiden zijn op een dwaalspoor gebrachten, die
de ondergang tegemoet gaan [5]).
16 Daarom verheugde de Here Zich niet over hun jonge
mannen en ontfermde Hij Zich niet over hun weduwen en
wezen, hoezeer Hij toch vol van ontferming is voor zwak-
ken en ontrechten en ook tot betoon van barmhartigheid

---

[1]) Dit is metterdaad een trots woord. Men heeft reeds rampen moeten verduren. Maar men zal herbouwen op veel schoner wijze en met beter, schoner en sterker materiaal. Zo zet men zich over de oordelen heen en staat men er in hoogmoed tegen op.

[2]) We volgen hier een lezing, die wel van de Mas. tekst afwijkt, maar in verschillende manuscripten gevonden wordt. De Mas. lezing heeft: *Rezins benauwers*, maar dat past niet in het verband, omdat *Aram zelf* hier tot *de benauwers van Israël* behoort.

[3]) Dit is het telkens weerkerende refrein in dit gedeelte. We vinden dezelfde woorden in Jes. 5 : 25; zie daar. De gerichten, die geen bekering werken, worden door steeds geduchter oordelen gevolgd. De toorn Gods brandt steeds heviger tegen een onbekeerlijk volk.

[4]) Met *de kop en de staart* zal op verschil van positie en eer gewezen worden. Ook zal bedoeld zijn, dat de vernietiging naar de volkomenheid streeft wat de leiders betreft. De minstgeachten onder hen zijn de valse profeten, die een afkeer wekken bij hen, die de HERE vrezen. *Palmtak en riet* zullen ook bedoelen, wat in *kop en staart* wordt aangeduid. Hier zal ook het verschil in kracht mede worden bedoeld.

[5]) Vgl. Jes. 3 : 12.

opwekt, waar nog naar zijn Woord geluisterd wordt. Maar hier heerste de zonde. Want allen waren zij godvergetenen en booswichten, en elke mond sprak dwaasheid [1]). Ondanks dit alles heeft zijn toorn zich niet afgewend en is zijn hand nog uitgestrekt.

17 Want goddeloosheid brandt als vuur, dat dorens en distels verteert maar ook overslaat naar de bomen, de dichte takken van het woud aansteekt, zodat zij in rookwolken opgaan. De minderwaardigen worden getroffen, maar ook degenen, die in ere zijn, worden niet gespaard. De eigen zonde brengt in ellende en stort de zondaren in verderf en ondergang. De eigen boosheid is instrument bij het woeden van de toorn Gods.

18 Door de verbolgenheid van de HERE der heerscharen, tengevolge van de zonde in gloed ontstoken, wordt het land in vlam gezet, zodat het volk tot een prooi van het vuur wordt. Er is broedertwist en burgerstrijd, jacht naar eer en machtshonger. De ene mens spaart bij het branden van de
19 ijverzucht de ander niet. Men bijt naar rechts, en toch houdt men honger, men verslindt naar links, en toch wordt men niet verzadigd. Men verteert elkander, maar ook zichzelf in al die onderlinge strijd. Ieder verslindt het vlees van zijn
20 eigen arm: Manasse Efraïm en Efraïm Manasse, en samen [2]) keren zij zich tegen Juda. Ondanks dit alles heeft zijn toorn zich niet afgewend en is zijn hand nog uitgestrekt.

10 : 1 Wee hun, die heilloze verordeningen uitvaardigen, en
2 de schrijvers, die drukkende lasten voorschrijven [3]), om de geringen van de rechtspraak weg te dringen en aan de

---

[1]) Deze *dwaasheid* is *schuldige dwaasheid, goddeloosheid.* Zij is niet slechts onverstand, maar ook boosheid en verkeerdheid, die opkomen uit een verdorven, de dienst Gods hatend hart.

[2]) De beide stammen, die onder elkander onenig zijn, vinden de eenheid slechts, als het tegen Juda gaat. Zo verteren Israëls stammen elkander en maken zich rijp voor het gericht, dat ondergang betekent.

[3]) Het gaat hier over verordeningen en lasten, die niet op de wet gegrond zijn. Men stelt verordeningen vast, die onder schijn van recht verkrachting van het recht zijn. Men legt lasten op, die door de wet niet gevorderd worden, al hult men zich daarbij ook in schone schijn. Terwijl de geringen en ellendigen volgens de wet moesten worden beschermd, de wezen en weduwen gesteund, wist men het rechtsbestel zo te doen functionneren, dat het omgekeerde werd bereikt. Vgl. ook de woorden van de Here Jezus, Matth. 23 : 14, 23-28 en par. pl.

ellendigen onder mijn volk het recht te ontroven, opdat weduwen hun buit worden en zij wezen uitplunderen.
3 Wat zult gij dan doen op de dag der bezoeking en bij de verwoesting, die uit de verte [1]) komt? Tot wie zult gij vluchten om hulp, en waar zult gij uw heerlijkheid laten?
4 Niets blijft over dan zich te krommen als een geboeide, als verslagenen vallen zij [2]). Ondanks dit alles heeft zijn toorn zich niet afgewend en is zijn hand nog uitgestrekt.

HET WERELDRIJK GAAT TEN ONDER, HET GODSRIJK OVERWINT [3]). 10 : 5—12 : 6.

Wee Assur! 10 : 5-19.

10 : 5 Wee Assur, in wiens hand de roede van mijn toorn is,
6 de stok van mijn gramschap! Tegen een godvergeten volk zend Ik hem als volvoerder van mijn gerichten, en tegen de natie, waarover Ik verbolgen ben, ontbied Ik hem als instrument van mijn toorn, om buit te behalen en roof te plegen, om het volk, dat hij treffen moet, aan vertreding
7 prijs te geven als slijk der straten. Maar terwijl hij in mijn dienst staat en dus voor Mij en mijn eer werkzaam moet zijn, bedoelt hij het zo niet, en is zijn hart niet zo gezind. Hij denkt niet aan Mij, heeft slechts eigen belang op het oog en laat zich beheersen en meeslepen door eerzucht en heerszucht, door roofzucht en vernielzucht, door machtswellust en moordlust. Want hij heeft slechts in de zin te

---

[1]) Het is opmerkelijk, dat de verwoesting, de instorting, de catastrophe komt *uit de verte.* We herinneren ons daardoor, dat de profeet in 5 : 26 v.v. gesproken heeft over het volk *uit de verte.* Ook hier is er geen nadere aanduiding, zodat men de betekenis te eng neemt, als men slechts aan Assur denkt. Men denke aan Deut. 28 : 49 v.v., waarop ook deze profetie betrekking zal hebben.

[2]) Hier wordt aan ballingschap en dood gedacht als straf op de zonde, die bedreven wordt.

[3]) Dit gedeelte is naar ons oordeel één geheel. Door heel deze profetie loopt de lijn, dat de wereldmacht wel door God gebruikt, maar ook door Hem vernietigd wordt, dat het Godsrijk echter door gerichten heen in en door de Messias wordt gesticht, gered en tot volstrekte overwinning en volmaakte glorie gebracht, zodat de vrede in dit rijk volkomen is. Gelet op 10 : 9, 11 is het aannemelijk, deze profetie te stellen na 722 v. Chr., omdat de indruk wordt gewekt, dat Samaria reeds door de koning van Assur is ingenomen. Zekerheid is er echter te dien opzichte niet.

verdelgen, en volken, niet weinige in getal, uit te roeien.
8 Want in zijn grenzeloze hoogmoed en mateloze aanmatiging
9 zegt hij: Zijn mijn vorsten niet allemaal koningen? Verging
het Kalno [1]) niet als Karchemis [2]), Hamath [3]) als Arpad [4]),
10 Samaria [5]) als Damaskus? [6]) Zoals mijn hand de koninkrijken der afgoden [7]) wist te vinden, ofschoon hun gesneden
11 beelden die van Jeruzalem en Samaria overtroffen, zou ik dan niet, zoals ik aan Samaria en zijn afgoden gedaan heb, ook aan Jeruzalem en zijn beelden [8]) doen?
12 Doch het zal geschieden, wanneer de Here heel zijn werk op de berg Sion en in Jeruzalem voleindigd zal hebben, dat Ik bezoeking zal doen over de vrucht van de hoogmoedigheid van de koning van Assur en over de trots van zijn hovaardige ogen.
13 Want hij zegt: Door de kracht van mijn hand heb ik het gedaan, en door mijn wijsheid, want ik ben verstandig. Zo heb ik de grenzen van de volken uitgewist, hun voorraden geplunderd en als een stier de inwoners neergestoten.
14 Ja, mijn hand greep naar het vermogen der volken als naar een vogelnest, en zoals men verlaten eieren opraapt, zo heb

---

1) *Kalno* is misschien *Kullani*, door Tiglath-Pileser in 738 v. Chr. veroverd.

2) *Karchemis* werd in 717 v. Chr. door Sargon ingenomen.

3) *Hamath* was reeds vroeg in Assurs macht, maar stond in de tijd van Sargon weer tegen Assur op in 720 v. Chr.

4) *Arpad*, volgens Assyrische gegevens in 740 v. Chr. door Tiglath-Pileser veroverd, deed ook mee aan de opstand tegen Sargon in 720 v. Chr.

5) *Samaria* werd door Salmanassar belegerd en door Sargon ingenomen in 722 v. Chr.

6) *Damaskus* viel in 732 v. Chr., maar was later ook weer betrokken bij de opstand tegen Assur. Het is mogelijk, dat al de in de tekst genoemde steden in aanraking zijn gekomen met Sargons macht. De koning, die hier sprekend wordt ingevoerd, zou dan van die zijde gezien Sargon kunnen zijn. Het is echter niet nodig en ook niet goed, om aan één bepaalde koning alleen te denken. De profeet wil hier tekening bieden van de hoogmoed èn de mentaliteit van *de heerser over de wereldmacht.*

7) Het woord, voor *afgoden* gebruikt, betekent eigenlijk *ijdelheden, nietigheden.* De koning verheft zich en zijn afgoden boven de afgoden der overwonnenen.

8) Het erge is, dat de koning ook van Jeruzalems beelden spreekt en dat hij zich boven Israëls God verheft. Daarin randt hij de majesteit van de levende God aan. Hij weet van het gebrek aan gesneden beelden in Jeruzalem, maar meent, dat dit een tekort is in de dienst Gods. In dwaze verblinding hoont hij de waarachtige God, die almachtig en heilig is en niet door beelden geëerd wil worden.

ik de gehele aarde weggeraapt: er was er niet één, die een
vleugel verroerde of een snavel opendeed en piepte.
15 Zal een bijl zich beroemen tegen hem, die er mee hakt?
of een zaag pochen tegen hem, die haar trekt? Alsof een
stok zwaait met wie hem opneemt; alsof een staf opheft
16 hem, die geen hout is! Daarom zal de Here, de HERE der
heerscharen, een tering zenden in zijn volle welgedaanheid,
en onder zijn heerlijkheid zal een brand branden als de brand
17 van een vuur. Dan zal het Licht van Israël, Bron van heil
en leven voor het volk, dat daaruit leeft, tot een vuur wor-
den, en zijn Heilige, die door gerechtigheid redt maar ook
in toorn de goddelozen verdoet, tot een vlam, die op één
dag de distels en de dorens van Assur verbrandt en verteert.
18 Ook de heerlijkheid van zijn woud en van zijn gaarde zal
Hij volledig [1]) verdelgen. De toorngloed zal hevig branden,
zodat niets gespaard wordt.
19 Het zal zijn als wanneer een mens wegkwijnt. Het over-
schot van de bomen van zijn woud zal te tellen zijn. Omdat
ze verdwijnend gering in aantal zijn, zal een jongen ze
kunnen opschrijven.

Een overblijfsel wordt behouden. 10 : 20-27.

10 : 20 Het zal te dien dage geschieden, dat het overblijfsel
van Israël en het ontkomene van Jakobs huis niet meer zal
voortgaan te steunen op hem, die het sloeg. Maar het zal,
ontdekt aan de zonde van het vertrouwen op aardse kracht
en aan de dwaasheid, hulp te verwachten van een macht,
die slechts tot schade van de hulpzoekenden zijn dienst
verleent, in waarheid steunen op de HERE, de Heilige
Israëls, die hoog verheven de zonde haat en straft maar
21 ook die tot Hem vluchten door gerechtigheid redt. Een
overblijfsel zal zich bekeren, het overblijfsel van Jakob, tot
22 de sterke God [2]). Want, al was uw volk, o Israël! als het

---

[1]) In het Hebr. staat er: *van de ziel tot het vlees.* Hier breekt naar het schijnt de werkelijkheid door het beeld heen. Omdat deze uitdrukking in een beeld van bomen en gaarde in onze taal niet goed past, lezen we met de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap *volledig.* Want dat is de betekenis van deze uitdrukking.

[2]) Dit is dezelfde naam, die in 9 : 5 gegeven werd aan de Messias. Hier wordt de almachtige God bedoeld, die slechts in de Messias te genaken is.

zand der zee [1]), slechts een overblijfsel ervan zal zich bekeren. Uitdelging is vast besloten, die komt als een stroom, waardoor het overspoeld wordt met gerechtigheid.
23 Want een verdelging, die vast besloten is, voltrekt de Here, de HERE der heerscharen, in het midden van de gehele aarde.
24 Daarom, zo zegt de Here, de HERE der heerscharen, die zijn verbond houdt en met zijn almacht tot redding van de zijnen optreedt: Vrees niet, o mijn volk, dat te Sion [2]) woont, voor Assur, dat u met de stok slaat en zijn staf
25 tegen u opheft, zoals eens Egypte deed. Want nog een zeer korte tijd [3]), dan is de gramschap ten einde en richt mijn
26 toorn zich op hun vernietiging. Dan zwaait de HERE der heerscharen de gesel over hen, zoals Midian geslagen werd bij de rots Oreb [4]), en Hij zwaait zijn staf over de zee, en
27 Hij heft die op als eens in Egypte [5]). En het zal te dien dage geschieden, dat hun last van uw schouder zal afglijden en hun juk van uw hals, ja het juk zal vernietigd worden van het vet [6]).

---

1) De belofte van het talrijke zaad, aan de aartsvaders geschonken, bevat ook de uitdrukking: *als het zand der zee.* Een zinspeling op deze belofte zal hier bedoeld zijn. De talrijkheid van het zaad, op zichzelf een zegen, kan ook gedecimeerd moeten worden om de zonde van dit zaad. En dat zal ook geschieden, als het gericht losbreekt over het zondige volk. Maar een overblijfsel bekeert zich en wordt behouden.

2) Hier wordt bedoeld, dat dit volk deel heeft aan het heil, dat geschonken wordt aan hen, die de wezenlijke zin van Sion kennen.

3) Hier moet gerekend worden met de maatstaf Gods, 2 Petr. 3 : 8.

4) Zie Richt. 7 : 25; vgl. ook Jes. 9 : 3.

5) Dit is de tweede verwijzing naar Egypte in deze pericoop, zie vs 24. In herinnering wordt nu gebracht het opheffen van de staf van Mozes, Ex. 14 : 16 v.v.; 14 : 26 v.v. De doortocht door de Schelfzee is voorbeeld van de uitredding uit de verdrukking van de wereldmacht. Hier wordt wel allereerst op Assur gedoeld, maar dan toch tevens op Assur als vertegenwoordiger en type van de wereldmacht.

6) Wat hier bedoeld wordt is niet duidelijk. Een bevredigende verklaring is naar ons oordeel niet gevonden. Uit de oude vertalingen blijkt, dat er op dit punt reeds vroeg onzekerheid en onhelderheid was. De vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap, die leest: *op uw schouder,* vindt geen grond in de handschriften. We hebben ons gehouden aan de Mas. tekst, maar onthouden ons van verklaring, omdat er geen is, die ons bevredigt.

De opmars van de wereldmacht [1]). 10 : 28-34.

10 : 28 Hij overvalt Ajath, trekt door Migron, te Michmas laat
29 hij zijn legertros. Zij trekken de bergpas door in de ge-
dachte: Geba zij ons nachtkwartier! Rama siddert, Gibea
30 Sauls vlucht. Gil het uit, o dochter van Gallim! Pas op,
31 Laïs! Arm Anathoth! Madmena vlucht, de inwoners van
32 Gebim bergen zich. Vandaag nog neemt hij stelling te Nob;
hij zwaait met zijn hand tegen de berg van de dochter van
Sion, de heuvel van Jeruzalem.
33 Zie, de Here, de HERE der heerscharen, houwt met
vervaarlijke kracht de loverkroon [2]) af, de statig zich ver-
heffende stammen worden omgehakt en de hoge bomen
34 worden geveld. Het dichte gewas van het woud houwt Hij
af met het ijzer, en de Libanon zal vallen door de Heerlijke.

De Messias en het vrederijk. 11 : 1-10.

11 : 1 Maar er zal een rijsje voortkomen uit de tronk van
Isaï, en een scheut uit zijn wortelen zal vrucht dragen. Het
gericht over het huis van David zal wel geducht wezen,
zodat het van kracht en eer beroofd wordt. Doch als de
dynastie schijnt vernietigd en verdwenen te zijn, zal zij een
Telg voortbrengen, die door gericht heen heerlijk zal op-
2 bloeien en rijke vrucht zal voortbrengen. Op Hem zal de

---

[1]) We vinden hier een directe tekening van de aanval van de wereldmacht. De aanval is klaarblijkelijk toekomstig, maar deze wordt uitgebeeld alsof de profeet met eigen ogen toeschouwt. Dat is de wonderlijke kunst van deze profeet, die daardoor levendig weet te schilderen. De naam van de wereldmacht wordt niet genoemd. In het voorafgaande ging het wel over Assur, maar ook over hem als vertegenwoordiger en type van de wereldmacht. Assur en Babel worden beide door de profeet in andere profetieën als de wereldmacht getekend. Daar is soms verglijding, steeds nauwe samenhang. Hier gaat het over het oordeel, dat door de wereldmacht over Juda komt. Men mag hier dus niet enkel aan de Assyriërs denken. Rechtstreeks wordt trouwens ook gezegd, dat de Here met zijn gericht treft, vs 33, 34.

[2]) Hiermede wordt *Juda* en inzonderheid *Juda's vorstenhuis* bedoeld. Dat blijkt duidelijk uit heel het verband. Het oordeel zal Juda treffen. Daarna zal de wereldmacht vernietigd worden.

Geest des HEREN [1]) rusten, de Geest van wijsheid en van
verstand, de Geest van raad en van kracht, de Geest van
3 kennis en van vreze des HEREN; ja zijn lust en genot
zal zijn in de vreze des HEREN, die Hij zelf betracht en in
anderen plant.

Omdat Hij in volkomen gemeenschap met de HERE
leeft, alles met wijsheid doorziet, weet, verstaat en vermag,
zal Hij niet richten naar hetgeen zijn ogen zien, noch recht-
4 spreken naar hetgeen zijn oren horen. Hij zal de geringen
richten in gerechtigheid en over de ootmoedigen des lands
in billijkheid vonnis vellen, maar Hij zal de aarde slaan
met de roede zijns monds en met de adem zijner lippen [2])
5 de goddeloze doden. Gerechtigheid zal de gordel zijner
lendenen zijn, en trouw de gordel zijner heupen. In alles
zal Hij rechtvaardig handelen. Hij zal door gerechtigheid
redden degenen, die op Hem hopen, in Hem geloven en in
ootmoed tot Hem vluchten. Maar Hij zal ook door gerech-
tigheid doden allen, die in hun zonde en goddeloosheid
volharden. Rechtvaardig en trouw is Hij. Hij brengt de
vrede, die in gerechtigheid is gegrond.

6 Dan zal de wolf [3]) bij het schaap verkeren en de panter
zich neerleggen bij het bokje. Het kalf, de jonge leeuw en
het mestvee zullen tezamen zijn, en een kleine jongen zal
7 ze hoeden. De koe en de berin zullen samen weiden, haar

---

[1]) Omdat hier eerst *de Geest des HEREN* wordt genoemd en daarna *de Geest met drie paren woorden*, kan hier het heilige zevental gevonden worden, waarvan de heilige kandelaar in de tempel het symbool was. Deze Zoon van David is de Messias. De Geest des HEREN vervult Hem. Hij heeft wijsheid om te oordelen en de goede middelen te kiezen, verstand, waardoor Hij inzicht heeft. Hij besluit na wijs overleg en kan zijn besluit ook uitvoeren door de kracht, die Hij bezit. Hij heeft kennis van God en mensen en heel de schepping. En in dit alles heeft heerschappij de vreze des HEREN, het begin der wijsheid, vgl. Ps. 111 : 10; Spr. 1 : 7; 9 : 10.

[2]) Vgl. 2 Thess. 2 : 8.

[3]) Dit machtige beeld tekent de liefde en vrede onder de mensen in een tekening van de dieren, die niet meer bloeddorstig zijn en niet langer elkander bedreigen. Tamme en wilde dieren leven samen, kleine kinderen behoeven niet meer beschermd te worden. Deze vrede gaat onder alle schepselen heersen. Dat ligt ook wel in de tekening, maar de eerste en hoofdbetekenis is uitbeelding van de vrede in het rijk Gods, die in gerechtigheid is gegrond. Hoe de dieren in de eeuwigheid zullen zijn, kan uit deze tekening niet worden afgeleid. We hebben te maken met beelden.

jongen zullen zich bij elkander neerleggen, en de leeuw zal
8 stro eten als het rund. Een zuigeling zal spelen bij het hol
van een adder, en naar het nest van een giftige slang zal
9 een gespeend kind zijn hand uitsteken. Men zal geen kwaad
doen noch verderf stichten op heel mijn heilige berg [1]). De
zonde is immers geweken, de boosheid teniet gedaan, de
gerechtigheid tot heerschappij gebracht en de liefde in de
harten ontstoken. Zo is er vrede en rust. En dan is er geen
lust meer in vernietiging, verbreking en kwaad doen. Want
de aarde zal vol zijn van de kennis des HEREN, zoals de
wateren de bodem der zee bedekken. Overal zal de ge-
meenschap met God in volle mate genoten worden door
allen, die in volmaaktheid de HERE mogen kennen, die
Zich aan hen heeft willen openbaren.
10 En het zal te dien dage geschieden, dat de volken de
wortel van Isaï [2]) zullen zoeken. De begeerte zal in hen
opwaken om te mogen delen in zijn gemeenschap en in de
vrucht, die Hij brengt. Hun verlangen zal uitgaan naar
Hem, die het heil en het leven geeft aan allen, die zich tot
Hem wenden en zich aan Hem overgeven en toevertrouwen.
En zij zullen niet tevergeefs zoeken. Want zij zullen zich
vragend wenden tot de wortel van Isaï, die zal staan als
een banier der natiën, van verre zichtbaar, uit alle ge-
bieden, ja zelfs uit de meest afgelegen landen nodigend en
oproepend allen, die tot zijn legermacht wensen te behoren.
En wanneer zij zich tot Hem vergaderd hebben, dan zullen
zij de weelde en de rijkdom van zijn gemeenschap smaken.
Zijn rustplaats zal enkel heerlijkheid zijn. In zijn gemeen-
schap en nabijheid is geen ellende en geen nood. Wie bij
Hem schuilen, worden verheerlijkt en verheugen zich in
eer en glans, in rechtvaardigheid en heiligheid, in vrede
en veiligheid, in heerlijke weelde en volmaakte rust.

---

1) *Heel mijn heilige berg* staat hier in parallelie met *de aarde*. Daardoor treedt wel duidelijk in het licht, dat de heilige berg in de eeuwigheid gelijk is aan de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Men denke echter aan het profetisch perspectief.

2) De uitdrukking *wortel van Isaï* slaat natuurlijk terug op 11 : 1. De Messias komt uit Isaï voort, maar is ook het wezen en de grond van de dynastie, die David, de zoon van Isaï, heeft gesticht. Hij komt in nederigheid ter wereld, maar zal verhoogd worden, zodat Hij tot heerlijkheid brengt allen, die uit Hem leven en in Hem geloven.

De vereniging der verstrooiden. 11 : 11-16.

11 : 11 En het zal te dien dage geschieden, dat de Here ten tweeden male zijn hand zal uitstrekken om los te kopen het overblijfsel van zijn volk, dat zal overblijven uit Assur, Egypte, Pathros, Ethiopië, Elam, Sinear, Hamath en de
12 kustlanden der zee. Hij zal een banier opheffen voor de volken, waardoor Hij tot Zich nodigt allen, die naar Hem luisteren, Hem zoeken, zich aan Hem onderwerpen en bereid zijn tot zijn dienst. En wanneer zij komen, dan verzamelt Hij in die weg de verdrevenen van Israël en vergadert Hij de verstrooide dochters van Juda [1]) uit de vier hoeken der aarde. Zij worden immers gerekend als uit Israël geboren en uit
13 Juda voortgekomen. Dan zal er opbloeien een heerlijk samenleven der liefde, zodat er geen onenigheid en twist meer wezen zal. De afgunst, zoals zij eens onder de stammen Israëls bestond, zal er niet meer zijn. Daaraan gedachtig, kan in overdrachtelijke zin gezegd worden aangaande het volk, door God vergaderd en losgekocht, dat de ijverzucht van Efraïm [2]) zal geweken zijn en Juda's benauwers zullen worden uitgeroeid. Efraïm zal Juda niet meer benijden en
14 Juda zal Efraïm niet benauwen. Maar zij zullen westwaarts de Filistijnen [3]) op de schouder vliegen, samen zullen zij de zonen van het Oosten plunderen. Naar Edom en Moab zullen zij hun hand uitstrekken, en de Ammonieten zullen aan hen onderhorig zijn.
15 De HERE zal alle hindernissen voor een eensgezind

---

[1]) Omdat *verstrooiden* de vrouwelijke vorm heeft in het Hebr., spreken we hier met anderen van de *verstrooide dochters van Juda.* Uit het verband blijkt, dat niet slechts aan Israël en Juda mag worden gedacht, dat de uit de volken tot de dienst Gods geroepenen worden bedoeld, die immers gerekend worden als uit Israël en Juda voortgekomen, vgl. Ps. 87. Iets duidelijker blijkt, dat de profeet dit bedoelt, als we ook letten op Jes. 14 : 1, 2; 49 : 22.

[2]) Het is niet de bedoeling van de profeet, dat in de door hem getekende toekomst de stammen nog bestaan, zoals zij bestonden in zijn dagen. Hij spreekt in beelden, en dat hebben we in de tekst laten uitkomen.

[3]) Ook hier heeft men te maken met beeldspraak. In oorlogstermen wordt de zending uitgebeeld. Uit de vijandige volken worden zondaren tot God bekeerd en gebracht tot de ware dienst Gods. Uit de meest afkerigen worden er gered. Natuurlijk moet ook hier, gelijk dikwijls, gerekend worden met het profetisch perspectief, zodat bedacht moet worden, dat, zolang de volkomenheid er nog niet is, strijd tegen de machten der duisternis noodzakelijk is.

en eendrachtig samenwonen wegnemen. Hij zal een verbinding geven, zodat allen met elkander kunnen verkeren en er geen scheidingen meer zullen zijn. Met zijn almacht zal Hij ingrijpen. Zo verstaan, zal Hij de zeetong [1]) van Egypte met de ban slaan en zijn hand tegen de Rivier [1]) bewegen met de gloed van zijn adem; Hij zal haar tot zeven beken uiteen slaan, zodat men geschoeid daar door heen kan gaan.
16 Er zal een heerbaan wezen voor het overblijfsel van zijn volk, dat uit Assur overblijft, zoals er voor Israël geweest is ten dage, toen het optrok uit het land Egypte.

Het danklied der verlosten. 12 : 1-6.

12 : 1 Te dien dage zult gij vol vreugde over de verkregen verlossing zeggen:
Ik loof U, HERE,
omdat Gij toornig op mij geweest zijt,
maar uw toorn zich heeft afgewend,
en Gij mij vertroost.
2 Zie, God is mijn heil,
ik vertrouw en vrees niet!
Want mijn kracht en lied is de HERE HERE,
Hij is mij tot heil geweest.
3 Gij zult ook met vreugde water scheppen uit de fon-
4 teinen des heils [2]). En te dien dage zult gij dankend en prijzend zeggen:
Looft de HERE, roept zijn naam aan!
Maakt onder de volken zijn daden bekend!

---

[1]) *De zeetong van Egypte* is *de Schelfzee, de Rivier* is de naam voor *de Eufraat.* De profeet grijpt boven het tijdelijke uit, maar blijft daarin natuurlijk toch aan tijdelijke vormen gebonden. In machtige beeldspraak wordt de wondermacht Gods beschreven, die volmaakte eenheid van volk en land tot stand brengt. De verwijzing naar de doortocht door de Schelfzee predikt ook de almacht Gods in de verzorging van zijn volk.

[2]) *De fonteinen des heils* zijn de bronnen, waaruit het heil opwelt. De HERE is zelf de bron van het heil. De fonteinen des heils staan derhalve geheel in zijn dienst om in zijn heil te doen delen. In het N.T. wordt ook van *levend water* gesproken, zie Joh. 4 : 10 v.v.

Natuurlijk kon men in de tijd der schaduwen ook bepaalde waterbronnen als beeld van de fonteinen des heils zien. Zo zong men later dit lied op het Loofhuttenfeest, waarbij men water schepte uit het *Siloah-bassin,* vgl. Joh. 7 : 37 v.v. Christus is de bron van het levende water, van het heil, dat nooit vergaat.

Vermeldt, dat zijn naam verheven is!
5 Psalmzingt de HERE, want Hij deed grootse daden!
Bekend zij dit op de gehele aarde!
6 Juich en jubel, burgerij van Sion [1]),
want groot is in uw midden de Heilige Israëls! [2])

PROFETIEËN OVER DE VOLKEN, OVER HET WERELDGERICHT EN DE VERLOSSING. 13 : 1—27 : 13.

Profetie over Babel [3]). 13 : 1—14 : 23.

13 : 1 De Godsspraak over Babel, die Jesaja, de zoon van Amoz, met bovenzinnelijke waarneming begiftigd, gezien heeft.

2 Heft [4]) op een kale berg, van verre zichtbaar en nadrukkelijk oproepend tot de strijd, een banier op! Roept tot hen met luider stem, opdat gij hen beweegt, snel te komen en gewillig zich tot een legermacht te vergaderen!

---

[1]) Met *de burgerij van Sion* worden bedoeld degenen, die deel hebben aan het heil, dat in Sion verkregen wordt. Sion is hier dan de beeldrijke aanduiding van de woonplaats Gods. Op Sion wilde de HERE Zich immers in zijn tempel openbaren. Wij mogen het volmaakte Sion daar niet los van maken. Maar hier wordt toch het ware, het volkomen Sion bedoeld. De burgerij van Sion heeft gemeenschap met God en woont, waar Hij zijn heerlijkheid openbaart. Vgl. ook Jes. 2 : 2-4; 4 : 5.

[2]) De lofzang eindigt met de naam *de Heilige Israëls,* de naam, die zo kenmerkend is voor heel Jesaja's profetie. Het is niet zonder reden, dat deze naam hier wordt genoemd. De Heilige Israëls is immers de hoogverheven God, die afgescheiden is van de zonde en toornt tegen het kwaad, maar die ook door gerechtigheid en heiligheid redt zondaren, die in de boeien der zonde gevangen waren. Hij gaat oneindig zijn schepping te boven, toch wil Hij ook als de Heilige Israëls in het midden van zijn volk wonen. Hier blijkt ook, dat bedoeld wordt het wonen, dat volkomen is en dat vóór Christus' komst in het vlees werd afgeschaduwd door stad en berg en tempel. Natuurlijk moet men ook hierbij niet het profetisch perspectief verwaarlozen. Zolang de volkomenheid niet gekomen is, is er wel gemeenschap met God, maar deze is nog niet volkomen en wacht op de vervulling.

[3]) De tijd van het ontstaan van deze profetie is niet bekend. In Jes. 39 : 6, 7 blijkt duidelijk, dat Jesaja de ballingschap naar Babel heeft voorzegd. En die profetie staat in een historische omlijsting. De Godsspraak over Babel bedoelt wel enerzijds de bekende stad aan de Eufraat, maar toch ook anderzijds Babel als de wereldmacht van alle tijden, de incorporatie van de wereldmacht. Dat blijkt uit deze profetie zelf.

[4]) Men lette weer op de directe uitbeelding van de profeet. Wat hier getekend wordt als zich afspelend in de werkelijkheid, is toch toekomstig, zoals uit het vervolg duidelijk blijkt.

Wenkt om de aandrang te versterken met de hand, opdat zij de poorten der edelen [1]) binnentrekken, de stad der machtigen veroveren en in bezit nemen!

3 Ik zelf heb mijn geheiligden, die zich in mijn dienst aan de strijd wijden, ontboden, ook heb Ik mijn helden, die moedig zich voor de oorlog gereed maken, geroepen tot volvoering van mijn toorn, mijn van overmoed juichenden, die al schreeuwen, alsof zij de overwinning reeds hebben behaald.

4 Hoor, een gedaver op de bergen als van veel volk! Hoor, een rumoer van koninkrijken, van verzamelde volken! De HERE der heerscharen, de geduchte God, die over alle schepselen gebiedt, monstert een strijdmacht!

5 Zij komen uit een ver land [2]), van het einde des hemels, de HERE [3]) en de werktuigen van zijn gramschap, om heel de aarde te verderven.

6 Jammert! want de dag des HEREN [4]) is nabij; hij komt als een verwoesting van de Almachtige.

7 Daarom worden uit angst en verlammende schrik alle handen slap en versmelt het hart van alle zwakke, broze
8 stervelingen. Ja, zij sidderen van vrees, krampen en weeën grijpen hen in hun doodsnood aan, als een barende vrouw krimpen zij ineen, de een ziet verbijsterd de ander aan, hun gelaat staat in vlam door het bloed, dat hun naar het gezicht vloog.

---

[1]) De stad Babel wordt hier aangeduid met de woorden *de poorten der edelen.* De inwoners van Babel waren vorsten gelijk en zij verhieven zich in hoogmoed op hun macht en rijkdom.

[2]) Ook hier wordt weer gesproken van *een ver land.* Men denke hierbij telkens aan Deut. 28 : 49 v.v.

[3]) We vinden hier de mensvormige uitdrukking, dat *de HERE komt met zijn leger.* Wij moeten dit zo verstaan, dat Hij hen heeft vergaderd, aan hen zijn opdracht heeft gegeven, hen ook zal bekwamen en bekrachtigen tot de taak, die zij in zijn dienst hebben te verrichten.

[4]) *De dag des HEREN* is wel de grote dag van het eindgericht, maar toch zijn daarbij inbegrepen de gerichten, die aan die grote dag voorafgaan en waarin ook het eindgericht zich feitelijk reeds doet gelden. Wij hebben hier nadrukkelijk te rekenen met het profetisch perspectief en te bedenken, dat de gerichten, die aan de oordeelsdag voorafgaan, type, vertegenwoordiging en deel van het eindgericht zijn. Door de wijze van uitbeelding wordt het eindgericht getekend, maar zo, dat de voorafgaande gerichten ook tot hun recht komen in hun samenhang met en hun deelgenootschap aan het eindgericht.

9 Zie, de dag des HEREN komt, meedogenloos, met verbolgenheid en brandende toorn, om de aarde tot een woestenij te maken en haar zondaars van haar te verdelgen.
10 Want de sterren des hemels en de sterrebeelden, die zo heerlijk kunnen schitteren aan het firmament, zullen hun licht niet meer doen stralen. De zon is bij haar opgang reeds verduisterd en de maan laat haar licht niet meer schijnen.
11 Onder medewerking van de natuur in duisternis en nacht, waardoor alom schrik verspreid wordt, zal Ik aan de wereld het kwaad bezoeken en aan de goddelozen hun ongerechtigheid. Ik zal een einde maken aan de trots der overmoedigen en de hoogmoed der geweldenaars vernede-
12 ren. Ik zal door het geduchte ingrijpen met het gericht van dood en verderf stervelingen zeldzamer maken dan gelouterd goud, en mensen meer gezocht dan fijn goud van Ofir. Er zullen slechts weinigen zijn, die door het gericht heen ontkomen.
13 Daarom zal Ik de hemel doen beven, en de aarde zal sidderend van haar plaats wijken door de verbolgenheid van de HERE der heerscharen op de dag van zijn brandende toorn.
14 En het zal geschieden, dat men als een opgejaagde gazel en als schapen, die niemand bijeen houdt, zich zal wenden ieder naar zijn eigen volk, en zal vluchten elk naar
15 zijn eigen land. Ieder, die dan aangetroffen wordt, wordt doorstoken, ieder, die gegrepen wordt, zal door het zwaard
16 vallen. En hun kleine kinderen zullen voor hun ogen verpletterd worden [1]), hun huizen geplunderd en hun vrouwen geschonden.
17 Zie, Ik ga tegen hen de Meden [2]) ophitsen, die zilver niet achten en in goud geen behagen hebben. Zij worden niet

---

[1]) Vgl. Ps. 137 : 9.

[2]) Door het noemen van *de Meden* blijkt duidelijk, dat de profeet ook concreet het aan de Eufraat gelegen Babel voor ogen heeft. Maar de verdere tekening doet zien, dat hij toch ook meer op het oog heeft, dat hij ook bedoelt de eeuwige ondergang te schilderen van de Gode vijandige wereldmacht, die tijdelijk in Babel haar representatie had. De Meden zijn werktuigen in Gods hand. Maar daarmede wordt niet bedoeld, dat de Meden de uiteindelijke verwoesting hebben gebracht. De Meden zijn enerzijds letterlijk te nemen, anderzijds te zien als de vertegenwoordiging van de macht, die het goddeloze wereldrijk tot volstrekte ondergang brengt.

door gelddorst beheerst maar door wraakzucht en bloeddorst. Zij hebben slechts lust in het doden van hun vijanden,
18 in het vernietigen van hun leven en bestaan. Met hun bogen vellen zij knapen. Zij kennen geen erbarming jegens de vrucht van de schoot. In hun harde wreedheid en niets ont-
19 ziende wraaklust ontzien zij kinderen niet. En Babel, het sieraad der koninkrijken, de trotse luister der Chaldeeën, zal worden als Sodom en Gomorra, toen God ze om hun
20 goddeloosheid omkeerde. Het zal, getroffen door de vloek, die het over zich gehaald heeft, in eeuwigheid niet meer bewoond worden en niet bevolkt zijn van geslacht op geslacht. Het zal daar neerliggen in volstrekte verlatenheid als een onbewoonbare afschrikwekkende ruïne. Geen Arabier zal daar zijn tent opslaan om zich daar te vestigen. Geen herders zullen daar legeren, omdat daar geen voedsel
21 voor de kudde is te vinden. In dit onherbergzame, woeste en onvruchtbare oord is geen verblijf mogelijk voor mensen en vee. Maar woestijndieren zullen daar neerliggen en hun huizen zullen vol uilen zijn. Struisvogels zullen daar wonen
22 en veldgeesten daar rondhuppelen. Wilde honden zullen huilen in de burchten en jakhalzen in de paleizen van wellust [1]). Nabij [2]) is zijn tijd om te komen en zijn dagen zullen niet verlengd worden.

14 : 1 Want [3]) de HERE zal Zich over Jakob ontfermen en

[1]) Wat de profeet hier tekent, is ook het deel geworden van Babel. Maar toch mogen we niet vergeten, dat de profeet in beelden spreekt en dus meer bedoelt dan aan Babel overkomen is. Hetgeen hij hier noemt, is blijk van de vloek Gods. Maar de vloek zelf gaat daar toch weer boven uit. Enerzijds is dus het verwoeste Babel een teken en bewijs van Gods gericht. Anderzijds is het een prediking van het eeuwig oordeel. Daarom kan in het gebied van Babel later wel weer gebouwd en gewoond worden, zonder dat dit iets afdoet aan het wezen en de inhoud van deze profetie. De wondere samenhang van het tijdelijke Babel en het Babel van alle eeuwen moet steeds voor ogen worden gehouden. Dan blijkt ook in alles duidelijk de vervulling van deze profetie. Met het profetisch perspectief moet in dergelijke profetieën steeds gerekend worden.

[2]) Ook hier moet weer gerekend worden met de maatstaf van God. Wat Hij nabij acht, kan voor ons besef nog wel op verre afstand zijn. Maar zijn gerichten komen snel.

[3]) De eerste reden, die voor de ondergang van Babel wordt opgegeven, is de zonde van koning en volk. Maar de tweede reden is de verkiezende liefde Gods voor zijn volk, die tevens de diepste reden is. De HERE wil de macht van het wereldrijk verbreken, om zijn volk te verlossen. Daarvan is een tijdelijk blijk de terugkeer van Israël in zijn land, maar de wezenlijke verlossing is het eeuwig wonen in het land Gods.

Israël nog verkiezen. Hij zal hen als blijk van zijn verkiezende liefde in rust doen wonen op hun eigen grond. Dan zullen de vreemdelingen, begerig naar het deelgenootschap aan hun heil, zich bij hen voegen en zich aansluiten bij het huis van Jakob.

2 Volken zullen, bereid tot dienst, hen nemen en brengen naar hun plaats. Tot nederige hulpvaardigheid genegen zullen zij zich aan de dienst Gods gehoorzaam onderwerpen. Zij zullen ook gaarne de geringste arbeid verrichten in het koninkrijk Gods en voor het volk Gods hun kracht met volle toewijding beschikbaar stellen. Zo zal, in overdrachtelijke zin gesproken, het huis Israëls hen als erfelijk bezit verkrijgen op de grond des HEREN tot dienstknechten en dienstmaagden, en zij zullen gevangen nemen, die hen gevangen namen, en heersen over hun drijvers [1]).

3 En het zal geschieden ten dage, wanneer de HERE u rust zal gegeven hebben van uw smart en van uw onrust
4 en van de harde dienst, die u werd opgelegd, dat gij dit spotlied [2]) op de koning van Babel zult aanheffen en zeggen:

Hoe hield de drijver op, die altijd ons belaagde,
De harde heerszucht, die ons zeer verdrukt' en plaagde.
5 De HERE brak de stok der goddelozen stuk,
De staf der heersers, die ons trof met ongeluk,
6 Die in verbolgenheid de volken heeft geslagen
Met slagen zonder tal, een pijn, niet meer te dragen,
Die natiën in toorn meedogenloos vertrad,
Nadat men door vervolging zwaar geleden had.
7 Heel d'aarde heeft nu rust en stille vreê gevonden.
Gejubel en gejuich brak los uit duizend monden.

---

[1]) We hebben in de tekst laten uitkomen, dat de profeet in beelden spreekt. Hier wordt bedoeld de bekering van de heidenen. Zij worden geroepen tot de dienst Gods, ook tot de dienst van het volk en het rijk Gods. Zij mogen, in Israël ingelijfd, wonen op de grond des HEREN. Ook hier mag het profetisch perspectief niet verwaarloosd worden. In bepaalde tijden kan strijd nodig zijn om de vrede te dienen. Men vergelijke voor deze pericoop ook Jes. 11 : 11-16.

[2]) *Het spotlied* is een lied, dat door Jesaja aan de verlosten op de lippen wordt gelegd. Omdat Jesaja hier in dichtvorm spreekt, hebben we — bij wijze van proef en tevens als uitzondering — hem in het Nederlands nagevolgd, door dit lied in gebonden taal over te zetten.

De vreugde der bevrijde volken brak zich baan,
Toen 't met de wrede onderdrukker was gedaan.
8 Om u, o trotse stam, zo smadelijk gevallen,
Verheugen zich cypres en ceder met hun allen.
Op 't Libanongebergte heft men vrolijk aan:
Nu gij daar neerligt, blijven onze stammen staan!
9 Het dodenrijk [1]) wachtt' in beroering daar beneden
Vol spanning op uw komst na zulk een trots verleden.
't Wekte de schimmen in hun onderaards bestaan,
De bokken van de aarde traden allen aan.
De koningen der volken, eens zo hoog verheven,
Maar van hun troon door 't harde doodsgeweld ver-
[dreven,
10 Verheffen ook hun stem en zeggen honend: Gij
Zijt nu aan ons gelijk, van kracht beroofd als wij!
11 Gij storttet ook in 't dodenrijk met al uw glorie:
De citers zwijgen, eens het speeltuig der victorie.
In 't griezelig gewormte ligt gij neergestrekt,
In 't bed, met maden als een deken overdekt.
12 Hoe zijt gij, morgenster [2]), zo stralend in het duister,
Gevallen van de hemel, gans beroofd van luister!
Gij, zoon des dageraads, ligt roemloos neergeveld,
Terwijl gij eens de volken neersloegt met geweld!
13 Gij dacht nog wel in trots: ik zal ten hemel klimmen,
Hoger dan waar Gods sterren in het luchtruim glimmen

---

[1]) *Dodenrijk* en *graf* blijken hier zeer nauw verbonden te zijn. Zij gaan in elkander over in de voorstelling. Het spreken van de schimmen is dichterlijke vorm om krachtig en kleurrijk te doen uitkomen, hoe diep de vernedering van de gevallen geweldenaar wel is. Hieruit is derhalve geen conclusie te trekken ten aanzien van de onderwereld en haar bevolking. Terwijl de gedode heerser neerligt in het graf, wordt toch tevens aangeduid, dat het met de dood niet uit is. De vernedering gaat boven een smadelijke dood uit. Maar daarover wordt niet rechtstreeks gesproken. Een bepaalde koning wordt niet genoemd, is ook niet bedoeld. Hier wordt het beeld ontworpen van de trotse heerser over de wereldmacht, zoals hij wezenlijk is. Daarom kan tevens worden verstaan, dat er ook aanwijzingen zijn, die heenwijzen naar de boze, die in de goddeloze koning zijn instrument heeft.

[2]) De naam *morgenster* slaat wel op de koning van Babel, maar duidt tevens aan, dat deze geweldenaar zich hoog verheft en ook een tijdlang hoog verheven was als instrument van de vorst der duisternis. Men krijgt de indruk, dat de tekening zo gegeven wordt, dat men tevens moet denken aan hem, die de boze bestrijder Gods is, de satan, de duivel. De koning van Babel is dan type van de antichrist en vertegenwoordiger van de satan.

Hef ik mijn troon. Ik zet mij op de godenberg [1]),
Ver in het Noorden, waar ik alle hoogheid terg.
14 'k Stijg boven wolkgevaarten uit, klim op de hoogste
Plaats. 'k Wil aldaar gelijk zijn aan de Allerhoogste.
15 Maar gij wordt neergestoten, roemloos daalt gij af
In 't dodenrijk, in 't diepst der groeve als uw straf.
16 Zij, die u zien, staan scherp en strak u aan te staren,
En vragen, daar zij door uw val getroffen waren:
Is dit de man, die d'aarde hevig sidd'ren deed
En koninkrijken beven liet in angst en leed?
17 Is hij het, die de wereld onderstboven keerde,
Veranderd' in woestijn, wat eens in bloei verkeerde,
Die steden afbrak, koningen tot slavernij
Bracht? Nimmer liet hij zijn gevangenen weer vrij.
18 De koningen der volken, door uw val toch weder
Tot eer gekomen, liggen in hun tombe neder.
19 Maar gij zijt weggeworpen tot uw smaad en straf
Als een verachte spruit ver van uw eigen graf.
Gans overdekt met door het wrede zwaard doorboorden
Temidden van de door uw boos geweld vermoorden,
Laagt gij met hen verenigd over 't slagveld heen,
Vertreden aas gelijk gingt g'onder stof en steen.
20 Met koningen wordt gij niet door één graf omgeven,
Een eerloos einde volgde op een godd'loos leven.
Nooit vindt gij ergens rust of vreê in enig oord,
Omdat g'uw land verwoest hebt en uw volk vermoord.
Voor eeuwig blijve ongenoemd het zaad der bozen!
Geen toekomst zij er voor 't geslacht der goddelozen!
21 De zonen moeten naar de slachtbank heengeleid
Om hunner vaad'ren schuld en ongerechtigheid.
Zij mogen nimmer weder opstaan, om als heren
Opnieuw de volken van de aarde te regeren,
En stad na stad te stichten door hun trotse macht,
Vol hoogmoed roemend op hun invloed en hun kracht.

---

[1]) Natuurlijk is er *geen godenberg in het Noorden.* Maar de koning van Babel huldigt die voorstelling wel. Daarom kan de profeet in dit spotlied op deze geweldenaar hem deze woorden in de mond leggen, terwijl hij toch geen ogenblik bedoelt, dat deze godenberg een realiteit zou zijn. Hij wil immers weergeven, wat de hoogmoedige tyran bezielt.

22 Ik sta tegen hen op, zodat zij zullen ten onder gaan,
luidt het woord van de HERE der heerscharen. Ik roei van
Babel uit naam en overblijfsel en telg en spruit, luidt het
23 woord des HEREN. Ik maak het tot een bezit van roer-
dompen en tot waterpoelen, zodat het een oord is van
troosteloze verlatenheid, hopeloze onvruchtbaarheid en
grondeloze moerassigheid, waar geen mens meer wonen en
geen vrucht meer gedijen kan. Er blijft niemand en niets
meer over van Babel, zoals het zich keerde tegen het rijk
en het volk Gods. Ik bezem het weg met de bezem der ver-
delging, luidt het woord van de HERE der heerscharen.

Profetie over Assur [1]). 14 : 24-27.

14 : 24 De HERE der heerscharen wilde zekerheid bieden,
dat Hij zijn volk naar zijn voornemen zal redden, als de
nood op het hoogst is, en de vijanden zal vernietigen op de
plaats, waar Hij zijn volk een woning heeft bereid, op het
moment dat zij menen de overwinning te hebben behaald.
Daarom heeft Hij gezworen: Voorwaar, zoals Ik gedacht
heb, zó zal het geschieden, en zoals Ik besloten heb, zal het
25 tot stand komen: Ik ga Assur in mijn land verbreken en
het op mijn bergen vertreden [2]). Juist wanneer zijn aanval
het hevigst is, gaat het smadelijk ten onder en wordt het
vernietigd. Zo zal Ik mijn volk redden uit het grootste ge-
vaar en de zwaarste druk. Dan zal van hen zijn juk wijken
en zijn last van hun schouder afglijden [3]).

---

[1]) Deze profetie heeft geen afzonderlijk opschrift en sluit zich dus nauw bij de vorige aan. Er is ongetwijfeld een eenheid. Al gaat het in de voorgaande profetie over *Babel* en in deze over *Assur,* toch zijn zij ten nauwste verwant en verbonden. *Babel* en *Assur* zijn wel verschillende volken, maar de eenheid ligt daarin, dat zij beide vertegenwoordigers zijn van de éne wereldmacht, die zich keert tegen de HERE en zijn rijk en volk.

[2]) De vijand wordt in Gods land geveld. Het gaat klaarblijkelijk over de eindstrijd. Wel wordt eerst *Assur* genoemd, maar in vs 26 wordt duidelijk gezegd, dat het besluit betrekking heeft op *de gehele aarde* en dat de hand uitgestrekt is over *alle volken.* Hier blijkt dus, dat terecht bij de volken, die genoemd worden, gedacht wordt aan die volken, maar ook aan hen als vertegenwoordigers van de wereldmacht. Dit is hier onweersprekelijk. De verbreking van het leger van Assur, zie Jes. 37 : 36 v.v., is wel een *tijdelijke* en *gedeeltelijke* vervulling van deze profetie, maar zij is de *eigenlijke* vervulling niet. Die komt pas bij het eindgericht, dat hier bedoeld en getekend wordt. Het perspectief in de profetie moet ook hier in acht worden genomen.

[3]) Vgl. Jes. 10 : 27.

26 Dit is het besluit, dat besloten is over de gehele aarde,
en dit is de hand, die uitgestrekt is over alle volken, zodat
alle vijanden van Gods volk zullen te gronde gaan, die zich
in hun boosheid keren tegen het rijk Gods en zijn burgers.
In de eindbeslissing zal alle macht, die zich kant tegen het
27 volk des verbonds, verbroken en vernietigd worden. Want
de HERE der heerscharen heeft besloten, wie zal het
breken? Zijn hand is uitgestrekt, wie zal haar afwenden?

Profetie over Filistéa [1]). 14 : 28-32.

14 : 28 In het sterfjaar van koning Achaz [2]) geschiedde deze
29 Godsspraak: Verheug u niet, heel gij Filistéa, omdat de
roede, die u sloeg, verbroken is. Het schijnt wel een be-
vrijding, maar in werkelijkheid zal de verdrukking toene-
men. De tyran, die gestorven is, zal door een vreselijker ge-
weldenaar worden opgevolgd. Want uit de wortel van de
slang zal een adder voortkomen, en haar vrucht zal een
vliegende draak [3]) zijn.
30 De eerstgeborenen der geringen zullen echter zonder
enige moeite, gevaar of zorg weiden, en de armen zich veilig
en gerust nederleggen, omdat zij beschermd en geleid wor-
den door de grote Herder, die over hen waakt en voor hen
zorgt. Maar Ik doe uw wortel van honger sterven en uw
overblijfsel [4]) zal Ik doden.

---

[1]) Het ligt voor de hand, te denken aan een poging van Filistéa, om Jeruzalem te winnen voor een bondgenootschap tegen Assur, zie vs 32. Tiglath-Pileser, de koning van Assur, is in hetzelfde jaar gestorven als koning Achaz. Daarom kon deze poging worden ondernomen. De dood van de koning van Assur gaf hoop op verlossing. De dood van de koning van Juda kon de verwachting wekken, dat er in Jeruzalem kans was op een willig oor. Zolang Achaz leefde, was de mogelijkheid van een bondgenootschap tegen Assur niet aanwezig.

[2]) De dood van koning Achaz is te stellen ± 727 v. Chr. Dat het sterfjaar van deze koning wordt genoemd, zal verband houden met de situatie in Jeruzalem.

[3]) *De vliegende draak* kan een gestalte zijn uit de volksverbeelding, hier genoemd als beeld van ontzettende verschrikking, vgl. echter Jes. 30 : 6.

[4]) Er is geen voeding voor de wortel, er is geen onderhoud voor het overblijfsel. Het wordt gedood door de vijand als instrument van Gods gericht. Dit houdt evenwel niet in, dat er uit Filistéa geen behoudenen zullen zijn. Hier wordt wel heel sterk gesproken, omdat in het oog gevat worden allen, die op aardse macht vertrouwen. Maar ook uit Filistéa zullen er zijn, die Israël worden ingelijfd, zie Ps. 87. Wie echter volop Filistijn blijft in de zin van dienaar van de afgoden en van de zonde, die wordt door het gericht des doods getroffen. Voor het volk, dat de afgoden dient, is er slechts oordeel.

31 Jammer, gij poort! schreeuw, gij stad! sidder, heel gij Filistéa! Want uit het Noorden [1]) komt rook, die aankondigt de komst van een geducht leger, dat alom schrik verspreidt en in brand steekt wat het op zijn weg ontmoet. Het is een wel geordend en goed gedisciplineerd leger: niemand blijft achter in zijn gelederen.

32 Wat zal men dan de gezanten van het volk antwoorden? Dat de HERE Sion gegrondvest heeft en dat daarin de ellendigen [2]) van zijn volk veilig en welbewaard zullen schuilen.

Profetie over Moab [3]). 15 : 1—16 : 14.

15 : 1 De Godsspraak over Moab.
Waarlijk [4]), in de nacht is ongedacht Ar-Moab [5]) verwoest, verdelgd! Waarlijk, in de nacht is ongedacht Kir-
2 Moab [5]) verwoest, verdelgd! Zeer geschokt en diep bedroefd, nu de belangrijkste steden van het land plotseling gevallen zijn, wendt men zich tot de afgoden, die niet helpen kunnen, om hun nood te klagen en om hulp te smeken. Men gaat op naar de tempel, Dibon naar de hoogten om te wenen. In Nebo [6]) en in Medeba [7]), beide gelegen in de hoogte, jammert Moab. Ieders hoofd is om de zware rouw

---

[1]) *Uit het Noorden* kwamen de legers uit het gebied van de Eufraat en de Tigris.

[2]) In Jes. 14 : 30 wordt gesproken van *de eerstgeborenen der geringen* en *de armen*, hier van *de ellendigen*. Bedoeld worden zij, die het niet van zichzelf maar van de HERE verwachten; zij kunnen ook naar het maatschappelijk leven gerekend gering zijn, maar dat behoeft niet het geval te wezen. Zij zijn nietig en gering in eigen oog. Door de wereld worden zij meestal ook niet geteld. Israël moet niet van aardse macht de uitkomst verwachten, de HERE is zijn Helper en Redder.

[3]) De tijd van het ontstaan van deze profetie is niet bekend. Maar zij moet stammen uit de tijd, toen Moab nog niet door direct gevaar werd bedreigd. Dit blijkt uit Jes. 16:14, waar een latere toevoeging spoedig komende ellende voorzegt.

[4]) De profeet geeft weer directe tekening, alsof hij weergeeft, wat hij ziet en hoort. Maar hij voorzegt wat toekomstig is op deze wijze zo levendig mogelijk.

[5]) *Ar-Moab* was de hoofdstad van Moab, gelegen aan de Zuidelijke oever van de Arnon. *Kir-Moab* was de oude hoofdvesting in het land van Moab. Het lag verder het land in. *Kir-Moab* wordt ook wel *Kir-Heres* of *Kir-Hareseth* genoemd, zie 16 : 7, 11.

[6]) In het Noorden te zoeken, op of bij het gebergte *Nebo*.

[7]) *Medeba* lag ten Zuid-Oosten van *Nebo*.

kaal geschoren, elke baard is afgesneden als teken van
ellende en diepe vernedering. De nood is hoog, de be-
nauwdheid groot, de smart diep.
3 Op zijn straten heeft men zich met een zak als rouw-
gewaad omgord; op zijn daken en op zijn pleinen jammert
alles, wegsmeltend in geween. De plaatsen van het publieke
leven zijn plaatsen van gehuil en geklag. Waar men vroe-
ger juichte, weerklinkt slechts jammerklacht.
4 Hesbon [1]) en Eleale [2]) schreeuwen met zo vervaarlijk
geweld, dat hun stem tot in Jahaz [3]) wordt gehoord. Dit
geschreeuw grijpt zelfs de moedigsten aan. Het verspreidt
overal onrust, angst en schrik. Daarom maken de gewa-
penden van Moab alarm: zijn moed begeeft hem.
5 Bewogen over deze nood en begerig naar uitkomst
ook voor deze door het gericht getroffenen, schreeuwt mijn
hart om Moab: zijn vluchtelingen zijn al genaderd tot de
Zuidelijke grens, zij zijn bij Zoar [4]), Eglath Sjèlisjia [5]). Waar-
lijk, de helling van Luhith [6]) gaat men al wenende op.
Waarlijk, op de weg van Horonaïm [7]) heft men een noodge-
6 schrei aan. Want de wateren van Nimrim [8]) zijn woeste-
nijen. Want het gras is verdord, het kruid verwelkt; groen
is er niet meer. De landerijen zijn verwoest, de bronnen
dichtgestopt, het is alles platgetreden.
7 Daarom dragen zij, die nog een kans ter ontkoming
zien, over de Wilgenbeek [9]) wat zij als waardevol gespaard
8 en bewaard hebben. Want het geschreeuw is het gebied
van Moab overal rondgegaan, tot Eglaïm [10]) toe klonk zijn

---

1) *Hesbon* lag ten Noorden van de Arnon. Blijkbaar had Moab kans gezien, zijn grens naar het Noorden te verleggen.

2) *Eleale* lag ook ten Noorden van de Arnon.

3) *Jahaz* is de plaats, waar vroeger door Israël gestreden was tegen Sihon, zie Num. 21 : 23.

4) *Zoar* lag in het Zuiden van Moab.

5) *Eglath Sjèlisjia* was vermoedelijk een plaats dicht bij *Zoar*, vgl. Jerem. 48 : 34. Maar zekerheid is er te dien opzichte niet. Het kan ook het derde Eglath zijn.

6) *Luhith* lag hoog midden in het land. Omdat deze plaats hoog gelegen was, werd zij misschien tijdelijk als wijkplaats benut.

7) *Horonaïm* lag niet ver van *Zoar*.

8) *De wateren van Nimrim* lagen vermoedelijk in het Noorden van Moab.

9) *De Wilgenbeek* was de Zuidelijke grens van Moab.

10) *Eglaïm* lag in het Zuiden bij de *Dode Zee*.

gejammer, ja zelfs te Beër Elim [1]) werd zijn jammerklacht
9 gehoord. Hoewel de wateren van Dimon [2]) vol bloed zijn,
zal Ik over Dimon nog meer brengen: een leeuw over de
ontkomenen van Moab en over het overblijfsel des lands.
16 : 1 Heersers des lands! [3]) zendt de lammeren uit het
rotsengebied de woestijn in naar de berg van de dochter van
Sion! Toont in dit tribuut uw onderdanigheid aan Israëls
God, die op die berg Zich openbaart. Brengt Hem en zijn
volk de bewijzen van uw aanhankelijkheid. Laat dit tribuut
een offer zijn aan de levende God, die in Sion te vinden is.
2 En het zal geschieden, dat de dochters van Moab [4]) als
vluchtende vogels, als een opgejaagd nest, zullen staan aan
3 de voorden van de Arnon met het dringende verzoek tot
de dochter van Sion, tot het volk Gods: Schaf raad, geef
een beslissing, maak op de volle middag uw schaduw als
nacht [5]), verberg de verdrevenen, verraad de vluchtelingen
4 niet! Laten Moabs verdrevenen bij u vertoeven, wees hun
een schuilplaats voor de verwoester! Wanneer het gedaan
zal zijn met de verdrukker, de verwoesting een eind heeft
genomen, de vertreders uit het land zullen verdwenen zijn,
5 dan zal een troon op goedertierenheid gevestigd zijn, en
in getrouwheid zal daarop in Davids tent zetelen een, die
richt en het recht zoekt en zich haast om gerechtigheid te
oefenen [6]).

---

1) *Beër Elim* lag in het Noorden van het land.

2) *Dimon* = *Dibon*, zie vs 2. Met *de wateren van Dimon* of *Dibon* wordt de *Arnon* bedoeld.

3) Een oproep van de profeet tot *de heersers des lands* in de tijd, waarop de profetie betrekking heeft. Er zullen eens *heersers des lands* tribuut brengen naar de berg van de dochter van Sion. Dit tribuut staat dan in de bijzondere sfeer van de dienst Gods. Men zoekt zijn heil in Israël, in Jeruzalem, te Sion bij Israëls God.

4) *De dochters van Moab* zijn de vertegenwoordiging van Moab. Zij gaan naar de grens van Moab om aan de dochter van Sion en aan de God van Sion hulp, raad, uitkomst te vragen.

5) *De schaduw* is hier het beeld van de bescherming. De duisternis beveiligt voor vijandige aanvallen. Zo moet ook op de middag de bescherming en beveiliging zijn als was het nacht. De bescherming wordt van Sion verwacht.

6) Temidden van de oordeelsprofetie staat hier een Messiaanse belofte. De koning op de troon in Davids tent kan geen ander zijn dan de Messias. Dat blijkt uit de tekening van de beëindiging van de verdrukking en uit de bijzondere positie, die deze Koning inneemt. Hij is ook de Koning der gerechtigheid. Vgl. o.a. Jes. 9 : 5, 6; 11 : 3-5.

6 Wij hebben gehoord [1]) van de hoogmoed van Moab, die
buitengewoon groot is, van zijn trots, zijn hoogmoed en
overmoed, zijn ijdel gezwets.
7 Daarom zal Moab over Moab jammeren. Zij zullen
allen met elkander jammeren om de gerichten, die zij door
hun verregaande trots en hoogmoed over zich halen. Om
de druivenkoeken van Kir-Hareseth [2]), die eens weelde
brachten, maar er niet meer zullen zijn, zult gij zuchten,
8 volkomen verslagen. Want de aanplantingen van Hesbon
zullen verkwijnen, de wijnstok van Sibma [3]), de heersers
der volken slaan zijn edele druiven af. Zij reikten nog wel
tot Jaëzer [4]), verloren zich in de woestijn, zijn uitlopers
breidden zich uit, bogen zich heen over de zee.
9 Daarom beween ik de wijnstok van Sibma, zoals Jaëzer
weent [5]). Ik besproei u met mijn tranen, o Hesbon en
Eleale! omdat het hoezee-geroep over uw inzameling en
10 over uw oogst is gevallen, vreugde en feestgedruis uit de
gaarde geweken zijn en op de wijnbergen niet meer ge-
jubeld en gejuicht wordt. De treder treedt geen wijn meer
in de perskuipen. Het hoezee-geroep heb Ik doen ophouden.
11 Daarom ruisen klagend mijn ingewanden over Moab
als een citer en mijn binnenste over Kir-Heres [6]).
12 En het zal geschieden, wanneer Moab verschijnt, wan-

---

1) Nadat de verlossing voor Moabieten, die de toevlucht tot Israëls God nemen, is voorzegd en de heerschappij van de Messias is geprofeteerd, keert de profeet terug tot de tekening van de zonde van Moab en van de gerichten, die als straf op de hoogmoed van Moab zullen losbreken over dit volk. De nood van Moab zal hoog klimmen en de ellende en verdrukking zullen vreselijk zijn.

2) *Kir-Hareseth* is de stad, die in 15 : 1 *Kir-Moab* werd genoemd. Zie ook 16:11, waar de naam *Kir-Heres* wordt gebruikt.

3) *Sibma* lag niet ver van *Hesbon* verwijderd.

4) *Jaëzer* lag nog verder in het Noorden.

5) De profeet weent, alsof hij tot de inwoners van Jaëzer behoort, die door de ramp getroffen zijn. Hoewel Jesaja de oordelen des HEREN verkondigt en voorzegt, heeft hij toch geen vreugde in de smart van hen, die door het gericht getroffen worden. Hij begeert ook redding van uit Moab gesprotenen. Dat er ook Moabieten deel ontvangen aan het heil, dat de Messias verwerft, is in 16 : 1-5 geprofeteerd. Al was Moab een volk, dat van het verbond Gods niet weten wilde en zich vijandig jegens Israël gedroeg, hij begeert toch ook verlossing voor Moabieten. Men denke ook aan Ruth, de Moabietische, die een moeder was geworden in de heilige linie.

6) *Kir-Heres* = *Kir-Hareseth* = *Kir-Moab*.

neer het zich aftobt op de hoogte en naar zijn heiligdom komt om te bidden, dan zal het niets vermogen. Tevergeefs roept het de afgoden aan, omdat zij ijdelheden zijn. En de dienst der afgoden wordt door het oordeel Gods getroffen.

13 Dit is het woord, dat de HERE vroeger [1]) over Moab
14 gesproken heeft. Maar nu [2]) spreekt de HERE aldus: Binnen drie jaar, naar de jaren van een dagloner [3]), zal de heerlijkheid van Moab veracht zijn ondanks al zijn groot rumoer, en het overblijfsel zal weinig, gering, onbeduidend zijn.

Profetie over Damaskus en Efraïm [4]). 17 : 1-11.

17 : 1 De Godsspraak over Damaskus.
Zie, Damaskus wordt weggedaan, zodat het geen stad
2 meer is. Het wordt een puinhoop, een bouwval. Verlaten liggen de steden van Aroër [5]), zij zijn voor de kudden [6]),

---

[1]) Hier blijkt, dat de voorgaande profetie in een vroegere tijd is uitgesproken. Daarvan wordt in de nu volgende voorzegging ook niets afgedaan. De voorgaande profetie voorzegt de ondergang van Moab, terwijl er ook Moabieten door gericht heen worden gered. Wanneer die profetie vervuld wordt, wordt niet aangegeven. Alleen blijkt, dat de redding door de Messias verkregen wordt. Men kan hier denken aan opvolgende gerichten, totdat Moab als volk is ten onder gegaan. Jeremia neemt voor een belangrijk gedeelte deze profetie van Jesaja over, zie Jeremia 48.

[2]) De toevoeging voorzegt een gericht over Moab, dat binnen drie jaar komt. Maar dit gericht is niet het eindgericht, al hangt het er mee samen. Hoewel de heerlijkheid van Moab tot verachting komt, blijft er toch nog iets over. Dit zal geschied zijn op een der krijgstochten van Assur. ± 715 v. Chr. heeft in ieder geval Sargon in deze gebieden geopereerd.

[3]) *Naar de jaren van een dagloner* zal wijzen op het preciese, terwijl wellicht ook op het moeilijke van die jaren gewezen wordt.

[4]) Hoewel het opschrift van de profetie in de tekst slechts spreekt van Damaskus, gaat het toch ook over Efraïm. De voor de hand liggende verklaring hiervan is, dat Efraïm met Damaskus verbonden is, zodat het oordeel over Damaskus ook Efraïm treft. Efraïm heeft ten opzichte van Damaskus een ondergeschikte plaats. Men kan denken aan de tijd, toen Damaskus en Samaria samen tegen Juda optrokken.

[5]) Opvallend is, dat er gesproken wordt van *de steden van Aroër*. Er zijn drie Aroërs bekend, waarvan er twee lagen in het Overjordaanse. Aantrekkelijk is de lezing, waarvoor de Griekse vertaling enige grond geeft: *zijn (Damaskus') steden voor altoos*. Maar nodig is zij niet, zie 2 Kon. 10 : 33.

[6]) Dit beeld komt bij herhaling in Jesaja's profetie voor: zie bij Jes. 5 : 17; 7 : 25.

die er zullen neerliggen zonder dat iemand ze opschrikt.
3 De vesting verdwijnt uit Efraïm en het koningschap uit
Damaskus. Het zal het overblijfsel van Aram vergaan als
de heerlijkheid van de Israëlieten, luidt het woord van de
HERE der heerscharen.
4 En het zal te dien dage geschieden, dat de heerlijkheid
van Jakob gering zal worden en dat het vet van zijn vlezige
lichaam zal wegslinken. De kracht van het volk wordt ver-
5 teerd en zijn glorie gaat teniet. Wanneer door dit gericht
Gods het zondige volk getroffen wordt, dan zal het zijn
als wanneer een maaier het staande koren omvat en met
zijn arm de aren afsnijdt. De volle oogst wordt afgeslagen,
maar er blijven altijd enkele aren over op het korenveld.
Het zal zijn, als wanneer iemand aren leest in het dal
6 Refaïm. Er zal een nalezing overblijven als bij het afslaan
van olijven: twee, drie vruchten boven in de top, vier, vijf
in de takken van de vruchtboom, luidt het woord van de
HERE, de God van Israël, die door gerichten heen Zich
toch een volk bewaart.
7 Te dien dage zal de mens, die door de gerichten wak-
ker geschud en tot inkeer is gebracht, zijn blik richten op
zijn Maker en zijn ogen zullen zien op de Heilige Israëls.
Hij zal zijn verwachting weer stellen op zijn Schepper,
aan Wie hij zijn bestaan te danken heeft, en zijn hoop
bouwen op zijn God, die hoog verheven en afgescheiden van
de zonde wel toornt tegen alle kwaad, maar ook door ge-
rechtigheid redt zondaren, die berouwvol tot Hem hun
toevlucht nemen.
8 Ontdekt aan de grootheid en barmhartigheid Gods, zal
hij de verkeerdheid zien in alle dienst der zonde en de schul-
dige dwaasheid in het buigen voor nietige afgoden. Hij zal
zijn blik dan ook niet meer richten op de altaren, het maak-
sel van zijn eigen handen, en hetgeen zijn eigen vingers ge-
maakt hebben, zal hij niet meer aanzien: de gewijde palen [1])
en de zonnezuilen [2]).

---

[1]) *De gewijde palen* waren de *asjeren,* die ter ere van *Astarte,* de godin der vrouwelijke natuurkracht en der vruchtbaarheid, bij de altaren geplaatst waren.

[2]) *De zonnezuilen* waren aan Baäl als zonnegod gewijd. Helemaal zeker is deze weergave van het Hebr. woord niet. De vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap b.v. leest: *de wierookaltaren.*

9 Te dien dage zullen de steden, die zijn toevlucht waren, zijn als een verlaten gebied in het woud en op een bergtop [1]), dat men eens tengevolge van de inval der Israëlieten verlaten heeft, en het zal een woestenij wezen.
10 Want gij hebt de God uws heils vergeten, en aan de Rots, die uw toevlucht wezen wilde, niet gedacht. Omdat gij de ware toevlucht zijt voorbijgegaan in onachtzaamheid en in onwilligheid, zal uw toevlucht, waar gij u veilig waandet, vernietigd worden. Zo zal uw ongeloof worden gestraft. Gij hebt u van God afgekeerd. Daarom legt gij ter ere van uw afgoden bekoorlijke aanplantingen aan en beplant die in navolging van de afgodische volken met vreemde stek-
11 ken [2]). Op de dag, dat gij plant, doet gij ze opschieten. Des morgens reeds laat gij uw zaaisel bloeien — een oogsthoop op de dag van ziekte en onheelbare smart!

Het lot der plunderaars [3]). 17 : 12-14.

17 : 12 Wee! een rumoer van vele volken, die rumoer maken als rumoerige zeeën, en een gebruis van natiën, die bruisen,
13 zoals geweldige bewogen wateren bruisen! Natiën bruisen wel, zoals geweldige bewogen wateren bruisen. Maar als

---

[1]) De Griekse vertaling heeft in plaats van het Hebr. woord, door *bergtop* weergegeven, gelezen *de Amorieten*. Dan wordt er op gewezen, dat de Amorieten dat verlaten gebied onder de druk van Israël bij de intocht in Kanaän verlaten hebben.

[2]) Voor *Tammuz* of *Adonis* werden gewassen geplant, die zeer snel opschoten, maar even spoedig verwelkten. Deze waren het zinnebeeld van de god van de lentegroei, die vroeg stierf volgens de heidense voorstelling en dan beweend werd. Maar deze snelle groei van de planten uit den vreemde is voor Israël een aankondiging van snel komend gericht. De oogst van deze planten betekent gericht over hen, die zich tot zulk een schandelijke afgodendienst laten verleiden. Men roept op deze wijze om oordeel en gericht. Men rijpt door zulk een afgodische dienst voor het gericht.

[3]) Deze profetie noemt de plunderaars niet bij name. Daarom kan zij gezien worden als een oordeelsaankondiging voor alle geweldenaars, die Gods volk bedreigen en benauwen. Het gaat hier over een machtige vorst, die over vele natiën gebiedt en soldaten van allerlei nationaliteit in zijn leger heeft. De tekening doet verstaan, dat de Assyriër wel als voorbeeld voor deze machtige profetie heeft gediend. De vernietiging van het leger van Assur, Jes. 37 : 36, is hiervan ook een vervulling, al is de zin der profetie wijder en grijpt zij verder.

Hij de geweldenaar dreigt, dan vlucht hij ver weg. Tegenover de almacht Gods vermag hij niets, tegenover de majesteit Gods is hij vol angst en vrees. Hij is met al zijn aards geweld krachteloos en machteloos, als de kracht Gods zich gelden laat. Hij wordt opgejaagd als kaf op de bergen vóór de wind uit en als werveldistel vóór de storm uit.

14 Ten tijde des avonds verspreidt hij nog verschrikking, is hij nog een vreselijke macht voor mensen, die zijn ingrijpen hebben te duchten. Maar voordat het morgen wordt — in één enkele nacht door het gericht Gods verbroken en vernietigd — is hij er niet meer. Dit is het deel van hen, die ons plunderen en het lot van hen, die ons beroven. Vóór zij ons kunnen grijpen en vernietigen, liggen zij ontkracht en zielloos terneer, door het gericht Gods weggestormd in eeuwige verbrokenheid.

Profetie over Ethiopië [1]). 18 : 1-7.

18 : 1 Wee het land van vleugelgegons [2]) aan de overzijde
2 van de rivieren van Ethiopië, dat boden [3]) overzee zendt, in biezen boten over de waterspiegel. Gaat, snelle gezanten, naar een rijzig en glanzend volk, naar een natie, wijd en zijd gevreesd, een volk, streng van bevel en alvertredend, welks land van rivieren doorsneden is. Welke boodschap gij mee moet nemen? Hoort dan naar hetgeen ik tot allen, die luisteren willen, te zeggen heb.

3 Al gij inwoners der wereld en bewoners der aarde! als men een banier op de bergen opheft, kijkt dan, als men de

---

1) Ethiopië was in de tijd van het ontstaan van deze profetie blijkbaar een opkomende, in macht toenemende natie. Omdat we hier nog niets over Egypte horen, zal Ethiopië wel reeds het machtigst zijn, maar nog niet zich meester hebben gemaakt van de macht over Egypte.

2) De tsetse-vlieg was in zwermen aanwezig in Ethiopië evenals in Egypte, vgl. Jes. 7 : 18. De tsetse-vlieg dient dan ook tot typering van dit land.

3) De vraag is, waarheen Ethiopië boden zond. Het ligt het meest voor de hand te denken aan Juda en Jeruzalem. In die dagen zond men menigmaal gezanten om te trachten een bondgenootschap te sluiten tegen de Assyriër, die alle volken bedreigde. De boden moeten dan als boodschap meenemen, wat zij van de profeet hebben kunnen horen. De HERE zal ingrijpen, menselijke bondgenootschappen zijn in deze situatie onaanvaardbaar.

bazuin blaast, luistert dan, neemt de daarin tot u komende
oproep terstond ter harte en maakt u dan onmiddellijk
4 gereed tot de strijd in de dienst des HEREN! Want aldus
heeft de HERE tot mij gesproken: Ik blijf rustig en zie uit
mijn woonplaats toe als de stralende hitte bij zonneschijn,
als een nevel van dauw in de hitte van de oogsttijd. Voor
het oog stil en onbewogen, wacht Ik de tijd af, die Ik voor
mijn ingrijpen heb gesteld. Als men er helemaal niet op
rekent, treed Ik op en sla Ik toe.
5 Want vóór de oogst, als de bloei voorbij is en de bloe-
sem tot rijpende druif wordt, zal Hij de ranken met snoei-
messen afsnijden en de loten verwijderen, afkappen. Hij
draagt er zorg voor, dat de vijand, vóór hij de eindoverwin-
ning heeft behaald, te gronde gaat. Ja, deze vijandige
macht zal geheel onderworpen zijn aan het gericht. De
ranken en de loten worden immers afgesneden van de
6 wijnstok. En dat niet alleen. Tezamen worden zij achter-
gelaten voor de roofvogels der bergen en voor het gedierte
der aarde. De roofvogels zullen daarop overzomeren en al
het gedierte des velds zal daarop overwinteren. Zo
is dan de overwonnen Gode vijandige macht plotseling,
maar ook geheel en radicaal aan het gericht prijs-
gegeven.
7 Te dien tijde zal ook het volk, dat gezanten zond, op-
merken de grote kracht van Israëls God en zich tot Hem
wenden om Hem te huldigen voor de vernietiging van de
wereldmacht, die alle volken bedreigde. Dan zal ook dat
volk zich aan de HERE onderwerpen en Hem in liefde en
toewijding dienen. Een geschenk [1]) zal aan de HERE der
heerscharen gebracht worden door een rijzig en glanzend
volk, door een volk, wijd en zijd gevreesd, een volk, dat
streng van bevel en alvertredend was, welks land van
rivieren doorsneden is, naar de plaats van de naam van de
HERE der heerscharen, de berg Sion.

---

[1]) Als dit volk een geschenk brengt, geeft het allereerst zichzelf aan de HERE, vgl. Zef. 3 : 10. Het geschenk is geestelijk te waarderen, gelijk ook blijkt uit de plaats, waarheen het gebracht wordt. De berg Sion wordt hier gekenschetst als de plaats van de naam van de HERE der heerscharen. De vervulling is dus te zien in het toebrengen van Ethiopiërs tot de gemeente die zalig wordt.

Profetie over Egypte [1]). 19 : 1-25.

19 : 1 De Godsspraak over Egypte.
Zie, de HERE rijdt in majesteit en heerlijkheid op een snelle wolk [2]) en komt met haast, gedreven door de begeerte om zijn heiligheid te handhaven, naar Egypte. Bij de nadering van zijn komst beven [3]) de afgoden van Egypte, die immers slechts ijdelheden zijn, voor Hem in de angst en schrik van hen, die zich voor deze afgoden neerbuigen. Het hart van Egypte versmelt uit vrees voor de ontzagwekkende majesteit des HEREN in zijn binnenste.
2 Ik zal Egypte tegen Egypte ophitsen, zodat de Egyptenaren in hun onenigheid, tweespalt en boosaardigheid gaan strijden tegen elkander, ieder tegen zijn broeder en elk tegen zijn naaste, stad tegen stad, koninkrijk tegen ko-
3 ninkrijk. Egypte zal zijn bezinning en zijn weerstand verliezen en Ik zal zijn beraadslaging en beslissing verijdelen. In hun verdwazing zullen zij de afgoden raadplegen en de bezweerders en de geesten van doden en de waarzeggers. Maar het vragen om licht aan de duistere machten zal slechts de radeloosheid, de ellende, de hopeloosheid vermeerderen. De anarchie zal op terreur uitlopen en de ter-
4 reur in tyrannie eindigen. Ik zal Egypte overgeven in de hand van een hardvochtig heer, en een gestreng koning zal over hen heersen, luidt het woord van de Here, de HERE der heerscharen.

---

[1]) De ontstaanstijd van deze profetie wordt niet aangegeven. Egypte moet, gelet op de inhoud van deze profetie, nog vrij machtig zijn geweest. Het komt hier voor als vertegenwoordiger van de wereldmacht, die zich keert tegen God en zijn rijk. Al wordt hier ook Egypte als concreet volk bedoeld, toch gaat de profetie er boven uit en keert zich zeer duidelijk tegen de wereldmacht van alle tijden. Herhaaldelijk wordt boven het tijdelijke uitgegrepen. De tijdelijke oordelen en verlossingen zijn een gedeeltelijke vervulling. De volkomen vervulling, die ook klaarblijkelijk in het oog gevat wordt, is te vinden in het eindgericht en in de verlossing in en door dat gericht heen. De stichting van een Joodse gemeenschap in Egypte is een gedeeltelijke vervulling. Zo ook de planting van de kerk des Heren in dit land. Zij wijzen heen naar de volkomen verlossing, waarmede zij ook verbonden zijn.

[2]) Dit is een beeld om te doen uitkomen de hoogheid en verhevenheid van de HERE der heerscharen.

[3]) De afgoden zijn ijdelheden, kunnen dus in werkelijkheid ook niet beven. De tekening bedoelt, hun nietigheid aan te geven. Als de afgodendienaren vol schrik beven, dan blijkt ook daarin de ijdelheid der afgoden.

5 Het water uit de zee zal verdampen en de rivier zal
6 droog en leeg worden [1]). De rivieren zullen gaan stinken,
de Nijlarmen van Egypte worden dan ondiep en drogen
7 geheel uit, riet en biezen zullen verwelken. De vlakten aan
de Nijl, aan de monding van de Nijl, zullen niets opleveren;
al wat bij de Nijl gezaaid is zal verdorren, verwaaien en
niet meer zijn.
8 De vissers zullen zuchten en treuren zullen allen, die
de angel in de Nijl uitwerpen. Zij, die het net over de
waterspiegel uitspannen, zullen verkwijnen.
9 De vlasbewerkers zullen beschaamd staan, evenals de
10 linnenwevers. Zijn steunpilaren zullen verbrijzeld worden,
alle loonarbeiders zullen zielsbedroefd zijn.
11 Louter onverstandigen zijn de vorsten van Zoan [2]), de
wijste raadslieden van Farao een dwaze raadsvergadering.
Hoe kunt gij tot Farao zeggen: Ik ben een zoon der wijzen,
12 zoon der koningen uit de voortijd? Waar zijn zij dan nu, uw
wijzen? Laten zij het u dan toch bekend maken, opdat men
wete, wat de HERE der heerscharen over Egypte in zijn
raad besloten heeft. Daarin moet immers blijken, dat er
verstand en inzicht is, dat men raad kan geven, die wijs is
13 en de goede weg wijst. Maar zij kunnen het niet. Ver-
dwaasd zijn de vorsten van Zoan, het spoor bijster zijn de
vorsten van Nof [3]), zij die de hoeksteen [4]) zijner stammen

---

[1]) Dat de profetie boven het tijdelijke uitgrijpt, blijkt hier duidelijk. De tijdelijke rampen en ellenden zijn wel inbegrepen, maar de eindcatastrophe heeft de beheersende plaats. Gelet op deze tekening, die boven het gewone uitgaat, behoeft bij de hardvochtige heer in vs 4 niet naar een bepaalde vorst in de geschiedenis van Egypte te worden gezocht. Verschillende koningen zijn een tijdelijke vervulling van deze profetie geweest, waardoor heengewezen wordt naar de boze tyran, die een bestuur voert, dat in alles verschrikkelijk is. De profeet spreekt in beeldspraak, hetgeen duidelijk is b.v. bij de tekening van de treurende vissers. Men lette ook op het perspectief in de profetie.

[2]) *Zoan* was een der belangrijkste steden in de Nijldelta, die meermalen als residentie gediend heeft voor koningen van Egypte. Ook in de dagen van Jesaja resideerde daar een vorst, die de pretentie van Farao voerde.

[3]) *Nof* = *Memphis*. Deze stad is lange tijd hoofdstad van Egypte geweest. Het was een oude stad met een rijke traditie.

[4]) In enkele oude vertalingen wordt het meervoud gevonden. Deze lezing is gemakkelijker. Wat de zin betreft komen beide lezingen wezenlijk met elkander overeen. De hoeksteen is de steunpilaar; men moet hier denken aan de hoofden, de vorsten, de leidslieden.

14 zijn, leiden Egypte op een doolweg. De HERE heeft in zijn binnenste een geest van bedwelming gegoten, zodat men Egypte op een doolweg leidt bij al wat het doet, zoals een beschonkene zich in zijn uitbraaksel omwentelt zonder er uit te kunnen komen. Door deze dwaasheid, die Egypte als straf op de zonde beheerst en van inzicht en verstand berooft, is Egypte niet in staat om iets goeds tot stand te brengen.

15 Egypte zal geen werk hebben, dat door kop of staart, palmtak of riet [1]) zou kunnen gedaan worden.

16 Te dien dage zullen de Egyptenaren zijn als vrouwen: zij zullen sidderen en vrezen voor de dreigende hand van
17 de HERE der heerscharen, waarmee Hij hen bedreigt. Zij zullen zo bang zijn voor de gerichten des HEREN, dat zij reeds door angst gegrepen worden, als zij de naam van het land, waar Hij Zich heeft willen openbaren, maar horen. Juda's grond zal voor Egypte een schrik zijn. Telkens wanneer men het daaraan herinnert, zal het vrezen voor het besluit van de HERE der heerscharen, dat Hij daarover besloten heeft. En deze vrees zal leiden tot bekering en bewegen tot de dienst des HEREN, zoals Hij die aan zijn volk in Juda heeft onderwezen door zijn openbaring, die Hij geschonken heeft.

18 Te dien dage zullen er overdrachtelijk gesproken vijf steden [2]) in het land Egypte zijn, die de taal van Kanaän spreken en die trouw zweren aan de HERE der heerscharen. Zij zullen zich geheel laten leiden door de openbaring des HEREN en Hem hulde brengen, voor Hem buigen, zijn naam belijden, en onder ede zich aan Hem verbinden, die de Trouwe en de Waarachtige is. Eén van deze steden zal als blijvende herinnering aan de doorstane gerichten, waaruit men gered werd, genoemd worden: stad der verwoesting [3]).

---

1) Voor de hier gebruikte beelden zie men bij Jes. 9 : 13.

2) Deze *vijf steden* zijn blijkbaar naar de bedoeling van de profeet de vertegenwoordiging van Egypte, dat door gerechtigheid gered wordt en door bekering deel ontvangt aan het heil en de gemeenschap Gods. Het is zonder meer duidelijk, dat Jesaja in deze profetie niet letterlijk wil worden verstaan, dat hij beelden grijpt om aan zijn boodschap de meest sprekende uitdrukking te geven.

3) De naam kan ook betekenen: *stad van de ban*. De ban bracht vernietiging

19 Te dien dage, wanneer door gerichten heen de verlossing door gerechtigheid is tot stand gebracht en de Egyptenaren zullen gekomen zijn tot de kennis des HEREN en tot de ware dienst Gods in geloof en godsvrucht des harten, dan zal er overdrachtelijk gesproken [1]) een altaar voor de HERE zijn midden in het land Egypte en aan zijn grens
20 een opgerichte steen voor de HERE. En dit zal tot een teken en tot een getuigenis wezen voor de HERE der heerscharen in het land Egypte. Ieder zal kunnen zien, dat Egypte zich heeft overgegeven aan de dienst des HEREN, zodat heel het land en heel het leven door de openbaring Gods worden beheerst. Als men tot de HERE roept om redding uit de nood, die verdrukkers over land en volk brengen, dan zal Hij aan hen, die om hulp smeken, een redder zenden, die voor hen strijden en hen verlossen zal [2]).
21 De HERE zal Zich aan Egypte bekend maken, zodat de Egyptenaren de HERE kennen te dien dage. Zij zullen hart en leven aan Hem wijden, zij zullen Hem verheerlijken en

---

ter ere van de HERE, die zijn heiligheid in toorn openbaart aan de door de ban getroffenen. Als deze stad *stad van de ban* heet en toch bestaat, is de naam een prediking van redding door gericht heen, van volkomen toewijding, nu de vloek is weggenomen. De *Griekse* vertaling leest: *stad der gerechtigheid.* Het is echter niet waarschijnlijk, dat deze lezing de juiste is, omdat zij gemakkelijker is. Zij geeft natuurlijk een goede zin.

[1]) Aangezien het duidelijk is, dat de profeet in beelden spreekt om zich zo krachtig en levendig mogelijk uit te drukken, hebben we dit in de tekst ook laten uitkomen. De bedoeling is niet, dat van een gewoon altaar gesproken wordt. Het altaar wordt genoemd, omdat het het centrum van de Oud-Testamentische eredienst was. Ook de opgerichte steen had een speciale plaats in de dienst der schaduwen. De profeet wil doen uitkomen, dat de dienst des HEREN heel Egypte beheerst. Dat er in Egypte een tempel met een altaar door Onias IV is opgericht, is bekend. Hij deed dit met een beroep op Jesaja's profetie. Al ligt hierin ook enige vervulling van de profetie, de eigenlijke vervulling gaat daar verre boven uit. Ook de stichting van de kerk in Egypte is slechts een gedeeltelijke vervulling van Jesaja's profetie.

[2]) Merkwaardig is, dat de profeet, die het boven de tijd uitgaande beschrijft, ineens even terugtreedt in het tijdelijke. Er is nog een tijd, die aan de volkomenheid van de dienst Gods voorafgaat. Daar moet, ook als dit niet uitgesproken wordt, steeds rekening mee gehouden worden, vgl. ook Openb. 22 : 2. Maar ook wordt duidelijk in het licht gesteld, dat het eeuwig heil ook in het tijdelijke, het leven hier beneden, zijn kracht doet gevoelen in uitreddingen, die de hoop op de eeuwige verlossing versterken en verlevendigen. Men kan hier denken aan de Messias, maar ook aan tijdelijke redders, die dan toch weer het instrument zijn van de Redder, in Wie alle heil en verlossing besloten is.

Hem de dank, de eer en de aanbidding toebrengen. In die zin verstaan, zullen zij de HERE dienen met slachtoffer en spijsoffer [1]). Ook zullen zij de HERE geloften doen en die betalen.

22 De HERE zal Egypte geducht slaan en het genezen. Zij zullen zich tot de HERE bekeren en dan zal Hij Zich van hen laten verbidden en hen genezen.

23 Te dien dage zal er een heerbaan [2]) wezen van Egypte naar Assur, en Assur zal in Egypte komen en Egypte in Assur. En er zal geen vijandschap en strijd meer zijn tussen deze grootmachten, die eertijds elkander en het rijk Gods bedreigden en bestookten. Egypte en Assur zullen eensgezind en samen verbonden zijn in geloof en godsvrucht. Egypte zal samen met Assur de HERE dienen.

24 Te dien dage zal Israël de derde [3]) zijn naast Egypte en
25 Assur, een zegen in het midden van de aarde, die de HERE der heerscharen gezegend heeft met de woorden: Gezegend zij mijn volk Egypte, het werk mijner handen Assur en mijn erfdeel Israël!

---

[1]) Het is klaarblijkelijk niet de bedoeling, dat in letterlijke zin *slachtoffers en spijsoffers* worden gebracht. Maar de offers, die in Israël werden gebracht onder de dienst der schaduwen, moeten het beeld zijn om te doen uitkomen, dat men zich ten volle aan de HERE wijdt. Dit is dan tevens de vervulling van de schaduwen. En zolang de volle dienst Gods nog niet gekomen is en ook de nieuwe dag nog niet is aangebroken, zullen er wel letterlijk *slacht- en spijsoffers* gebracht worden.

[2]) De *heerbaan* is hier het beeld van de eenheid tussen Egypte en Assur, zodat alle hinderpalen, scheidingen, tegenstellingen en onenigheden zijn weggenomen. Er is echt samenleven mogelijk. Men kan immers gemakkelijk elkander bereiken. Het beeld, hoe groots ook, is nog zwak, gemeten aan de realiteit, die het tot uitdrukking wil brengen. Men vgl. ook Jes. 11 : 15, 16.

[3]) Israël, dat de belofte van de zegen onder de volken heeft ontvangen (zie b.v. Gen. 12 : 2, 3), wordt nu *de derde* in de driebond genoemd. Egypte en Assur, eens de vertegenwoordigers van de Gode vijandige wereldmacht, zijn nu met Israël de vertegenwoordigers van de verloste mensheid. Deze drie zijn samen nu *de zegen in het midden van de aarde.* Maar Egypte en Assur worden nu zelfs het eerst genoemd, al ontvangt Israël van de drie in wezen gelijkwaardige namen van Gods volk, over de drie verdeeld, toch nog de meest kenschetsende naam: *mijn erfdeel.* De voorrang van Israël als volk is geheel opgeheven.

Profetie over Egypte en Ethiopië. 20 : 1-6.

20 : 1 In het jaar [1]), toen de veldmaarschalk [2]) naar Asdod
kwam, gezonden door Sargon, de koning van Assur, en hij
2 tegen Asdod streed en het innam — in die tijd sprak de
HERE door de dienst van Jesaja, de zoon van Amoz, op
deze wijze: Ga heen en maak het grove kleed, dat gij als
mantel draagt, los van uw lendenen, en trek uw schoenen
van uw voeten! Hij handelde overeenkomstig dit bevel en
liep als een balling ongekleed [3]) en barrevoets. Zo heeft hij
door zijn ongewone verschijning, die wel aanstoot moest
geven, omdat hij zich naar menselijk oordeel onvoegzaam
en onvoldoende gekleed op de straten van de stad ver-
toonde, op opzienbarende wijze gepredikt en de gedachten
3 heengeleid naar dreigende ballingschap. Daarna zeide de
HERE: Zoals mijn knecht Jesaja drie jaar lang ongekleed
en barrevoets gelopen heeft als teken en voorbeduiding
4 met het oog op Egypte en Ethiopië, zo zal de koning van
Assur de Egyptische krijgsgevangenen en de Ethiopische
ballingen [4]), jong en oud, wegdrijven, ongekleed en barre-

---

[1]) Volgens de Assyrische gegevens heeft Sargon in 711 v. Chr. de stad Asdod, die tegen hem was opgestaan, belegerd en ingenomen. De profetie van Jesaja moest dus verkondigen, dat de val van Asdod een voorteken was van de val van Egypte en Ethiopië, de machten, waarop Asdod ongetwijfeld heeft vertrouwd, toen het zich aan een opstand tegen Assur waagde. En op deze wijze moest de profeet ook Jeruzalem waarschuwen voor het steunen op aardse machten in plaats van op de levende God. Deze profetie is wat haar ontstaanstijd betreft nauwkeurig te bepalen.

[2]) In het Hebr. staat *tartan*, dat *veldmaarschalk* betekent, zonder lidwoord. Het is mogelijk, dat dit woord min of meer als eigennaam werd gebruikt, maar het ligt meer voor de hand, aan te nemen, dat het lidwoord om andere redenen is weggelaten. Daarom hebben we in navolging van anderen dit woord vertaald door: *de veldmaarschalk*. Zie ook Jes. 36 : 2 v.v.

[3]) *Ongekleed* wil zeggen: *zonder opperkleed*.

[4]) Egypte en Ethiopië zijn tijdens Jesaja's profetisch optreden wel door de macht van Assur verzwakt, maar de verovering van deze landen is toch eerst een feit geworden in 670 en 667 v. Chr. Dit kan echter in geen enkel opzicht enige moeilijkheid geven ten aanzien van deze profetie. Zij is immers vervuld. Wat de tijd betreft, waarop deze vervulling zou geschieden, wordt in de profetie niets gezegd. Wel is duidelijk, dat de nederlaag van deze volken Juda helder voor ogen heeft gesteld, hoe ijdel en schadelijk het was, zijn vertrouwen te stellen op grootmachten dezer aarde. Het is een grote zonde voor het volk des verbonds

voets en met ontblote achterdelen — een smaad voor
5 Egypte. Dan zal men verslagen en beschaamd wezen, omdat de ijdelheid gebleken is van hun steunen op Ethiopië,
6 hun toeverlaat, en op Egypte, hun trots. En de bewoners van dit kustland zullen te dien dage zeggen: Zie, zo is het onze toeverlaat vergaan, waarheen wij om hulp vluchtten, om gered te worden van de koning van Assur; hoe zullen wij dan ontkomen?

Profetie over de woestijn aan de zee. 21 : 1-10.

21 : 1 De Godsspraak over de woestijn aan de zee [1]).
Als stormwinden, die woest en geweldig in het Zuiderland kunnen gieren, komt het uit de woestijn, uit een vreselijk land [1]).
2 In al zijn ontzaggelijke verschrikking is mij een hard gezicht geopenbaard: een verrader, die verraderlijk handelt, en een verwoester, die verwoest. Het is allemaal verraad, opstand, verwoesting en vernietiging.
Dan klinkt ineens de kreet: trek op, Elam! sla het beleg, Medië! [2])

---

om niet op God te vertrouwen en zijn verwachting te stellen op aardse krachten.

Deze profetie is de laatste van de drie, die achtereenvolgens over Egypte en Ethiopië handelen. Het is duidelijk, dat de profeet hier nog eens in het licht heeft moeten stellen, dat deze volken als wereldmachten geen bestand hebben. Maar dit neemt natuurlijk niet weg, dat deze volken toch ook kunnen dienen als vertegenwoordigers van de verloste mensheid, als zij door gericht heen gered zijn.

[1]) Gelet op de voorgaande opschriften, waarin op dezelfde wijze het land genoemd wordt, waarover de Godsspraak handelt, ligt het voor de hand, in *de woestijn aan de zee* de aanduiding te zien van het land, waarop deze profetie betrekking heeft. Dit land is blijkens het vervolg *Babel.* Dit land kan *woestijn* genoemd worden, omdat het geheel verwoest wordt, zie Jes. 13 : 19-22; 14 : 22, 23. Omdat Babels grondgebied ook grenst aan de zee, is de kenschetsing *woestijn aan de zee* niet onmogelijk. *De woestijn, het vreselijke land,* is dus Babel, waar het gericht Gods woedt en raast als een storm, waardoor verwoesting optreedt. De profetie wordt dus getypeerd naar hetgeen Babel door het gericht worden zal, nl. *woestijn aan de zee.*

[2]) We vinden hier weer directe tekening. Voor *Medië* als volk, dat *Babel* overwint, zie bij Jes. 13 : 17. *Elam* was aan Cyrus, die over *Medo-Perzië* regeerde, onderworpen. Ook hier worden *Elam en Medië* genoemd als eerste veroveraars, waarin dan begrepen zijn alle machten, die aan de ondergang van Babel hebben medegewerkt.

En daarna komt het woord van troost: Alle zuchten doe Ik ophouden [1]).

3 Daarom [2]) waren mijn heupen een en al siddering, weeën grepen mij aan als de weeën van een, die baart. Ik kromp ineen bij het horen; ik was verschrikt van het zien. Hetgeen ik hoorde en zag was zo ontzettend, dat ik geheel ontdaan was en tot in het diepst van mijn bestaan
4 ontroerd en bewogen. Mijn hart bonsde, schrik en beving overvielen mij. Het maakte de schemering, waar ik anders zo van houd, tot een verschrikking voor mij.

5 Men is bezig de tafel aan te richten, het tapijt te spreiden. Men geniet onbekommerd door te eten en te drinken. En dan ineens klinkt het tot ieders ontsteltenis: Op, vorsten, oliet het schild! [3])

6 Want zo heeft de Here tot mij gezegd: Ga heen, stel
7 een wachter op! [4]) Wat hij ziet, moet hij melden! Ziet hij een stoet ruiters, twee aan twee, een troep ezels, een troep kamelen, dan moet hij scherp opletten, o zo scherp! Want dan is het ogenblik gekomen voor een ingrijpende beslissende openbaring!

---

[1]) Dit *zuchten* is het zuchten van Gods volk, dat door de wereldmacht verdrukt werd. Deze profetie overspant de eeuwen, slaat op de vernietiging van de stad aan de Eufraat, maar ook op de uiteindelijke verbreking van heel de wereldmacht, zie ook vs 9.

[2]) Hoewel de profeet weet, dat dit gericht redding betekent voor het volk van God, is hij toch zo diep onder de indruk van de vreselijkheid van dit gericht, dat hij er zelfs in zijn lichaam de gevolgen van ondervindt. Hij kan nauwelijks verdragen, dat hij dit schouwspel ziet. Ook hierdoor blijkt wel, dat hij het eindgericht uitbeeldt, al zijn de voorafgaande gerichten ook mede daarin begrepen. In vs 5 vindt men dan weer een uitbeelding van het gericht, dat ook in vs 1 en 2 beschreven werd.

[3]) *Het schild* moest *met olie* ingesmeerd worden om ten volle dienst te kunnen doen in de strijd. De oproep, die de profeet hoort en doorgeeft, is dus de oproep tot de strijd. Plotseling overvalt de zorgelozen de verschrikking van de aanval. Het is een overval, waarop niet gerekend wordt. Men denke aan het einde van Belsazar, Dan. 5. Dit is een tijdelijke en gedeeltelijke vervulling van deze profetie, die tegelijk weer heenwijst naar en een indruk geeft van de volle vervulling in het eindgericht. Men moet hier ook weer rekenen met het perspectief in de profetie.

[4]) De wachter, die de profeet op moet stellen, is de profeet zelf. Hij moet als het ware buiten zichzelf treden om met volle concentratie uit te zien naar het komend gezicht. Hier komt men in aanraking met het mysterie van de gang der openbaring Gods in het bewustzijn van de profeet. Men zie ook Hab. 2 : 1 v.v.

8 Toen hij iets zag [1]), riep hij: Op de wachttoren stond ik, o HERE! onafgebroken overdag, en op mijn wachtpost
9 stelde ik mij alle nachten. Maar zie, nu komen daar mannen aan, een stoet ruiters, twee aan twee [2]). Daarop gaf Hij terstond zijn wederwoord, en zeide: Gevallen, gevallen is Babel [3]), en al haar gesneden afgodsbeelden heeft men tegen de grond verbrijzeld.
10 O mijn gedorst en geslagen volk! [4]) wat ik gehoord heb van de HERE der heerscharen, de God van Israël, die almachtig en getrouw is en waakt over zijn volk ook in de diepste nood, dat heb ik u bekend gemaakt.

Profetie over Edom [5]). 21 : 11, 12.

21 : 11 De Godsspraak over Duma [6]).
In grote spanning en bittere nood, met de hoop in het hart op een woord van bemoediging en troost, roept men tot mij uit Seïr: Wachter [7]), wat is er van de nacht?

---

[1]) Wij volgen hier de lezing van de rol van Jesaja, die in 1947 bij de Dode Zee werd gevonden.

[2]) *De troep ezels en de troep kamelen,* in vs 7 genoemd, worden hier niet vermeld. *De stoet ruiters* vormt immers de kern van het leger. De hoofdzaak wordt hier dus slechts genoemd. De Perzische legers voerden veel ezels en kamelen mee voor het dragen van de bagage, terwijl zij in grote menigte het vijandelijk leger werden ingejaagd bij de strijd, om dit in verwarring te brengen. Herhaling van deze trek in het beeld werd blijkbaar niet noodzakelijk geacht.

[3]) Dit is de kern van heel deze profetie. Deze uitroep wijst heen naar het eindgericht. Hij wordt weer opgenomen en overgenomen in Openb. 14 : 8; 18 : 2. Hetzelfde gericht wordt hier bedoeld, dat ook reeds in vs 1 en 2 en in vs 5 getekend werd.

[4]) Dit troostwoord richt zich tot het volk Gods, als het in nood is. Letterlijk staat er in de Hebr. tekst: *mijn gedorste en mijn dorsvloerkind.*

[5]) De tijd van het ontstaan van deze profetie is onbekend. *Edom* zal echter onder de druk van Assur veel geleden hebben. Zowel Sargon als Sanherib hebben in dit gebied met hun legers geopereerd.

[6]) *Duma* is klaarblijkelijk een aanduiding van *Edom,* omdat men roept *uit Seïr,* het gebergte, dat door Edom in oude tijd was bezet en eeuwen lang werd bewoond. Overigens is echter deze naam voor Edom geheel onbekend. Er waren wel verschillende plaatsen, die *Duma* heetten, o.a. in Juda. Er was ook een Arabische stam van deze naam. Maar daarop kan hier de naam *Duma* niet slaan. *Duma* betekent *stilzwijgen,* zowel in nood als ook in het gebied van de dood. En daarom zal deze naam hier wel gekozen zijn, terwijl hij in klank op Edom lijkt. Het land Edom wordt daardoor getypeerd als land van de dood.

[7]) De profeet is *de wachter.* Hier wordt in het Hebr. een ander woord ge-

Wachter, wat is er van de nacht?
12 Hoe sterk ook het verlangen naar uitkomst mag wezen, er is geen woord van opwekking en verwachting te spreken. De verandering, die er komen zal, zal geen verbetering brengen noch verlossing schenken. De hoop op uitkomst is ijdel, tenzij er inkeer komt. De wachter zegt: De morgenstond is gekomen, maar ook nu is het nog nacht.
Indien gij opnieuw vragen wilt, vraagt, maar bekeert u eerst en komt dan!

Profetie over Arabië. 21 : 13-17.

21 : 13 De Godsspraak tegen Arabië [1]).
In een woud in Arabië moet gij overnachten, kara-
14 vanen der Dedanieten! [2]) Brengt [3]) de dorstige water tegemoet, inwoners van het land Tema! [4]) gaat de vluchteling tegen met brood!
15 Want voor zwaarden zijn zij gevlucht, voor het getrokken zwaard, voor de gespannen boog, ja voor heel de zware druk van de oorlog.
16 Want zo heeft de Here tot mij gezegd: Binnen nog een jaar [5]), als de jaren van een dagloner [6]), zal het gedaan
17 zijn met al de heerlijkheid van Kedar [7]). En gering zal het aantal bogen [8]) van de helden der Kedarenen zijn, dat overblijft. Want de HERE, de God van Israël, die over zijn

---

bruikt dan in Jes. 21 : 6. Dit woord wijst meer op het wacht houden ter bewaking. Wezenlijk zal echter wat de bedoeling betreft het verschil niet groot zijn.

1) Sargon en Sanherib hebben beide tegen *de Arabieren* gestreden. Deze profetie zal te stellen zijn vóór hun aanvallen op dit volk. In de naam *Arabië* zal doorklinken, dat het *avond* is voor dit land. Het is donker en men staat vlak voor de ondergang.

2) *De Dedanieten,* bekende kooplieden uit de oudheid, woonden in Noord-Arabië. Zij stamden af van Ketura, zie Gen. 25 : 3.

3) We hebben hier directe tekening evenals in hecl deze pericoop, vs 13-15.

4) *Het land Tema* lag dicht bij de woonplaats der Dedanieten. De welvarende Dedanieten moesten nu in hun nood geholpen worden *met brood en water,* de verzorging van gevangenen. *De Temanieten* waren Ismaëlieten, zie Gen. 25 : 15.

5) In de rol van Jesaja, gevonden bij de Dode Zee, staat: *binnen nog drie jaar.*

6) Zie Jes. 16 : 14.

7) *Kedar* moet hier genomen worden als aanduiding van heel Noord-Arabië. Ook *de Kedarenen* waren Ismaëlieten, zie Gen. 25 : 13.

8) Voor *de bogen der Kedarenen* vgl. Gen. 21 : 20.

volk waakt maar de vijanden van het verbond met zijn gerichten treft, heeft het gesproken.

Profetie over het dal van het gezicht. 22 : 1-14.

22 : 1 De Godsspraak over het dal van het gezicht [1]).
Wat hebt gij toch, dat gij met u allen op de daken
2 klimt, alsof er reden is voor vreugde en feest, gij rumoerige, woelige stad, uitgelaten veste? Uw verslagenen zijn geen verslagenen door het zwaard noch in de oorlog ge-
3 sneuvelden. Al uw aanvoerders zijn tezamen gevlucht, zonder één boogschot zijn zij gevangen genomen. Allen, die men van u achterhaalde, zijn tezamen gevangen genomen. Zij vluchtten weg zover zij maar konden [2]).
4 Daarom zeg ik: Wendt de blik van mij af, laat mij onbespied en ongehinderd bitter wenen, poogt niet mij te troosten over de verwoesting van de dochter mijns volks! [3])
5 Want de Here, de HERE der heerscharen, houdt in zijn toorn in het dal van het gezicht een dag van verwarring, verwoesting en verwildering [4]): het is dan een al maar omverhalen van muren [5]), terwijl het geschreeuw om
6 hulp opklinkt naar het gebergte. Elam [6]) heeft de pijlko-

---

[1]) *Het dal van het gezicht* zal hier zijn het dal, waarop het gezicht betrekking heeft. Blijkens vs 5 is het het dal rondom Jeruzalem, waarbij de stad zelf mede inbegrepen moet worden gedacht, omdat de strijd zich speciaal tegen Jeruzalem keert. Voor de mogelijkheid van een dergelijke kenschetsing vgl. Jerem. 21 : 13. Jeruzalem lag lager dan de omringende bergen, zie Ps. 125 : 2. En eens zal de berg Sion verhoogd worden in symbolische zin, zie Jes. 2 : 2.

[2]) In de verzen 1-3 vinden we weer directe uitbeelding. De profeet ziet in de geest de loszinnige uitgelatenheid van de stad, terwijl onder het gericht Gods reeds de aanvoerders gevlucht en gevangen genomen en de legers vernietigd zijn. Hoewel hij de toekomst voorzegt, tekent hij het, alsof het voor zijn ogen gebeurt.

[3]) De profeet geeft uitdrukking aan zijn diepe smart om de toekomstige verwoesting van de stad, die zich het gericht Gods heeft waardig gemaakt.

[4]) De profeet gebruikt woorden, die in klank op elkander gelijken. Daarom maakten we in onze taal gebruik van de alliteratie.

[5]) Het omverhalen van muren wordt in klanknabootsende woorden geschilderd. Dit konden we in onze taal niet navolgen.

[6]) In Jes. 21 : 2 wordt *Elam* genoemd als bestrijder van *Babel*, hier als belager en belegeraar van *Jeruzalem*. In beide gevallen is *Elam* uitvoerder van de oordelen Gods. Hoewel niet mag worden voorbijgezien, dat *Elam* als volk een

ker opgenomen en is gekomen met wagens, manschappen,
ruiters. En Kir [1]) heeft, gereed tot de strijd, het schild ont-
7 bloot. Wanneer de keur van uw dalen met wagens gevuld
is, en de ruiters zich in slagorde tegen de poort [2]) hebben
8 opgesteld, dan neemt Hij de bedekking [3]) van Juda weg.
Dan richt het [4]) te dien dage de blik op het wapentuig van
het Woudhuis [5]) om daarvan in de strijd heil te verwach-
9 ten en er bij de verdediging gebruik van te maken. Gij ziet
dan, dat de scheuren van de stad van David [6]) vele zijn.
Om bij het beleg niet door dorst tot overgave te worden
gedwongen, verzamelt gij het water van de benedenste vij-
10 ver. Gij maakt tot afweer van de vijand de stad zo sterk als
het in de gegeven omstandigheden nog mogelijk is. Daartoe

---

rol heeft gespeeld in de geschiedenis van de rampen, die kwamen als gerichten Gods, zo moet toch bedacht worden, dat Elam tevens vertegenwoordiger is van de macht, die God in zijn dienst neemt bij het eindgericht. Elam is dan een naam, die dienen moet om deze macht aan te duiden en te kenschetsen. Merkwaardig is, dat Elam in de geschiedenis niet als *zelfstandige* bestrijder van het volk Israël voorkomt.

1) Ook *Kir* is bestrijder van Jeruzalem. Ook deze macht wordt als *zelfstandige* bestrijder van Israël in de geschiedenis niet genoemd. De namen moeten blijkbaar dienst doen als kenschetsing van de machten, die bij de oefening van het gericht Gods worden ingeschakeld. *Kir* wordt ook genoemd in 2 Kon. 16 : 9; Amos 1 : 5; 9 : 7. Het is mogelijk, dat met *Kir* bedoeld wordt *Ur der Chaldeeën*. De letterlijke betekenis mag niet verwaarloosd worden, maar de zin, die de profeet tevens op het oog heeft, gaat hier ver boven uit.

2) Om *de poort* coneentreert zich natuurlijk steeds de strijd bij de belegering van een stad. De ruiters moesten daarbij dienst doen om een snelle overval mogelijk te maken.

3) Naar de kracht van het woord is de eerste betekenis wel *de omhulling van de ogen*. Daaraan zullen we ook hier te denken hebben, omdat terstond volgt, dat men de blik richt op het wapentuig, dat men ziet, wat er aan de verdediging van de stad ontbreekt. Maar de wegneming van de omhulling van de ogen gaat niet zover, dat zij ook het oog richten op God, zie vs 11. Men ziet wel de gevaren en de gebreken van de verdedigingswerken, maar niet, vanwaar de hulp slechts in waarheid komen kan. Dat is hier een grote zonde van leidslieden en volk.

4) Namelijk Juda.

5) *Het Woudhuis* is door Salomo gebouwd, zie 1 Kon. 7 : 2. Het stond op de Sion en diende als arsenaal. Vandaar, dat men terstond zich daarheen begaf om de wapenvoorraad te inspecteren en de verdedigers der stad van wapens te voorzien.

6) Dit was de sterke burcht, het sterkste gedeelte van Jeruzalem. Ook was het de kern van de stad, waarom het in de strijd tenslotte bovenal ging.

telt gij de huizen van Jeruzalem en breekt de huizen af,
die ook maar enigszins kunnen worden gemist, om met
het daardoor verkregen materiaal de muur te dichten.
11 Om toch vooral geen gebrek aan water te krijgen, maakt
gij nog een waterbassin tussen de beide muren voor het wa-
ter van de oude vijver [1]). Zo laat gij geen middel onbe-
proefd, om de stad te kunnen behouden. Maar dat vóór
alles de zegen des HEREN op de middelen nodig is, be-
denkt gij niet. Dat gij de HERE onteert door niet op Hem
te hopen noch zijn hulp te vragen, ontgaat u geheel. Gij
richt de blik niet op Hem, die het gedaan heeft, en Hem,
die het van overlang geformeerd heeft, naar wiens raad
en wil alles geschiedt en ook deze nood u overkomt, ziet
12 gij niet. De Here, de HERE der heerscharen, roept te dien
dage tot geween, tot rouwklacht, tot kaalscheren en tot het
aandoen van een zak ten teken van rouw, verootmoediging
13 en zelfvernedering. Maar zie, het is dan allemaal vrolijk-
heid en vreugde, een doden van runderen en een slachten
van schapen, een eten van vlees en een drinken van wijn
onder de leus, die onmetelijke lichtzinnigheid, onverschil-
ligheid, brooddronkenheid, roekeloosheid en oppervlak-
kigheid verraadt: Laat ons eten en drinken, want morgen
sterven wij [2]).
14 Met het oog daarop heeft de HERE der heerscharen
in zijn geduchte toorn en heilige verontwaardiging Zich
voor mijn oren geopenbaard, zodat ik het klaar verstond:

---

[1]) De tekening van de hier beschreven maatregelen maakt licht de indruk, dat door de profeet gesproken wordt over hetgeen reeds tot stand gebracht is. Zo wordt het dan ook door menigeen opgevat. Toch is dit naar ons oordeel niet het geval. Jesaja ziet dit alles in de toekomst gebeuren. Hij geeft een betrekkelijk breedvoerige beschrijving, omdat hij in het licht wil stellen, hoe men overal om denkt, allerlei middelen zoekt en daarop vertrouwt, maar nalaat tot de HERE te vluchten en van Hem de uitkomst te verwachten en af te smeken. Er is geen geloof, geen vertrouwen op God. Dat hier niet beschreven wordt, wat Hizkia bij de nadering van Sanherib tot versterking van de stad gedaan heeft, blijkt ook wel, als men de beschrijving daarvan in 2 Kron. 32 : 3 v.v. vergelijkt met de tekening, die Jesaja hier biedt. Er is geen gelijkheid, wel verwantschap. En Hizkia legt er juist de nadruk op, dat men bovenal op de HERE vertrouwen moet, 2 Kron. 32 : 7, 8.

[2]) Deze lichtzinnige spreuk vinden we geciteerd in 1 Cor. 15 : 32.

Voorwaar, voor deze ongerechtigheid geschiedt u geen verzoening, totdat gij sterft [1]), zegt de Here, de HERE der heerscharen [2]).

Profetie over Sebna en Eljakim [3]). 22 : 15-25.

22 : 15 Zo heeft de Here, de HERE der heerscharen, gezegd: Ga heen, begeef u naar die hofmaarschalk, naar Sebna [4]),
16 die over het paleis gaat, met de boodschap: Wat hebt gij hier en wie hebt gij hier, dat gij u hier een graf hebt uitgehouwen als een, die in de hoogte zijn graf uithouwt, in een rots zich een woning uitgraaft? Hoe durft gij zo hoogmoedig zijn, dat gij u met de aanzienlijksten en vorsten gelijkstelt in de verzorging van uw graf, terwijl er toch

---

1) De profeet bedoelt niet te zeggen, dat er voor niemand redding zal zijn. Hij wil slechts in het licht stellen, dat een dergelijk lichtzinnig zich heenzetten over de vragen van dood en leven uitloopt op de dood als straf op de zonde. De regel is, dat zulke goddeloze mensen zich nergens meer om bekommeren, naar geen waarschuwing willen luisteren en weigeren zich te bekeren. Maar dat er door gericht heen verlossing is voor het overblijfsel naar de verkiezing, wordt hier niet weersproken. En dit wordt in profetieën, die met deze nauw verbonden zijn, nadrukkelijk voorzegd. De zondaren, die willens en wetens zondigen en daarin volharden, vinden geen verzoening voor hun zonden.

2) De woorden *zegt de Here, de HERE der heerscharen* komen in *de Griekse Vertaling* niet voor. Het is mogelijk, dat zij door een overschrijver aan de tekst zijn toegevoegd. Maar zij kunnen ook oorspronkelijk zijn.

3) Deze profetie staat hier na die over *het dal van het gezicht* temidden van de profetieën over de volken. Blijkbaar wil de profeet laten uitkomen, dat de gerichten gaan over de volken, over Jeruzalem, maar ook over de ambtsdrager in Jeruzalem, die over de toegang tot en de afsluiting van het huis van David is gesteld, maar zich in die positie misdraagt. De toegang tot het huis van David moet door gerechtigheid beheerst zijn. Maakt de ambtsdrager zich schuldig aan hoogmoed, zelfzucht en andere boosheid, dan moet een ander dit belangrijke ambt ontvangen en de ontrouwe ambtsdrager verwijderd worden. *Sebna*, die in Jeruzalem een vorstelijk graf gereed maakt, wordt aan de dood in ballingschap prijsgegeven.

4) *Sebna* zoekt vorstelijke eer in de heerlijkheid van zijn graf. Zijn vader wordt niet genoemd, hetgeen in ieder geval aanduidt, dat hij een parvenu is, die tot het hoogste ambt aan het hof en in het rijk heeft weten op te klimmen. Hij wordt bekend gemaakt met de toekomstige verstoting en verbanning. Merkwaardig is, dat *Eljakim* tijdens de bedreiging van Jeruzalem door Sanherib *hofmaarschalk* is, maar dat *Sebna* dan nog het hoge ambt van *schrijver* bekleedt, zie Jes. 36 : 3. Het oordeel over Sebna zal in étappes zijn uitgevoerd. Van een bekering van Sebna en een begenadiging ten gevolge daarvan lezen we in ieder geval niets.

niets is in uw afkomst en uw gedrag, waardoor dit ge-
17 rechtvaardigd is? Tevergeefs en ijdel is uw trots bedrijf.
Zie, de HERE zal u tot bestraffing en belaching van uw
hoogmoed wegslingeren, zoals een man wegslingert wat
hij in zijn afschuw niet meer in zijn nabijheid kan dulden.
18 Hij zal u dicht ineenrollen, u stevig in elkaar wikkelen als
een kluwen, en u als een bal wegwerpen naar een wijd en
zijd zich uitstrekkend land, zodat gij verstoten en ver-
vreemd van stad en hof, in ballingschap ellendig leeft. Van
eer en heerlijkheid beroofd, zult gij daar sterven. En tot
een hoon voor uw inbeelding, die vernederd wordt door
een dood zonder glans en glorie, zullen daar uw praal-
wagens [1]) zijn, o schandvlek [2]) van het huis van uw heer!
19 Ik zal u uit uw post wegstoten, ja van uw standplaats zal
Hij u wegrukken.
20 En het zal te dien dage geschieden, dat Ik mijn knecht
21 Eljakim, de zoon van Hilkia, roepen zal: Ik zal hem met
uw gewaad bekleden, hem uw gordel omdoen en uw waar-
digheid, met de tekenen daaraan verbonden, aan hem toe-
vertrouwen. In die hoge positie aan het hof en in het rijk
zal hij tot een vader zijn voor de inwoners van Jeruzalem
en voor het huis van Juda, zodat hij in liefde over hen
waakt en voor hen zorgt, wanneer zij een beroep doen op
22 zijn hulp. Ik zal de sleutel [3]) van het huis van David op zijn

---

[1]) Het in de hoogte uitgehouwen graf is een teken van en een blijvende herinnering aan de smadelijke ondergang van de hoogmoedige hooggeplaatste ambtsdrager. *De praalwagens* bij een begrafenis in ballingschap vervolledigen slechts het beeld van de vernedering en verwerping van deze trotse Sebna.

[2]) Dat Sebna *een schandvlek van het huis van zijn heer* genoemd wordt, doet verstaan, dat hij zich ergerlijk misdragen heeft. Zijn hoogmoed was natuurlijk een erge zonde en ook aantasting van de eer van de koning, die hij diende. Maar het sterke woord *schandvlek* doet toch veronderstellen, dat Sebna zich ook verder ernstig misgaan heeft, al wordt ons hierover niets naders medegedeeld.

[3]) Oudtijds werd *de sleutel* in het Oosten gedragen, omdat zij een behoorlijk grote omvang had. Gewoonlijk was zij van hout. Hier heeft de sleutel zinnebeeldige betekenis. Zij geeft immers toegang tot *het huis van David* of sluit dit af. Het huis van David is de dynastie, zoals God die aan Israël had geschonken. Deze ambtsdrager zorgt voor de rechte functionnering van het koningshuis temidden van volk en rijk. Dat hier iets zeer belangrijks wordt bedoeld, blijkt wel uit de plechtige beschrijving van deze macht van opening en sluiting. Deze

schouder leggen: wanneer hij opent, zal niemand sluiten;
sluit hij daarentegen, dan zal niemand openen.
23 Ik zal hem als een pin [1]) in een hechte plaats vast-
slaan, zodat hij kan dragen wat nodig is voor de dienst
aan het huis, waarin hij zulk een belangrijke positie be-
kleedt. Hij zal een stevige steun kunnen zijn voor allen, die
tot hem de toevlucht nemen. Hij zal, tot eer gekomen, ook
het aanzien van zijns vaders huis verhogen. Hij zal een
erezetel zijn voor zijn familie. Maar dit zal juist voor hem
oorzaak zijn, dat hij nalatig wordt in de bediening van zijn
24 ambt. Aan hem als pin zal men heel het gewicht van zijns
vaders huis hangen, de spruiten en de loten [2]), al het
kleine vaatwerk, niet alleen de bekkens, maar ook alle
kruiken. Hij zal zelfs de verste verwanten, die nauwelijks
meer tot de familie gerekend worden, bevoordelen. En dit
nepotisme zal hem ten val brengen.
25 Te dien dage, luidt het woord van de HERE der
heerscharen, zal de pin, die in een hechte plaats was
vastgeslagen, het niet kunnen houden: zij zal afbreken en
vallen [3]). En de last, die daaraan gehangen was, zal te niet
gaan, want de HERE heeft het gesproken.

---

macht gaat boven Eljakim uit, die slechts tijdelijk drager daarvan is en bovendien daarin zondigt, zoals uit het vervolg blijkt. Deze macht vindt haar volheid en vervulling in de opening en sluiting van het koninkrijk Gods. We vinden hier heenwijzing naar Hem, die de sleutelmacht bij uitnemendheid heeft en ook de ware vervulling is van het huis van David, Openb. 3 : 7, en die ook deze sleutelmacht weer aan ambtsdragers onder zijn gezag toevertrouwt, zie Matth. 16 : 19.

[1]) Het Hebr. woord, voor *pin* gebruikt, kan ook *overste van het volk* betekenen. Deze woordspeling zal ook door de profeet bedoeld zijn.

[2]) Met *de spruiten en de loten* worden de verste verwanten bedoeld. In het Hebr. wordt hierdoor tevens gewezen op verwanten zowel van het mannelijk als van het vrouwelijk geslacht.

[3]) Men lette er op, dat *Eljakim*, die door de HERE *mijn knecht* genoemd werd, toch zozeer zich kan misgaan door bevoordeling van familie en vrienden, dat hij zijn positie verliest.

Profetie over Fenicië [1]). 23 : 1-18.

23 : 1 De Godsspraak over Tyrus [2]).
Jammert [3]), gij Tarsisvaarders! [4]) want uw stad is verwoest, zodat er geen huis meer staat. Toen zij kwamen uit het land der Kittieten [5]), werd het hun bekend, door-
2 dat zij het toen ontdekten. Verstomt, gij bewoners van het kustland! [6]) Want ook u gaat dit ontzettend onheil aan. De handelaars van Sidon, die de zee bevaren, hebben im-
3 mers ook u verrijkt! Over de grote wateren kwam het zaad van Sihor [7]), de oogst van de Nijl was bron van inkomen voor Tyrus, maar daarin lag tegelijk rijk gewin voor de volken.
4 Sta beschaamd, Sidon! want de zee, de vesting der zee [8]), zegt: Ik heb geen weeën gehad noch gebaard, geen

---

[1]) In Jes. 13 wordt over *Babel* als vertegenwoordiger van *de wereldmacht* geprofeteerd, hier over *Tyrus* (en Fenicië) als vertegenwoordiger van *de wereldhandel.* Bovendien is *Babel* bovenal *een landmacht, Tyrus een zeemacht.*

[2]) *Tyrus* wordt genoemd, maar in de profetie wordt ook gesproken over *Sidon* en over *heel Fenicië.* De tijd van het ontstaan van deze profetie is niet bekend. De Assyrische heersers hebben gepoogd, Tyrus aan zich te onderwerpen. Dit is, althans ten dele, ook gelukt. Maar Tyrus is in veel later tijd eerst verwoest. Deze profetie overspant dus opvolgende gerichten tot het eindgericht toe. Maar waarschijnlijk is toch wel, dat zij uitgesproken is, vóór Tyrus door de macht van Assur in het nauw gebracht werd.

[3]) Hier hebben we weer een duidelijk voorbeeld van directe tekening door Jesaja. Hij spreekt immers de door de ondergang der stad getroffenen toe. En de ondergang van Tyrus is klaarblijkelijk toekomstig.

[4]) De schepen worden toegesproken, maar bedoeld worden natuurlijk degenen, die op de schepen varen. Voor *Tarsisvaarders* zie bij Jes. 2 : 16.

[5]) *De Kittieten* zijn de bewoners van het eiland *Cyprus.* Op Cyprus lag de stad *Kition.* En daaraan zal deze naam zijn ontstaan te danken hebben. Cyprus was de laatste aanlegplaats voor de Feniciërs op de thuisreis.

[6]) Onder *het kustland* zal hier te verstaan zijn het land aan de kust van de Middellandse Zee, dat tot Fenicië behoorde.

[7]) *Sihor* zal hier gebruikt zijn als een andere naam voor *de Nijl,* die in hetzelfde verband wordt genoemd.

[8]) *Nieuw-Tyrus* was gebouwd op een rotseiland, niet ver van *oud-Tyrus* gelegen in de zee, die het omspoelde. Daarom kan deze stad terecht *de vesting der zee* genoemd worden. En dan is ook duidelijk, dat er staat: *de zee, de vesting der zee, zegt.*

jonge mannen groot gebracht, geen meisjes opgevoed [1]).
5 Wanneer de tijding Egypte bereikt, beeft men ook
daar, als men dit van Tyrus verneemt, omdat met de on-
dergang van deze stad ook het welzijn van dit land ge-
moeid is. De welvaart is immers vernietigd en de onder-
gang is dreigend nabij.
6 Steekt over naar Tarsis [2]), jammert, gij bewoners van
het kustland! Zoekt over de wijde wateren een toevlucht
voor het gevaar, dat zo angstig nabij is! En doordringt u
van de vreselijkheid van het lot van de stad, waaraan gij
7 uw weelde en welvaart te danken hebt! Is het niet ontzet-
tend, wat haar overkomen is? Is dit nu uw geliefde uitge-
laten stad, welker oorsprong is van de dagen van ouds [3]),
welker voeten haar wegdroegen om zich in verre landen te
vestigen door kooplieden en kolonisten, die daar werk-
zaam waren tot vermeerdering van de rijkdom, het aanzien
en de macht van de moederstad?
8 Wie heeft dit besloten en beschikt over Tyrus, dat
kronen kon uitdelen aan koningen over nieuw gestichte
koloniën, terwijl zijn handelaars zelf vorsten en zijn koop-
9 lieden wereldgroten waren? De HERE der heerscharen
heeft het besloten en beschikt, om heel die pralende trots
te ontluisteren, om alle wereldgroten verachtelijk te maken
10 en in smaad te doen ondergaan. Overstroom uw land als
de Nijl, dochter van Tarsis! er is geen toevluchtsoord [4])
11 meer. Hij heeft zijn hand uitgestrekt over de zee, Hij
heeft koninkrijken doen beven. De HERE heeft aangaande

---

[1]) Deze uitspraak moet doen uitkomen, dat er geen jonge mannen en meisjes zijn. Zij zijn door de overweldiger gedood of weggevoerd in ballingschap. Maar dit zegt *de vesting der zee* niet. Er zijn geen jonge mensen, omdat er geen geboorten zijn. Zij gelijkt op een onvruchtbare vrouw. Want haar kinderen zijn verdwenen. Er is geen enkele menselijke verwachting meer. Dichterlijk wordt op deze wijze aan de grote nood en diepe smart uitdrukking gegeven. Wellicht ligt hierin ook een aanwijzing van de ontucht, die voor de geboorte van kinderen bang doet zijn.

[2]) Een Fenicische kolonie in Spanje.

[3]) Hoewel volgens bepaalde berichten *Sidon* de oudste Fenicische stad was, had toch ook *Tyrus* een hoge ouderdom.

[4]) In de Mas. tekst staat een woord, dat *gordel* betekent. Omdat dit geen goede zin geeft, kiezen we voor een conjectuur, waarbij slechts weinig verschil in het letterbeeld ontstaat.

12 Kanaän [1]) bevel gegeven, zijn vestingen te verwoesten. En
Hij heeft daarbij in zijn toorn over de ontucht, de hoog-
moed, de wuftheid, de lichtzinnigheid en de brooddron-
kenheid, die daar heersen, gezegd: Gij zult niet langer uit-
gelaten zijn, gij onteerde maagd, dochter van Sidon! Sta op,
steek maar over naar de Kittieten, doch ook daar zal u geen
13 rust beschoren zijn. Zie! als het land der Chaldeeën [2]) zal
dit volk niet blijven bestaan. Assur [3]) richt de stad in voor
woestijndieren [4]). Zij stellen hun torens op, zij slechten
haar paleizen. Men maakt haar tot een bouwval.
14 Jammert, gij Tarsisvaarders! want uw vesting is ver-
woest [5]).
15 En het zal te dien dage geschieden, dat Tyrus ver-
geten zal worden, zeventig jaar lang [6]), als de dagen van
één koning [7]). Maar aan het einde van zeventig jaar zal
het Tyrus gaan naar het lied op de hoer:
16 Neem de citer, ga rond door de stad, vergeten hoer!
Speel mooi, zing veel, opdat men weer aan u denkt!
17 Het zal namelijk geschieden aan het einde van zeven-
tig jaar, dat de HERE Tyrus zal bezoeken, zodat deze stad
weer aan haar hoerenloon komt en hoereert met alle ko-
18 ninkrijken der aarde, die op de aardbodem zijn. Maar dan

---

1) Met *Kanaän* wordt hier speciaal *Fenicië* bedoeld.

2) De tekst biedt hier grote moeilijkheden. Misschien moet hier gedacht worden aan een heenduiding naar Jes. 13 : 19 v.v.; 14 : 22, 23. Vgl. ook het noemen van *de woestijndieren* hier in dit verband.

3) *Assur* komt hier blijkbaar voor als vertegenwoordiger van en naam voor de wereldmacht.

4) Zie Jes. 13 : 21.

6) Dit is klaarblijkelijk een symbolisch getal, dat wijst op een volle periode,

5) Hier keert de profeet weer tot het begin van zijn profetie over Tyrus terug. Hij zingt immers een klaagzang over Tyrus!
daartoe door de HERE gesteld. Onwillekeurig wordt men echter herinnerd aan de zeventig jaar, waarover Jeremia spreekt met betrekking tot Babel in verband met de ballingschap van Juda, die evenwel letterlijk zijn te nemen blijkens de vervulling. Zie Jerem. 25 : 11; 2 Kron. 36 : 21.

7) Dit zal ook overdrachtelijk bedoeld zijn. Een koning regeert gewoonlijk niet zeventig jaar. De bedoeling zal zijn, dat er geen verandering komt gedurende die zeventig jaar, zoals dit bij een troonswisseling pleegt te geschieden.

zal haar gewin en haar hoerenloon den HERE heilig [1]) zijn. Het zal niet opgehoopt noch weggelegd worden. Want voor hen, die voor het aangezicht des HEREN wonen, zal haar gewin zijn, om tot verzadiging toe te eten en om zich sierlijk te kleden.

Profetie over het gericht over de aarde [2]). 24 : 1-23.

24 : 1 Zie, de HERE gaat de aarde ontledigen en verwoesten,
Hij keert haar oppervlak onderstboven en verstrooit haar
2 inwoners. Bij dit geducht gericht, dat heel de wereld treft,
wordt geen onderscheid gemaakt naar rang of stand, naar
bezit of positie. Het zal het volk vergaan als de priester,
de knecht als zijn heer, de dienstmaagd als haar meesteres,
de koper als de verkoper, wie ter leen geeft als wie ter
3 leen ontvangt, de schuldeiser als zijn schuldenaar. De aar-
de wordt geheel ontledigd en volkomen leeggeplunderd.
Dit alles zal gewis geschieden, want de HERE heeft dit
woord gesproken.
4 De aarde treurt, verwelkt; de wereld kwijnt weg, ver-
welkt; de hoogstgeplaatsten van het volk, dat op de aarde
5 woont, kwijnen weg. De aarde is immers ontwijd onder en
door haar bewoners, want zij hebben de wetten overtreden,

---

[1]) Al is de beeldspraak voor ons besef zeer gewaagd, het zal toch de bedoeling zijn, te voorzeggen, dat Tyrus door gericht heen gered wordt. Hetgeen vroeger in zondigheid werd verkregen en verbruikt, zal nu in gerechtigheid worden verworven en besteed. De handel zal geheiligd zijn, de winst zal aan de dienst des HEREN gewijd zijn. Men vgl. ook Deut. 23 : 18. Het gewin zal ten goede komen aan het volk des HEREN. Het zal strekken tot voeding en tot kleding, maar in volheid en heerlijkheid.

[2]) Deze profetie is nauw met de voorgaande Godsspraken verbonden. Eerst zijn immers de oordelen over verschillende volken voorzegd en nu volgt de aankondiging van het wereldgericht, waarin alle gerichten begrepen zijn en waarop alle gerichten uitlopen. Wij vinden hier dus het hoogtepunt en tegelijk ook een saamvattende tekening van het eindgericht, waarvan reeds verschillende zijden zijn belicht. Bovendien wordt ook de redding door gericht heen getekend, waarbij zich in hfdst. 25—27 verschillende dank- en loflieder aansluiten. Hfdst. 24—27 behoren dus als slotaccoord bij het in hfdst. 13—23 beschrevene. De taal is zeer verheven, dichterlijk, schoon. Woordspelingen, klankovereenkomsten en rijmwoorden volgen elkander op en wisselen elkander af. Schoner en machtiger is er niet gesproken in heel de profetie. Indrukwekkend is deze verkondiging naar inhoud en naar vorm.

de inzetting ontdoken, het eeuwig verbond [1]) verbroken.
Aan de zonde der mensen heeft de aarde deel door haar
6 verband met degenen, die haar bewonen. Daarom verslindt
de vloek de aarde en moeten haar bewoners boeten. Daar-
om worden de bewoners der aarde door de gloed van de
toorn Gods verteerd, zodat er slechts weinig stervelingen
overblijven [2]).
7 De most treurt, de wijnstok verkwijnt, alle blijden van
hart zuchten. Alle vreugde is verbannen en al wat de blijd-
8 schap opwekt is vergaan. Ook de muziek, die de vreugde
zo sterk kan bevorderen, is geheel verstomd. De vrolijke
tamboerijnen zwijgen. De luidruchtigheid der uitgelatenen
9 heeft een einde genomen. De vrolijke citer zwijgt. Men
drinkt geen wijn meer onder gezang. De bedwelmende
drank is bitter voor wie hem drinken.
10 Verbroken ligt de woeste [3]) veste; toegesloten is elk
11 huis, zodat niemand meer kan binnentreden. Gejammer
om de wijn weerklinkt in de straten. Alle vreugde is
12 ondergegaan. De vrolijkheid der aarde is verdwenen. Wat er
nog over is in de stad [4]) is verwoesting, en de poort [5]) is
13 tot puin verbrijzeld. Want zó zal het zijn op de aarde te
midden van de volken: als bij het afslaan van de olijven [6]),

---

1) *Het eeuwig verbond* is het verbond, dat God met zijn volk gesloten heeft. Duidelijk is, dat hier aan Israël te denken is als middelpunt van de volken. Omdat echter allen in het verbond begrepen waren, dat God met de verloste mens en zijn nakomelingen heeft opgericht — denk aan Adam en aan Noach —, kan ook gezegd worden van alle bewoners der aarde, dat zij het verbond verbroken hebben, zij het ook, dat Israël hierbij een geheel bijzondere, een geheel enige positie inneemt. Het verbond wordt *eeuwig* genoemd, omdat het de bedoeling heeft, eeuwig heil te schenken. Wie het verbreekt, ontvangt de eeuwige vloek des verbonds. Het is ook het verbond voor de opvolgende geslachten.

2) Voor de vertering door vuur vgl. Jes. 1 : 31; 5 : 24; 9 : 18; 10 : 16-19; 27 : 11; 29 : 6; 30 : 27, 28; 33 : 10-14.

3) Hier wordt hetzelfde woord gebruikt als in Gen. 1 : 2 voor *woest*. Maar deze woestheid is veel verschrikkelijker, omdat zij door het gericht Gods is ontstaan. Vgl. ook Jes. 34 : 11.

4) De stad kan als concentratie van de wereldmacht voorgesteld worden. Dit geschiedt meermalen. Maar men kan ook denken aan de verwoesting van alle steden, van al wat stad is.

5) *De poort* is de sterke plaats ter verdediging van de stad. Is de poort in puin, dan is de stad verloren.

6) Wanneer *de olijven* afgeslagen worden, blijven er enkele vruchten over, zie Jes. 17 : 6.

als bij de nalezing, wanneer de wijnoogst [1]) ten einde is.
14 Daarginds verheft men zijn stem en jubelt. De door
het gericht heen geredden geven in diepe blijdschap uiting
aan hun grote dankbaarheid. Over de majesteit des
HEREN, in gericht en redding betoond, juicht men van de
15 zee af [2]). Gedachtig aan de verlossing, die verkregen werd,
gaat de opwekking uit: Eert daarom de HERE in de licht-
landen [3]), in de kustlanden der zee [4]) de naam van de
16 HERE, de God van Israël [5]). Van de zoom der aarde horen
wij psalmen: heerlijkheid voor de Rechtvaardige! [6]) Zo
wordt veraf en dichtbij de God der gerechtigheid, die
richt en redt, geprezen en verheerlijkt!

Maar gedachtig aan de gerichten, die vreselijk zullen zijn, en met het oog gericht op het eindgericht, dat eeuwig oordeel betekent voor hen, die in de dienst der zonde volharden, zeg ik: Ellende [7]) over mij! Ellende [7]) over mij! Wee mij! Verraders plegen verraad, ja verraderlijk plegen
17 verraders verraad [8]). Schrik en kuil en strik [9]) over u, be-
18 woners der aarde! Het zal geschieden: wie vlucht voor het
schrikaanjagend gedruis, dat alom angstgeschreeuw ver-
wekt, die valt in de kuil, die gedolven is; en wie de
kuil nog weer weet uit te klimmen, die wordt gevangen in
de strik, die is uitgezet [10]). Nergens zal ontkoming zijn voor
hen, die in de zonde hebben geleefd en zich het eeuwig

---

1) Ook na *de wijnoogst* bleef er iets over, al is het gering. Men denke hier aan het overblijfsel naar de verkiezing, waarover Jesaja telkens spreekt.

2) Vanaf het Westen.

3) Hier is te denken aan het Oosten, waar de zon opgaat.

4) Dit zijn de verre gebieden voor het besef van de Israëlieten.

5) Over heel de aarde moet *de God van Israël,* die de enige waarachtige God is, gediend en geprezen worden.

6) Omdat in het voorgaande de HERE wordt geprezen en grootgemaakt, zal men ook hier *de Rechtvaardige* moeten verstaan als: *de rechtvaardige God.*

7) Het woord, hier in het Hebr. gebruikt, duidt grote nood aan, zonder dat deze de ondergang inhoudt. Daarom kiezen we het woord: *ellende,* nu de profeet daardoor zijn droeve toestand tekent tengevolge van het zien van het eindgericht.

8) Vgl. Jes. 21 : 2; 33 : 1.

9) Vgl. b.v. Jerem. 16 : 16. Jesaja gebruikt hier woorden, die veel op elkander gelijken.

10) Vgl. Am. 5 : 19; 9 : 1-6.

gericht hebben waardig gemaakt. Wanneer zij aan de éne
ramp nog ontkomen zijn, zal een volgende hen treffen.
Want het zal zijn als in de dagen van Noach: de sluizen [1])
in de hoogte worden geopend, en de grondvesten der aarde
19 beven. Barstend [2]) barst de aarde; brekend breekt de aar-
20 de; schokkend schokt de aarde, waggelend waggelt de aar-
de als een beschonkene, ja zij zwaait heen en weer als een
nachthut [3]). Zwaar drukt op haar haar misdrijf, zij zal
vallen en niet weer opstaan.
21 En het zal te dien dage geschieden, dat de HERE
bezoeking zal brengen over het heir der hoogte in de
hoogte [4]) en over de koningen van de aardbodem op de
aardbodem, zodat zowel de boze geesten, die vorst en volk
verleid hebben, als de aardse leidslieden, die hun onder-
danen zijn voorgegaan in het kwade, zullen gestraft wor-
22 den. Zij zullen bijeengebracht worden, zoals men gevan-
genen bijeenbrengt in een kuil [5]), en zij zullen opgesloten
worden in een kerker, waar zij de vrijheid missen en reeds
in hun samenzijn in een gevangenis ellendig zullen zijn.
Maar na vele dagen [6]) zullen zij tot vermeerdering en vol-
making van hun gericht bezocht worden [7]) en de hun toe-

---

1) Zie Gen. 7 : 11; 8 : 2; vgl. Ps. 78 : 23. De profeet grijpt naar de sterkste beelden, om de ondergang in het eeuwig gericht te tekenen. Dat er opnieuw een zondvloed zal zijn, wordt door de profeet niet bedoeld.

2) De zin van hetgeen de profeet zegt, is, dat alles met volle kracht en vol geweld geschiedt. We hebben echter hier de weergave: *barstend barst* enz. gevolgd, om te trachten enige indruk te geven van de macht en geweldigheid van Jesaja's uitbeelding in klank van woorden.

3) Vgl. Jes. 1 : 8. Men vertaalt ook wel door *hangmat*. Dat zou voor ons besef in dit geval sprekender zijn. Maar *een nachthut* zal gewoonlijk ook wel een wankel geval geweest zijn.

4) De tegenstelling, die hier gemaakt wordt, doet wel heel duidelijk uitkomen, dat hier *boze geesten* bedoeld worden, die de volkeren hebben misleid en ook de mensen persoonlijk tot de dienst der zonde hebben bewogen. Het is mogelijk, dat hier de misleiding in de leiding over de volken op de voorgrond staat. Deze geesten vormen ook *een leger*. Zij worden gedacht als zich bevindend omhoog in de lucht of in de hemelse gewesten, vgl. ook Luc. 10 : 18; Ef. 2 : 2; 6 : 12.

5) Men vgl. hiervoor 1 Petr. 3 : 19; 2 Petr. 2 : 4; Jud. : 6; Openb. 20 : 1-3.

6) Ook hier moet men rekenen met de maatstaf Gods, 2 Petr. 3 : 8. Maar het zal toch voor het besef van de mensen een lange tijd zijn.

7) In vs 21 werd gezegd, dat de HERE *bezoeking zal brengen*. Dit wordt dan in vs 22 weer opgenomen in de woorden: *en na vele dagen zullen zij bezocht worden*. Daarmede moet in dit verband wel bedoeld zijn, dat de volle bezoeking

23 komende straf ontvangen in volkomenheid. Dan zal de bleke maan schaamrood worden, en de gloeiende zon zal van schaamte verbleken [1]), want de HERE der heerscharen zal Koning zijn op de berg Sion [2]) en in Jeruzalem, en er zal voor het oog van zijn oudsten [3]) heerlijkheid [4]) zijn.

Loflied voor de Bevrijder [5]). 25 : 1-5.

25 : 1 O HERE, Gij zijt mijn God! [6])
U zal ik verheffen, uw naam loven!
Want Gij hebt wonderen verricht [7]),
raadsbesluiten [8]), van overlang bestaand,
in waarheid en trouw volvoerd.
2 Want Gij hebt van de stad [9]) een steenhoop gemaakt,
de versterkte veste tot een bouwval,
de burcht der vreemden tot een ruïnenstad [10]);
in eeuwigheid zal hij niet herbouwd worden.

---

dan komt. Er is dus een tijd van gevangenschap vóór de volle straf wordt toegepast. Men zie hiervoor 2 Petr. 2 : 4 en Jud.: 6. Men vgl. ook Openb. 20 : 1-3 en 7-10.

1) De schaamte over de zonde wordt hier getekend. Maar bijzonder komt uit, dat zon en maan hebben afgedaan, als de HERE zelf verschijnt en zijn volk licht laat stralen. Men vgl. Jes. 13 : 10; 30 : 26; 60 : 19, 20; Joël 2 : 31; Hand. 2 : 20; Openb. 21 : 23; 22 : 5. Er is nogal enig verschil in voorstelling en uitbeelding.

2) Vgl. Jes. 2 : 2-4; 4 : 2-6; 11 : 9.

3) De leidslieden en vertegenwoordigers van het door gericht heen geredde volk.

4) Vgl. b.v. Jes. 4 : 5; 11 : 10.

5) Na het eindgericht volgt ineens dit loflied, dat bezingt de heerlijkheid van de Bevrijder, die de goddeloze wereldmacht vernietigd heeft en zijn volk uit alle nood gered.

6) Vgl. Ps. 118 : 28.

7) Zie Ex. 15 : 11.

8) Vgl. Jes. 22 : 11; 37 : 26.

9) Met *de stad* wordt hier bedoeld *de wereldstad*, de concentratie van de wereldmacht. Zij is geheel verwoest, vernietigd. De wereldmacht, die zich tegen God en zijn volk keerde, is te gronde gegaan. Er is ook geen mogelijkheid meer van herbouw. In de sterkste woorden wordt dit uitgebeeld. De geredden door gericht heen bezingen dit met vreugde en dankbaarheid.

10) *De burcht der vreemden* is gemaakt tot iets, dat geen stad meer is. Daarom gaven we dit weer als: *ruïnenstad.*

3 Daarom zal een sterke natie [1]) U eren,
de veste van machtige [2]) volken U vrezen.
4 Want Gij zijt voor de geringe [3]) een sterkte geweest,
een sterkte voor de arme [3]), toen hij in benauwdheid [zat,
een schuilplaats tegen de stortbui [4]), een schaduw [tegen de hitte.
Want het gesnuif der geweldenaars is als een stortbui [tegen een muur,
5 als hitte in een dorre streek [5]).
Het rumoer der vreemden onderdrukt Gij,
als hitte door de schaduw van een wolk.
Het gezang der geweldenaars doet Hij verstommen.

De feestmaaltijd voor de volken op de berg Sion. 25 : 6-12.

25 : 6 De HERE der heerscharen, die als Koning zal regeren op de berg Sion en in Jeruzalem [6]), wil zijn volle gemeenschap schenken aan allen, die gered zijn door gerechtigheid. Hij vindt zijn vreugde in het volle betoon van zijn liefde en in de zaliging van allen, die Hij heeft verlost. Hij zal op deze berg [7]), waar Hij woont en regeert, voor alle volken [8]) een feestmaaltijd van vette spijzen aanrich-

---

[1]) Hierin zal tot uitdrukking komen, dat er uit de wereldmacht geredden zijn door gerechtigheid, die dan als de voortzetting van de volken worden gedacht. De sterke natie is dan het volk, welks kracht gebroken werd, toen het zich tegen de HERE verhief, maar dat als bekeerd volk zijn kracht van God ontvangt.

[2]) Het Hebr. woord kan in ongunstige en in gunstige zin gebruikt worden. Beide betekenissen zijn hier mogelijk. Lezen we *gewelddadig*, dan wijst dit op het verleden: eertijds gewelddadig. Lezen we *machtig*, dan waren de volken eens machtig naar menselijke maatstaf, maar zijn zij nu machtig door de macht Gods, aan hen geschonken.

[3]) Vgl. Jes. 14 : 30; 29 : 19.

[4]) Vgl. Jes. 4 : 6; 32 : 2.

[5]) *Hitte* kan *in een dorre streek* geen kwaad doen. Het boosaardig snuiven en woeden van de geweldenaar vermag door Gods ingrijpen niets.

[6]) Men zie hiervoor Jes. 24 : 23.

[7]) Men zie Jes. 2 : 2-4; 4 : 2-6; 11 : 9.

[8]) *Voor alle volken* wil natuurlijk zeggen: *voor de geredden uit alle volken*, in wie dan die volken voortbestaan. Door te wijzen op het deelgenootschap van *alle volken* aan de feestmaaltijd blijkt duidelijk, dat dit gedeelte der profetie moet worden gezien als nauw verbonden met de voorgaande Godsspraken over de verschillende volken.

ten, een feestmaaltijd van belegen wijnen, van mergrijke
vette spijzen, van gezuiverde belegen wijnen [1]).
7 Hij zal echter niet alleen de volle vreugde van zijn
gemeenschap schenken aan de feestdis, die door Hem in
gereedheid is gebracht, Hij zal ook de feestgenoten van
alle duisternis en donkerheid bevrijden en hen doen ge-
nieten de volle zaligheid in het zien van Hem, die hen
heeft willen uitleiden uit alle nood. Hij zal op deze berg [2])
de sluier [3]) vernietigen, die alle natiën omsluiert, en de
bedekking, waarmede alle volken bedekt zijn. Zij zullen
8 in het licht, dat eeuwig straalt, zich verheugen. Hij zal de
dood vernietigen voor eeuwig [4]), zodat het leven opbloeit,
dat niet meer sterven kan, en het doel bereikt wordt,
waarop het leven van het volk Gods is aangelegd. Smart
zal er niet meer zijn. De troost, aan de verlosten geschon-
ken, doet volmaakte vreugde smaken. De Here HERE zal
de tranen van alle aangezichten afwissen [5]) en de smaad
van zijn volk, die zijn oorsprong vond in zonde en dood,
van de gehele aarde verwijderen. Dat staat met absolute
zekerheid vast, want de HERE heeft het gesproken.
9 Men zal vol lof en dank voor de verlossing uit de
macht van zonde en dood en voor de rijke zaligende ge-
meenschap met God te dien dage zeggen:

Zie, deze is onze God,
van Wie wij hoopten,
dat Hij ons verlossen zou.
Dit is de HERE,

---

[1]) De profeet zoekt naar het heerlijkste en krachtigste, dat op aarde aan een feestmaaltijd kan worden opgedist. Daarmede wil hij de indruk verdiepen van de zaligheid en heerlijkheid, die God bereid heeft voor allen, die Hem liefhebben. De tekening van deze feestmaaltijd is zo duidelijk zinnebeeldig, dat dit feitelijk niet behoeft te worden gezegd. Aangezien de Israëlieten van *vetrijke spijzen* hielden, is deze trek in de tekening van de maaltijd te sprekender.

[2]) Voor *deze berg* zie weer Jes. 2 : 2-4; 4 : 2-6; 11 : 9; vgl. ook Jes. 24 : 23.

[3]) In het Hebr. staat een woord, dat *omhulling* betekent. Er zijn er, die hier aan *een rouwsluier* willen denken. Maar dit schijnt zich toch wel wat ver van de oorspronkelijke betekenis te verwijderen. Omdat in parallelie van *bedekking* wordt gesproken, is het naar het schijnt het meest voor de hand liggend, te denken aan wegneming van hetgeen het zien belemmert of verhindert.

[4]) In een vrije weergave haalt de apostel Paulus dit woord van Jesaja aan in 1 Cor. 15 : 54. Zakelijk is er geen verschil. Zie ook Openb. 21 : 4.

[5]) Zie Openb. 7 : 17; 21 : 4. Vgl. ook nog Jes. 61 : 2, 3.

op Wie wij hoopten.
Laten wij juichen
en ons verblijden
over de verlossing, die Hij schonk.
10 Want de hand des HEREN zal beschermend en beveiligend op deze berg rusten [1]), maar Moab [2]) zal zonder mogelijkheid van ontvluchting op zijn plaats neergestampt worden, zoals stro neergestampt wordt in het water van
11 een mestkuil. Spreidt hij in een laatste poging om te ontkomen aan de ondergang en zich uit deze diepe versmading omhoog te werken, zijn handen daarin uit, zoals een zwemmer ze uitspreidt om te zwemmen, dan zal de HERE zijn hoogmoed vernederen ondanks zijn listige handgrepen.
12 Ja, uw ontoegankelijk steile en sterke muren zal Hij neerwerpen, vernederen, op de grond doen neerstorten tot in het stof.

Het lied over de sterke stad. 26 : 1-21.

26 : 1 Te dien dage [3]) zal in het land Juda [4]) dit lied gezongen worden:
Wij hebben een sterke stad [5]);
heil stelt Hij
tot muren en voorwal.
2 Opent de poorten [6]),
opdat het rechtvaardige volk binnenga,

---

[1]) Zie bij Jes. 24 : 23.

[2]) De profeet noemt hier als vijandig volk alleen *Moab*. *Moab* is hier de vertegenwoordiger van *alle vijanden van Gods koninkrijk*. Om zijn hoogmoed zal dit volk hier als representant van de volken, die God en zijn volk bestrijden, gekozen zijn, vgl. Jes. 15 en 16.

[3]) De uitdrukking *te dien dage* wijst op een tijd, die wel bepaald maar toch niet al te precies te nemen is. Blijkens de inhoud wordt dit lied gezongen door het volk, dat wel zeker is van verlossing en eeuwig heil, maar dat nog niet het volle heil door de opstanding uit de doden verkregen heeft.

[4]) *In het land Juda* moet hier niet alleen naar zijn letterlijke, maar ook naar zijn blijvende eeuwige zin genomen worden. Het volk leeft in de laatste tijd, die door het ingrijpen Gods uitloopt op de komst Gods in heerlijkheid.

[5]) *De sterke stad* is Jeruzalem, maar dan, zoals het eeuwig ook zal blijven bestaan. *Het heil Gods* is immers gesteld *tot muren en voorwal*. De stad is vertegenwoordigster van het land Gods.

[6]) Vgl. Ps. 118 : 19, 20.

dat de trouw bewaart! [1])
3 Standvastige zin
bewaart Gij in volkomen vrede,
omdat men op U vertrouwt.
4 Vertrouwt op de HERE voor eeuwig [2]),
want in de HERE HERE
heeft men een eeuwige rots [3]).
5 Want Hij heeft neergeworpen
de bewoners der hoogte [4]),
de ontoegankelijk steile veste.
Hij vernedert haar, vernedert haar tot de grond toe,
doet haar neerstorten tot in het stof.
6 Voeten vertreden haar,
de voeten der ellendigen, de treden der geringen [5]).
7 Het pad is voor de rechtvaardige geheel effen [6]),
effen baant Gij het spoor van de rechtvaardige.
8 Ook verwachten wij U, o HERE! langs het pad van
[uw gerichten [7]);

---

[1]) Het rechtvaardige volk bewaart de trouw aan het verbond door het geloof, dat zich op de beloften Gods verlaat. In die weg ontvangt men ook standvastige zin en volkomen vrede, zie vs 3.

[2]) Het gaat om het vertrouwen, het geloof, dat eeuwig stand houdt. Slechts door dit vertrouwen heeft men deel aan het heil des HEREN.

[3]) Vgl. Deut. 32 : 4.

[4]) Hier blijkt weer, dat de hoogmoedigen worden vernederd. De ontoegankelijk steile veste van de wereldmacht wordt neergeworpen, vernederd, vernietigd. Dit wordt gesteld tegenover de sterkte en onvergankelijkheid van de stad, die bezongen wordt. De HERE heeft ingegrepen en getoond, dat de trotse geweldige wereldmacht tegen Hem niets vermag.

[5]) Opmerkelijk is, dat *de voeten der ellendigen, de treden der geringen* de veste, die verwoest is, zullen vertreden. Ook hier komt weer uit, dat de HERE de gering geachten, de in zichzelf zwakken en hulpbehoevenden, helpt, en dat deze worden verhoogd en mogen genieten van de glorie der overwinning, die Hij voor hen heeft behaald. Zie bij Jes. 25 : 4.

[6]) Hiermede wordt niet bedoeld dat er geen moeilijkheden en noden voor de rechtvaardigen zouden zijn. De rechtvaardige, die uit het geloof leeft, staat recht, struikelt niet, kan in vertrouwen de toekomst tegengaan, want hij zal worden doorgeholpen door alle nood en het doel van zijn tocht bereiken door Gods leiding, bekrachtiging en bescherming.

[7]) Deze gerichten brengen redding door gerechtigheid aan Gods volk, veroordeling en verbreking naar gerechtigheid en door de straffende gerechtigheid aan de goddelozen.

naar uw naam en naar uw gedachtenis gaat ons ziels-
[verlangen uit.
9 Met heel mijn ziel verlang ik naar U in de nacht,
ook met heel mijn geest binnen in mij zoek ik U.
Want wanneer uw gerichten op de aarde zijn,
leren de inwoners der wereld gerechtigheid.
10 Wordt de goddeloze genade bewezen [1]),
hij leert geen gerechtigheid;
in een land van recht handelt hij slecht,
en de majesteit des HEREN ziet hij niet.
11 HERE! uw hand is verheven [2]), maar zij zien het niet.
Mogen zij het zien en beschaamd staan.
Uw ijver voor uw volk [3]), ja het vuur voor uw tegen-
[standers, zal hen verteren.
12 HERE! Gij zult vrede over ons beschikken,
want Gij hebt ook al ons werk voor ons volvoerd.
13 HERE, onze God! andere heren [4]) dan Gij hebben
[over ons geheerst,
alleen door U prijzen wij uw naam.
14 Doden herleven niet [5]),
krachtelozen staan niet op [5]);
daarom hebt Gij hen bezocht en verdelgd,
en alle gedachtenis aan hen uitgeroeid.

---

[1]) Die *genade* is *gunst*, waardoor het gericht wordt uitgesteld. Maar dan leert de goddeloze geen gerechtigheid. Want dan wordt hij te roekelozer en bekommert hij zich niet om de dreiging van Gods straf op de zonde. De genade, die levensvernieuwend werkt, maakt natuurlijk de goddeloze tot een godvruchtige, die door de gerichten Gods gerechtigheid leert. Maar deze genade wordt hier niet bedoeld.

[2]) Zie b.v. Ex. 14 : 8.

[3]) Vgl. Jes. 9 : 6.

[4]) De zangers zijn van verdrukking verlost. Zij hebben dit alleen aan de HERE te danken. De volkomen verlossing wordt echter nog in geloof verwacht.

[5]) De bedoeling is niet, te zeggen, dat de in ongeloof gestorvenen niet zullen opstaan. Ook Jesaja voorzegt een eeuwige straf, die ook betrekking heeft op het lichaam. Vgl. verder Dan. 12 : 2. De profeet bedoelt, te doen uitkomen, dat de goddelozen, die gestorven zijn, niet kunnen opstaan, om weer aan het leven deel te nemen. Hun rol op aarde is uitgespeeld. De HERE heeft hen zo met zijn gericht getroffen, dat ook hun gedachtenis is uitgeroeid. Hun naam en eer en glorie zijn vergaan. De verlosten kunnen dus veilig zijn en zich verlustigen in de dienst Gods.

15 Gij hebt het volk vermeerderd, HERE! het volk ver-
[meerderd [1]).
Gij hebt U zelf verheerlijkt. Gij hebt alle grenzen des
[lands verwijd.
16 HERE! in de nood hebben zij U gezocht,
een verzuchting geslaakt, toen uw tuchtiging hen trof.
17 Zoals een zwangere, die in barensnood raakt,
ineenkrimpt en onder haar weeën schreeuwt,
zo waren wij wegens uw aangezicht, HERE!
18 Wij waren zwanger, krompen ineen —
het was echter, als baarden wij wind [2]).
Wij brachten het land geen verlossing aan,
en wereldbewoners werden niet geboren.
19 Uw doden zullen herleven [3]),
mijn lijken zullen opstaan! [3])
Ontwaakt en jubelt, gij die woont in het stof! [4])
Want uw dauw is een dauw van licht [5]),
en de aarde zal aan krachtelozen het leven hergeven [6]).

---

1) Tegenover *de vernietiging* van de vijanden staat *de vermeerdering* van Gods volk. Maar dat is alleen het werk des HEREN. Hij roept tot bekering. Hij maakt het volk talrijk, al is het ook het overblijfsel naar de verkiezing. Vgl. Jes. 9 : 2.

2) Er was grote benauwdheid. Maar men meende toch nog iets in eigen kracht te kunnen doen. Het was echter vruchteloos, al wat men in de nood ondernam. Het beeld van schijnzwangerschap kon op hen worden toegepast. De verlosten erkennen nu, dat zij geen verlossing hebben kunnen brengen. En de vermeerdering van het volk was niet aan hen te danken. In dit alles wordt God verheerlijkt, die uit grote nood heeft bevrijd door zijn ingrijpen, door zijn kracht zonder hulp van de in nood verkerenden. Het heil is des HEREN.

3) Deze zangers spreken duidelijk van de opstanding der doden, die zeker te verwachten is. Een andere opvatting is hier naar de kracht en zin der woorden niet mogelijk. Het gaat hier over de opstanding van de in het geloof ontslapenen. Vgl. Jes. 25 : 8.

4) *De in het stof der aarde slapenden* worden toegesproken. Op deze wijze wordt dichterlijk nogmaals de stellige verwachting van de opstanding der doden uitgesproken. Wanneer de ontslapenen zullen opstaan, dan zullen zij jubelen om het heil en de gemeenschap, die de HERE hun schenkt.

5) *Dauw* is het beeld van de levenwekkende kracht Gods, Hos. 14 : 6. Deze dauw is tegelijk licht, dat leven geeft en levensvreugde schenkt. De HERE zal dus de in het geloof ontslapenen roepen tot het leven en tot het licht, dat eeuwige blijdschap en zaligheid doet genieten. Men vgl. ook Ps. 110 : 3.

6) Men moet hier ook nog rekening houden met het beeld van de dauw. De levenwekkende dauw valt op de aarde. En dan komt uit de aarde het leven te voorschijn: de in de aarde begravenen zullen het leven ontvangen. De aarde werkt hierin mede, maar alleen doordat God het leven en de levenskracht geeft.

20 Kom [1]), mijn volk! ga in uw binnenkamers en sluit
uw deuren achter u! [2]) Verberg u een korte tijd [3]), tot de
21 gramschap voorbij is. Want zie, de HERE komt uit zijn
plaats tevoorschijn, om de ongerechtigheid van de bewo-
ners der aarde aan hen te bezoeken. Dan zal de aarde het
op haar vergoten bloed [4]) aan het licht brengen en de in
haar verborgen verslagenen niet langer bedekken.

De eindverlossing van het volk Gods. 27 : 1-13.

27 : 1 Wanneer het volk Gods zich verborgen heeft in de
schuilplaats, die beveiliging biedt voor de toorn Gods,
dan komt de volle verschrikking van het gericht over
de machten, die zich tegen de HERE en zijn volk en
rijk verheven hebben. Te dien dage zal de HERE met zijn
hard en groot en sterk zwaard bezoeking brengen over
de Leviathan [5]), de vlugvoortschietende slang, en over
de Leviathan [5]), de kronkelende slang, en Hij zal do-
den het monster [5]) in de zee. De grootmachten der

---

[1]) Hier laat de profeet op het lied, dat eens gezongen zal worden, een oproep tot het volk Gods volgen, om zich toch te hoeden voor het gericht, dat bezig is te komen. Hij richt zich tot het volk, dat vlak vóór het eindgericht staat. Vgl. hierbij Openb. 18 : 4.

[2]) Men kan zich *in zijn binnenkamer* verbergen. Dit betekent, dat men zich in gebed moet begeven en zich stellen in de hoede en bescherming des HEREN. Men zondert zich dan af tot de gemeenschap Gods en onderscheidt zich van de wereld. Men wacht zich voor vermenging met de wereld en onderwerpt zijn leven aan het Woord Gods. Men vgl. b.v. Matth. 24 : 15-18 en inzonderheid Openb. 18 : 4. *Het sluiten van de deuren* herinnert aan het sluiten van de ark, toen het gericht van de zondvloed over de aarde zou losbreken, Gen. 7 : 16. De scheiding tussen kerk en wereld moet duidelijk en scherp en vast zijn.

[3]) Ook hier moet gerekend worden met de maatstaf Gods, 2 Petr. 3 : 8. Het zal voor het besef der mensen toch tenslotte *een korte tijd* zijn, vgl. Matth. 24 : 22; Mark. 13 : 20.

[4]) De aarde bedekt het bloed van de wederrechtelijk gedoden, maar in de dag van het eindgericht komt de bloedschuld aan het licht. Dan zal de aarde medewerken aan het gericht Gods door het in het openbaar brengen van de schuld, die mede door haar toedoen zo lang verborgen bleef. Vgl. voor het bedekken van het bloed Gen. 4 : 10, 11; Job 16 : 18.

[5]) De profeet gebruikt hier drie dichterlijke voorstellingen voor de tekening van de schrikwekkende machten, die het koninkrijk Gods bestrijden. De Gode

aarde, die zich vergrepen hebben aan de dienst Gods
en zich in hoogmoed en boosheid gekeerd hebben tegen de
heerschappij des HEREN, worden vernietigd. Zij gaan te
gronde door de macht van Hem, die met almacht regeert
en met zijn gericht de zonde bezoekt en de zondaar straft.
De HERE zal als koning triumferen en zijn volk van alle
boos geweld verlossen.
2 Te dien dage zal er een wijngaard zijn, die bruisende
wijn voortbrengt; zingt van hem [1]) in beurtzang:
3 Ik, de HERE, ben zijn behoeder;
Ik zal hem aldoor drenken;
opdat niets hem beschadige,
zal Ik hem dag en nacht behoeden.
4 Grimmigheid is er niet bij Mij.
Vind Ik dorens en distels [2]),
dan val Ik strijdend daarop aan,
steek ze tezamen in brand —
5 tenzij men mijn bescherming aangrijpt,
met Mij vrede maakt,
vrede met Mij maakt.

---

vijandige wereldmacht is in wezen wel één, maar kent toch verschillende concentraties. *Assur, Babel en Egypte* waren in de oudheid wereldmachten, die zich keerden tegen God en zijn volk. De emblemen, hier gebezigd, zullen daarmede in verband staan. *Egypte* wordt trouwens elders wel ongeveer getekend als *het monster in de zee*, vgl. b.v. Jes. 51 : 9. Men zal hier echter aan de wereldmacht hebben te denken, zoals zij in het laatst der dagen voorkomt. Maar dan vertoont zij toch ook weer de voornaamste trekken, die voorkwamen in het optreden van de machten der oudheid. *De Leviathan* is een monster, dat ook elders wordt genoemd, Job 3 : 8. Voor *de vlugvoortschietende slang* vgl. Job 26 : 13. In deze emblemen kan meegewerkt hebben het bestaan der rivieren in de landen van de grootmachten.

[1]) Men vgl. met dit *lied van de wijngaard* het lied, dat we vinden in Jes. 5 : 1-7. Toen leidde de beste verzorging niet tot goede vrucht, omdat de wijngaard daar beeld is van het bondsvolk, dat in de zonde leeft en God niet dienen wil. Nu leidt de verzorging tot gewenste vrucht, want de zonde van Gods volk is verzoend en het volk des verbonds verlustigt zich door Gods genade in de dienst Gods.

[2]) De mogelijkheid van *het vinden van dorens en distels* en van *het komen tot bekering* wordt verondersteld in deze tekening van de vruchtgevende wijngaard. Zo wordt teruggegrepen naar de tijd vóór het eindgericht en de eindverlossing, waarin er nog mogelijkheid is van berouw en inkeer en het vinden van verlossing. Voor een dergelijk teruggrijpen temidden van de tekening van het einde naar hetgeen daaraan voorafgaat zie Openb. 22 : 2.

6 In de komende tijden zal Jakob wortel schieten, Israël
bloeien en uitspruiten, en zij zullen de wereld over heel
haar oppervlakte met vruchten vervullen, zodat de aarde
bewoond wordt door verlosten, die het heil van het volk
des verbonds deelachtig zijn en overal de dienst des
HEREN trouw betrachten.
7 Heeft Hij hen geslagen, zoals geslagen werd die hen
sloeg? [1]) Zijn zij gedood, zoals de gedoden van hun belager
8 gedood werden? Door te verjagen, door hen te verdrijven
hebt Gij hen bestreden. Hij verwijderde hen met zijn ge-
weldige adem op de dag van de Oostenwind. Maar in die
9 weg zijn zij dan ook tot bekering gekomen. Daarom zal de
verzoening van de ongerechtigheid van Jakob en de volle
vrucht van het wegdoen van zijn zonde daarin openbaar
worden: dat hij alle altaarstenen tot verbrijzelde kalkste-
nen maakt, en dat geen gewijde palen en zonnezuilen [2])
overeind blijven staan.
10 Want de versterkte stad [3]) ligt eenzaam, een woon-
stede ontvolkt en verlaten als de woestijn: daar weiden
kalveren [4]), en daar leggen zij zich neer en eten haar
11 twijgen af. Wanneer haar takken verdord zijn, worden zij
afgebroken. Dan komen vrouwen en steken ze aan [5]). Om-
dat het geen volk van inzicht is, daarom ontfermt zijn
Maker er Zich niet over, en is zijn Formeerder het niet
genadig.

---

[1]) De bedoeling is om uit te laten komen, dat de HERE zijn volk wel heeft getuchtigd, maar dat deze tuchtiging niet gelijk was aan de bestraffing van de wereldmacht, die immers ten onder is gegaan. De kastijding, hoe zwaar ook, was toch getemperd, want het was Gods doel, Israël weer tot inkeer en bekering te brengen. De ballingschap werd nodig geacht, maar zij stond in dienst van de HERE tot het redden van zijn volk door gerichten heen.

[2]) Hiervoor zie men Jes. 17 : 8. De afgoderij en de beeldendienst zijn door het verzoende volk weggedaan en de voorwerpen van deze dienst zijn vernietigd.

[3]) Met *de versterkte stad* wordt de vertegenwoordiging van de wereldmacht bedoeld, vgl. b.v. Jes. 25 : 2. Al wordt van het ontrouwe bondsvolk gezegd, dat het een volk is zonder inzicht, zie Jes. 1 : 3, daarom behoeft in vs 11 toch niet dit bondsvolk bedoeld te zijn. De hele tekening laat duidelijk zien, dat de situatie, die ontstaat door het eindgericht, beschreven wordt.

[4]) Vgl. Jes. 5 : 17 e.a.p. Er is nuancering in het beeld.

[5]) Dit is in zijn eenvoud een aangrijpende zinnebeeldige tekening van de brand van het eeuwig gericht.

12 En het zal te dien dage geschieden, dat de HERE de vrucht zal uitkloppen van de wateren van de Rivier af tot de Beek van Egypte [1]) toe, en gij zult als eeuwige vrucht ingezameld worden, één voor één [2]), kinderen Israëls!

13 En het zal te dien dage geschieden, dat er op een grote bazuin geblazen zal worden en dat op het horen van dit geluid de ronddwalenden in het land Assur [3]) en de verdrevenen in het land Egypte [3]) zullen komen en zich zullen neerbuigen voor de HERE op de heilige berg [4]) te Jeruzalem, de woonplaats des HEREN, waar Hij zijn gemeenschap schenkt en zijn heerlijkheid openbaart.

SAMARIA EN JUDA ÉÉN IN ZONDE, GERICHT EN REDDING. 28 : 1 — 29 : 24.

Profetie over Samaria [5]). 28 : 1-6.

28 : 1 Wee de trotse kroon van Efraïms beschonkenen, de afvallende bloem, het prachtig sieraad, dat is op het hoofd van het vruchtbare dal van de door wijn overmanden, de stad, die in schoonheid en heerlijkheid zich verheft boven een rijk en weelderig gebied, maar geen wezenlijke kracht meer bezit wegens de lichtzinnige, verslappende leefwijze van haar inwoners, die rijp maakt voor het gericht.

---

1) Israëls grondgebied, zoals het het meest uitgestrekt was. Het volle land is woonplaats van het volle volk.

2) De trouwe zorg des HEREN blijkt hier. Er wordt er geen overgeslagen, die als eeuwige vrucht moet worden ingezameld. En hoewel een volk behouden wordt, is het toch tevens een strikt persoonlijke zaak: ieder moet het levend geloof deelachtig zijn om het eeuwige leven te ontvangen.

3) Bedoeld worden de geredden uit de volken. Zij worden hier op deze wijze getekend, omdat zij gerekend worden als uit Israël te zijn geboren, zie Ps. 87. Deze voorstelling vonden we o.a. ook reeds in Jes. 11 : 11, 12.

4) De woonplaats des HEREN, zie Jes. 2 : 2-4; 4 : 2-6; 11 : 9; 24 : 23 e.a.p.

5) Deze profetie moet stammen uit de tijd, toen Samaria nog bestond en een machtige indruk maakte op allen, die deze stad naderden. Vermoedelijk is zij te stellen niet lang vóór de ondergang van Samaria. In 722 v.Chr. is de stad door de Assyrische overweldiger ingenomen en verwoest.

2 Zie, de Here heeft een sterke en geweldige [1]), die als
een hagelslag onder verwoestende storm, als een stortbui
van geweldige, overstromende wateren, met krachtige
hand tegen de grond werpt alle macht, die zich op zijn weg
3 stelt. Alle hoogheid wordt vernederd en alle heerlijkheid
vernietigd. Met voeten wordt de trotse kroon van Efraïms
beschonkenen vertreden. Zij wordt van haar glorie beroofd
4 en aan smadelijke ondergang prijs gegeven. En met de af-
vallende bloem, het prachtig sieraad, dat is op het hoofd
van het vruchtbare dal, zal het gaan als met een vroegrijpe
vijg vóór de oogst [2]), die iemand, als hij er in het voorbij-
gaan zijn oog over laat gaan, ziet en zo uit de hand gretig
opeet. Zo zal de stad als een begeerde prooi in bezit ge-
nomen worden door de overweldiger, die zich daardoor
verrijkt, zijn macht vermeerdert, en zijn roem verhoogt.
5 Te dien dage [3]) zal de HERE der heerscharen tot een
sierlijke kroon en tot een prachtige diadeem zijn voor het
overblijfsel van zijn volk [4]). Wanneer de stad, waarop men
in ijdele hoogmoed zich verhief, is ten onder gegaan, dan
zullen de geredden uit het gericht niet meer roemen in
aardse grootheid en vergankelijke glorie, maar zich ver-
lustigen in de koninklijke luister en majesteit van de God
des verbonds, die over zijn schepselen met zijn almacht
gebiedt en over zijn volk in liefde en ontferming regeert

---

[1]) De macht, die door de Here wordt gebruikt voor de vernietiging van Samaria, wordt niet genoemd. De tekening van de vijand doet onmiddellijk denken aan de Assyriër. Maar ook opvolgende machten zullen door de profeet bedoeld zijn. De wereldmacht wordt immers door de Here in dienst genomen om het volk des verbonds te straffen.

[2]) De vijgenoogst begon in Kanaän in Augustus. In Juni waren er echter meermalen reeds vijgen, die rijp waren. Deze konden niet bij de oogst worden gevoegd en werden dus niet op hoge waarde gesteld. Men mocht ze plukken en eten. En dit geschiedde geregeld, omdat de vroegrijpe vijg smakelijk was. Het beeld wijst sterk op de begerigheid van de overweldiger en op de begeerlijkheid van Samaria als prooi, als buit voor de vijand, terwijl de stad ook geheel verwoest wordt.

[3]) Met de aanduiding *te dien dage* wordt heengewezen naar de tijd van het gericht, dat uitloopt op redding van hen, die zich bekeren tot de HERE.

[4]) Er is ook een overblijfsel naar de verkiezing van het volk, dat in Samaria woont. Samaria gaat ten onder, maar uit het volk des verbonds, dat door de ondergang van de stad getroffen wordt, worden mensen gered door gerechtigheid. Zij worden door gericht heen behouden.

tot hun eeuwig heil. Zij zullen in aanbidding voor Hem neergebogen, ook zelf delen in de heerlijkheid, die van Hem uitstraalt, en met koninklijke waardigheid bekleed Hem dienen, die hen heeft verheven, verhoogd en verheerlijkt. Hij zal hen met koninklijke luister begiftigen.
6 Ook zal Hij tot een geest des gerichts zijn voor wie ten gerichte gezeten is [1]), zodat naar waarheid en recht geoordeeld en gevonnist wordt; en Hij zal tot heldenkracht wezen voor wie de strijd terugdringen naar de poort [2]), zodat zij uit de oorlog, die reeds verloren scheen, als overwinnaars tevoorschijn treden.

Profetie tegen de leiders van Jeruzalem. 28 : 7-22.

28 : 7 Ook dezen zijn verward van de wijn en beneveld van de bedwelmende drank: de priester [3]) en de profeet; zij zijn verward van de bedwelmende drank en verslonden van de wijn. Zij zijn beneveld tengevolge van de bedwelmende drank, zij zijn in de war bij het gezicht, zij wankelen bij een rechtsbeslissing. Om waarheid en recht bekommeren zij zich niet. Het gezicht, dat men ziet, is een dronkemansvisioen, het recht, dat zij spreken, is de heerschap-
8 pij van het onrecht. Zij hebben slechts begeerte naar genot en drinken zich vol, totdat zij onpasselijk worden. Want alle tafels zijn vol walgelijk braaksel, geen plek is er over,
9 die niet bezoedeld en verontreinigd is. En wanneer zij dronken zijn, dan ontwaakt de spotlust. Met lallende tong zeggen zij: Wie wil hij kennis leren, en wie wil hij een openbaring doen verstaan? Zeker de van de melk gespeen-

---

[1]) De Hebr. uitdrukking doet voor ogen treden de rechters, zoals zij op de rechterstoel gezeten zijn, vgl. b.v. Ps. 9 : 5. De HERE bekwaamt tot de rechte onderscheiding en de juiste rechtvaardige beslissing.

[2]) Omdat hier van een *terugdringen* gesproken wordt, is te denken aan het terugwerpen van de vijand, die de stad reeds binnengedrongen is. Dit doet de hevigheid van de strijd uitkomen en de macht van God, waardoor in een schijnbaar reeds verloren positie toch nog de overwinning werd behaald. De oorlog wordt ook wel gevoerd tot voor en in de poorten van de stad van de vijand, zie b.v. Micha 5 : 4, 5. Maar daarop wordt toch in het terugdringen van de vijand naar de poort niet gewezen.

[3]) Zie Levit. 10 : 8-11.

10 den, de aan de borst ontwenden! Want het is gebod op
gebod, gebod op gebod, regel op regel, regel op regel,
hier een weinig, daar een weinig! [1])
11 Voorwaar, in aansluiting aan hun spottend gelal zal
tot hun straf door in onverstaanbare taal sprekenden en
12 door een vreemde tongval tot dit volk spreken Hij, die tot
hen eens tot hun vertroosting en bemoediging gezegd
heeft: Dit is de rust, geeft de vermoeide rust, en dit is de
13 verademing [2]) — maar zij wilden niet horen. Zo zal voor
hen het woord des HEREN zijn: gebod op gebod, gebod
op gebod, regel op regel, regel op regel, hier een weinig,
daar een weinig, door de strenge maatregelen en zware
eisen van harde en wrede overweldigers, opdat zij bij hun
gaan achterwaarts struikelen en te pletter vallen, verstrikt
en gevangen worden [3]).
14 Daarom, hoort het woord des HEREN, gij mannen
van de spot, gij heersers over dit volk, dat in Jeruzalem
15 woont! Omdat gij in uw roekeloze lichtzinnigheid en uw
tartend ongeloof vol vertrouwen op eigen kracht, list en
leugen zegt: Wij hebben een verbond gesloten met de
dood [4]), en met het dodenrijk hebben wij een verdrag ge-
maakt: de golvende gesel [5]) zal, als hij doortrekt, ons niet
treffen, want wij hebben leugen tot onze schuilplaats ge-
16 steld [6]) en in bedrog ons verborgen — daarom, zo zegt de

---

[1]) Deze uitspraak wil klanknabootsend bijzonder Jesaja bespotten. Met lallende tong doen de dronkaards Jesaja na.

[2]) Vgl. Jes. 7 : 4, 9.

[3]) Vgl. 8 : 15.

[4]) *Het sluiten van dit verbond* houdt natuurlijk in, dat men met de dood is overeengekomen, dat hij niet komt om hen te overweldigen. De bedoeling is dus, dat men zich veilig gesteld heeft tegenover dood en dodenrijk.

[5]) De goddeloze macht wordt als *een gesel* voorgesteld, omdat de gesel een instrument is, waarmede harde slagen worden toegebracht. Dat hier gesproken wordt van de *golvende* gesel, kan in die zin verstaan worden, dat de gesel een golvende beweging maakt, als men er mede slaat. Het is ook mogelijk, dat dit woord *golvend* daaraan te danken is, dat de profeet de legers voor ogen heeft gehad, die de landen overstromen, wanneer zij hun macht doen gelden. De laatste opvatting is gezien het verband de meest aannemelijke.

[6]) Omdat men in het verborgen afspraken heeft gemaakt tegen de vijand, maar in het publiek niet met hem gebroken heeft, meent men veilig te zijn.

Here HERE: Zie, Ik leg in Sion een steen [1]) ten grond-
slag, een toetssteen [2]), een kostbare hoeksteen van vaste
onwankelbare fundering: wie gelooft, zal niet beschaamd
17 uitkomen [3]). Ik zal bij de opbouw van het gebouw, dat
uit levende stenen bestaat [4]), het recht tot meetsnoer stel-
len en de gerechtigheid tot paslood, zodat het koninkrijk,
dat Ik sticht, door gerechtigheid, die redt en richt, wordt
beheerst. En de hagel zal de leugen-schuilplaats wegvagen
18 en het water zal de toevlucht wegspoelen [5]). Dan zal uw
verbond met de dood uitgewist worden en uw verdrag met
het dodenrijk zal geen stand houden. Wanneer de golvende
gesel doortrekken zal, dan zult gij daardoor vertrapt wor-
19 den. Zo dikwijls als hij zal doortrekken, zal hij u in zijn
macht krijgen. Want morgen aan morgen zal hij doortrek-
ken, bij dag en bij nacht. Hij zal niet rusten, vóór hij u ver-
nietigd heeft. Zo zal uw spottaal ijdel blijken en uw hoog-
moedig vertrouwen op leugen en bedrog te schande wor-
den. En het zal louter verschrikking zijn, een openbaring
te verstaan te geven, terwijl gij in uw verwatenheid daar-
20 over zo honend hebt gesproken. Want het bed zal te kort
zijn om zich daarop uit te strekken, en de deken te smal
om zich daarin te wikkelen. Geen rust zult gij kunnen vin-
den en geen bedekking en bescherming zal uw deel zijn.
In onrust en ellende zult gij ondergaan.
21 Want de HERE zal opstaan, zoals op de berg Pera-

[1]) In Jes. 8 : 14 is de HERE zelf *tot een steen*, hier *legt Hij een steen ten grondslag*. Op deze steen grondt zich heel het gebouw, dat Hij sticht. Deze steen kan slechts de Messias zijn, die geloof vraagt. In Hem is de grondslag van het heil; Hij is het, die redt. Op Hem rust alles. Hij is de grond van het bestaan en het behoud van allen, die op Hem vertrouwen.

[2]) In het Hebr. staat: *een toetsende, onderzoekende, de keur aanleggende steen*. Daarom kiezen we het woord *toetssteen*, al is het hiervoor niet gebruikelijk. Hierin komt uit, dat deze steen de ondergang betekent voor de ongelovigen, de dienaren van leugen en bedrog. Men vgl. de tekening van de steen in Jes. 8 : 14.

[3]) In de Hebr. tekst staat: *zal niet haasten*. De Septuaginta leest echter: *zal niet beschaamd uitkomen*. We kiezen voor de lezing van de Sept., omdat de Mas. tekst moeilijk zonder enige gekunsteldheid een goede zin geeft, terwijl bij de aanhaling in het N.T. de lezing van de Sept., wat deze uitspraak betreft, gevolgd wordt, zie Rom. 9 : 33; 10 : 11; 1 Petr. 2 : 6.

[4]) Dit kan afgeleid worden uit de tekening van de opbouw op de hoeksteen, die de Messias is. Men vgl. hiervoor 1 Petr. 2 : 4-6.

[5]) Zie Jes. 28 : 2.

zim [1]); Hij zal in beweging komen, zoals in het dal bij Gibeon [1]), om zijn werk te doen — vreemd zal zijn werk zijn, en om zijn arbeid te verrichten — ongehoord zal zijn
22 arbeid zijn. Nu dan, spot niet langer, opdat uw banden niet nog vaster worden. Want van een verdelging — en zij is vastbesloten — heb ik gehoord van de Here, de HERE der heerscharen, over heel de aarde.

De wijsheid des HEREN in zijn bestuur [2]). 28 : 23-29.

28 : 23 Neemt ter ore en hoort mijn stem, merkt op en hoort mijn woord, luistert nauwlettend naar het onderwijs aangaande de wijsheid des HEREN in zijn bestuur en leiding van het leven.
24 Is het altijd door, dat de ploeger ploegt om te zaaien,
25 zijn akkerland openscheurt en egt? Neen toch zeker? Als hij het aardoppervlak gelijk gemaakt heeft, dan strooit hij dille en werpt komijn uit, zaait tarwe in rijen, gerst in vakken en spelt langs de rand.
26 En zijn God onderricht hem over de juiste wijze en onderwijst hem. Zowel in de orde van ploegen, eggen en zaaien als in de onderscheiden behandeling van de zaden heeft hij het inzicht aan God te danken. God geeft de wijsheid, het verstand en het beleid. Zou Hij dan ook niet de juiste tijd bepalen voor gericht en redding en de rechte wijze gebruiken voor de behandeling van de mensen naar hun aard en aanleg? Ook Hij zal niet aldoor ploegen door gerichten en eggen door kastijdingen. Hij zaait ook op zijn tijd tot heil van zijn volk en door het te doen delen in de rijkdom van zijn belofte na leed en smart, die nodig waren tot behoud.

---

[1]) Vgl. 2 Sam. 5 : 18-25; 1 Kron. 14 : 11-16. Deze vergelijking is zeer ontdekkend en vernederend: zoals de HERE tegen de Filistijnen optrad, zo treedt Hij dan op tegen het volk des verbonds. Daarom is zijn werk vreemd en ongehoord. In plaats van *Gibeon* staat in 2 Sam. 5 : 25 *Gibea*.

[2]) Dit gedeelte, dat de wijsheid Gods belicht in de tijd en volgorde en wijze van gericht en redding, staat hier op de rechte plaats om te doen verstaan, dat God op zijn tijd de goddelozen straft, zijn volk kastijdt, tot inkeer en bekering roept en aan de gelovigen door gerichten heen de redding en het behoud schenkt. Ook ligt er de waarschuwing in, dat God bezig kan zijn met de komst van zijn gericht, zonder dat men dit in rampen bemerkt.

27 God onderwijst de landman naar zijn wijsheid. Want
dille wordt niet met de dorsslede [1]) gedorst en over komijn
rolt men geen wagenrad [2]). Maar dille wordt met de stok
28 uitgeklopt en komijn met de roede. Wordt broodkoren
verbrijzeld? Men dorst het toch niet al maar door? [3])
Al drijft men er zijn wagenrad en zijn paarden over heen,
men verbrijzelt het niet.
29 Ook dit gaat van de HERE der heerscharen uit. Hij be-
giftigt de landman met het verstand, dat voor deze bewer-
king nodig is. Zou Hij dan ook niet als de grote Landman
zorg dragen voor het dorsen van zijn volk? [4]) Hij bepaalt
naar zijn wijsheid de maat en wijze van het dorsen door ge-
richt en door kastijding. Hij bewaart zijn volk, zodat het
nooit boven de maat geslagen wordt. Hij weet, wat ieder
behoeft ook in het zenden van zijn oordelen. Hij brengt tot
de oogst, wat Hij heeft doen groeien. Hij bewerkt de oogst,
zodat de vrucht, die Hij heeft doen rijpen, behouden wordt.
Zijn wijsheid is ondoorgrondelijk. Zijn bestuur is volmaakt
tot heil van zijn volk. Hij is wonderbaar van raad, groot
van beleid! [5])

---

[1]) *De dorsslede* bestond uit een slede, waaronder scherpe stenen of messen aangebracht waren. Zouden dille en komijn daarmede gedorst worden, dan zouden zij verbrijzeld worden en zo zou de oogst dus feitelijk vernietigd worden door de wijze van inoogsten.

[2]) In verband met vs 28 zal hier te denken zijn aan een door paarden getrokken wagen. Het rad was dan zo geconstrueerd, dat het scherpe punten had, waardoor de korrels werden losgemaakt, zodat het koren kon worden ingezameld.

[3]) Hoewel dorsslede en dorswagen gebruikt werden bij het dorsen van het koren, moest toch met voorzichtigheid worden gehandeld en slechts een bepaalde tijd het koren op deze wijze worden bewerkt. Want men moest er voor zorgen, dat de korrels niet verbrijzeld werden, omdat men dan in belangrijke mate aan de oogst schade zou hebben toegebracht. Het koren moest wel verbrijzeld worden, maar niet op de dorsvloer doch in de molen, waardoor dan immers op de rechte wijze het meel verkregen werd. De wijsheid in deze behandeling spreekt ieder mens, met verstand begiftigd, toe. Men dorste oudtijds het koren ook wel met de stok. Men zie hiervoor Richt. 6 : 11; vgl. Ruth 2 : 17.

[4]) Men vgl. Jes. 21 : 10; 27 : 12.

[5]) De HERE der heerscharen bekwaamt de landbouwer tot zijn taak. In de handelwijze bij de landbouw komt iets uit van de grootheid Gods in zijn leiding en bestuur. Dit bedoelt de profeet te laten uitkomen. Maar aan het slot blijkt ook, dat hij rechtstreeks God verheerlijken wil in zijn raad, die wonderbaar is, die boven menselijke bevatting uitgaat, en in zijn beleid, dat door zijn raad wordt beheerst. Groot is dit beleid, want het gaat alle menselijk beleid ver te

Jeruzalem benauwd en gered. 29 : 1-8.

29 : 1 Wee Vuurhaard, Vuurhaard, veste, waar David zich legerde, zodat zij de glorierijke residentie werd van de uit hem gesproten dynastie! Voegt maar jaar bij jaar, alsof geen einde denkbaar en geen ondergang mogelijk is! Laat in uitgelaten pret en uitbundige vreugde de feesten hun kringloop maar volbrengen, alsof er door uitwendige dienst en zelfbehagen geen reden wordt gegeven voor het komen van gerichten in ramp en leed en ellende en nood!
2 Ik zal echter de Vuurhaard benauwen, omdat de offeranden niet branden tot mijn eer en mijn dienst geheel verbasterd en ontwijd wordt. Dan zal er gekreun en gesteun zijn. En de stad zal Mij als een vuurhaard zijn, maar dan
3 een vuurhaard van mijn toorn. Ik zal Mij rondom tegen u legeren, u met wachtposten insluiten en schansen tegen u
4 opwerpen. Dan zult gij in grote benauwdheid en radeloze angst met gedempte stem diep uit de grond spreken en uw woord zal uit het stof klinken. Als van de geest van een dode [1]) zal uw stem uit de grond komen en uw woord zal uit het stof piepen.
5 Maar wanneer ge reeds het ergste vreest, zal de menigte uwer vijanden worden als fijn stof en de menigte der geweldenaars als wegstuivend kaf: onverwachts, plotse-
6 ling zal het geschieden. Van de zijde van de HERE der heerscharen zult gij tot uw redding bezocht worden met donder, met aardbeving onder geweldig geraas, met wervelwind, storm en verterende vuurvlam [2]). Wanneer Hij

---

boven. Er ligt in deze pericoop waarschuwing voor de goddelozen, die niet rekenen met de komst der gerichten, als zij er nog niet door getroffen worden, en troost voor de gelovigen temidden van gerichten, omdat zij niet boven vermogen zullen worden gekastijd en de gerichten hun tot heil zullen dienen.

[1]) *De geesten van doden* werden voorgesteld als klankloos en dof te spreken uit de grond. Er kwam geen werkelijke stem uit het stof op, maar het medium sprak met een stemgeluid, dat deze indruk bij de hoorders moest wekken, zie Jes. 8 : 19; vgl. 1 Sam. 28. Contact zoeken met de geesten van doden was streng verboden. Dit belet echter de profeet niet, om hieraan een vergelijking te ontlenen.

[2]) Hier wordt de verschijning des HEREN getekend op een wijze, zoals zij dikwijls in de Heilige Schrift voorkomt. De majesteit en almacht Gods worden daarin uitgebeeld.

op geduchte wijze met zijn almacht ingrijpt, dan zal er van
de macht van de vijand niets overblijven. Vernietigd wordt
7 het geweld, dat reeds scheen te triumferen. Als een droom,
een nachtgezicht, dat geen werkelijkheid is en bij het ont-
waken verdwijnt, zal de menigte van al de volken worden,
die ten strijde trokken tegen de Vuurhaard, ja, allen, die
hem en zijn verschansingen bestreden, en die hem in het
8 nauw brachten. En het zal zijn, zoals een hongerige droomt,
en zie, hij eet, maar hij ontwaakt en hij is geheel uitge-
hongerd, en zoals een dorstige droomt, en zie, hij drinkt,
maar hij ontwaakt, en zie, hij is uitgeput en hij versmacht
geheel van dorst: zo zal de menigte van alle volken zijn,
die tegen de berg Sion [1]) ten strijde trokken. Zij zullen
zich rijk wanen, reeds zich zeker achten van de overwin-
ning en van de buit, maar zij zullen ledig, ellendig en
roemloos in een oogwenk ondergaan.

Tegen de geestelijk verblinden. 29 : 9-16.

29 : 9 Verbaast u en weest verbaasd! verblindt u en weest
verblind! [2]) Verhardt u maar in uw verduisterdheid en
verdwaasdheid! Laat maar na te letten op het licht, dat
voor u ontstoken werd! Zij zijn dronken, maar niet van
wijn; zij zijn beneveld [3]), maar niet van bedwelmende
10 drank. Want de HERE heeft in de weg van uw verharding
en verstoktheid over u uitgestort een geest van diepe
slaap [4]), en Hij heeft uw ogen: de profeten, toegesloten

---

[1]) Omdat *de Vuurhaard* toch ook weer *de berg Sion* is, geeft de HERE uitkomst. Voor de berg Sion vgl. Jes. 2 : 2-4; 4 : 2-6, e.a.p.

[2]) In deze opwekking bedoelt de profeet te doen verstaan, dat men door eigen schuld steeds meer in duisternis komt. De openbaring, die niet in geloof wordt aanvaard, werkt verharding, vgl. Jes. 6 : 9, 10.

[3]) Vgl. Jes. 28 : 7. Daar zijn wijn en bedwelmende drank oorzaak van de verduisterdheid van het verstand. Hier wordt de nadruk er op gelegd, dat men niet ziet, omdat men welbewust de ogen sluit en zich verhardt in het kwade.

[4]) Het Hebr. woord, weergegeven door *diepe slaap,* wordt ook gevonden in Gen. 2 : 21 en 1 Sam. 26 : 12. Deze *diepe slaap* is als narcose; hij maakt ongevoelig voor hetgeen geschiedt en onontvankelijk voor hetgeen gezegd wordt. Men is dan als in de toestand van bewusteloosheid. *Een geest van diepe slaap* wordt uitgestort; dit doet nog te sterker uitkomen, dat men geheel onvatbaar is geworden voor de prediking der openbaring Gods. Men zie ook Rom. 11 : 7, 8.

11 en uw hoofden: de zieners, heeft Hij omhuld. Zo werd het
gezicht van dit alles voor u als de woorden van een ver-
zegeld boek, dat men aan iemand geeft, die lezen kan,
met de woorden: Lees dit eens! maar hij zegt: Ik kan niet,
12 want het is verzegeld. Of het boek wordt gegeven aan
iemand, die niet lezen kan, met de woorden: Lees dit eens!
maar hij zegt: Ik kan niet lezen. In beide gevallen is het
gelijk vanzelf spreekt onmogelijk van het geschrevene
kennis te nemen. Door eigen schuld hebt gij u onvatbaar
gemaakt voor de profetie, die u wilde onderwijzen en
leiden op de goede weg, zodat gij niet behoefdet te dwa-
len en te verdwalen.
13 Ter nadere toelichting van de oorzaak en de voort-
gang van deze duisternis en dwaasheid zeide de Here:
Omdat dit volk Mij slechts met zijn mond nadert, en Mij
slechts met zijn lippen eert, maar zijn hart verre van Mij
houdt, en hun ontzag voor Mij slechts een aangeleerd men-
14 sengebod [1]) is, daarom, zie, ga Ik voort wonderlijk met dit
volk te handelen, wonderlijk en wonderbaar [2]): de wijs-
heid van zijn wijzen zal te niet gaan en het verstand van
zijn verstandigen zal schuilgaan [3]).
15 Wee hun, die diep voor de HERE een plan verber-
gen en er voor zorgen, dat hun werk in de duisternis ge-
schiedt, terwijl zij zeggen: Wie ziet ons en wie kent ons?
16 O, die verkeerdheid [4]) van u! Hoe kunt gij zo denken en

[1]) Dit woord wordt door de Here Christus aangehaald als slaande op de Farizeeën en Schriftgeleerden, die huichelaars waren en zich beijverden om het gebod Gods door menselijke inzettingen krachteloos te maken, zie Matth. 15 : 7-9; Marc. 7 : 6, 7.

[2]) Het doen Gods gaat boven mensenverstand uit. Gods wijsheid gaat het begrip van de mens ver te boven. In zijn doen toont Hij deze wijsheid. De dwaasheid van de mens wordt ingeschakeld bij de straf, die hij ontvangt. Zo wordt de mens, die zich op zijn eigen wijsheid verheft, vernederd. Zijn wijsheid blijkt dan dwaasheid te zijn.

[3]) Naar de zin, maar niet geheel letterlijk, wordt dit woord aangehaald door de apostel Paulus in 1 Cor. 1 : 19. De apostel zet in verband hiermede uiteen, hoe God de wijsheid der wereld tot dwaasheid heeft gemaakt.

[4]) Hier moet *verkeerdheid* in de letterlijke zin van het woord genomen worden. Men denkt verkeerd, de gedachten gaan in de verkeerde richting. Men zet de zaken op de kop, heeft geen oog voor de ware verhoudingen, ja tast die aan. Deze verkeerdheid is natuurlijk ook boosheid, maar het gaat er hier speciaal om, het verkeerde, het omgekeerde in het denken en spreken te belichten en te bestraffen.

spreken, terwijl gij toch weten kunt, dat de HERE alles ziet en dat niets voor Hem verborgen blijft! Hoe kunt gij u zo verheffen, alsof gij iets zoudt kunnen tot stand brengen, zonder dat de HERE dit weet en wil! Of is de boetseerder op één lijn te stellen met het leem, zodat het maaksel van zijn maker zou kunnen zeggen: Hij heeft mij niet gemaakt, en het boetseersel van zijn boetseerder: Hij heeft geen verstand? [1])

Licht en heil na verblinding en verdrukking. 29 : 17-24.

29 : 17 Is het niet nog een zeer korte tijd [2]), totdat de Libanon door de herscheppende en vernieuwende kracht des HEREN in een gaarde verandert, en de opbloei en uitgroei zo heerlijk is, dat wat nu een gaarde is, dan voor een
18 woud gerekend wordt? Te dien dage zullen de doven Schriftwoorden horen, en van donkerheid en duisternis verlost, zullen de ogen der blinden zien. Zij zullen, ontvankelijk geworden voor de openbaring Gods, zich in de heerlijkheid van het Woord Gods verlustigen. Geroepen tot het licht, zullen zij zich in het licht verheugen. Zij zullen de waarheid Gods kennen en verstaan en zien de heerlijkheid
19 Gods, die Hij over hen zal doen stralen. Ootmoedigen [3]) zullen in de HERE vreugde op vreugde smaken, zij zullen in zijn gemeenschap volle blijdschap genieten, en de armsten onder de mensen [4]) zullen juichen in de Heilige Israëls, die hoog verheven boven zijn schepping en afgescheiden van de zonde, zijn volk door gerechtigheid redt, de macht der zonde door zijn heiligheid verbreekt en

---

[1]) Hoewel in een ander verband en niet geheel gelijk, spreekt de apostel Paulus op een dergelijke wijze in Rom. 9 : 20 v.

[2]) In het voorgaande werden de oordelen des HEREN over verblindheid en goddeloosheid aangekondigd. Zodra die oordelen losbreken, zal het nog een korte tijd duren, en dan zullen de geredden door gerechtigheid, van doofheid en blindheid verlost, God kennen en zijn gemeenschap smaken. Dan zal de schepping vernieuwd worden en Gods volk herboren God dienen en aanbidden. Men moet echter ook hier weer rekenen met de maatstaf Gods, zie 2 Petr. 3 : 8. Deze profetie overspant de eeuwen en geeft uitzicht op de eeuwige heerlijkheid en zaligheid.

[3]) Vgl. Jes. 11 : 4.

[4]) Vgl. Jes. 14 : 30, 32; 25 : 4.

20 de goddelozen met zijn gerichten treft. Want het zal ge-
daan zijn met de geweldenaar, en de spotter zal vergaan, en
allen, die op boosheid zinnen, zullen worden uitgeroeid,
21 zij die een mens om een woord [1]) schuldig verklaren en
valstrikken leggen voor wie in de poort [2]) opkomt voor
het recht, en met ijdele beweringen [3]) de rechtvaardige op
zij dringen.
22 Daarom, zo zegt de HERE, die Abraham verloste [4]),
tot het huis van Jakob: Jakob zal nu niet meer beschaamd
23 staan en zijn aangezicht zal niet meer verbleken. Want
wanneer hij en zijn kinderen het werk mijner handen [5]) in
hun midden zien, dan zullen zij mijn naam heiligen. Zij
zullen de Heilige Israëls, die hen door gerechtigheid
verloste, heiligen door Hem in zijn heiligheid en heerlijk-
heid te erkennen, te eren en groot te maken. En zij zullen
voor de God van Israël, om de trouw aan zijn verbond en
de liefde tot zijn volk, met ontzag vervuld zijn, zodat zij
24 Hem met aanbiddende dank verheerlijken. Ook de dwa-
lenden van geest [6]) zullen, tot het licht geroepen en van
de duisternis en dwaasheid verlost, inzicht en kennis ver-
krijgen. De morrenden [7]) zullen, van hun onverstand en

---

1) Om *een enkel woord,* dat dan verkeerd wordt uitgelegd.

2) *In de poort* werd de rechtspraak beoefend, zie b.v. Deut. 16 : 18, waar in het Hebr. van *poorten* wordt gesproken. De HERE is de God van het recht. Hij toornt tegen hen, die het recht schenden en ten val trachten te brengen degenen, die voor het recht opkomen. Hij is de Beschermer van het recht der weduwen en wezen, der zwakken, wier recht aangetast en omgebogen wordt.

3) Bedoeld worden nietswaardige woorden, redeneringen, die een schijn van recht hebben, maar waardeloos en wezenloos zijn.

4) *Abraham,* de vader der gelovigen, wordt hier genoemd, om te doen verstaan, dat de HERE zijn volk, dat uit Abraham gesproten is, zal verlossen zo zeker als Hij Abraham heeft geroepen uit Ur der Chaldeeën en hem zich tot zijn eigendom heeft gemaakt. Het Hebr. woord, door *verlossen* weergegeven, betekent eigenlijk *loskopen.*

5) Dit is het grote werk Gods, dat Hij werkt door redding en gericht.

6) *De dwalenden van geest* zijn zij, die zich niet lieten leiden door de openbaring Gods. Zij gingen in hun dwaasheid op zondige wegen, maar zijn nu tot geloof gebracht. Zij luisteren naar de waarheid Gods en nemen haar ter harte door de werking van de Heilige Geest.

7) *De morrenden* zijn zij, die zich niet onderwierpen aan de leiding Gods, omdat zij die niet konden billijken in hun onverstand. Maar nu zij tot kennis der waarheid komen, leren zij ook, dat Gods leiding goed is en dat zij door zondige opstandigheid zich lieten meeslepen.

hun opstandigheid bevrijd, lering aannemen, zodat zij Gods waarheid verstaan en God kennen als hun God, die ook hen redde uit zonde en nood.

EGYPTE HELPT NIET, GOD ALLEEN [1]). 30 : 1—33 : 24.

Het steunen op Egypte bestraft. 30 : 1-5.

30 : 1 Wee de opstandige zonen [2]), luidt het woord des
HEREN, die een plan maken, maar niet uit Mij, en een ver-
bond sluiten, maar niet naar mijn Geest, om zonde op
zonde te stapelen door hun ongeloof, hun onwil om naar
Mij te vragen, hun volharding in het versmaden van mijn
liefde en zorg en in het vertrouwen op aardse macht met
2 verwerping van Mij en mijn hulp en leiding. Die er op uit
gaan om af te trekken naar Egypte zonder mijn mond [3]) te
raadplegen, om toevlucht te zoeken onder de bescherming
van Farao en om te schuilen in de schaduw van Egypte.
3 Maar de bescherming van Farao, waarop gij uw hoop hebt
gesteld, zal u tot schande worden en het schuilen in de
schaduw van Egypte tot smaad, omdat van uw verwachting
niets terecht komt, daar gij op ijdelheid hebt vertrouwd.
4 Wanneer Juda's vorsten [4]) te Zoan [5]) verblijven en zijn

---

[1]) De profetie, die zich keert tegen het steunen op Egypte, moet stammen uit de tijd, toen er gehoopt werd op een mogelijkheid, zich van de dreiging van Assur te ontdoen. Achaz' politiek was pro-Assyrisch. Daarom zal zij wel gesteld moeten worden in de tijd na zijn regering. Welke Farao bedoeld wordt, is niet met zekerheid uit te maken.

[2]) De HERE noemt hen nog *zonen*, maar zij zijn *opstandig*, zij verzetten zich tegen de wil Gods, zij erkennen God niet als hun Vader, die over hen in liefde waken wil.

[3]) De bedoeling zal zijn, dat zij de profeet Gods niet willen vragen en de profetie versmaden. Jesaja was naar de wil Gods scherp gekant tegen de pro-Egyptische politiek. En dat wisten de leidslieden van Juda wel. Daarom wilden zij hem niet raadplegen.

[4]) De boden waren hooggeplaatsten in Juda. Ook oudtijds werd in de keuze der gezanten eer bewezen aan de koning, die men om hulp vroeg. Er staat in het Hebr. *zijn vorsten.* Daarin wordt natuurlijk gedoeld op Juda of op de leider van Juda. De koning wordt niet genoemd.

[5]) *Zoan* lag in het N.O. van de Delta, vgl. Jes. 19 : 11, 13. Het is mogelijk, dat men bij een vorst in de Delta om hulp kwam. Maar bevreemdend is dan toch, dat de boden ook naar *Hanes* gingen, dat in Midden-Egypte gelegen was. In ieder geval is duidelijk, dat er in Egypte geen krachtige heerser was, zodat men zonder enig resultaat terugkeerde.

5 boden te Hanes [1]) aankomen, dan zullen allen beschaamd staan om een volk, dat hun geen voordeel brengt, dat tot hulp noch tot voordeel strekt, maar tot schande, ja zelfs tot hoon [2]).

Profetie over de dieren van het Zuiderland. 30 : 6, 7.

30 : 6 De Godsspraak over de dieren van het Zuiderland [3]). Door een land van benauwdheid en angst, waar leeuwin en leeuw, adder en vliegende draak inheems zijn, vervoeren zij op de ruggen van ezels hun bezittingen en op de bulten van kamelen hun schatten naar een volk, dat geen voordeel brengt. Zij trotseren nodeloos en nutteloos gevaren om slechts de gevaren te vermeerderen. Zij brengen hun rijkdom weg met geen ander resultaat dan verzwakking van hun weerstand en verergering van hun toestand. Zij zoeken hun voordeel, waar het niet is te vinden.

7 Wat nu Egypte betreft — ijdel en nietig is zijn hulp; daarom noem ik het: Rahab [4]), dat stilzit.

Tuchtiging en begenadiging. 30 : 8-26.

30 : 8 Ga nu, en schrijf hetgeen Ik u openbaar op een tafel in het bijzijn van hen, die dit kunnen getuigen [5]), en teken

---

1) *Hanes* lag in Midden-Egypte op een eiland in de Nijl. Zuidelijker is men blijkbaar niet gekomen.

2) De profeet geeft hier een ophoping van woorden, waarin een climax is gelegen. De macht van Egypte wordt hier in al haar nietigheid en krachteloosheid getekend.

3) Deze profetie handelt over *de dieren van het Zuiderland,* die gevaar opleveren voor de gezanten, die door een ongelovig en ongehoorzaam volk naar Egypte gezonden worden tot het sluiten van een bondgenootschap om op hulp te kunnen rekenen tegen de macht van Assur. Men gaat op een gevaarlijke tocht, omdat men niet op God vertrouwt; men riskeert gevaren, die men zelf zoekt, liever dan tot God te gaan en op zijn bescherming temidden van gevaren te wachten en te vertrouwen.

4) Egypte wordt ook *Rahab* genoemd in Ps. 87 : 4; Jes. 51 : 9. Vgl. ook Ps. 89 : 11. *Rahab* is in de voorstellingswereld der volken een voorwereldlijk zeemonster. Zo kon het embleem zijn van Egypte. Het *stilzitten* wijst op het niets-kunnen en niets-doen. De moed en de kracht zijn verteerd.

5) Vgl. Jes. 8 : 1.

het op in een boek, opdat het kan dienen voor latere
9 dagen [1]), voor immer en altoos [2]). Want dit is een weer-
spannig volk, het zijn leugenachtige zonen [3]), die om de
liefde van Hem, die hun Vader wil zijn, niet geven en zijn
trouw met ontrouw beantwoorden, zonen, die de onder-
10 wijzing des HEREN niet willen horen; die tot de zieners
zeggen: Gij moogt niet 'zien! en tot de met profetisch
gezicht begaafden [4]): Gij moogt voor ons het rechte niet
met uw geestelijk oog opmerken [4]), spreekt tot ons wat
aangenaam is, ziet met uw profetische blik [4]) illusies!
11 Wijkt af van de weg, buigt af van het pad [5]), doet de
Heilige Israëls [6]) weg uit onze ogen!
12 Daarom, zo zegt de Heilige Israëls, die zijn heiligheid
handhaaft in toorn tegen de opstandige afvallige zonen
des verbonds: Omdat gij dit woord verwerpt, op onder-
drukking en slinksheid vertrouwt en daarop steunt,
13 daarom zal deze ongerechtigheid voor u zijn als een scheur,
die gevallen is en zich doorzet in een hoogopgaande muur,
14 zodat plotseling onverwachts de muur in puin stort. Ja, zij
breekt hem stuk, zoals een pottenbakkerskruik stukgaat,
die meedogenloos vergruizeld wordt, zodat onder haar
gruis geen scherf te vinden is, groot genoeg om vuur uit de
haard te nemen of water uit de vijver te scheppen [7]).
15 Want zo zegt de Here HERE, de Heilige Israëls, die
geducht is in vermogen, trouw aan zijn verbond, maar ook
vreselijk in zijn gerichten jegens de verbrekers van het
verbond en de verwerpers van zijn woord: Door bekering

---

1) Vgl. Jes. 8 : 16.

2) Hierin komt een climax tot uitdrukking. Voor later en voor eeuwig zal dit woord van waarde zijn.

3) Vgl. Jes. 1 : 2-4.

4) Hier wordt het Hebr. woord gebruikt, dat gewoonlijk door *schouwen* wordt weergegeven.

5) De opstandigen en ongehoorzamen willen een andere weg, vgl. Jes. 8 : 11.

6) Deze naam, die gaarne door de profeet gebruikt wordt, wekt de ergernis van de goddelozen, die van de dienst Gods niet willen weten. Vandaar deze felle reactie!

7) Hoewel de werking van de scheur ver gaat, moet toch uit dit sterke beeld niet worden afgeleid, dat heel het volk zal ten onder gaan. Zij, die in hun zonden en hun ongeloof volharden, worden door het gericht Gods getroffen, maar er zijn er toch ook, die zich bekeren en door gerichten heen gered worden, zie ook maar vs 18 v.v.

en rust zoudt gij verlost worden, in stilheid en vertrouwen
zou uw sterkte zijn [1]), — maar gij hebt niet gewild.
16 Gij hebt gezegd: Neen, maar op paarden [2]) zullen wij
vliegen! — daarom zult gij vlieden; en: Op snelle rossen
zullen wij rijden! — daarom zullen uw achtervolgers snel
17 zijn. Eén duizend [3]) zullen er vluchten voor het dreigen
van één, voor het dreigen van vijf, totdat gij overblijft
gering in getal en eenzaam en verlaten als een enkele
boom op een bergtop en als een banier op een heuvel.
18 Daarom verlangt de HERE er naar, u genadig te zijn.
Daarom zal Hij Zich verheffen om Zich over u te ontfermen. Want de HERE is een God van recht [4]): welzalig
allen, die verlangend op Hem wachten! [5])
19 Want gij volk te Sion [6]), dat in Jeruzalem woont, gij
zult niet blijven wenen. Hij zal u zeker genadig zijn op uw
luid hulpgeroep. Zodra Hij het hoort, zal Hij u antwoorden. Geen ogenblik zal Hij u tevergeefs laten roepen.
Onmiddellijk zal Hij uw gebed verhoren, omdat Hij in zijn
grote liefde lust heeft om u uit de nood te verlossen.
20 De Here heeft u wel eerst tot uw kastijding brood der
benauwdheid en water der verdrukking [7]) gegeven, maar
dan zal uw leraar zich niet meer verbergen, doch uw ogen
zullen gedurig uw leraar, die u in alle waarheid zal leiden,
21 zien. En uw oren zullen achter u het woord horen: Dit is

---

1) Vgl. ook Jes. 7 : 4 en 9. Toen wilde Achaz niet luisteren. Zo is het met de bondsbrekers en onbekeerlijken. Zij laten zich niet bewegen tot geloof en tot bekering. En alleen in die weg is uitkomst te verkrijgen.

2) *De paarden* waren de trots en glorie van de krijgsmacht, het sterkste deel en dus ook de glansrijke vertegenwoordiging van het leger. Het vertrouwen op paarden is het vertrouwen op aardse macht en grootheid. De koning mocht voor zich de paarden niet vermenigvuldigen, Deut. 17 : 16. Het vertrouwen op paarden wordt afgekeurd in Ps. 20 : 8. De ijdelheid van dit vertrouwen wordt uitgesproken in Ps. 33 : 17. Van de vermenigvuldiging van paarden is reeds gesproken in Jes. 2 : 7. In de dagen van de profeet rekende men ook op de paarden van Egypte, maar tevergeefs, zie Jes. 31 : 3 en Jes. 36 : 9.

3) Vgl. Levit. 26 : 8; Deut. 32 : 30; Joz. 23 : 10.

4) Vgl. Jes. 1 : 27.

5) Vgl. Ps. 2 : 12, waar het schuilen bij de HERE wordt genoemd.

6) Bedoeld wordt het volk, dat deel heeft aan de gemeenschap Gods. Men vgl. Jes. 2 : 2-4; 4 : 2-6; 11 : 9, e.a.p.

7) Vgl. 1 Kon. 22 : 27; 2 Kron. 18 : 26. Het is de wijze van onderhoud in de gevangenis, die hier bedoeld wordt. Natuurlijk kan men daarbij ook denken aan ballingschap.

de weg, wandelt daarop!, wanneer gij naar rechts of naar links u wilt wenden. Zo zal de leraar als herder over u waken en uw gang besturen, zodat gij niet afwijkt noch
22 verdwaalt. In afkeer van alle afgoderij en valse godsdienst zult gij het zilveren overtrek van uw gesneden beelden en het gouden bekleedsel van uw gegoten beelden [1]) onrein achten; gij zult ze als iets onreins [2]) wegwerpen. Weg! zult
23 gij in uw weerzin er tegen zeggen. Dan zal Hij regen geven voor uw zaad, waarmee gij uw akker bezaait, en brood als opbrengst van de akker, dat smakelijk en voedzaam zal wezen. Uw vee zal te dien dage op een uitgestrekte weide
24 grazen. En de runderen en de ezels, die de akker bewerken, zullen gezouten voeder eten, dat gezeefd is met wan
25 en zeef [3]). Op elke hoge berg en op elke verheven heuvel zullen beken, waterstromen zijn ten dage van de grote slachting, wanneer de torens [4]) zullen vallen in de vreselijke strijd bij het losbreken van het gericht over de macht,
26 die Gods volk belaagt. Dan zal het licht van de bleke maan zijn als het licht van de gloeiende zon, en het licht van de gloeiende zon zal zevenvoudig zijn als het licht van zeven dagen [5]), op de dag, waarop de HERE de breuk van zijn volk verbindt en de hun toegebrachte wonde geneest.

---

1) *De zilveren gesneden beelden en de gouden gegoten beelden* bestonden niet geheel uit zilver en goud, maar waren met zilver en goud overtrokken. Het *zilveren overtrek en het gouden bekleedsel* konden dus als het wezenlijke van de afgodisch vereerde beelden beschouwd worden. Daarom keerde zich de afkeer inzonderheid daartegen.

2) Dit wijst op de onreinheid van de menstruatie.

3) Het is hier zeer duidelijk, dat de profeet worstelt met de taal, om een indruk te geven van hetgeen boven het gewone, tijdelijke, aardse uitgaat. Men vgl. Rom. 8 : 19 v.v. Het *gezouten* wijst op de smakelijkheid, het *gezeefd* op de zuiverheid en de kracht. Het mengvoeder bestaat uit zuiver graan, vermengd met hetgeen zouthoudend is. Deze voedering gaat boven de gewone voedering van de dieren uit. De zorg, daaraan besteed, is ook bijzonder tekenend.

4) *De torens* worden genoemd als tekenende aanwijzing van alle holwerken en strijdmiddelen. *De toren* wijst tevens op de hoogmoed van de mens, Jes. 2 : 15.

5) Deze uitbeelding bedoelt te wijzen op het volle licht, dat dan straalt. De maan is even krachtig als de zon en de zon geeft op één dag licht als voor een week. Het is een uitbeelding in menselijke woorden van hetgeen boven menselijke bevatting uitgaat. Elders wordt gezegd, dat zon en maan niet meer lichten, omdat de HERE zelf dan het licht is, zie Jes. 60 : 19; vgl. Openb. 21 : 23; 22 : 5.

Gods oordeel over de wereldmacht. 30 : 27-33.

30 : 27 Zie, de naam des HEREN, Hijzelf in de openbaring van zijn wezen en het betoon van zijn almachtige kracht, komt van verre — zijn toorn brandt en een zware rook stijgt op. Zijn lippen zijn vol gramschap en zijn tong is als
28 een verterend vuur [1]). Zijn adem is als een overstromende beek, die tot de hals reikt, gevoed als hij is door neerslaande regen en neerstortende hagel, die voortgejaagd wordt door de stormwind. In deze geduchte verschijning komt Hij om volken te schudden in de zeef van verderf, terwijl een bit, dat doet dwalen, tussen de kaken der natiën ligt.

29 Om deze snel naderende verlossing door het geduchte ingrijpen des HEREN in zijn komst met majesteit en heerlijkheid, zullen bij u liederen klinken als in de nacht, waarin men zich wijdt voor een feest, de nacht, die reeds vol is van verwachting van de blijdschap, die aanstaande is. En er zal een vreugde in uw hart zijn als van iemand, die voortschrijdt bij de fluit om te komen op de berg des HEREN, tot de Rots van Israël [2]), vervuld als hij is van het verlangen naar de gemeenschap met Hem, die de onschokbare toevlucht is voor allen, die Hem liefhebben.

30 De HERE zal zijn machtige stem doen horen en doen zien het neerkomen van zijn arm in grimmige toorn: een verterende vuurvlam, overstroming en stortbui en
31 hagelstenen [3]). Want voor de stem des HEREN zal Assur [4])
32 schrikken; Hij zal met de roede slaan, en elke slag van de naar Gods wil met kracht neerkomende stok, die de HERE op hem zal doen neerdalen, zal worden toege-

---

[1]) Hier vinden we de tekening van een onweer: donder, bliksem en stortregen, die uit donkere wolken voortkomen. Zo wordt de komst des HEREN dikwijls voorgesteld.

[2]) Vgl. Jes. 17 : 10.

[3]) Ook hier wordt weer de komst des HEREN als in een onweer getekend.

[4]) *Assur* wordt door Gods gericht getroffen. Maar overeenkomstig heel de geweldigheid der tekening moet hier niet alleen aan Assur gedacht worden, maar ook aan heel de wereldmacht, waarvan Assur een tijdelijke verschrikkelijke verschijning is geweest.

bracht onder tamboerijnen- en citerspel [1]). Met strijdbaar zwaaiende arm zal Hij hen bestrijden.

33 Want sinds gisteren [2]) is een verschrikkelijke verbrandingsoven [3]) bereid; ook die is voor de koning in gereedheid gebracht. Hij heeft zijn vuurhaard diep en wijd gemaakt. Er is vuur en hout in overvloed. De adem des HEREN steekt hem in brand als een stroom van zwavel. Zo brandt in volle verschrikking het vuur van de toorn des HEREN tegen hen, die zijn koninkrijk en zijn volk bestrijden.

Het vertrouwen op Egypte is dwaas en ijdel [4]). 31 : 1-3.

31 : 1 Wee hun, die in hun menselijke wijsheid naar Egypte trekken om hulp, die steunen op paarden [5]) en vertrouwen op wagens, omdat zij talrijk zijn, en op ruiters, omdat zij machtig veel in getal zijn, maar in hun ongeloof hun blik niet richten [6]) op de Heilige Israëls in zijn hoogverheven majesteit, zijn onbegrensde macht en zijn reddende gerechtigheid voor het volk, dat op Hem vertrouwt, noch
2 vragen naar de HERE in zijn trouw aan het verbond. Maar ook Hij is wijs [7]), Hij doet het kwaad komen en neemt zijn

---

1) De HERE deelt de slagen uit, het volk, dat verlost wordt, zingt daarbij onder begeleiding van muziek de zegeliederen. Dit is beeldrijk en zinrijk.

2) Men rekene hier met de maatstaf Gods, 2 Petr. 3 : 8. Kort tevoren is de oven gereed gemaakt.

3) Het Hebr. woord doet denken aan *Tofet*, de verbrandingsplaats van de kinderen voor de Moloch. De hier bedoelde verbrandingsoven is veel vreselijker: beeld van het eeuwig strafgericht. Met de koning kan de HERE bedoeld zijn, in tegenstelling met Moloch, wiens naam ook koning betekent. Het is ook mogelijk, dat de koning van de wereldmacht is bedoeld.

4) Nadat reeds de ondergang van Assur en van de door Assur vertegenwoordigde wereldmacht is voorzegd, komt de profeet nogmaals terug op het verwerpelijke van het vertrouwen van Juda op Egypte. Nu wordt de menselijke wijsheid in haar dwaasheid getekend, terwijl tegelijk verkondigd wordt, dat de HERE door zijn ingrijpen de hulp van Egypte ijdel en waardeloos zal maken. Tegenover Hem is alle aardse kracht zonder wezenlijke betekenis. Hij is immers almachtig en vernietigt het geweld van de hoogmoedigen, zodat zij tegen Hem niets vermogen.

5) Zie bij Jes. 30 : 16. Vgl. ook Jes. 31 : 3.

6) Vgl. Jes. 17 : 7; 22 : 11.

7) Hierin komt heilige ironie tot uitdrukking. Zij, die op Egypte vertrouwen, *menen* wijs te zijn. En nu wordt gezegd: *Maar ook Hij is wijs*, om te doen uitkomen, dat de HERE in vermeende wijsheid is voorbijgezien, dat met zijn wijsheid geen rekening is gehouden, maar dat zijn wijsheid zal triumferen en de

woorden niet terug. Hij zal overeenkomstig de door Hem geschonken profetie opstaan tegen het huis van boosdoeners [1]) en tegen de hulp van de bedrijvers van onge-
3 rechtigheid [2]). De Egyptenaren zijn immers mensen en geen God en hun paarden zijn vlees en geen geest [3]). Zo zal de HERE zijn hand uitstrekken, zodat de helper struikelt en de geholpene valt, en zij allen tezamen vergaan.

De HERE alleen redt en bevrijdt Jeruzalem. 31 : 4-9.

31 : 4 Want zo heeft de HERE tot mij gesproken: Zoals een leeuw of een leeuwenwelp over zijn prooi gromt, en, als tegen hem heel de schare herders wordt samengeroepen, niet schrikt voor hun stem noch versaagt voor hun getier —, zo zal de HERE der heerscharen ten strijde neerdalen op de berg Sion en op diens heuvel [4]).

---

menselijke wijsheid van de hoogmoedigen, die op aardse kracht vertrouwen, zal ten toon stellen als dwaasheid in de uitkomst van hun plannen en activiteit. Daar komt immers niets van terecht. De begeerde hulp zal geheel uitblijven en zij zullen hulpeloos in grote nood komen.

1) *Het huis van boosdoeners* is de kenschetsing van *het huis Juda*, dat tegen de HERE opstaat, niet op Hem vertrouwt, de zonde dient en in ongeloof zijn hoop en verwachting stelt op aardse machten. Zie ook Jes. 1 : 4.

2) De Egyptenaren zijn *bedrijvers van ongerechtigheid.* Zij dienen immers de afgoden, zij rekenen niet met de wil Gods. Ook hun belofte van hulp is zondig. In het niet vervullen van die belofte tonen zij hun onbetrouwbaarheid. Zij geven niet om waarheid en trouw.

3) *De Egyptenaren zijn mensen en geen God.* Dit doet hun onmacht tegenover de HERE uitkomen. Hij is *Schepper,* zij zijn *schepselen.* Hij is almachtig, zij vermogen slechts iets door zijn kracht, als Hem dit behaagt. Wat zal het schepsel beginnen tegen God, die zijn Formeerder is, aan Wie het zijn ontstaan en bestaan te danken heeft? Paarden waren de grote kracht van het leger in de oudheid. Daarop werd dan ook het vertrouwen gesteld door hen, die niet in de waarachtige God geloofden. Maar *paarden zijn vlees en geen geest. Vlees* heeft in zichzelf geen bestand, het is vergankelijk en krachteloos, als God, die *Geest* is, daaraan geen kracht verleent. Omdat *paarden geen geest* zijn, kunnen zij tegen God, de Schepper, niets beginnen, moeten zij het zonder meer tegen *de Schepper-Geest* afleggen. Het naar menselijke maatstaf machtige is dus nietig in Gods oog. Hij zal het dan ook vernietigen.

4) Dit machtige beeld — dat onwillekeurig even wat de vorm betreft aan Homerus doet denken — tekent de onbreekbare vasthoudendheid des HEREN ten aanzien van de redding van Jeruzalem en zijn bewoners; daar is immers zijn woning en daar werkt Hij zijn heil. Door niets en niemand laat Hij Zich van zijn voornemen en van de uitvoering daarvan afhouden. Ook is Hij vol moed en

er geen gemis en geen gebrek, geen nood en geen tekort,
geen leed en ongeluk meer zijn zal. Dan zullen de ogen der
blinden [1]) geopend en de oren der doven ontsloten worden.
6 Dan zal de lamme springen als een hert en de tong van de
stomme jubelen. Want in de woestijn [2]) zullen wateren ont-
7 springen en beken in de steppe. En het gloeiende zand zal
tot een plas worden en het dorstige land tot waterbronnen.
In het oord, waar jakhalzen [3]) zich legerden, zal gras met
riet en biezen zijn.
8 Daar zal een gebaande weg [4]) zijn, die de heilige weg
zal genoemd worden. Geen onreine zal daarover gaan. Hij
zal alleen voor hen zijn, die op de weg wandelen [5]). Dwazen
9 zullen daarop niet dwalen [6]). Daar zal geen leeuw zijn en
geen verscheurend dier zal daarop komen; zij worden daar
10 niet gevonden. Maar de verlosten wandelen daarop, en de

---

[1]) Het wegnemen van de gebreken moet zowel letterlijk als overdrachtelijk worden verstaan. Er zullen geen gebrekkigen meer wezen. Maar de van gebreken bevrijden zullen bovenal zich verheugen in de gemeenschap met God. Letterlijke vervulling vinden we o.a. in Matth. 11 : 5; Luc. 7 : 22. Maar deze vervulling staat in dienst van de prediking van het Evangelie der verlossing van zonde, dood en oordeel. Vgl. ook Jes. 29 : 18, waar de geestelijke zin meer op de voorgrond staat. Zie ook Jes. 32 : 3, 4.

[2]) Men lette weer op de tegenstelling. Het onvruchtbare land wordt vruchtbaar. Waar dorheid en dood heersen, daar komt bevloeiing en leven.

[3]) *De jakhalzen* zijn in Jes. 34 : 13 genoemd als *dieren van het land van de vloek*. Wanneer in *het oord van de jakhalzen* welige groei komt, dan blijkt de vloek vervangen te zijn door de zegen.

[4]) De profeet gebruikt meermalen het beeld van *de gebaande weg*, zie b.v. Jes. 11 : 16; 19 : 23. In de genoemde plaatsen staat de verbinding, de dienst aan de eenheid en de gemeenschap op de voorgrond. Maar hier wordt bijzonder op de heiligheid en de veiligheid van deze heerbaan gewezen, al moet niet worden voorbijgezien, dat ook deze weg dienen moet om in Sion te kunnen komen. Men moet hier niet in de eerste plaats aan een letterlijke heerbaan denken. Sion komt hier voor naar zijn blijvende eeuwige betekenis. Daarbij moet wel de tijdelijke en plaatselijke betekenis niet worden uitgeschakeld. Er is ook perspectief in deze profetie. Maar beheersend is toch het deel ontvangen aan Sion naar zijn eeuwige zin en waarde. Er is slechts gemeenschap met God mogelijk langs de heilige weg, die door de HERE ook beveiligd wordt.

[5]) De Hebr. tekst is niet geheel duidelijk en doorzichtig. We hebben door bovenstaande omschrijving gepoogd de zin te treffen.

[6]) Men kan dit op tweeërlei wijze verstaan. De bedoeling kan zijn, dat *geen dwaas* op die weg komt om daarop dan nog weer te dwalen. Maar de betekenis kan ook zijn, dat een dwaas zelfs op die weg niet dwalen kan. Hij komt dan trouwens tot wijsheid en verstand.

vrijgekochten des HEREN zullen wederkeren [1]), en zij zullen in Sion komen met gejubel; eeuwige vreugde zal op hun hoofd [2]) zijn. Blijdschap en vreugde zullen zij verkrijgen, kommer en zuchten zullen wegvluchten.

JESAJA EN HIZKIA [3]). 36 : 1 — 39 : 8.

Jeruzalem voor Sanherib opgeëist. 36 : 1-22.

36 : 1 Het geschiedde in het veertiende jaar [4]) van de regering van koning Hizkia [5]), dat Sanherib, de koning van Assur, optrok tegen alle versterkte steden van Juda en ze

---

[1]) In het *wederkeren* ligt opgesloten, dat er buiten Sion geen heil is. Maar Sion moet dan weer gezien worden als centrum van het land van de zegen, terwijl heel dit land ook weer Sion kan genoemd worden. Aan een letterlijke terugkeer uit de ballingschap behoeft hier niet te worden gedacht. Al ligt deze er wel in, als wij rekening houden met het perspectief in de profetie. Men vgl. Jes. 37 : 32, waar van *een van Jeruzalem uitgaan* gesproken wordt.

[2]) Als men in rouw was, deed men as op het hoofd. Hier heeft men dus het omgekeerde, vgl. Jes. 61 : 3. De profeet worstelt met de taal om te doen verstaan wat boven het tijdelijke uitgaat. Hij wil een indruk geven van hetgeen eeuwig is, hetgeen behoort tot het onbegrijpelijke en onuitsprekelijke, dat geen oog gezien, geen oor gehoord heeft en in het hart van de mens niet is opgekomen; hetgeen God bereid heeft voor die Hem liefhebben.

[3]) Dit gedeelte bevat geschiedschrijving, waarin profetieën van Jesaja een belangrijke plaats innemen. Jesaja wordt als geschiedschrijver vermeld in 2 Kron. 26 : 22; 32 : 32. Dit maakt het te vanzelfsprekender, Jesaja ook te erkennen als de auteur van hfdst. 36—39. Het gaat zeer bijzonder over de verhouding van de profeet tot de koning. De mislukking van de tocht van Sanherib wordt voorzegd. En de vervulling van deze profetie wordt medegedeeld. De ziekte en het herstel van Hizkia worden beschreven. De Babylonische ballingschap wordt aangekondigd als toekomstige straf. Dit is van belang voor de interpretatie van Jesaja's aanduidingen van de wereldmacht. En deze voorzegging leidt over naar het tweede deel van bet boek Jesaja. In de hoofdzaken gelijk zijn de hier geboden verhalen ook te vinden in 2 Kon. 18 : 13—20 : 19. De trouwbreuk van Sanherib ontbreekt in Jesaja, het geschrift van Hizkia is niet opgenomen in 2 Kon. Een korte saamvatting van deze geschiedenis is gegeven in 2 Kron. 32. Een nauwkeurige vergelijking van 2 Kon. 18 : 13—20 : 19 met de Mas. tekst van Jesaja 36—39 en met de tekst van de bij de Dode Zee gevonden rol(len) van Jesaja biedt *prof. dr W. H. Gispen* in *Koningen IV* (in de *Korte Verklaring)*, Kampen, 1956.

[4]) De krijgstocht van Sanherib had volgens Assyrische gegevens plaats in 701 v. Chr. Het eerste regeringsjaar van Hizkia is dan 715/'14 v. Chr. Andere gegevens wijzen echter naar 727 als jaar van de aanvang van zijn regering. Misschien regeerde Hizkia van 727—715 v. Chr., terwijl hij om zijn jeugd gesteld was onder een regentschap.

[5]) In Jes. 1 : 1 heet de koning *Jehizkia.* Wezenlijk verschil betekent dit niet.

innam [1]). Geen stad in Juda, die hij op zijn tocht door dit
land naar Lachis belegerde, kon hem buiten zijn muren
houden. Toen hij te Lachis zijn hoofdkwartier had op-
geslagen, achtte hij het gunstige moment gekomen, om
Jeruzalem rechtstreeks onder druk te zetten. Zelf bleef
hij met zijn hoofdmacht in het hoofdkwartier, omdat hij
het nodig noch gewenst achtte, in eigen persoon naar de
hoofdstad van Juda te trekken met het doel, haar aan zich
2 te onderwerpen. De koning van Assur zond de bevelheb-
ber [2]) uit Lachis naar Jeruzalem tot koning Hizkia met een
sterke legerafdeling. Deze stelde zich op bij de waterleiding
van de bovenste vijver op de weg naar het Vollersveld [3]).
3 Om de boodschap, die hij te brengen had, in ontvangst
te nemen, ging in opdracht van de koning tot hem uit de
hofmaarschalk Eljakim [4]), de zoon van Hilkia, met de
schrijver Sebna [4]) en de kanselier Joah, de zoon van Asaf.
De hoogstgeplaatste dienaren van de koning werden ge-
zonden om de bevelhebber te eren naar zijn waardigheid
4 en rang en opdracht. Deze beantwoordde echter de eer,
aan hem en in hem aan de koning van Assur bewezen, niet
met een fijn beschaafd, diplomatiek correct en hoffelijk
optreden. Integendeel, hij greep reeds terstond deze gele-
genheid aan, om over de gezanten van de koning heen
contact te zoeken met de mannen op de muur, met het

---

[1]) Dat hier niet gedacht moet worden aan *alle steden van Juda*, maar aan *alle steden, die Sanherib aanviel, vóór hij te Lachis kwam*, blijkt wel uit het feit, dat noch Jeruzalem, noch Libna veroverd waren. Zo kunnen er wel meer nietingenomen steden geweest zijn. Een enigszins andere voorstelling vinden we in 2 Kron. 32 : 1. Daar gaat het over de bedoeling van Sanherib.

[2]) In 2 Kon. 18 : 17 worden drie hooggeplaatste gezanten van Sanherib genoemd: *de veldmaarschalk, de hofmaarschalk en de bevelhebber. De veldmaarschalk* van de koning van Assur wordt ook genoemd in Jes. 20 : 1. Dat bij de tocht naar Jeruzalem in Jesaja *alleen de bevelhebber* wordt genoemd, kan zijn oorzaak vinden in de behoefte van de auteur om alleen over de woordvoerder te spreken.

[3]) Deze plaats herinnert onwillekeurig aan de verwerping van Jesaja's profetie op deze zelfde plaats door Achaz, die toen van plan was, de koning van Assur te hulp te roepen tegen de verbonden koningen, die hem bedreigden, zie Jes. 7 : 3. Nu bedreigt Assur juist op deze plaats de koning van Juda! De plaats lag dicht bij de muur, want de bevelhebber kon met zijn woord de mannen op de muur bereiken.

[4]) Zie Jes. 22 : 15-25.

oogmerk, de weerstand van het volk te breken. Wel richtte hij zich formeel tot de gezanten en in hen tot de koning, maar hij sprak zo luide — en dat in de taal van het volk —, dat anderen hem ook moesten kunnen verstaan. Om zo diep mogelijk indruk te maken, koos hij met listigheid zijn woorden. Hij begreep, dat het voor het bereiken van zijn doel nodig was, de macht van de koning van Assur hoog te verheffen, de betekenis van Egypte te kleineren, en Jeruzalem als krachteloos voor te stellen. Daar hij op de hoogte was van de reformatorische arbeid van Hizkia, rekende hij met de mogelijkheid, dat daardoor ontevredenheid onder het volk was gewekt. Daarom achtte hij het opportuun, hierover in opruiende toon te spreken. Maar vooral moest naar zijn inzicht het vertrouwen op de God van het land worden ondermijnd. Daarom stelde hij het voor, als was hij door de HERE zelf gezonden [1]). In het besef, dat het veel voordeliger was, Jeruzalem door woorden te veroveren dan het met het zwaard te onderwerpen, zeide de bevelhebber in snoevende taal tot de gezanten, die tot hem waren uitgegaan:

Zegt toch tot Hizkia [2]): Zo spreekt de grote koning [3]),
de koning van Assur: Wat is dat voor een vertrouwen, dat
5 gij er op na houdt? Gij zegt — maar het is enkel lippentaal [4]) —: Er is nog raad en kracht tot de oorlog. Op wie vertrouwt gij nu, dat gij tegen mij [5]) in opstand gekomen
6 zijt? Zie, gij vertrouwt op die geknakte rietstaf, op Egypte,

---

1) Dit kon hij met vrijmoedigheid doen, omdat Jesaja had geprofeteerd over Assur als de roede van Gods toorn, Jes. 10 : 5.

2) Men lette er op, dat *Hizkia* door de snoevende Assyriër nergens *koning* genoemd wordt. Dit geschiedt natuurlijk met opzet om de koning van Juda te beledigen en zijn prestige aan te tasten. Bij het tweede gezantschap is er in dit opzicht iets veranderd. Het plompe en brute optreden had immers gefaald; zie daar.

3) *De koning van Assur* wordt vol eerbied en ontzag *de grote koning* genoemd. Ook dit geschiedde om te intimideren. De koning van Assur noemt zichzelf in zijn inscripties ook *de grote koning.*

4) De Mas. tekst leest: *Ik zeg: het is slechts een woord der lippen: er is nog raad en kracht tot de oorlog.* Dit bevat een goede zin. Maar in 2 Kon. 18 : 20 staat: *gij zegt.* Bovendien zijn er verschillende handschriften van Jesaja, die lezen: *gij zegt.* En deze lezing wordt ook aangetroffen in de rol, gevonden bij de Dode Zee.

5) De bevelhebber spreekt meermalen op zulk een wijze, alsof de koning van Assur rechtstreeks aan het woord is.

die, als iemand er op steunt, hem in de hand dringt en die
doorboort [1]): zo is Farao, de koning van Egypte, voor al-
7 len, die op hem vertrouwen. En als gij tot mij zegt: Op de
HERE, onze God, vertrouwen wij — is Hij het niet, wiens
offerhoogten en wiens altaren Hizkia verwijderd heeft [2]),
terwijl hij tot Juda en tot Jeruzalem zeide: Voor dit al-
8 taar [3]) zult gij u neerbuigen? En nu verder: ga toch een
weddenschap aan met mijn heer, de koning van Assur, dat
ik u twee duizend paarden [4]) zal geven, als gij van uw kant
9 de ruiters [4]) daarop kunt verstrekken. Hoe zoudt gij dan
ooit de aanval van één enkele stadhouder [5]) onder de ge-
ringste dienaren van mijn heer kunnen afslaan? Maar gij
vertrouwt natuurlijk op Egypte voor wagens en voor rui-
10 ters! Bovendien, ben ik zonder de wil des HEREN opge-
trokken tegen dit land om het te verwoesten? De HERE
heeft tot mij gezegd: Trek op tegen dit land en verwoest
het [6]).
11 Zodra Eljakim, Sebna en Joah de mogelijkheid zagen
om zonder onbeleefd te zijn iets te zeggen, grepen zij ter-
stond deze gelegenheid aan. Zij waren verontrust over de
invloed van de woorden van de afgezant van de koning van

---

1) Dit komt overeen met het oordeel, door Jesaja in zijn profetieën uitgesproken, zie Jes. 30 : 3-5, 7; 31 : 3. Voor hetzelfde beeld zie Ezech. 29 : 6, 7.

2) Zie 2 Kon. 18 : 4; vgl. ook 2 Kron. 29—31, zie b.v. 2 Kron. 31 : 1.

3) Dit is *het brandofferaltaar*, dat door Hizkia hersteld was, 2 Kron. 29 : 18. In 2 Kron. 32 : 12 wordt medegedeeld, dat Hizkia gezegd heeft: *Voor één altaar zult gij u nederbuigen.* Naar de zin is er geen verschil. Maar dan valt er de nadruk op, dat Hizkia *maar één altaar* overliet, iets totaal onaanvaardbaars en verwerpelijks in de ogen van de Assyriër.

4) *De paarden en de ruiters* waren de kracht en glorie van het leger.

5) *De stadhouders* of *landvoogden* waren de *plaatsvervangers* van de koning. Hizkia kon dus zelfs niet op tegen een van de stadhouders met het kleinste gebied en de geringste macht! Hij wordt wel geminacht en gekleineerd!

6) Dit moest wel de diepste indruk maken, omdat hierin aansluiting werd gezocht aan de bekende profetieën van Jesaja. Toch heeft de bevelhebber dit blijkbaar zelf niet zo goed begrepen. Want als hij straks tot de mannen op de muur spreekt, dan komt hij hierop niet terug, maar stelt hij daarvoor in de plaats een belichting van de onmacht van Israëls God naar zijn inzicht. Feitelijk komt hij door die lastering van de HERE wel enigszins in strijd met hetgeen hij hier gezegd heeft. Maar dit heeft hij allicht niet eens gevoeld. En in ieder geval heeft hij er zich niet om bekommerd. Zijn enig doel was, de weerstand van Jeruzalem te breken. En daarvoor koos hij de naar zijn inzicht sterkste argumenten.

Assur, nu hij in het Judees sprak en zo luide zijn stem verhief, dat de mannen op de muur wel moesten kunnen horen wat hij zeide. Omdat de bevelhebber een boodschap voor de koning had, kon hun niet kwalijk genomen worden, dat zij daaraan herinnerden door het verzoek, op zulk een wijze te spreken, dat het volk onbekend met de inhoud van de boodschap bleef. Met grote hoffelijkheid zeiden zij dan ook tot de bevelhebber: Spreek toch tot uw dienaren in het Aramees [1]), want dat verstaan wij wel, maar spreek tot ons niet in het Judees voor de oren van het volk, dat op de muur is.

12 Nu er echter enige verontrusting in hun woorden gebleken was, kwam de bevelhebber er rond voor uit, dat hij met opzet zó gesproken had, dat ook het volk hem moest kunnen verstaan. Zijn overmoed groeide, toen hij reeds de invloed van zijn woorden meende te kunnen bespeuren. En hij kon nu — wilde hij zijn doel bereiken — ook niet meer zijn voornemen verbergen. In zijn machtswaan zeide hij brutaal en vol laatdunkende spot: Heeft mijn heer mij soms tot uw heer en tot u gezonden, om deze woorden te spreken? Is het niet juist tot de mannen, die op de muur zitten om met u hun eigen uitwerpselen te eten en hun eigen urine te drinken? [2])

13 Meteen ging hij er toe over, om zich rechtstreeks tot het volk te richten. Maar nu begon hij ook nog feller te spreken, om met zijn honende woorden de mannen op de muur onder zijn suggestie te brengen. Onomwonden tastte hij nu het gezag van Hizkia en van de God van het land aan. Tegelijk wilde hij echter de ballingschap zoveel mogelijk van haar verschrikking ontdoen door haar zelfs als aanlokkelijk voor te stellen. In zijn hoogmoedige verachting van de macht van Israëls God rekende hij ook niet

---

[1]) *Het Aramees* was blijkbaar in die tijd de taal der diplomaten. Deze taal was nog niet de algemeen bekende volkstaal geworden, zoals zij dit later was, want het volk kende klaarblijkelijk geen Aramees. De gezanten van Hizkia zullen geen Assyrisch gekend hebben. Anders zou men toch mogen verwachten, dat zij het gebruik van die taal hadden voorgesteld. *Het Judees* is de taal, die nu *Hebreeuws* wordt genoemd.

[2]) De bevelhebber gebruikt hier ruwe taal, zoals zij — gelijk terecht is opgemerkt — ook in de inscripties van de koning van Assur gevonden wordt. De zin van deze woorden is duidelijk, vgl. ook 2 Kron. 32 : 11.

meer met hetgeen hij zelf gezegd had over de opdracht
van de HERE aan zijn heer, maar lasterde hij de HERE,
door Hem als machteloos voor te stellen tegenover de
koning van Assur. In strijd met alle behoorlijke vormen
van beleefdheid, hoffelijkheid en diplomatie trad de be-
velhebber naar voren, zette zich in postuur en riep met
luider stem in het Judees en zeide: Hoort de woorden van
14 de grote koning, de koning van Assur! Zo zegt de koning:
Laat Hizkia u niet bedriegen, want hij kan u niet redden.
15 En laat Hizkia u niet doen vertrouwen [1]) op de HERE
door te zeggen: De HERE zal ons zeker redden; deze stad
zal niet in de hand van de koning van Assur gegeven wor-
16 den. Luistert niet naar Hizkia, want zo zegt de koning van
Assur: Geeft u aan mij over [2]) en gaat tot mij uit, dan mag
ieder van zijn wijnstok en ieder van zijn vijgeboom eten [3])
17 en ieder het water van zijn put drinken, totdat ik kom [4])
en u meevoer naar een land als uw eigen land: een land
van koren en most, een land van brood en wijngaarden [5]).
18 Laat Hizkia u toch niet verleiden door te zeggen: De
HERE zal ons redden. Hebben de goden der volken, ieder
zijn land, gered uit de hand van de koning van Assur?
19 Waar zijn de goden van Hamath [6]) en Arpad [7]), waar de
goden van Sefarvaïm? [8]) Hebben zij soms Samaria uit mijn
20 hand gered? Wie zijn er onder al de goden van deze

---

1) Vgl. 2 Kron. 32 : 6-8.

2) Letterlijk staat hier in het Hebr.: *maakt met mij een zegen.* Dit kan in de richting van *hulde brengen* worden verklaard. Dichter bij de zin der woorden blijft een verklaring als: *sluit met mij een verdrag onder het toewensen van zegen,* dus *een vriendschapsverdrag,* dat tegelijk *onderwerping* betekent. Maar hoe men ook verklaart, duidelijk is, dat bedoeld wordt, dat het volk zich aan de koning van Assur zal onderwerpen. Daarom volgen we de vertaling: *geeft u aan mij over.*

3) Dit is elders beeld van vrede en rust. Deze woorden zijn ook wel gekozen om zulk een invloed op het volk te oefenen, dat het de gevolgen van overgave in een schone schijn ziet en de verschrikking daarvan zoveel mogelijk voorbijziet.

4) Zeker wel aan het eind van de veldtocht, als het begeerde doel is bereikt.

5) Een *vruchtbaar* land, maar een *vreemd* land.

6) Het bekende *Hamath* aan de Orontes, door de koning van Assur ingenomen. Zie verder bij Jes. 10 : 9.

7) Het tegenwoordige *Tell Arfad* ten Noorden van Aleppo. Zie verder bij Jes. 10 : 9.

8) *Sefarvaïm* is vermoedelijk niet ver van het reeds genoemde *Hamath* te zoeken.

landen, die hun land uit mijn hand gered hebben, dat de HERE Jeruzalem uit mijn hand zou redden? [1])

21 Met de lastering van de God van Israël beëindigde de bevelhebber zijn toespraak. Dit moest toch naar zijn verwachting wel de diepste indruk maken op allen, die naar hem geluisterd hadden. Dit was ook metterdaad het geval, maar geheel anders dan de spreker zich had voorgesteld. Deze lastertaal wondde en griefde juist de gezanten van de koning en het volk op de muur.

De bevelhebber wachtte vol spanning op de reactie, die zijn woorden bij het volk teweeg zouden brengen. Maar het volk zweeg en antwoordde hem geen woord. Tegenover de onwaardigheid van de toespraak stelden zij de waardigheid van een sprekend zwijgen. En daarin bewezen zij gehoorzaamheid aan hun zo gesmade vorst. Want dit was het gebod van de koning: Gij zult hem niet antwoorden.

22 Zeer verslagen en diep bedroefd kwamen de hofmaarschalk Eljakim, de zoon van Hilkia, de schrijver Sebna en de kanselier Joah, de zoon van Asaf, met gescheurde klederen tot Hizkia en brachten hem de woorden van de bevelhebber over.

Eerste voorzegging van Jeruzalems bevrijding. 37 : 1-7.

37 : 1 Het geschiedde, zodra koning Hizkia hoorde, wat de bevelhebber had durven zeggen, dat hij ook uit smart om de grote smaad en uit verontwaardiging over de lastering van zijn God zijn klederen scheurde. Hij bedekte zich echter tevens ten teken van rouw en verootmoediging met een zak als rouwgewaad. En zo ging hij berouwvol, ootmoedig, bedroefd en beangstigd, vol begeerte naar gemeen-
2 schap met God, in het huis des HEREN. Hij wendde zich echter niet alleen persoonlijk tot de HERE om hulp en

[1]) Voor de pericoop vss 18-20 vgl. Jes. 10 : 9-11. Men zie ook 2 Kron. 32 : 13-15. Daar wordt de God van Israël zelfs nog lager gesteld dan de goden van de overwonnen volken, vs 15. De macht van de goden is ten nauwste verbonden met de macht van de volken naar de voorstelling van de Assyriër. Zijn de volken overwonnen, dan zijn ook de goden van hun macht beroofd. Tenzij zij natuurlijk een ondergeschikte plaats ontvangen in het pantheon van de overweldiger. De godslastering van de koning van Assur is oorzaak van zijn diepe val.

uitkomst, maar hij had ook behoefte aan de voorbede van Jesaja, die immers door zijn profetisch woord getoond had, in bijzondere relatie te staan tot de HERE als zijn Zender. In deze bittere nood kon de koning de steun en hulp van de profeet niet ontberen.

Maar ook de priesterschap werd in haar hoogste vertegenwoordigers ingeschakeld. Voor de boodschap, die hij aan de profeet wilde laten overbrengen, koos hij — om de profeet ook in het gezantschap te eren — twee van de drie gezanten, die hij naar de bevelhebber van de koning van Assur gezonden had. Zij waren immers de hoogstgeplaatste staatsdienaren en hadden bovendien de smadelijke en lasterlijke woorden van de bevelhebber zelf gehoord. Maar hij voegde daaraan toe een eerbiedwaardige vertegenwoordiging van de priesters. Zo zond hij de hofmaarschalk Eljakim, de schrijver Sebna en de oudsten van de priesters, evenals hij bedekt met zakken als rouwgewa-
3 den, tot de profeet Jesaja, de zoon van Amoz. Deze zeiden tot hem: Zo zegt Hizkia: Deze dag is een dag van benauwdheid, bestraffing [1]) en smaad, want kinderen zijn gekomen tot de baarmoedermond, maar er is geen kracht om
4 te baren [2]). Misschien [3]) wil de HERE, uw God [4]), horen [5]) de woorden van de bevelhebber, die zijn heer, de koning

---

[1]) Hizkia heeft zich verootmoedigd. Hij laat in dit woord *bestraffing* duidelijk uitkomen, dat hij zich schuldig weet. In de benauwdheid merkt hij de kastijdende hand des HEREN op. Toch weet hij ook, dat hij Godvrezend is, zie Jes. 38 : 3.

[2]) Het is mogelijk, dat dit een spreekwoordelijke uitdrukking was. Er komt echter in uit, dat de koning oog heeft voor een worsteling naar een nieuwe geboorte. Is er dan geen kracht om te baren, wordt deze dan niet geschonken, dan is er slechts dood en ondergang. Moeder en kind moeten immers sterven, als het kind in de geboorte blijft steken. De nood is groot, maar er is nog hoop op uitkomst.

[3]) Dit is een ootmoedige vorm van smeking, geen teken van gebrek aan geloof.

[4]) De koning brengt hier tot uitdrukking, dat Jesaja in een bijzondere betrekkiug tot de HERE staat, niet, dat hij er aan zou twijfelen, dat de HERE ook zijn God is. Men rekene bovendien met de beleefdheid en de ootmoed van de koning.

[5]) *Dit horen* moet in speciale zin worden verstaan, omdat de koning in dezelfde volzin uitspreekt, dat de HERE de woorden van de bevelhebber gehoord heeft. Het is *een horen*, waardoor de HERE zal komen tot *het oefenen van straf.*

van Assur, gezonden heeft, om de levende God [1]) te honen,
en straf oefenen over de woorden, die de HERE, uw God,
gehoord heeft. Zend dan een gebed op [2]) voor het overblijf-
5 sel [3]), dat nog gevonden wordt [4]). De dienaren van koning
6 Hizkia kwamen tot Jesaja. En Jesaja, die reeds een open-
baring des HEREN bleek te hebben ontvangen, zeide tot
hen: Zo zult gij tot uw heer zeggen: Zo zegt de HERE:
Vrees niet [5]) wegens de woorden, die gij gehoord hebt,
waarmee de jongens [6]) van de koning van Assur Mij gelas-
7 terd hebben. Zie, Ik zend een geest [7]) in hem, zodat hij een
gerucht [8]) zal horen en onder invloed daarvan zal terug-
keren naar zijn land. En Ik zal hem door het zwaard vellen
in zijn eigen land.

Sanheribs hernieuwde poging, Jeruzalem tot overgave te bewegen. 37 : 8-13.

37 : 8 Toen de bevelhebber gestuit was op de weigering van
vorst en volk om Jeruzalem zonder strijd over te geven,
keerde hij terug [9]). Hij trof de koning van Assur aan, terwijl

---

1) De koning spreekt van *de levende God* in tegenstelling met de dode afgoden. De levende God is gehoond door Hem te rangschikken onder de dode afgoden en Hem voor te stellen als machteloos tegenover de koning van Assur. De koning van Assur heeft door de woorden van zijn bevelhebber vreselijk gezondigd. Voor de naam *de levende God* zie men Deut. 5 : 26 e.a.p.

2) Dat Jesaja gebeden heeft, wordt in Jes. en 2 Kon. niet gemeld. Maar het wordt ons medegedeeld in 2 Kron. 32 : 20.

3) Het spreken over *het overblijfsel* zoekt zeker wel aansluiting bij de profetieën van Jesaja over het overblijfsel, dat door gericht heen behouden wordt. Natuurlijk is Jeruzalem ook in deze situatie niet gelijk te stellen aan het overblijfsel, dat naar de verkiezing is. Maar de redding van Jeruzalem is toch een schakel in de redding van het overblijfsel, dat door gericht heen verlost en verheerlijkt wordt. Vgl. Jes. 37 : 31, 32.

4) In de rol van Jesaja, bij de Dode Zee gevonden, staan nog de woorden: *in deze stad.*

5) Vgl. Jes. 7 : 4.

6) Het Hebr. woord kan ook *dienstknechten* betekenen. Maar dit woord zal tot hun ontering hier gekozen zijn. Daarom geven we het weer met: *de jongens.*

7) Deze geest is geen persoonlijke geest. De bedoeling is, dat de koning van Assur door *een bepaalde geestesgesteldheid* naar Gods wil beheerst wordt, zodat hij zich *vrees* laat aanjagen door *een gerucht.*

8) Hiervoor zie men Jes. 37 : 8, 9 en de parall. pl.

9) Het is niet zeker, dat het leger met de bevelhebber van Jeruzalem is afgetrokken, hoewel het niet onwaarschijnlijk is, omdat de koning van Assur daar-

deze streed tegen Libna [1]). De bevelhebber had zich daarheen begeven, omdat hij gehoord had, dat de koning van
9 Lachis opgebroken was. Deze hoorde [2]) juist aangaande Tirhaka [3]), de koning van Ethiopië: Hij is uitgetrokken om tegen u te strijden. Dit gerucht maakte het hem naar zijn oordeel onmogelijk om thans tegen Jeruzalem op te trekken en het te belegeren. Hij moest immers alle beschikbare legermacht nu bijeen houden om die te kunnen inzetten in de strijd tegen de koning, wiens nadering hem was bericht. Hij achtte het evenwel van het grootste belang, Jeruzalem in zijn macht te hebben, vóór het tot de strijd kwam met het leger, dat volgens het gerucht tegen hem optrok. Daarom wilde hij nog een poging wagen om door intimidatie Jeruzalem tot overgave te bewegen. Hij had begrepen, dat het meer profijtelijk was, in de vorm enige beleefdheid in acht te nemen. Maar hij dacht, dat nog te sterker moest worden gesproken over de machteloosheid van Israëls God, om zijn doel te bereiken. Daardoor kwam hij tot nog erger lastering van de levende God. Onder invloed van dergelijke overwegingen zond hij [4]), toen hij het gerucht gehoord had, gezanten naar Hizkia met de opdracht:

10 Zo zult gij zeggen tot Hizkia, de koning van Juda [5]):

na gezanten zendt met een brief en er dan over een leger bij Jeruzalem niet meer gesproken wordt.

[1]) *Libna*, dat ten Noorden van Lachis zal moeten worden gezocht, was vermoedelijk onderworpen aan de koning van Juda. Sanherib zal deze stad nu belegerd hebben, om zich zoveel mogelijk in de rug te dekken, wanneer hij zich nogmaals met de macht van Egypte zou hebben te meten.

[2]) Dit moet *het gerucht* zijn, dat door Jesaja is voorzegd, Jes. 37 : 7. Op dit gerucht gaat hij wel niet meteen terug naar zijn land, maar het verhinderde hem toch reeds terstond Jeruzalem met een leger aan te vallen.

[3]) De koning van Egypte was in die dagen *Sabaka*. Deze heeft geregeerd van 714—700 v. Chr. Het is niet onwaarschijnlijk, dat *Tirhaka* eerst koning van Ethiopië is geweest en eerst in later tijd ook koning van Egypte is geworden. Hij heeft als Farao geregeerd van 688—663 v. Chr. Zijn naam is eigenlijk *Taharka* volgens andere gegevens.

[4]) In 2 Kon. 19 : 9 staat: *zond hij weer*. Dit is ook de lezing in de rol van Jesaja, die bij de Dode Zee gevonden werd. Daarom is het niet onwaarschijnlijk, dat dit de juiste lezing is.

[5]) Terwijl Hizkia door de bevelhebber nooit *koning* genoemd was, staat in de brief, die deze gezanten hebben over te brengen, reeds aan het begin de titel, waarop Hizkia recht heeft. Daaruit blijkt, dat de koning van Assur een enigszins andere tactiek volgt, al blijft de boodschap in wezen gelijk, zie bij Jes. 36 : 4.

Laat uw God, op Wie gij vertrouwt, u niet bedriegen [1])
door te zeggen: Jeruzalem zal niet in de hand van de ko-
11 ning van Assur gegeven worden [2]). Zie, gij hebt zelf ge-
hoord, wat de koningen van Assur [3]) aan alle landen ge-
daan hebben door ze met de ban te slaan [4]), en zult gij dan
12 gered worden? Hebben de goden der volken, die mijn va-
deren [5]) vernietigd hebben, hen gered: Gozan en Haran en
13 Rezef en de Edenieten, die in Telassar waren? Waar is de
koning van Hamath en de koning van Arpad en de koning
van de stad Sefarvaïm, Hena en Ivva? [6])

---

[1]) Terwijl de bevelhebber nog slechts gesproken had van het bedriegen door Hizkia (zie Jes. 36 : 14), bestaat de koning van Assur het thans, te spreken van *een bedriegen door de HERE.* De heilige God, die alle onwaarheid en onwaarachtigheid haat, wordt op deze wijze wel zeer onteerd en gruwelijk gelasterd.

[2]) Het is waarschijnlijk, dat de bevelhebber het bericht aan zijn heer heeft overgebracht, dat Hizkia zich niet overgeeft, omdat de HERE gezegd heeft: *Jeruzalem zal niet in de hand van de koning van Assur gegeven worden.* Al heeft Hizkia bevolen, dat het volk de bevelhebber niet zou antwoorden, daarin ligt toch niet opgesloten, dat hij ook zelf geen antwoord heeft gegeven. Het ligt voor de hand, te denken, dat hij wel een antwoord heeft gegeven, omdat de bevelhebber immers onverrichterzake tot zijn heer is teruggekeerd.

[3]) Sanherib spreekt ook met eerbied over hetgeen de vorige koningen van Assur gedaan hebben, zie ook vs 12.

[4]) Merkwaardig is, dat de koning van Assur ook het werkwoord *met de ban slaan* kent. Hij bedoelt natuurlijk de vernietiging of uitroeiing van de volken en de verwoesting van de landen, misschien wel ter ere van de afgoden, die hij diende.

[5]) *Mijn vaderen* betekent: *mijn voorvaderen.* Het zijn de voorgangers van de koning.

[6]) Voor deze trotse vragen, die zo sterk mogelijk doen uitkomen, dat de koning van Assur zich onoverwinnelijk acht en zich zeer verheft op de macht van zijn voorvaderen en van hem zelf, zie men ook Jes. 10 : 9-11; 36 : 18-20. *Hamath* en *Arpad* worden ook genoemd in Jes. 10 : 9; 36 : 19. *Sefarvaïm* vinden we vermeld in Jes. 36 : 19. *Hena* en *Ivva* komen niet voor in Jes. 36 : 19, wel echter in de paralleltekst 2 Kon. 18 : 34. *Hena* lag vermoedelijk aan de Eufraat. *Ivva* zal zijn het *Avva,* dat in 2 Kon. 17 : 24, 31 wordt genoemd. Het zal ook in hetzelfde gebied moeten worden gezocht. Hier wordt dan verder nog gesproken van *Gozan, Haran, Rezef* en *de Edenieten in Telassar. Gozan* zal gelegen hebben ten Oosten van Haran, het lag aan de rivier de Chaboras; *Haran* zal de uit de geschiedenis van Abraham bekende stad zijn in Mesopotamië; *Rezef* lag tussen Palmyra en de Eufraat. In het Hebr. staat er: *de zonen van Eden.* Het zijn de *bewoners van Eden,* dus de *Edenieten. Eden* zal zijn het *Beth-Eden,* dat genoemd wordt in Amos 1 : 5. Het lag aan beide zijden van de Eufraat, niet ver van Haran verwijderd. Volgens de tekst lag *Telassar* in dat gebied. Waar dit precies was, weten we niet met zekerheid. Een goed verstaander hoort wel, dat de snoevende koning niet Egypte noch andere grootmachten van die dagen noemt.

Het gebed van Hizkia. 37 : 14-20.

37 : 14 Zodra de gezanten tot Hizkia waren toegelaten, voerden zij de opdracht van hun heer uit. Zij boden een brief aan, waarin de boodschap, die zij hadden over te brengen, schriftelijk was vastgelegd. Hizkia nam de brief uit de hand van de gezanten en las hem. Diep getroffen door de lasterlijke inhoud van dit schrijven, was hij zeer bedroefd en hevig verontwaardigd over de ontering, die zijn God was aangedaan. Omdat hij na de lasterlijke toespraak van de bevelhebber tot het volk op de muur een profetische boodschap van Jesaja had ontvangen [1]), was er geen reden, om zich thans opnieuw tot de profeet te wenden. Deze boodschap boezemde hem trouwens ook vertrouwen in, zodat hij niet door onrust en angst verteerd werd. Wel had hij grote behoefte aan gebed, omdat hij zijn hart voor de HERE wilde uitstorten en Hem smeken om verlossing tot eer van de naam des HEREN. Hij mocht daarbij pleiten op de beloften des HEREN. En de HERE wilde immers om zijn zegeningen gebeden zijn. In zulk een zielsgesteldheid ging Hizkia op naar het huis des HEREN [2]). Met een zinrijk gebaar spreidde hij de brief uit [3]) voor het aangezicht des HEREN. Hij wilde immers, dat de HERE acht zou slaan op de lastering van zijn naam, opdat Hij zou ingrijpen en zijn heerlijkheid zou doen stralen door de verlos-
15 sing van zijn volk. Vol eerbied en in kinderlijk geloof bad
16 Hizkia tot de HERE in de woorden: HERE der heerscha-

---

[1]) Zie Jes. 37 : 6, 7. Deze boodschap was duidelijk genoeg. Het zou ongeloof geweest zijn, wanneer Hizkia zich nu opnieuw tot Jesaja zou hebben gewend. Maar de behoefte aan gebed is in die omstandigheden voor een gelovige vanzelfsprekend. In de weg van het gebed wil God geven, wat Hij belooft. En het gebed geeft ook reeds rust aan de ware bidder door de werking van de Heilige Geest.

[2]) Hoewel Hizkia *in het huis des HEREN* ging om te bidden, wist hij toch heel goed, dat de HERE *in de hemel* woont, 2 Kron. 32 : 20. Maar de HERE is slechts te genaken in de verzoening der zonden, die in de tempel in afschaduwing werd gevonden.

[3]) Hizkia was er wel van overtuigd, dat de HERE de inhoud van de brief kende, vgl. Jes. 37 : 4. Men zie ook de inhoud van het gebed. Hizkia erkent God immers als Schepper. De brief zal in het Judees (Hebreeuws) geschreven zijn. Daarom is niet aan een kleitafeltje te denken en kon de brief worden uitgerold.

ren [1]), God van Israël [2]), die op de cherubs troont! [3]) Gij,
Gij alleen zijt God over alle koninkrijken der aarde [4]); Gij
17 hebt de hemel en de aarde gemaakt [5]). Neig, HERE! uw
oor en hoor! open, HERE! uw ogen [6]) en zie! Hoor al de
woorden van Sanherib, die hij heeft doen overbrengen, om
18 de levende God te honen [7]). Waarlijk, HERE! de koningen
19 van Assur hebben alle volken [8]) en hun land verwoest, en
hun goden in het vuur geworpen, want het waren geen
goden, maar slechts het maaksel van mensenhanden, hout
en steen; daarom hebben zij die kunnen vernietigen [9]).
20 Nu dan, HERE, onze God! verlos ons uit zijn hand, opdat
alle koninkrijken der aarde weten, dat Gij, HERE! alleen
God [10]) zijt [11]).

---

1) In deze naam spreekt de verbondstrouw en de almacht Gods.

2) De HERE heeft Zich als God aan Israël willen geven. Daarom mag Israël ook hulp van Hem verwachten, als het uit het verbond leeft.

3) Voor deze uitdrukking zie men 1 Sam. 4 : 4; 2 Sam. 6 : 2; 2 Kon. 19 : 15; 1 Kron. 13 : 6; Ps. 80 : 2; 99 : 1. *De cherubs* zijn dragers van de troon, of de levende troon des HEREN. De HERE woont in het heilige der heiligen en heeft het verzoendeksel, waarop de cherubs in afbeelding staan, tot zijn troon. Hij is te genaken in de verzoening der zonden, die in de tempel in afschaduwing aanwezig is.

4) De HERE gebiedt over alle koninkrijken. De koning van Assur is ook aan zijn macht onderworpen en vermag dus tegen Hem niets.

5) *De Schepper* gebiedt volstrekt over *zijn schepping*. Daarom regeert Hij overal. Hij kan, al wat Hij wil. Niets kan zich aan zijn almacht onttrekken. Op Hem kan ieder zich veilig verlaten, wanneer hij Hem kent en dient.

6) In de Mas. tekst staat: *uw oog*. Maar in 2 Kon. 19 : 16 staat: *uw ogen*. Deze lezing wordt door de rol van Jesaja, bij de Dode Zee gevonden, gesteund. Zij zal dus wel de juiste zijn. Men keert één oor naar iemand om scherp te luisteren, maar men gebruikt steeds beide ogen om scherp te zien.

7) Zie Jes. 37 : 4.

8) In de Mas. tekst staat: *alle landen*, in 2 Kon. 19 : 17: *de volken*. De rol, bij de Dode Zee gevonden, leest: *alle landen*, maar zonder de toevoeging: *en hun land*. De juiste lezing zal wel zijn: *alle volken en hun land*. Bedoeld worden natuurlijk alle volken, die Sanherib genoemd heeft.

9) Dit is de juiste belichting van de grote vergissing van Sanherib. De afgoden zijn nietig mensenwerk van hout of stéen, maar de HERE is de levende God.

10) In de Mas. tekst ontbreekt hier: *God*. In 2 Kon. 19 : 19 vinden we de lezing, zoals zij door ons gevolgd is. De rol van Jesaja, gevonden bij de Dode Zee, steunt de lezing van 2 Kon. 19 : 19. Zij is ongetwijfeld de juiste lezing.

11) Machtig is hier, dat Hizkia bovenal opkomt voor *de eer des HEREN*. Daarom gaat het in heel dit geding. De eer des HEREN is nu ook aan de verlossing van Jeruzalem verbonden door de lastering van de Assyriër.

Tweede voorzegging van Jeruzalems bevrijding. 37 : 21-35.

37 : 21 Nadat Hizkia voor de door hem begeerde verlossing
een beroep had gedaan op de eer des HEREN, die daar-
mede door de lastertaal van de koning van Assur gemoeid
was, verkreeg hij op een bijzondere wijze de zekerheid, dat
zijn gebed verhoord was. Jesaja, door goddelijke openba-
ring bekend met hetgeen Hizkia gebeden had, ontving de
opdracht, Hizkia te bemoedigen door een voorzegging aan-
gaande de verbreking van de macht van de koning van
Assur en de verlossing en de heerlijke toekomst van Jeru-
zalem. In machtige woorden zong hij een spotlied op de
hoogmoedige geweldenaar, waarna hij zich rechtstreeks tot
de bedreigde bidder richtte met een rijke belofte. Zonder
enig verzoek daartoe te hebben ontvangen, zond Jesaja,
de zoon van Amoz, tot Hizkia de boodschap: Zo zegt de
HERE, de God van Israël [1]): Daar gij tot Mij gebeden hebt
22 aangaande Sanherib, de koning van Assur [2]) — dit is het
woord, dat de HERE over hem gesproken heeft:
Zij veracht u [3]), zij bespot u, de jonkvrouw, de dochter
[Sion;
zij schudt het hoofd achter u [4]), de dochter Jeruzalem.
23 Wie hebt gij gehoond en gelasterd,
en tegen Wie hebt gij de stem verheven
en uw ogen trots opgeslagen?
Tegen de Heilige Israëls! [5])

---

1) Men zie Jes. 37 : 16. Omdat de HERE de God van Israël is, wil Hij op het gebed zijn volk uitkomst geven en de macht van de overweldiger verbreken.

2) In de paralleltekst 2 Kon. 19 : 20 staat: *wat gij tot Mij gebeden hebt aangaande Sanherib, de koning van Assur, heb Ik gehoord.* In de rol van Jesaja, bij de Dode Zee gevonden, wordt de lezing aangetroffen, die ook in de Mas. tekst geboden wordt. Daarom houden we ons aan de Mas. tekst, al is er iets voor te zeggen de lezing van 2 Kon. 19 : 20 voor de juiste te houden. *De Statenvertaling* heeft deze lezing aanvaard, maar *de vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap* volgt hier de Mas. tekst van Jesaja.

3) Het eerste gedeelte van de profetie aangaande Sanherib is een spotlied. Sion en Jeruzalem, als meisjes voorgesteld, bespotten en belachen de koning van Assur, die onverrichterzake als een verslagene moet aftrekken. In deze schone vorm wordt heerlijke profetie voor de bedreigde stad geschonken.

4) *Het hoofd achter iemand schudden* is een honend gebaar van voorgewende deernis, vgl. Ps. 22 : 8; 109 : 25; Klaagl. van Jerem. 2 : 15.

5) Deze naam, zo tekenend voor Jesaja's profetie, wordt ook hier genoemd. *De*

24 Door middel van uw dienaren hebt gij de HERE ge-
hoond en gezegd: Met de menigte van mijn wagens bestijg
ik de hoogte der bergen, de verstgelegen gebieden van de
Libanon; ik houw zijn statige ceders, de keur van zijn
cypressen, om [1]), en ik dring door tot zijn hoogste top, zijn
weelderig woud [2]).
25 Ik graaf en drink water [3]); ik leg [4]) met mijn voetzool
alle Nijlarmen van Egypte droog [5]).
26 Hebt gij niet gehoord, dat Ik het van overlang bereid
heb, en het van de dagen van de voortijd af heb ge-
vormd? [6]) Nu heb Ik het doen komen: dat gij er zoudt zijn
om versterkte steden te verwoesten tot vervallen puinho-
27 pen, zodat haar inwoners, onmachtig tot verweer, ver-
schrikt en beschaamd werden. Zij zijn geworden gewas van
het veld en jong groen, gras op de daken [7]) en jong ko-
ren [8]), vóór het staand koren is geworden.

Heilige Israëls zal zijn heiligheid en majesteit handhaven door gericht over de lasteraar van de heiligheid Gods. Voor deze naam zie men Jes. 1 : 4, e.a.p.

1) Vgl. Jes. 14 : 8.

2) Letterlijk staat er: *het woud van zijn boomgaard.* Het woud gelijkt op een boomgaard. Het is dus *een weelderig woud.*

3) In 2 Kon. 19 : 24 en in de bij de Dode Zee gevonden rol van Jesaja staat: *vreemd water.* In waterloze gebieden weet de snoevende koning nog water te vinden door diep te graven!

4) Dit is wel zeer hoogmoedige taal, waarin het onmogelijke mogelijk wordt geacht door de kracht en het beleid van de koning van Assur. Hij grijpt naar het bovenmenselijke, al bedoelt hij in overdrijving te zeggen, dat geen stroom zijn vaart zal weten te stuiten. Hij legt de Nijlarmen droog, als dit nodig is!

5) De in vss 24 en 25 weergegeven woorden van de koning van Assur zijn noch in de toespraak van de bevelhebber noch in de brief van de koning van Assur, zoals deze ons zijn medegedeeld, te vinden. Toch kunnen zij toen wel gesproken zijn. In ieder geval wordt hierin zuiver weergegeven, wat de koning van Assur denkt en zegt in zijn hoogmoed, zie ook Jes. 10 : 5-19.

6) De koning van Assur kan dit weten, omdat hij bekend is met de profetieën van Jesaja, vgl. Jes. 10 : 5-19; 36 : 10. Gods voornemen en beschikking gaan ver vooraf aan de daad. Zie b.v. ook Jes. 22 : 11; 25 : 1. Zij zijn van eeuwigheid, vgl. Hand. 15 : 18.

7) Dit gras verdort zeer snel, zie Ps. 129 : 6.

8) Het hier gebruikte Hebr. woord betekent o.a. *korenveld.* Dan zal *jong koren* bedoeld zijn. In 2 Kon. 19 : 26 staat: *verdroogd koren.* Beide lezingen geven een goede zin.

28 Maar uw zitten en uw uitgaan en uw ingaan [1]) ken
29 Ik [2]), en uw woeden tegen Mij [3]). Omdat uw woeden tegen Mij en uw overmoed in mijn oren zijn opgeklommen [4]), zal Ik mijn haak [5]) in uw neus doen, en mijn bit [6]) tussen uw lippen. En Ik zal u doen terugkeren langs de weg, die gij gekomen zijt [7]).
30 En dit is voor u [8]) het teken: dit jaar eet gij, wat vanzelf opkomt [9]), en in het tweede jaar, wat dan nog weer uitspruit [10]); maar in het derde jaar kunt gij weer zaaien en oogsten, wijngaarden planten en de vrucht daarvan
31 eten. En wat van het huis van Juda ontkomen is, wat overgebleven is, dat zal naar beneden nog wortel schieten en

---

1) Met *het zitten* wordt gedoeld op het leven in huis. *Uitgaan en ingaan* zijn nauw met elkander verbonden. Men ging in Kanaän uit naar zijn werk, en na volbrachte dagtaak ging men weer in huis. Met *uit- en ingaan* wordt dus *heel het leven van de arbeid* bedoeld, vgl. Deut. 28 : 6; 31 : 2; 1 Kon. 3 : 7; Ps. 121 : 8. Met *het zitten en het uit- en ingaan* wordt dus heel het bestaan en het levensgedrag in het oog gevat.

2) Vgl. Ps. 139 : 1-12.

3) *Dit woeden* is het hoogmoedig godslasterlijk spreken, waarbij het natuurlijk ook de bedoeling is, naar de hoogmoedige gedachten en plannen zich te gedragen.

4) Dit is een sterk mensvormige uitdrukking, zoals de profeet ze meer gebruikt. De goddeloze taal wordt door de HERE gehoord en dit beweegt Hem om met zijn gerichten de geweldenaar te treffen.

5) Een wild dier werd door *een haak of ring in de neus* bedwongen. Ook werden gevangenen wel met een haak of een ring in de neus weggeleid. Als een woest dier zal de koning van Assur dus door de HERE worden bedwongen.

6) Het Hebr. woord, hier gebruikt, wordt gewoonlijk weergegeven met: *toom, breidel, teugel.* Hier wordt het bedoelde *in* of *tussen de lippen* gelegd. Daarom kan men het woord hier beter door *bit* vertalen, waaraan dan *de toom of teugel* bevestigd was.

7) Voor de vervulling zie men vss 36, 37. Vernederd, bedwongen, zal de koning van Assur onverrichterzake naar zijn land terugkeren.

8) Nadat de profeet Sanherib heeft toegesproken om in deze vorm levendig zijn smadelijke aftocht te tekenen, keert hij zich nu rechtstreeks tot Hizkia, die de eigenlijke ontvanger van deze boodschap is. Door dit teken wordt Hizkia versterkt in de zekerheid, dat de HERE uitkomst uit de nood geeft, maar ook een eeuwige verlossing schenken zal.

9) Volgens de Assyrische gegevens heeft de veldtocht van Sanherib slechts één jaar geduurd. Maar toch is tweemaal het zaaien op gewone wijze verhinderd, wat immers mogelijk is. De korrels, van de vorige oogst op het veld gevallen, bieden echter naar Gods wil voldoende voedsel.

10) Van de niet door zaaiing verkregen oogst blijven naar Gods wondere beschikking zoveel korrels op het veld, dat ook deze weer voldoende vrucht voor het onderhoud van het volk voortbrengen. In het derde jaar kan het land weer gewoon bewerkt worden.

32 naar boven vrucht dragen [1]). Want uit Jeruzalem zal een
overblijfsel uitgaan en van de berg Sion [2]) wat ontkomen
is. De ijver van de HERE der heerscharen zal dit doen [3]).
33 Daarom, zo zegt de HERE aangaande de koning van
Assur: Hij zal in deze stad niet komen [4]), geen pijl daarin
schieten [5]), niet met een schild bedekt op haar aanrukken
34 en daartegen geen wal [6]) opwerpen. Langs de weg, die hij
gekomen is, zal hij terugkeren [7]), maar in deze stad zal hij
35 niet komen [8]), luidt het woord des HEREN. En Ik zal deze
stad beschermen om haar te verlossen [9]) om Mijnentwil [10])
en om der wille van mijn knecht David [11]).

De verlossing. 37 : 36-38.

37 : 36 Nadat de HERE aan Hizkia de belofte van de verlossing van Jeruzalem geschonken had, greep Hij ook daadwerkelijk met zijn almacht in, zodat Hij op geduchte wijze de machteloosheid en weerloosheid van de koning en van het leger van Assur in het licht stelde. De Engel des

---

1) Deze profetie grijpt verder, zie b.v. Jes. 4 : 2; 10 : 20, 21; 27 : 6; vgl. ook Jes. 11 : 1. Zij zal ook een reactie zijn op Hizkia's wens, die tot uitdrukking kwam in Jes. 37 : 4. In verband daarmede zal zij ook moeten worden verklaard.

2) *Het overblijfsel* heeft in Jeruzalem naar zijn blijvende zin zijn oorsprong en grond. Vgl. voor een andere wijze van voorstelling Jes. 35 : 10.

3) Zie Jes. 9 : 6.

4) Dit wordt herhaald in vs 34. Dit wordt dus met grote nadruk gezegd. De stad zal niet veroverd worden. Hizkia en het volk in de stad mogen daarvan zeker zijn.

5) De nadere uitwerking doet in het licht treden, dat zelfs een poging om met de wapenen op te treden niet zal kunnen worden ondernomen. Sanherib geeft zelf wel een andere voorstelling van zaken. Maar ook uit zijn beschrijving blijkt, dat hij de stad niet heeft ingenomen. Klaarblijkelijk wordt een ramp verzwegen en alles nog zo mooi mogelijk gekleurd in de inscripties van de koning.

6) Dit zal een wal zijn, die opgeworpen werd, opdat vandaar met de aanvalswapenen kon worden geopereerd. Men trachtte vanaf zo'n wal op de muur en in de stad te komen.

7) Zie vs 29.

8) Zie bij vs 33.

9) Vgl. Jes. 31 : 5.

10) Zie Jes. 37 : 20. De HERE redt Jeruzalem om zijns Zelfs wil. Er is geen grond daarvoor in de mens.

11) Hier wordt blijkbaar gedoeld op de belofte, aan David geschonken, dat uit hem de Messias geboren zou worden, 2 Sam. 7 en parall. pl.

HEREN [1]) ging uit en sloeg in het leger van Assur honderd vijf en tachtig duizend man [2]). In één nacht [3]) ging deze bloem en kern [4]) van Assurs macht te niet. Toen men vroeg in de morgen opstond, was ieder, die aan de dood ontkomen was, verbijsterd en verslagen. Geschokt en hevig verschrikt keek men naar de velen, die door een onzichtbaar zwaard zonder enige weerstand te hebben kunnen bieden waren neergeveld, want zie, zij allen waren dode lijken.

37 Door deze ramp niet meer in staat tot het voeren van een grote veldslag in dit ver van zijn vaderland verwijderd gebied, bevreesd door het gerucht van de nadering van een vijandig leger [5]), durfde Sanherib, de koning van Assur, zijn veldtocht niet voortzetten. Beschaamd en vernederd brak hij op, ging heen en keerde terug naar zijn land [6]). En hij bleef te Ninevé [7]).

38 Maar ook in zijn eigen land achtervolgde hem het gericht Gods. Het geschiedde, toen hij zich neerboog in de tempel van zijn god Nisroch, dat zijn eigen zonen, Adrammelech en Sarezer, hem met het zwaard sloegen [8]). Zo werd overeenkomstig de profetie de lasteraar van de heilige God op smadelijke wijze van het leven beroofd en

---

1) *De Engel des HEREN* kan de ongeschapen Engel zijn, die zelf ook God is. Zeker is dit echter niet, omdat in 2 Kron. 32 : 21 van *een engel* gesproken wordt.

2) Vgl. Ex. 11 : 4-8; 12 : 29, 30; 2 Sam. 24 : 15 v.v.; 2 Kon. 19 : 35; 1 Kron. 21 : 14 v.v.; 2 Kron. 32 : 21. Het is mogelijk, dat de pest ingeschakeld is. Maar daarover lezen we noch in Jes. noch in 2 Kon. 19 iets. In ieder geval is hier een rechtstreeks wonderbaar ingrijpen Gods. Men zie ook Jes. 31 : 8. De volle vervulling van deze profetie komt in het eindgericht.

3) In 2 Kon. 19 : 35 staat: *In die nacht ging de Engel des HEREN uit.* Daaruit blijkt, dat de slachting onmiddellijk na het geven van de belofte valt. Dat *in de nacht* de duizenden gedood werden, blijkt hier duidelijk uit het verband.

4) Zie 2 Kron. 32 : 21. Daar wordt gezegd, dat vele hooggeplaatsten vielen. De koning zelf bleef gespaard om later smadelijk in Ninevé te vallen, zie ook Jes. 37 : 7.

5) Zie Jes. 37 : 7, 9.

6) Zie Jes. 37 : 7, 29, 33, 34.

7) Hierin ligt uitgedrukt, dat hij niet terstond na zijn terugkeer vermoord werd. Tussen de terugkeer en de dood van Sanherib liggen volgens Assyrische gegevens 20 jaren. In 681 v. Chr. viel hij door de hand van zijn zonen. Sanherib heeft volgens zijn inscripties nog wel heel wat krijgstochten ondernomen. Maar tegen Jeruzalem trok hij niet weer op.

8) Zie Jes. 37 : 7.

bleek daarbij tevens de machteloosheid van de afgod, die hij diende. De vadermoordenaars zagen kans na het volbrengen van hun schanddaad te vluchten. Zij ontkwamen naar het land Ararat [1]). En een andere zoon volgde de geweldenaar op: zijn zoon Esarhaddon[2]) werd koning in zijn plaats.

De ziekte en de genezing van Hizkia. 38 : 1-8.

38 : 1 In die dagen [3]) werd Hizkia doodziek. En terwijl hij in deze gevaarlijke toestand verkeerde, ontving hij ook nog een boodschap, waardoor hij op het naderend einde scheen te worden voorbereid. De profeet Jesaja, de zoon van Amoz, kwam namelijk tot hem en zeide tot hem: Zo zegt de HERE: Tref beschikkingen ten aanzien van uw huis, want gij zult sterven en niet herstellen [4]).

2 Maar Hizkia, die wist, dat het gebed van de rechtvaardige veel vermag en dat het mogelijk is, dat de HERE — als Hem dit behaagt — Zich laat verbidden, legde zich

---

1) *Het land Ararat* is *Armenië*. De moordenaars konden blijkbaar de troon niet veroveren.

2) Volgens Assyrische gegevens een jongere zoon van Sanherib, aan wie hij de opvolging had toegedacht. *Esarhaddon* regeerde van 681—668 v. Chr.

3) *In die dagen* is een tijdsaanduiding, die niet erg nauwkeurig bepaald is. Wat nu verhaald zal worden, kan tijdens de inval van Sanherib hebben plaatsgehad. Het kan er echter ook onmiddellijk aan zijn voorafgegaan. Dit laatste is het meest waarschijnlijk. De verlossing was blijkens vs 6 nog niet gekomen. Hizkia ontvangt na zijn genezing gezanten van Merodach-Baladan. Deze kunnen moeilijk verschenen zijn tijdens Sanheribs verblijf in het Westen, al is dit niet geheel onmogelijk. Deze Merodach-Baladan heeft volgens inscripties in 703 v. Chr. tijdelijk na een periode van gedwongen afwezigheid opnieuw op de troon van Babel gezeten, maar hij is spoedig weer verjaagd. Het tonen van de schatten aan de gezanten door Hizkia maakt ook sterk de indruk, dat dit geschied is, vóór Hizkia zijn tribuut gebracht had aan Sanherib, 2 Kon. 18 : 14-16. De vijftien jaren levensverlenging kunnen als een rond getal worden opgevat. Waarschijnlijk is dus, dat de dreiging van Assur over Juda lag, maar dat Sanherib nog niet op het toneel verschenen was.

4) Hizkia zal niet in leven blijven. Uit het vervolg blijkt echter, dat deze profetie niet een onvoorwaardelijke, maar een voorwaardelijke is geweest, al wordt de voorwaarde niet genoemd noch aangeduid. Deze profetie moet bewegen tot gebed en dan is in die weg herstel nog mogelijk. De HERE is onveranderlijk; ook zijn raad staat vast. Maar Hij rekent in zijn openbaring met de menselijke bevatting. In zijn raad was opgenomen, dat Hij op het gebed genezing schenken zou. Voor een dergelijke voorzegging, die later blijkt voorwaardelijk te zijn, zie men o.a. Gen. 20 : 3; Jerem. 18 : 7-10; Jona 3. Men vergelijke ook hetgeen geschreven staat over *Gods berouw*, Gen. 6 : 6, 7; Ex. 32 : 12, 14; e.a.p.

niet zonder meer bij deze aankondiging van zijn naderend
sterven neer. Omdat een vroegtijdige dood dikwijls een
teken was van de ongunst des HEREN en hij ervan over-
tuigd was, dat hij de HERE in oprechtheid had gediend en
geen reden had gegeven voor een dergelijk blijk van de
toorn van God, durfde hij tot de HERE naderen met een
smeking tot afweer van de dreigende dood. Diep bedroefd,
hevig bewogen en begerig om alleen met zijn God te zijn,
keerde Hizkia zijn aangezicht om naar de wand en bad hij
3 tot de HERE. En hij zeide: Ach, HERE! gedenk toch,
dat ik voor uw aangezicht in trouw en met een volkomen
hart gewandeld heb, en wat goed is in uw ogen gedaan
heb [1]). Toen hij dit gebed opzond, kon hij zijn tranen niet
meer bedwingen en barstte hij uit in luid geween.
4 Niet tevergeefs deed Hizkia een beroep op de belof-
ten des HEREN in zijn smeekgebed. En de tranen, die hij
schreide, werden ook door de grote Hoorder der gebeden
opgemerkt. Het woord des HEREN kwam tot Jesaja [2]):
5 Ga en zeg tot Hizkia: Zo zegt de HERE, de God van uw
vader David [3]): Ik heb uw gebed gehoord. Ik heb uw tra-
nen gezien. Zie, Ik zal aan uw dagen vijftien jaar [4]) toe-

---

[1]) Zie 2 Kon. 18 : 3-8; 2 Kron. 29 : 2—32 : 1. Deze belijdenis houdt geen zondeloosheid in, zie Jes. 37 : 3; 38 : 14, en parallelplaatsen. Dat Hizkia op zijn toegewijde dienst des HEREN wijst, doet duidelijk verstaan, dat hij dit sterven in de bloei der jaren (hij was midden-dertig of iets ouder) als een teken van de ongunst des HEREN meent te moeten zien. Men vgl. Ex. 20 : 12; Levit. 18 : 5; Deut. 5 : 16, 33; 30 : 16; Spr. 3 : 1, 2; 10 : 27. Voor een uitspraak als hier Hizkia doet, zie men ook 2 Sam. 22 : 21-30; Ps. 18 : 21-30. Uit het antwoord van de HERE blijkt, dat de belofte, aan David gegeven aangaande de Messias, ook invloed heeft geoefend, vss 5 en 6, en dat ook de bedreiging van het land mede in geding geweest is, vs 6. Maar de koning spreekt in zijn gebed, zoals het is beschreven, slechts van zijn trouw en zijn dienst met een volkomen toegewijd hart. Dat hij nog geen zoon als opvolger zou hebben, wordt in niets door hem aangeduid.

[2]) Uit 2 Kon. 20 : 4 blijkt, dat reeds terstond na het gebed de profeet Jesaja naar koning Hizkia gezonden werd om hem de verhoring van zijn gebed mede te delen. Ook hierdoor blijkt de lust en de bereidheid des HEREN tot het verhoren van de gebeden van zijn kinderen.

[3]) Men zie bij vs 3.

[4]) Het is niet ontoelaatbaar, hier aan een rond getal te denken. En het ligt meer voor de hand, het zo op te vatten, omdat het wel niet de bedoeling zal zijn geweest om precies het moment van het einde van het leven van Hizkia aan te wijzen. Misschien moet ook aan verdubbeling van zijn regeringsjaren worden gedacht. Maar het is natuurlijk ook mogelijk, dat een precies getal is bedoeld. Zie ook bij vs 1.

6 voegen. En Ik zal u en deze stad uit de hand van de koning van Assur redden [1]) en deze stad beschermen [2]).
7 En dit is voor u het teken [3]) van de zijde des HEREN, dat de HERE het woord, dat Hij gesproken heeft, doen zal:
8 zie, Ik zal de schaduw op de treden, die zij op de treden van Achaz [4]) door de zon gedaald is, tien treden achterwaarts doen terugkeren. En de zon keerde tien treden terug op de treden, die zij gedaald was [5]).

Het geschrift van Hizkia [6]). 38 : 9-22.

38 : 9 Geschrift [6]) van Hizkia, de koning van Juda, dat hij geschreven heeft, toen hij ziek geweest en van zijn ziekte hersteld was.

---

1) Hier blijkt in ieder geval, dat Sanherib nog niet vernederd is. Zie ook bij vs 1. De HERE laat hier aan Hizkia boodschappen, wat wij ook als boodschap des HEREN lezen in Jes. 37 : 35.

2) Men zie hiervoor ook bij Jes. 37 : 35. In 2 Kon. 20 : 6 staan de woorden *om Mijnentwil en om der wille van mijn knecht David*, die wel in Jes. 37 : 35, maar niet in de Mas. tekst van Jes. 38 : 6 gevonden worden. Zij staan echter in de bij de Dode Zee gevonden rol van Jesaja ook. Wellicht zijn zij dus oorspronkelijk.

3) In vs 22 wordt medegedeeld, dat Hizkia om *een teken* gevraagd heeft. Dit wordt ook bericht in 2 Kon. 20 : 8. Uit 2 Kon. 20 : 9 blijkt, dat Jesaja aan Hizkia de keuze heeft gegeven uit *een voortgaan* of *een terugkeren van de schaduw*. Ook heeft Jesaja om het teken gebeden, 2 Kon. 20 : 11. Men vgl. Hizkia's houding met het geheel andere gedrag van Achaz, aan wie een teken werd aangeboden naar zijn wens, zie Jes. 7 : 10-17.

4) Onder *de treden van Achaz* zullen wij een zonnewijzer hebben te verstaan, die dan bestond uit een trap, waaroverheen de schaduw van een voorwerp viel, zodat daardoor de tijd werd aangewezen. Vermoedelijk heeft Achaz ook hierin hetgeen hij bij vreemde volken opmerkte, nagevolgd.

5) Op wonderlijke wijze wordt het teken beschreven. Dat het een wonder des HEREN was, wordt duidelijk gezegd in 2 Kron. 32 : 24. Over de vraag, of de zon zelf teruggegaan is — naar menselijke waarneming uitgedrukt — dan wel of wij aan een bijzondere straalbreking moeten denken, lopen de meningen uiteen. Met absolute zekerheid kan hier naar het ons voorkomt niet gesproken worden. Over het terugtreden van de schaduw wordt bij herhaling gesproken, al staat er dan ook in vs 8, dat *de zon op de treden, die zij gedaald was, tien treden terugkeerde*. Maar ook daar moet het licht der zon bedoeld zijn.

6) *Dit geschrift van Hizkia* is niet opgenomen in 2 Kon. 20. Het bevat een lof- en danklied ter ere van de HERE, die hem genezing geschonken heeft. Het geeft een belichting van hetgeen bij deze genezing in geding was. Daarom zal het in het boek der profetieën van Jesaja een plaats gekregen hebben. Ook hierdoor wordt de profetie van Jesaja naar haar zin van een bepaalde zijde benaderd. *Het geschrift* eindigt met vs 20; daarna volgt nog een aanvulling van de geschiedenis, die in Jes. 38 : 1-8 beschreven is, vss 21 en 22.

10 Ik zeide: In de bloei mijner dagen [1])
moet ik heengaan door de poorten van het dodenrijk;
ik word beroofd van de rest van mijn jaren [2]).
11 Ik zeide: Ik zal de HERE niet zien,
de HERE in het land der levenden;
ik zal niet meer mensen aanschouwen,
met de bewoners van het land der doden [3]).
12 Mijn woning wordt afgebroken,
en van mij afgedaan
als de tent van een herder [4]).
Ik wikkel mijn leven samen als een wever [5]).
Hij snijdt mij af van de drom [6]).
Dag en nacht [7]) geeft Gij mij prijs.
13 Tot aan de morgen leg ik mij neer [8]).
Als een leeuw, zo verbreekt Hij
al mijn beenderen [9]).
Dag en nacht geeft Gij mij prijs [10]).

---

1) Hier spreekt Hizkia zelf over het sterven in de bloei der jaren. Dit zag hij als teken van de ongunst Gods, zie bij vs 3. Men moet rekening houden met de Oud-Testamentische bedeling. Maar ook toen stierven vrome kinderen Gods toch somtijds op jeugdige leeftijd. Men verabsolutere dus de regel niet!

2) *De rest van mijn jaren* doelt op het getal jaren, dat hij meende nog te mogen verwachten.

3) Letterlijk staat er: *de bewoners van het ophouden,* dus: *de bewoners van de plaats van het ophouden,* of: *van hen die ophielden te leven.* Daarom lezen we: *de bewoners van het land der doden. Met hen,* dus *evenals zij,* zal hij geen mensen meer zien.

4) Het beeld van *de tent* wijst op de broosheid en vergankelijkheid. Zijn leven wordt beëindigd. Zijn bestaan wordt gebroken. Vgl. 2 Cor. 5 : 1.

5) Dit is het beeld van *het opwikkelen van weefsel.* Het leven is tot zijn einde gekomen, zoals het weefsel wordt opgewikkeld, als het gereed is.

6) Het beeld van *het weefsel* brengt Hizkia weer tot een andere voorstelling. Als *het weefsel* gereed is, wordt het *van de drom afgesneden.* Zo wordt zijn levensdraad doorgesneden door de HERE.

7) Eigenlijk staat er: *van dag tot nacht.*

8) Dit *zich neerleggen* brengt geen echte rust. Hij ligt neer als een door ziekte neergeworpene.

9) Hiskia voelt, dat zijn levenskracht gebroken wordt. Hier wordt naar het beeld van *de leeuw* gegrepen, die *de beenderen van zijn prooi stukbreekt.* Zo is de HERE bezig om zijn lichaam krachteloos te maken, zodat hij sterven moet.

10) Dit is een herhaling (zie vs 12), waarmede naar ons voorkomt beëindigd wordt, wat hij zeide, zie vs 11.

14 Als een zwaluw, zo tjilpte ik [1]);
ik kirde als een duif.
Mijn ogen sloeg ik smachtend naar boven:
o HERE, ik ben in benauwdheid,
wees borg voor mij! [2])
15 Wat zal ik zeggen [3]),
nu Hij tot mij gesproken heeft,
en Hij het ook gedaan heeft?
Ik zal al mijn jaren voortschrijden [4]),
gedachtig aan mijn bitter zieleleed [5]).
16 Here, bij deze dingen leeft men [6]),
en in die alle is het leven van mijn geest:

---

[1]) Hier begint de tekening van de benauwdheid van de dichter, zonder dat dit onderworpen is aan een: *ik zeide.* Naast *de zwaluw* wordt in de Hebr. tekst zonder onderlinge verbinding nog een andere vogel genoemd. Het is mogelijk, dat dit een verschrijving is van de afschrijver, vgl. Jerem. 8 : 7, waar de beide vogels naast elkander genoemd worden. De Griekse vertaling mist het woord, dat als *kraanvogel* kan worden weergegeven, maar ook wel anders wordt vertaald.

[2]) Nu Hizkia zijn zonde onder invloed van zijn ziekte ziet, heeft hij behoefte aan *een borg.* Hij smeekt de HERE om voor hem *borg te zijn,* de schuld dus te betalen. Aangezien de schuld ook aan de HERE moet worden betaald, ligt hier onderscheiding in de personen in het goddelijk Wezen aan ten grondslag. De Verlosser, die ook als God voorzegd wordt, moet voor hem tussentreden. Dat *de HERE* voor hem *borg* geworden is, blijkt in vs 17, waar hij zegt: *want Gij hebt al mijn zonden achter uw rug geworpen.* Voor het borgschap in het O.T. zie men verder Gen. 43 : 9; 44 : 32; Job 17 : 3; Ps. 119 : 122; Jerem. 30 : 21. Hizkia, die in zijn gebed wees op zijn trouw en toewijding in de dienst des HEREN (zie vs 3), erkent hier zijn zonde en schuld. Beide kunnen samengaan en gaan hier ook samen.

[3]) Hier gaat de dichter over tot het bezingen van zijn herstel, dat naar Gods belofte door zijn kracht is tot stand gebracht. Hij kan zijn dankbaarheid niet voldoende onder woorden brengen.

[4]) Het Hebr. werkwoord wordt ook gevonden in Ps. 42 : 5, waar een blij voortschrijden in feeststemming wordt bedoeld.

[5]) Dit gedeelte is moeilijk te vertalen. Het Hebr. voorzetsel, hier gebruikt, kan *met het oog op* betekenen. Daarom omschrijven we met: *gedachtig aan.* En zo weergegeven vindt men hier een goede zin, vgl. ook vs 17. De gedachtenis aan het leed, waarvan hij bevrijd werd, zal steeds vreugde geven, de blijdschap over de verlossing verdiepen.

[6]) De Hebr. tekst is in vs 16 moeilijk te verstaan en weer te geven. Maar toch is duidelijk, dat de dichter spreekt van zijn blijdschap: *zijn geest leeft in hetgeen God aan hem gedaan heeft.* Hierbij moet men hetgeen in vs 17 gezegd wordt, niet vergeten of veronachtzamen. In de genezing ziet hij het blijk van de wegneming van zijn schuld en zonde.

dat Gij mij weer kracht geeft,
en mij weer gezond maakt.
17 Zie, tot heil werd mij
wat mij bitter, ja bitter was [1]).
Gij toch, Gij hebt mijn ziel teruggehouden [2])
van de groeve van het niet-zijn [3]),
want Gij wierpt
achter uw rug
al mijn zonden [4]).
18 Voorzeker, het dodenrijk looft U niet,
de dood prijst U niet [5]).
Wie in de kuil zijn neergedaald,
hopen niet op uw trouw [6]).
19 De levende, de levende, die looft U [7]),
zoals ik heden doe.

---

[1]) Dit is moeilijk anders te verstaan dan in deze zin, dat het bittere een zegen werd voor de koning, omdat hij daardoor te dichter met de HERE verbonden werd. En dit komt ook overeen met hetgeen de dichter in vs 15 heeft uitgesproken, zie daar.

[2]) We volgen een andere lezing op grond van enkele oude vertalingen.

[3]) De HERE heeft het leven van Hizkia gespaard. Hij is niet in het graf gekomen, waar het lichaam tot ontbinding overgaat. Met *de ziel* wordt hier *het leven* bedoeld. Het niet-zijn zal wijzen op het niet meer op aarde zijn.

[4]) Dit is een zeer belangrijke uitspraak. Hierdoor is duidelijk, dat vergeving van zonden oorzaak en grond is van herstel van gezondheid. De dood hangt met de zonde ten nauwste samen, de vergeving der zonden met het leven. Het gaat centraal om verlossing van de zonde. En als er verlossing is van de zonde, dan is de dood in beginsel ook overwonnen. En dan kan herstel van gezondheid — als dit de HERE behaagt — daarvan een blijk en een vrucht zijn. De uitdrukking is sterk mensvormig, maar ook zeer krachtig, kernachtig en klaar. Wat achter de rug geworpen is, ziet men niet meer. Dat is weg en heeft afgedaan, wordt ook niet meer gedacht.

[5]) *Dodenrijk en dood* zijn om der zonde wil binnengedrongen. Zij zijn gevolg van en straf op de zonde. Daarom loven zij de HERE niet. Natuurlijk zijn zij vijanden van Hem.

[6]) De verbinding van vergeving der zonden en herstel van gezondheid moet natuurlijk ook meebrengen verbinding van het niet-vergeven en het aan de dood onderworpen zijn. Er is in het graf geen lof des HEREN. Ook niet voor hen, die in het geloof ontslapen. Want hun lichaam wordt aan de ontbinding prijsgegeven, totdat de Here Christus wederkomt. Zij zijn echter als verlosten opgenomen in heerlijkheid, zie b.v. Ps. 73 : 24. Hier moet bij de hoop gerekend worden met de macht van de zonde, die van God scheidt.

[7]) De levende is natuurlijk nog hier in het land der levenden. Maar de grond en de achtergrond is toch, dat het leven in beginsel van de zonde en de dood is verlost.

De vader onderwijst zijn zonen
aangaande uw trouw [1]).
20 De HERE was gereed om mij te verlossen.
Derhalve doen wij het snarenspel klinken
al de dagen van ons leven
in het huis des HEREN [2]).
21 Ter aanvulling van het reeds verhaalde zij nog mede-
gedeeld, dat de HERE bij de genezing het gebruik van een
middel verordende, waaraan Hij het herstel bond, al
schonk Hij ook de gezondheid door zijn wonderdoende
macht, en dat Hizkia zijn behoefte aan een teken tot ver-
sterking van zijn geloof uitsprak. Jesaja had namelijk
gezegd: Men neme een vijgenkoek [3]), en legge die op de
22 zweer [4]), dan zal hij genezen. En Hizkia had gezegd: Wat
is het teken [5]), dat ik zal opgaan naar het huis des
HEREN? [6])

Het gezantschap uit Babel. 39 : 1-8.

39 : 1 In die tijd [7]) zond Merodach-Baladan [8]), de zoon van

---

1) Het doorgeven van de beloften aan de geslachten is eis des verbonds en liefdedienst van de gelovige.

2) *In het huis des HEREN* wordt de HERE verheerlijkt. Dit beheerst heel het leven van de verlosten.

3) *Een vijgenkoek* is een koek van saamgeperste vijgen. Vijgenkoeken werden in de oudheid meer als geneesmiddelen gebruikt. Hoewel ook nu wel genezende kracht van de vijgenkoek kan zijn uitgegaan, was het toch het wonder Gods, dat genezing werkte. Hizkia werd gebonden aan het middel en moest ook daarin tonen het geloof in God. Men vgl. ook 2 Kon. 5 : 1-14.

4) Wat voor *zweer* het was, weten we niet. Het zal een gezwel, een abces geweest zijn, misschien ook op een gevaarlijke plaats. Aan een *pestbuil* is niet te denken.

5) Zie bij vs 7.

6) Blijkens 2 Kon. 20 : 5 heeft Jesaja in opdracht van de HERE tot Hizkia gezegd: *op de derde dag zult gij opgaan naar het huis des HEREN.* Dit wordt ons in Jes. 38 niet medegedeeld. Maar de vraag van Hizkia grijpt op deze belofte terug. Wie hersteld was, ging tot lof en dank in het huis des HEREN, om daar Hem te aanbidden en te verheerlijken. Men zie ook het slot van het danklied van Hizkia, vs 20.

7) *In die tijd* is een soortgelijke tijdsaanduiding als *in die dagen,* zie Jes. 38 : 1. Hier wordt blijkens het verband bedoeld de tijd, die volgt op de ziekte en het herstel van Hizkia.

8) Deze *Merodach-Baladan* was een machtige vijand van de koningen van Assur. Hij was een Chaldeeër, die rusteloos Assur bestreed. In 703 v.Chr. wist hij,

Baladan, de koning van Babel, gezanten met een brief en
een geschenk naar Hizkia. Hij had namelijk gehoord, dat
2 deze ziek was geweest en hersteld was [1]). Hizkia, die zich
gestreeld voelde door deze felicitatie en attentie uit een
zo belangrijke en op zo grote afstand zich bevindende stad,
verheugde zich over hun komst. Uit behoefte om aan de
gezanten een grote dunk van de waarde van zijn vriend-
schap te geven, toonde hij hun in zijn hoogmoed [2]) zijn
schathuis: het zilver en het goud en de specerijen en de
kostbare olie, zijn gehele arsenaal en al wat zich onder
zijn schatten bevond. Er was niets in zijn paleis en in zijn
gehele rijk [3]), dat Hizkia hun niet liet zien.
3 Toen de hoogmoed van Hizkia en zijn vertrouwen op
aards vermogen in deze vertoning van zijn rijkdom en
macht gebleken was [4]), kwam de profeet Jesaja tot koning
Hizkia en zeide tot hem: Wat hebben die mannen gezegd [5])
en vanwaar zijn zij tot u gekomen? Hizkia, die diplomatiek
aan de eerste vraag voorbijging, zeide, nog vol van de
hem bewezen eer, met grote zelfingenomenheid: Uit een
ver land zijn zij tot mij gekomen, uit Babel.

---

nadat hij een tijdlang verdreven was geweest, weer koning van Babel te worden. Hij is reeds spoedig weer verjaagd, maar volgens Assyrische inscripties toch eerst in 700 v.Chr. onschadelijk gemaakt. Zie ook bij Jes. 38 : 1.

1) In 2 Kron. 32 : 31 wordt gezegd, dat het gezantschap gezonden werd *om naar het wonderteken, dat in het land geschied was, te vragen.* Merodach-Baladan zal van het herstel en het wonderteken gehoord hebben, doordat het bericht daarvan onder de volken verbreid werd. Dat het om een bondgenootschap ging, wordt niet rechtstreeks gezegd, maar blijkt uit het verband. Zowel het tonen van de schatten en de wapens door Hizkia als de bestraffing door Jesaja wijzen daarop. En de toestanden maken dit ook vanzelfsprekend.

2) Vgl. 2 Kron. 32 : 25.

3) Natuurlijk voor zover dit te aanschouwen was in en rondom Jeruzalem.

4) Men zie 2 Kron. 32 : 31, waar blijkt, dat de HERE Hizkia op de proef heeft willen stellen, met het gevolg, dat hij in de zonde viel.

5) Hier schijnt gevraagd te worden naar de onderhandelingen, die hebben plaats gehad. Hizkia zal daarover gezwegen hebben, omdat hij dit liever geheim hield, maar allicht ook, omdat hij wel wist, dat de profeet bondgenootschappen met vreemde vorsten afkeurde. Blijkens het vervolg was het de profeet in opdracht des HEREN er bijzonder om te doen, de hoogmoed van Hizkia en zijn vertrouwen op aardse macht te bestraffen. Duidelijk trad in de beantwoording van de tweede vraag aan het licht, dat Hizkia het gezantschap van de koning van Babel op zeer hoge prijs had gesteld. Het zwijgen van Hizkia ten aanzien van de eerste vraag is sprekend en welsprekend.

4 Daarop vroeg Jesaja, die nu de eerste vraag ook verder liet rusten: Wat hebben zij in uw paleis gezien? Nog steeds niet beseffend, welke zonde hij bedreven had, antwoordde Hizkia eerlijk en duidelijk: Al wat in mijn paleis is, hebben zij gezien; er is niets onder mijn schatten, dat ik hun niet getoond heb.

5 Nadat Hizkia op deze wijze zelf had medegedeeld, wat hij gedaan had, zeide Jesaja tot Hizkia: Hoor het woord
6 van de HERE der heerscharen! Zie, er zullen dagen komen, dat alles wat in uw paleis is en wat uw vaderen als waardevol bijeengebracht hebben tot op deze dag, naar Babel [1]) zal worden weggevoerd. Niets zal er overblijven [2]),
7 zegt de HERE. En van uw zonen [3]), die uit u zullen voortkomen, die gij zult verwekken, zullen zij nemen, om hovelingen te zijn in het paleis van de koning van Babel.

8 Ontdekt aan zijn zonde van hoogmoed en van vertrouwen op menselijke grootheid en aardse kracht, erkende Hizkia de rechtvaardigheid en billijkheid van de straf des HEREN, die zich zou bedienen van de macht, waarmede hij nu in een ontoelaatbare relatie getreden was.

In ootmoed en met berouw over zijn zondige houding en gedrag berustte hij in de beschikking, die de HERE naar recht had vastgesteld. Met volledige onderwerping aan de wil des HEREN zeide Hizkia tot Jesaja: Het woord des HEREN, dat gij gesproken hebt, is goed. En toen hij bij enig nadenken opmerkte, dat in deze profetie mede

---

1) De straf is duidelijk en sprekend. Hizkia heeft gepraald met de schatten voor het oog van de gezanten van de koning van Babel, om het gewicht van zijn bondgenootschap in het licht te stellen. Nu zullen die schatten *juist naar Babel* gebracht worden, opdat de hoogmoed vernederd wordt en openbaar wordt, dat de straf dikwijls nauw verband houdt met de zonde, die bedreven is. Babel zal als instrument van het gericht Gods gebruikt worden, omdat van Babel heil werd verwacht en tegenover Babel met de rijkdom en macht werd gepronkt.

2) Vgl. vs 2 en 4: Hizkia had alles laten zien; er was niets, dat hij hun niet toonde. Nu ontkomt er ook niets aan de wegvoering.

3) Deze straf is nog zwaarder dan de eerstgenoemde. Ook het koninklijk huis zelf zal door en in Babel diep vernederd worden. Voor de vervulling zie men 2 Kon. 24 en 25 en Dan. 1: 2-5.

uitkwam, dat de HERE het gericht tot later tijd had uitgesteld [1]), zeide hij: Ook daarom is het goed, omdat [2]) het in mijn dagen vrede en bestendigheid zal zijn.

---

[1]) Dit blijkt daaruit, dat er *zonen van Hizkia,* die in de rechte lijn uit hem zullen voortkomen, naar Babel zullen worden gevoerd en hovelingen aan het vreemde hof zullen zijn. Daarin ligt toch opgesloten, dat hij zelf voor de straf der ballingschap zal worden bewaard. Overigens kan Jesaja ook wel rechtstreeks hierover een woord des HEREN gesproken hebben, zie 2 Kron. 32 : 26.

[2]) In 2 Kon. 20 : 19 staat: *is het niet, indien* in plaats van *omdat.* De woorden *ook daarom is het goed* voegden wij in de paraphrase in, om te trachten, de zin in het licht te doen treden. Hizkia heeft berust in de hem toegezegde straf. Maar nu daarin uitstel van gericht uitkomt, vindt hij nog te meer goed, wat Jesaja als woord des HEREN gesproken heeft. Enig eigenbelang blijkt hier natuurlijk wel. Maar wie blijft daaraan geheel vreemd? Wie dankt niet voor eigen behoud, ook al is er in later tijd voor komende geslachten nood en ellende te duchten? Uitstel van gericht is toch zeker genade Gods, die als zodanig met dank moet worden erkend.

INHOUD.

Pag.

Ter inleiding 5
§ 1. De profeet Jesaja 5
§ 2. De profetische werkzaamheid van Jesaja . . . 6
§ 3. Het boek Jesaja 8

Opschrift. 1 : 1 11

Gericht en verlossing aan een zondig volk voorgesteld. 1 : 2-31 11
Tevergeefs om de zonde geslagen. 1 : 2-9 . . . 11
Genodigd tot bekering, die beter is dan offers. 1 : 10-20 13
De reddende en straffende gerechtigheid in het gericht over Jeruzalem. 1 : 21-31 16

Vernedering en verheerlijking. 2 : 1—4 : 6 17
Opschrift. 2 : 1 17
Sion middelpunt van het komende vrederijk. 2 : 2-5 . 18
De dag des HEREN tegen al wat hoog is. 2 : 6-22 . 19
Wegneming van de leiders, anarchie en terreur. 3 : 1-15 21
Het oordeel over de trotse vrouwen van Jeruzalem. 3 : 16—4 : 1 23
Door gericht heen wordt Sion gereinigd en gered. 4 : 2-6 24

Het gericht over de wijngaard des HEREN. 5 : 1-30 . . 26
Het lied van de wijngaard. 5 : 1-7 26
Het zesvoudige wee. 5 : 8-24 28
Het volk uit de verte. 5 : 25-30 30

De roeping van Jesaja tot profeet. 6 : 1-13 32
De verschijning des Heren. 6 : 1-7 32
Jesaja gezonden als profeet. 6 : 8-13 33

Het teken van Immanuël voor de ongelovige Achaz. 7 : 1-25 35
De weigering van het aangeboden teken. 7 : 1-12 . 35
Het teken gegeven. 7 : 13-25 38

Gericht en redding door de Messias. 8 : 1—10 : 4 . . . 40
Haastig buit, spoedig roof. 8 : 1-4 40
Assur in het land van Immanuël. 8 : 5-10 . . . 41
De vereiste houding tegenover de openbaring Gods. 8 : 11-22 43
Licht in de duisternis door de geboorte van de Messias. 8 : 23—9 : 6 44
De tegen Efraïm uitgestrekte hand. 9 : 7—10 : 4 . 46

Het wereldrijk gaat ten onder, het Godsrijk overwint. 10 : 5—12 : 6 49
Wee Assur! 10 : 5-19 49
Een overblijfsel wordt behouden. 10 : 20-27 . . 51
De opmars van de wereldmacht. 10 : 28-34 . . 53
De Messias en het vrederijk. 11 : 1-10 . . . 53
De vereniging der verstrooiden. 11 : 11-16 . . . 56
Het danklied der verlosten. 12 : 1-6 57

Profetieën over de volken, over het wereldgericht en de verlossing. 13 : 1—27 : 13 58
Profetie over Babel. 13 : 1—14 : 23 58
Profetie over Assur. 14 : 24-27 65
Profetie over Filistéa. 14 : 28-32 66
Profetie over Moab. 15 : 1—16 : 14 67
Profetie over Damaskus en Efraïm. 17 : 1-11 . . 71
Het lot der plunderaars. 17 : 12-14 73
Profetie over Ethiopië. 18 : 1-7 74
Profetie over Egypte. 19 : 1-25 76
Profetie over Egypte en Ethiopië. 20 : 1-6 . . . 81
Profetie over de woestijn aan de zee. 21 : 1-10 . . 82
Profetie over Edom. 21 : 11, 12 84
Profetie over Arabië. 21 : 13-17 85
Profetie over het dal van het gezicht. 22 : 1-14 . . 86
Profetie over Sebna en Eljakim. 22 : 15-25 . . . 89
Profetie over Fenicië. 23 : 1-18 92

Profetie over het gericht over de aarde. 24 : 1-23 . 95
Loflied voor de Bevrijder. 25 : 1-5 99
De feestmaaltijd voor de volken op de berg Sion. 25 : 6-12 100
Het lied over de sterke stad. 26 : 1-21 . . . 102
De eindverlossing van het volk Gods. 27 : 1-13 . . 106

Samaria en Juda één in zonde, gericht en redding. 28 : 1—29 : 24 109
Profetie over Samaria. 28 : 1-6 109
Profetie tegen de leiders van Jeruzalem. 28 : 7-22 . 111
De wijsheid des HEREN in zijn bestuur. 28 : 23-29 . 114
Jeruzalem benauwd en gered. 29 : 1-8 . . . 116
Tegen de geestelijk verblinden. 29 : 9-16 . . . 117
Licht en heil na verblinding en verdrukking 29 : 17-24 119

Egypte helpt niet, God alleen. 30 : 1—33 : 24 121
Het steunen op Egypte bestraft. 30 : 1-5 . . . 121
Profetie over de dieren in het Zuiderland. 30 : 6, 7 . 122
Tuchtiging en begenadiging. 30 : 8-26 . . . 122
Gods oordeel over de wereldmacht. 30 : 27-33 . . 126
Het vertrouwen op Egypte is dwaas en ijdel. 31 : 1-3 . 127
De HERE alleen redt en bevrijdt Jeruzalem. 31 : 4-9 . 128
Gerechtigheid en kennis in het Messiaanse rijk. 32 : 1-8 130
Valse en ware gerustheid. 32 : 9-20 132
De verraderlijke verwoester wordt verwoest. 33 : 1-12 134
De heerlijkheid van het geredde Sion. 33 : 13-24 . 137

Edom in het wereldgericht, Sion in de wereldredding. 34 : 1—35 : 10 140
Edom in het wereldgericht. 34 : 1-17 140
Sion in de wereldredding. 35 : 1-10 144

Jesaja en Hizkia. 36 : 1—39 : 8 146
Jeruzalem voor Sanherib opgeëist. 36 : 1-22 . . 146
Eerste voorzegging van Jeruzalems bevrijding. 37 : 1-7 152
Sanheribs hernieuwde poging, Jeruzalem tot overgave te bewegen. 37 : 8-13 154
Het gebed van Hizkia. 37 : 14-20 157

Tweede voorzegging van Jeruzalems bevrijding.
37 : 21-35 159
De verlossing. 37 : 36-38 162
De ziekte en de genezing van Hizkia. 38 : 1-8 . . 164
Het geschrift van Hizkia. 38 : 9-22 166
Het gezantschap uit Babel. 39 : 1-8 170

---

28 Maar uw zitten en uw uitgaan en uw ingaan [1]) ken
29 Ik [2]), en uw woeden tegen Mij [3]). Omdat uw woeden tegen
Mij en uw overmoed in mijn oren zijn opgeklommen [4]), zal
Ik mijn haak [5]) in uw neus doen, en mijn bit [6]) tussen uw
lippen. En Ik zal u doen terugkeren langs de weg, die gij
gekomen zijt [7]).
30 En dit is voor u [8]) het teken: dit jaar eet gij, wat van-
zelf opkomt [9]), en in het tweede jaar, wat dan nog weer
uitspruit [10]); maar in het derde jaar kunt gij weer zaaien
en oogsten, wijngaarden planten en de vrucht daarvan
31 eten. En wat van het huis van Juda ontkomen is, wat over-
gebleven is, dat zal naar beneden nog wortel schieten en

---

1) Met *het zitten* wordt gedoeld op het leven in huis. *Uitgaan en ingaan* zijn nauw met elkander verbonden. Men ging in Kanaän uit naar zijn werk, en na volbrachte dagtaak ging men weer in huis. Met *uit- en ingaan* wordt dus *heel het leven van de arbeid* bedoeld, vgl. Deut. 28 : 6; 31 : 2; 1 Kon. 3 : 7; Ps. 121 : 8. Met *het zitten en het uit- en ingaan* wordt dus heel het bestaan en het levensgedrag in het oog gevat.

2) Vgl. Ps. 139 : 1-12.

3) *Dit woeden* is het hoogmoedig godslasterlijk spreken, waarbij het natuurlijk ook de bedoeling is, naar de hoogmoedige gedachten en plannen zich te gedragen.

4) Dit is een sterk mensvormige uitdrukking, zoals de profeet ze meer gebruikt. De goddeloze taal wordt door de HERE gehoord en dit beweegt Hem om met zijn gerichten de geweldenaar te treffen.

5) Een wild dier werd door *een haak of ring in de neus* bedwongen. Ook werden gevangenen wel met een haak of een ring in de neus weggeleid. Als een woest dier zal de koning van Assur dus door de HERE worden bedwongen.

6) Het Hebr. woord, hier gebruikt, wordt gewoonlijk weergegeven met: *toom, breidel, teugel.* Hier wordt het bedoelde *in* of *tussen de lippen* gelegd. Daarom kan men het woord hier beter door *bit* vertalen, waaraan dan *de toom of teugel* bevestigd was.

7) Voor de vervulling zie men vss 36, 37. Vernederd, bedwongen, zal de koning van Assur onverrichterzake naar zijn land terugkeren.

8) Nadat de profeet Sanherib heeft toegesproken om in deze vorm levendig zijn smadelijke aftocht te tekenen, keert hij zich nu rechtstreeks tot Hizkia, die de eigenlijke ontvanger van deze boodschap is. Door dit teken wordt Hizkia versterkt in de zekerheid, dat de HERE uitkomst uit de nood geeft, maar ook een eeuwige verlossing schenken zal.

9) Volgens de Assyrische gegevens heeft de veldtocht van Sanherib slechts één jaar geduurd. Maar toch is tweemaal het zaaien op gewone wijze verhinderd, wat immers mogelijk is. De korrels, van de vorige oogst op het veld gevallen, bieden echter naar Gods wil voldoende voedsel.

10) Van de niet door zaaiing verkregen oogst blijven naar Gods wondere beschikking zoveel korrels op het veld, dat ook deze weer voldoende vrucht voor het onderhoud van het volk voortbrengen. In het derde jaar kan het land weer gewoon bewerkt worden.

32 naar boven vrucht dragen [1]). Want uit Jeruzalem zal een
overblijfsel uitgaan en van de berg Sion [2]) wat ontkomen
is. De ijver van de HERE der heerscharen zal dit doen [3]).
33 Daarom, zo zegt de HERE aangaande de koning van
Assur: Hij zal in deze stad niet komen [4]), geen pijl daarin
schieten [5]), niet met een schild bedekt op haar aanrukken
34 en daartegen geen wal [6]) opwerpen. Langs de weg, die hij
gekomen is, zal hij terugkeren [7]), maar in deze stad zal hij
35 niet komen [8]), luidt het woord des HEREN. En Ik zal deze
stad beschermen om haar te verlossen [9]) om Mijnentwil [10])
en om der wille van mijn knecht David [11]).

De verlossing. 37 : 36-38.

37 : 36 Nadat de HERE aan Hizkia de belofte van de verlossing van Jeruzalem geschonken had, greep Hij ook daadwerkelijk met zijn almacht in, zodat Hij op geduchte wijze de machteloosheid en weerloosheid van de koning en van het leger van Assur in het licht stelde. De Engel des

---

1) Deze profetie grijpt verder, zie b.v. Jes. 4 : 2; 10 : 20, 21; 27 : 6; vgl. ook Jes. 11 : 1. Zij zal ook een reactie zijn op Hizkia's wens, die tot uitdrukking kwam in Jes. 37 : 4. In verband daarmede zal zij ook moeten worden verklaard.

2) *Het overblijfsel* heeft in Jeruzalem naar zijn blijvende zin zijn oorsprong en grond. Vgl. voor een andere wijze van voorstelling Jes. 35 : 10.

3) Zie Jes. 9 : 6.

4) Dit wordt herhaald in vs 34. Dit wordt dus met grote nadruk gezegd. De stad zal niet veroverd worden. Hizkia en het volk in de stad mogen daarvan zeker zijn.

5) De nadere uitwerking doet in het licht treden, dat zelfs een poging om met de wapenen op te treden niet zal kunnen worden ondernomen. Sanherib geeft zelf wel een andere voorstelling van zaken. Maar ook uit zijn beschrijving blijkt, dat hij de stad niet heeft ingenomen. Klaarblijkelijk wordt een ramp verzwegen en alles nog zo mooi mogelijk gekleurd in de inscripties van de koning.

6) Dit zal een wal zijn, die opgeworpen werd, opdat vandaar met de aanvalswapenen kon worden geopereerd. Men trachtte vanaf zo'n wal op de muur en in de stad te komen.

7) Zie vs 29.

8) Zie bij vs 33.

9) Vgl. Jes. 31 : 5.

10) Zie Jes. 37 : 20. De HERE redt Jeruzalem om zijns Zelfs wil. Er is geen grond daarvoor in de mens.

11) Hier wordt blijkbaar gedoeld op de belofte, aan David geschonken, dat uit hem de Messias geboren zou worden, 2 Sam. 7 en parall. pl.

PARAPHRASE

VAN HET BOEK VAN DE PROFEET

JESAJA

DOOR

Dr J. SCHELHAAS Hzn

TWEEDE DEEL

HOOFDSTUK 40 : 1—66 : 24

T. WEVER — FRANEKER

TER INLEIDING.

In het *Ter Inleiding* van het eerste gedeelte van de paraphrase van het boek van de profeet Jesaja heb ik uiteengezet, dat moet worden aangenomen, dat de profeet Jesaja de auteur is van heel het boek, dat naar zijn naam is genoemd.

Ik heb aan dat woord ter inleiding slechts toe te voegen enkele opmerkingen betreffende de samenhang en de inhoud van Jesaja 40—66 ter bevordering van de kijk op het geheel, die ook voor de delen van betekenis is. Naar mijn overtuiging is er een verband tussen al de genoemde hoofdstukken, dat in het oog moet worden gevat, om aan de zin van deze machtige profetie recht te doen.

De profeet Jesaja gebruikt zoals ik in het eerste deel van de paraphrase heb aangegeven, in zeer sterke mate de directe tekening, de uitbeelding van de toekomst op een wijze, als was zij reeds geschiedenis of werd zij voor het oog van de schrijver werkelijkheid. Hij laat zelfs mensen, die eerst eeuwen later zullen leven, aan het woord komen, opdat daardoor een levendige en concrete belichting van de toekomstige feiten wordt verkregen, aangezien zij dan als historie kunnen worden getekend en uitgebeeld.

Deze wijze van uitbeelding komt in heel het boek van de profeet Jesaja voor, maar toch wel zeer veelvuldig in Jesaja 40—66. Omdat hierdoor heel natuurlijk verklaard wordt, dat in gedeelten, die nauw samenhangen, verschil van standpunt van waaruit gesproken wordt, voorkomt, is het van het hoogste belang, hiermee steeds ernstig rekening te houden. Daardoor kan meermalen een bevredigende oplossing van tot nog toe bestaande moeilijkheden verkregen worden.

De hypothese van de ideële verplaatsing van de profeet naar de toekomst was hiertoe niet voldoende bij machte, omdat daardoor de snelle veranderingen van standpunt niet werden verklaard. Bovendien is zij

niet vrij te pleiten van enige gekunsteldheid. Maar door de door ons gegeven beschouwing is zij ook onnodig geworden bij de handhaving van de opvatting, dat het boek Jesaja door één auteur, door de profeet Jesaja, geschreven is.

De inhoud van Jes. 40—66 is één groots geheel, dat uit verschillende delen is samengesteld. Er is een hoofdgedachte, die alles beheerst. Wij kunnen dit gedeelte van het boek Jesaja kenschetsen als het troostboek, waarin de HERE Zich de levende God betoont door de belofte van tijdelijke en eeuwige verlossing door zijn komst tot behoud en tot gericht.

In Jes. 40 vinden we een korte samenvatting van de centrale inhoud als inleiding.

In Jes. 41—55 wordt de ontvouwing van de centrale inhoud gegeven.

In Jes. 56-65 worden hieraan toepassingen en aanvullingen toegevoegd, terwijl in het laatste hoofdstuk met een indrukwekkend slot geëindigd wordt.

In Jes. 40 komt de rijke troost, gelegen in de heerlijke voorzegging van de komst des HEREN, tot uitdrukking. Daarbij wordt de onvergelijkelijke oneindig hoge verhevenheid van Israëls God beschreven, opdat klaar in het licht zal treden, dat Hij als Verlosser alles kan wat Hij wil en dat Hij alleen de levende God is, die de nietigheid van de afgoden aantoont door zijn almacht, wijsheid en liefde, ook door zijn zorg voor het volk, waarmede Hij zijn verbond heeft opgericht. Hij is de Bron van leven en kracht voor zijn volk.

In Jes. 41—55 wordt in een rechtsstrijd, die de HERE met de afgoden en afgodendienaren voert, duidelijk bewezen, dat de HERE alleen God is. Hij is alleen bij machte, verre toekomst te voorzeggen. Hij beschikt vrijmachtig over de gang van de geschiedenis. Hij is alleen met almacht bekleed. Hij zorgt voor de verlossing van zijn volk. Hij komt ook met zijn gericht tot straf van de goddelozen. Hij is trouw aan het verbond, trouw ook aan het woord, dat Hij heeft gesproken.

Als tijdelijke verlosser van Israël wordt Kores voorzegd, die Israël bevrijden zal uit de ballingschap in Babel. Na en achter en boven hem uit rijst telkens weer op de gestalte van de grote Verlosser, die zijn volk voor eeuwig redden zal door gerechtigheid. Hij is de Verzoener van de zonden door zijn plaatsbekledende genoegdoening in lijden en dood tot eeuwig behoud van allen, die op Hem hun hoop en hun vertrouwen stellen.

De ondergang van de goddelozen en afvalligen wordt ook geprofeteerd.

Er is verlossing en gericht door het tot heerschappij komen van de gerechtigheid Gods. Het heil is in gerechtigheid gegrond.

Jeruzalem zal in ongekende luister schitteren. Het volk Gods zal uitbreken in menigte. Uit alle volken zullen door de Verlosser geredden in Israël worden ingelijfd en in Sion hun woning vinden. Daar zal de HERE zijn volkomen en eeuwige gemeenschap schenken aan alle verkorenen, die verlost zijn door de genoegdoening van de lijdende Knecht des HEREN, de Messias, de Koning der gerechtigheid. Ook de oproep tot geloof en tot bekering gaat uit. Al staat het eind- en hoogtepunt beheersend op de voorgrond, toch wordt ook de weg daarheen niet verwaarloosd en vergeten. Men moet steeds in het oog houden het perspectief in de profetie.

In Jes. 56—65 lezen we allereerst, dat het heil ook is voor vreemdelingen en ontmanden. Vervolgens wordt opnieuw de zonde getekend met het gericht en de genezing en redding. Daarna wordt in het licht gesteld, dat geen valse godsdienst maar alleen de ware religie de HERE aangenaam is. Er is geen verlossing zonder bekering. Het heerlijk heil van Sion wordt nog eens scherp en meer omvattend getekend. Hieraan wordt als tegenstelling toegevoegd de wraak over Edom. De profeet geeft daarna het woord aan een boeteling in de toekomst, waarop de HERE antwoordt.

In Jes. 66 vinden we een indrukwekkend slot over veroordeelde tempelbouw en tempeldienst en over tweeërlei eeuwig lot als het einde van Jesaja's machtige profetie.

Voor de verdere indeling verwijzen wij naar de inhoudsopgave.

HET TROOSTBOEK.

DE HERE BETOONT ZICH DE LEVENDE GOD DOOR DE BELOFTE VAN TIJDELIJKE EN EEUWIGE VERLOSSING DOOR ZIJN KOMST TOT BEHOUD EN TOT GERICHT.

I. KORTE SAMENVATTING.
DE HERE KOMT. HIJ IS DE ONVERGELIJKELIJK GROTE GOD, DIE KRACHT GEEFT. 40 : 1-31.

A. *De troost van de verlossing door de komst des HEREN.* 40 : 1-11.

40 : 1 Troost, troost mijn volk in zijn grote nood en zijn
diepe smart, zegt [1]) uw God in zijn oneindige liefde tot
ellendigen met het oog op de verlossing, die van de zonde
2 en al haar gevolgen bevrijdt. Begerig om de treurenden
in hun droeve druk te doen horen, wat hen met vreugde
moet vervullen, en hun gemoed te raken met de bood-

---

[1]) De Statenvertaling leest: *zal uw God zeggen.* Deze vertaling is mogelijk, maar gezien het verdere gebruik van de vorm van dit werkwoord niet aanbevelenswaardig. De profeet geeft hier weer, wat God zegt. Maar deze boodschap bevat, wat nog moet geschieden. De profeet gebruikt hier weer de directe tekening. De verlossing wordt daardoor als tot stand gebracht voorgesteld. Zij komt echter eerst op Gods tijd, maar oefent steeds haar invloed uit. Men verwaarloze niet het perspectief in de profetie. Al wordt het eind- en hoogtepunt in het oog gevat, de weg, die daarheen leidt, wordt toch niet voorbijgezien.

schap, die alle smart verbant, voegt Hij onmiddellijk aan de opdracht om te troosten toe: Spreekt tot het hart van Jeruzalem en roept haar [1]) toe, dat haar dienst [2]), waartoe zij geroepen is, maar die zij niet vervullen kan, volbracht is, dat haar schuld, die zij betalen moet, maar niet bij machte is te vereffenen, tot genoegen is afgedaan, dat zij uit de hand des HEREN deze tweezijdige [3]) genoegdoening in gunst ontvangen heeft voor al haar zonden.

3 Hoor [4]), iemand roept op gebiedende toon als heraut, die voor zijn Koning uitgaat: Bereidt in de woestijn [5]) de weg des HEREN, effent in de wildernis een baan voor onze God! Legt het ontoegankelijke gebied voor Hem open en maakt het onbegaanbaar terrein berijdbaar

---

[1]) Hoewel Jeruzalem in onze taal onzijdig is, nemen we het steeds vrouwelijk, om aan de voorstelling van de profeet zoveel mogelijk recht te laten wedervaren.

[2]) Het Hebr. woord, hier gebruikt, heeft naast andere betekenissen zowel de betekenis *krijgsdienst* als die van *tempeldienst*. Het verband geeft duidelijk aan, dat aan krijgsdienst hier niet te denken valt. Blijkbaar wordt hier dienst in de religieuze sfeer bedoeld. Daarom verstaan we het woord als aangevende *de dienst van God*, die naar zijn oorspronkelijke zin bestaat in het vervullen van de wet, het houden van Gods geboden. Hierbij sluit zich dan harmonisch aan het betalen van de schuld. Beide geschiedt door de lijdende Knecht des HEREN, zie Jes. 53.

[3]) Gewoonlijk wordt hier vertaald: dat zij *dubbel* ontvangen heeft. Men vat het dan op in de betekenis: *dubbel en dwars*. Zozeer leed Israël dan. Maar in Jerem. 16 : 18; 17 : 18 wordt een ander woord gebruikt. Het door Jesaja gebezigde woord betekent: *dubbelheid*. maar naar het ons voorkomt in de richting van *tweezijdigheid*. En dit biedt een zeer goede zin in het verband, als dit juist gezien en verklaard wordt.

[4])Hetgeen in vs 3-5 beschreven wordt, gaat aan de verlossing, in vs 1 en 2 beschreven, vooraf, hoewel het eerst daarna genoemd wordt. De weg naar deze verlossing wordt nu getekend. Voor deze heraut zie ook Mal. 3 : 1. Voor de vervulling van deze profetie zie men Matth. 3 : 3; Marc. 1 : 3; Luc. 1 : 76; 3 : 4; Joh. 1 : 23. Johannes de Doper is de voorzegde heraut. Voor de uitbeelding van het banen van de weg vgl. Jes. 57 : 14; 62 : 10, waar echter van het bereiden van de weg voor het volk gesproken wordt, zie daar.

[5]) *In de woestijn* verbinden we met: *bereidt de weg des HEREN*. De verbinding met de heraut is op zichzelf ook mogelijk, maar niet waarschijnlijk gelet op de parallelie. In het N. T. schijnt *in de woestijn* verbonden te zijn met: *iemand die roept*. Het wezenlijk verschil van betekenis is gering. Ook als iemand in de woestijn roept, wil hij toch de weg gelegd zien in de woestijn.

voor Hem, die in glans en glorie langs gebaande wegen wil komen tot zijn plaats en tot zijn volk! Neemt alle hindernissen weg, heft alle belemmeringen op, opdat Hij zonder enige weerstand en beletsel kan gaan, waar Hij wil, en zijn intrek kan nemen, waar het Hem behaagt!

4 Elk dal moet verhoogd en elke berg en heuvel geslecht worden! Het bultige moet tot een vlakte worden en de grillige ongelijke rotsbodem met zijn bergkammen en scherpe punten tot een vallei! Al wat hoog is moet vernederd en al wat ingezonken is opgeheven worden! Geen hindernis van diepte of hoogte, van laagte of verheffing, van inzinking of verhevenheid, van weerbarstigheid of ontoegankelijkheid, van verwarring of verwildering mag zijn komst belemmeren! Alles moet vlak en effen zijn voor Hem, die wil komen om door gerechtigheid te redden en in liefde en heiligheid bij zijn volk te wonen.

5 Dan zal de heerlijkheid des HEREN [1]) zich openbaren tot heil en vreugde van zijn volk. Alle vlees [2]) tezamen zal het zien en daarin zalig zijn, gered door gerechtigheid, geroepen tot het leven. Dit zal ongetwijfeld geschieden. Het staat onomstotelijk vast. Want de mond des HEREN heeft het gesproken. En wat van zijn lippen komt blijft vast en onverbroken. Hij houdt getrouw zijn woord.

6 Hoor, iemand zegt kort en bevelend: Roep! En gehoorzaam vraagt de aangesprokene [3]) op eerbiedige en onderdanige toon: Wat zal ik roepen? Dan klinkt ineens zonder nadere overgang het majestueuze en aangrijpende

---

[1]) Vgl. Jes. 60 : 1; zie ook Jes. 6 : 3. Voor het N.T. zie men o.a. 1 Petr. 4 : 13.

[2]) Hiermede worden bedoeld de mensen, die in hun zwakheid en vergankelijkheid als gevolg van de zonde hier worden getypeerd. Men vgl. ook het volgende vers. Voor een nadere belichting van hetgeen in deze belofte besloten ligt zie men Jes. 66 : 23. Ook in dit vs vindt men de uitdrukking: *alle vlees.* Daar is het in ieder geval de verloste mensheid, omdat de tegenstelling getekend wordt met de afvalligen, die eeuwig straf zullen lijden.

[3]) In de Mas. tekst staat: *en hij zegt.* De Sept. en de Vulg. lezen, blijkbaar volgens een andere vocalisatie: *en ik zeide.* Beide lezingen zijn mogelijk, maar we geven aan de Mas. tekst de voorkeur, omdat deze moeilijker is en toch een goede zin biedt.

antwoord op de zo nederig gestelde vraag: Al het vlees [1])
7 is gras, en al zijn gratie [2]) als een bloem des velds. Het
gras verdort, de bloem valt af, als de adem des HEREN [3])
8 daarover waait. Voorwaar, het volk is gras. Het gras ver-
dort, de bloem valt af, maar het woord van onze God,
waardoor Hij Zich bekend maakt en zijn gemeenschap
schenkt, houdt eeuwig stand [4]).
9 Klim op een hoge berg, vreugdebode Sion [5])! opdat
ieder u van verre kan zien en in wijde omtrek de aandacht
en de belangstelling voor uw boodschap wordt gewekt.
Verhef uw stem met kracht, vreugdebode Jeruzalem [5])! op-
dat uw prediking overal kan worden gehoord, op grote
afstand kan worden beluisterd en doordringt tot allen,
tot wie zij moet uitgaan. Zet uw stem zoveel als maar
mogelijk is uit, opdat zij doorklinkt tot allen, ook tot
hen die op uw boodschap niet hebben leren hopen! Ver-
hef ze, vrees niet! Laat u door niets weerhouden, door

---

[1]) In vs 5 is gesproken van *alle vlees;* hier staat letterlijk: *al het vlees.* Daardoor wordt teruggegrepen op vs 5. Het vlees is het volk, dat broos en vergankelijk is. Die vergankelijkheid is gevolg van de zonde van het menselijk geslacht. De tegenstelling met het eeuwig blijvende woord van God is groot. Wie in dat woord van God gelooft, wordt van de zonde, de vergankelijkheid, de dood verlost en ontvangt deel aan het eeuwige leven in gemeenschap met God.

[2]) De meer voor de hand liggende vertaling is: *al zijn gunst.* Maar in de aanhaling van deze tekst in 1 Petr. 1:24 staat: *al zijn heerlijkheid.* Omdat het Hebr. woord ook kan worden verstaan als: *bevalligheid, schoonheid, gratie* of *heerlijkheid,* hebben we voor de weergave: *gratie* gekozen.

[3]) Bedoeld is de hete woestijnwind, de sirocco, hier beeld van de toorn Gods.

[4]) Vgl. soortgelijke uitspraken over de vergankelijkheid 2 Kon. 19 : 26; Job. 8 : 12; 14 : 2; Ps. 37 : 2; 90 : 5 v.; 102 : 12; 103 : 14 v.; 129 : 6; Jes. 37 : 27; Matth. 6 : 28-30; Jac. 1 : 10 v. en de aanhaling van onze tekst in 1 Petr. 1 : 24, 25.

[5]) *Sion* en *Jeruzalem* zijn hier als (vrouwelijke) personen voorgesteld, zoals dit dikwijls het geval is. Men moet deze plaatsen verstaan naar hun geestelijke zin: daar openbaarde Zich immers de levende God. Wanneer Sion en Jeruzalem door de komst van God tot haar vervulling gekomen zijn, dan moeten zij ook *de steden van Juda* daarin doen delen. De steden van Juda zijn hier de vertegenwoordigsters van het land en het volk, dat ook moet worden geroepen tot de dienst van en de gemeenschap met God. Hierin ligt derhalve ook opgesloten: heel de aarde met alle volken, die daarop wonen. Men moet echter ook hier rekening houden met het perspectief in de profetie.

geen enkel gevaar verschrikken, door geen angstige gedachte belemmeren! Uw boodschap is immers de goede tijding, die onweersprekelijk vaststaat en buitengewoon rijk aan inhoud is. Zeg in de heerlijke zekerheid van de komst van Hem, die redt en door zijn gemeenschap leven en zaligheid schenkt, tot de steden van Juda: Zie, hier is uw God!

10 Zie, de Here HERE, de over alles volstrekt gebiedende God van het verbond, zal komen [1]) als een Sterke, die Zich in kracht boven alles oneindig verheft en alle weerstand en tegenstand verbreekt. Hij zal alle vijandschap vernietigen en zijn volk uit alle geweld en nood verlossen. Zijn arm, die met almacht is bekleed, zal heerschappij oefenen, zodat alles gaat naar zijn vrijmachtig bestuur en ieder zich zal hebben te onderwerpen aan zijn wil. Hij zal zijn rijk stichten en tot de volkomen triumf voeren. Zie, zijn loon [2]) is bij Hem, en wat Hij verworven heeft gaat voor Hem uit. Hij zal zijn schatten uitdelen aan allen, die geen verdienste hebben maar op Hem hebben leren hopen. Hij zal genadeloon schenken aan degenen, die door Hem zijn vrijgekocht en Hem in overgegevenheid hebben gediend. Zij zullen, door Hem verworven, Hem toebehoren, en genieten van hetgeen Hij voor hen met Zich brengen zal.

11 In zijn grote liefde en tedere zorg zal Hij als een herder [3]) zijn kudde weiden, zodat zij gevoed, gelaafd, ver-

---

[1]) Hier blijkt duidelijk, dat al het voorgaande in dit hoofdstuk toekomstig is en als zodanig is bedoeld. Wat Jesaja eerst in directe tekening heeft uitgebeeld, wordt nu als hetgeen komen zal beschreven.

[2]) Wij zullen hier hebben te denken aan hetgeen de HERE verworven heeft. Ook dit volk zelf heeft Hij verworven. Hij is het, die zijn volk vrijkoopt, verlost, en Hij geeft aan de verlosten ook de genadegaven, die Hij als loon op zijn arbeid verkregen heeft, vgl. b.v. Jes. 43 : 24v.; 53. Men zie voor een gelijkluidende profetie Jes. 62 : 11.

[3]) Het beeld van de herder en de kudde gaat ver uit boven de terugkeer uit de ballingschap. Volmaakte zorg en volkomen verzorging worden hierdoor uitgebeeld. Het volk van God ontvangt alles van de HERE, de God van het verbond, de Verlosser, de Herder van de kudde. Voor het beeld van de herder en het schaap zie de bekende Ps. 23. De goede Herder wordt getekend in Joh. 10. Voor de gelijkenis van het verloren schaap zie men Luc. 15 : 3-7.

kwikt, beschermd, bewaakt, beveiligd en geleid wordt. Geen goed zal haar ontbreken, geen onheil haar treffen, geen kwaad haar genaken. Zij zal in overvloed ontvangen al wat zij behoeft. Hij zal ook het geringe en het zwakke geen ogenblik uit het oog verliezen of verwaarlozen. In zijn arm, die sterk en tegelijk zacht is, zal Hij de lammeren vergaderen. En als zij niet verder kunnen, omdat hun kracht tekortschiet, zal Hij ze vol toewijding met tederheid en zorgzaamheid in zijn schoot dragen. Geen kleine van zijn kudde zal achterblijven, geen zwakke verloren gaan. Ook zal Hij met geduld en waakzaamheid optreden, naardat zijn kudde dit nodig heeft. De zogenden [1]), die niet mogen worden voortgejaagd maar met voorzichtigheid en behoedzaamheid moeten worden geweid, zal Hij zachtkens leiden.

B. *De Verlosser is de onvergelijkelijk hoog verheven God.* 40 : 12-26.

40 : 12 Wie heeft — wat ongerijmde gedachte! — het onpeilbaar diepe water van de zee met zijn holle hand [2]) gemeten, de omvang van de eindeloze hemelen met een span [3]) bepaald, het ontelbare stof der aarde met een drieling [4]) gevat en de boven alles uitrijzende bergen gewogen met een waag en de eveneens ontilbare heuvelen met een weegschaal? Hoe zou de mens ooit met zijn beperkte maten de onmetelijke grootheid van hetgeen God geschapen heeft kunnen vaststellen? Gaat niet de schepping van God reeds mensenmacht en -maat ver te boven?

Maar dat betreft dan nog slechts de schepping en niet de Schepper, die immers nog weer oneindig ver boven

---

[1]) De zogenden moeten bijzonder worden verzorgd. Men zie voor de zorg van de zogenden in het gewone herdersleven Gen. 33 : 13, 14. De grote Herder der schapen zorgt voor zijn kudde, zoals zij dit behoeft.

[2]) De maten worden hier met opzet klein gehouden om zo sterk mogelijk de tegenstellingen te doen uitkomen. *Het water van de zee* is de lezing van de codex, die gevonden is bij de Dode Zee.

[3]) De helft van een el, drie handbreedten.

[4]) Ook deze maat is niet groot. Met zekerheid kan de inhoud niet worden aangegeven. Men denkt dikwijls aan een maat die 1/3 van een efa bevatte.

heel zijn schepping verheven is. Hoe zal dan de mens tegenover Hem ooit iets betekenen of vermogen? Hoe zou hij Hem in macht ook maar enigszins nabij komen? Hoe zou hij ook maar in enig opzicht met Hem te vergelijken zijn?

13 Wie heeft de oneindige en alwijze Geest des HEREN een bepaling en richting gesteld en Hem als zijn raadsman onderwezen [1])? Wie kan Hem, die de bron van alle wijsheid en inzicht is, ooit iets leren of Hem een advies verstrekken, dat Hem kan leiden en beheersen in zijn overwegingen, plannen, besluiten en werken?

14 Wie heeft Hij geraadpleegd, dat deze Hem inzicht zou geven, Hem het pad van het recht zou leren, Hem kennis zou bijbrengen en Hem de weg van het verstand zou doen kennen? Is het geen dwaasheid, ook maar een ogenblik te veronderstellen, dat het aan enig schepsel mogelijk zou zijn, de Schepper-Geest te leren, wat Hij niet wist, Hem te raden in hetgeen Hij niet met volmaakte wijsheid en wetenschap tot een verantwoorde beslissing zou kunnen brengen? Hoe zou men ooit in ernst kunnen denken, dat de mens aan God zou kunnen duidelijk maken, wat het recht is en waarlangs het recht en het verstand zich bewegen? Is de Geest niet de bron van het recht en van de kennis, van de gerechtigheid en van de wetenschap?

15 Zie, de volken, voor menselijk besef zo geweldig, zo machtig, zo overweldigend groot, zijn geacht als een druppel aan de emmer, die men verwaarlozen kan, en als een stofje aan de weegschaal, dat immers geen gewicht in de schaal legt. Zie, de kustlanden [2]), naar aardse maatstaf

---

[1]) In Rom. 11 : 34 citeert de apostel Paulus deze vragen, die Jesaja stelt, opdat hij daardoor zal doen uitkomen de diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods. Men zie ook 1 Cor. 2 : 16. Juist de vragen stellen zo scherp mogelijk in het licht, dat de Geest van niemand enige hulp of licht behoeft, dat Hij almachtig vrijmachtig met oneindige wijsheid beschikt en besluit.

[2]) De kustlanden zijn voor de profeet de wijde gebieden in het verre Westen. Men kan er onder verstaan de wijde wereld, vgl. Jes. 42 : 10; 60 : 9; 66 : 19. Heel die gebieden, door de zee omspoeld, zijn slechts dun stof. Wat er met dit stof gebeurt, is niet helemaal zeker. Wij denken aan het opgeheven worden zonder enige moeite, het weggeblazen worden reeds door een zucht.

gemeten groot en wijd en ruim als ver uitgestrekt woongebied voor vele volken, zijn als fijn stof, dat zomaar weggeblazen wordt. Tegenover de Schepper gesteld zijn de grootste schepselen zonder waarde en zonder gewicht, zonder betekenis en zonder kracht.

16 Een offer, dat Hem ook maar enigszins zou kunnen bevredigen, is ondenkbaar en onmogelijk. De Libanon met al zijn wouden heeft niet genoeg brandhout voor het vuur, dat voor een toereikend offer nodig zou zijn. Het wild gedierte, dat in menigte in de uitgestrekte bossen op dit gebergte leeft, kan in het geheel niet voldoen aan de eis, die aan het brandoffer, dat voor Hem genoegzaam zou wezen, zou moeten worden gesteld.

17 Alle volken zijn als niets voor Hem, zij worden door Hem beschouwd als nietig en ijdel.

18 Met wie dan wilt gij God vergelijken en welke gelijkenis toepassen op Hem, die zo oneindig al het geschapene te boven gaat?

19 Hoe onmogelijk dit ook is, toch ontbreken de pogingen daartoe niet. De mens, van God vervreemd, beeldt zich in zijn dwaze hoogmoed en verduisterdheid van verstand in, dat hij in staat is, een afbeelding van God te ontwerpen en een gelijkenis van de almachtige oneindige onwankelbare eeuwige God te vervaardigen. Daartoe maakt hij gebruik van het waardevolle van de schepping, van de materialen, die voor zijn besef niet aan bederf onderhevig zijn. De rijke zorgt voor een kostbaar beeld. Een vakman giet het, opdat het zo stevig mogelijk zal zijn en een schone gestalte verkrijgt. Een goudsmid overdekt het met goud, opdat het van goud zal schijnen te zijn en daardoor een rijke indruk zal maken. Hij smeedt er zilveren ketenen voor, want het mag natuurlijk niet vallen! Het moet toch onwankelbaar wezen! Wat een vastheid, een kostbaarheid, een schoonheid en een onwankelbaarheid [1])!

---

[1]) Duidelijk blijkt in de tekening de bittere ironie of het sarcasme van de profeet. Hij spot met de beelden en met hen, die ze maken en vereren.

20 Wie te arm is voor zulk een duur en duurzaam wijgeschenk weet toch ook nog wel een in zijn oog bevredigende oplossing te vinden. Hij kiest — het moet toch onvergankelijk zijn! — een stuk hout, dat niet verrot. En omdat hij minder kostbaar materiaal moet gebruiken, zoekt hij de gewenste compensatie in bedrevenheid en vaardigheid van de bewerker. Hij zoekt zich een kundige, buitengewoon bekwame vakman om een beeld op te richten, dat niet wankelt. Wat een duurzaamheid en een onwankelbaarheid! Wat kan zulk een beeld een hulp bieden!

21 Weet gij het niet? Hebt gij het niet gehoord? Is het u van de aanvang af niet verkondigd? Hebt gij geen inzicht in de grondvesten van de aarde, die toch gewagen van Hem, die ze in zijn almacht en wijsheid heeft gelegd? Is het u alles duister gebleven, hoewel het licht niet heeft nagelaten te schijnen? En is de prediking u ontgaan, die toch tot de mensen is uitgegaan?

22 Hij troont in ongenaakbare hoogheid boven het rond van de aarde, terwijl haar bewoners vanuit de hoogte gezien als sprinkhanen zijn, zo nietig en klein. Hij breidt in zijn oneindige majesteit en onbegrensde macht de hemelen uit als een doek en spant ze uit als een tent, waarin men woont.

23 Hij geeft door zijn onweerstaanbare kracht onder zijn oppermachtig alles beheersend bestuur machthebbers prijs aan de vernietiging. Hij maakt in zijn almacht onder zijn absolute heerschappij regeerders der aarde tot ijdelheid.

24 Nauwelijks zijn zij geplant, nauwelijks zijn zij gezaaid, nauwelijks wortelt hun stek in de aarde, of Hij blaast reeds in zijn toorn op hen, zodat zij verdorren, en een storm hen opneemt en wegvoert als stoppels. Terwijl zij nog maar juist gelegenheid gehad hebben, zich een machtspositie te veroveren, worden zij reeds bij hun pogingen tot het verstevigen en bevestigen van hun heerschappij in een oogwenk door het gericht gegrepen en weggestormd in de ondergang onder het eeuwig oordeel Gods. Van eer en macht beroofd gaan zij roemloos, snel en smadelijk ten onder.

25 Met wie dan wilt gij Mij vergelijken, dat Ik aan hem

gelijk zou zijn? zegt de Heilige, die oneindig hoog boven al het geschapene verheven is, Zich in zijn ontoegankelijke majesteit aan alle vergelijking onttrekt en Zich in zijn toorn keert tegen al het kwade, dat Hij in rechtvaardigheid straft.

26 Heft uw ogen naar omhoog naar die talloze schitterende hemellichamen [1]) en ziet: Wie heeft deze geschapen? Hij, die ze in legerformatie geordend in groten getale doet opgaan om te lichten in de duistere nacht, die ze allen, hoe ontelbaar en onbenaderbaar voor ons, bij name roept door de grootheid van zijn sterkte als Geweldige in kracht. Hij beheerst volmaakt heel dit leger in zijn bestaan en in zijn verschijning, in zijn op- en ondergang. Hij houdt ze ook alle in het oog en draagt ze door zijn kracht. Hij zorgt voor die menigte sterren aan het eindeloos firmament tot in bijzonderheden. Hij heeft ze alle geteld. Niet één blijft er achter, geen enkele wordt ooit gemist.

C. *De eeuwige almachtige God geeft kracht aan zijn volk.* 40 : 27—31.

40 : 27 Waarom zegt gij, o Jakob! en spreekt, o Israël! in omstandigheden, die zwaar en drukkend zijn: Mijn weg is voor de HERE verborgen, en mijn recht gaat aan mijn God voorbij [2])?

Hoe kunt gij denken, dat de HERE niet waakt over zijn volk? Is Hij niet steeds trouw geweest aan zijn woord? Heeft Hij niet altijd zijn beloften gehouden? Zal Hij niet, ook door ongerechtigheden en boosheden van mensen heen, zijn recht handhaven en in trouw aan zijn verbond naar zijn belofte zijn volk redden door gerechtigheid? Of denkt gij, dat Hij u niet helpen kan? Meent gij, dat Hij u kan vergeten of voorbijzien?

---

[1]) Deze worden in de tekst van Jesaja niet genoemd. Maar de tekening maakt duidelijk, dat hij de sterren op het oog heeft, die door de mens niet te tellen zijn.

[2]) Vgl. Jes. 49 : 14.

28 Weet gij het niet, of hebt gij het niet gehoord? Is het u voorbijgegaan, wat duidelijk is uitgesproken? Of hebt gij niet verstaan, wat u verkondigd is? Is het onbekend of onvatbaar voor u gebleven? Een eeuwig God is de HERE, de God van het verbond, Schepper van de einden der aarde. Hij bestaat van alle eeuwigheid en heeft heel de aarde in het aanzijn geroepen. Hij draagt al wat Hij geschapen heeft door zijn almachtige kracht. Hij wordt noch moede noch mat. En niet alleen is zijn macht onbeperkt en onvermoeibaar. Ook zijn wijsheid is onbegrensd en onpeilbaar diep. Zijn verstand is niet te doorgronden [1]).

29 Hij is ook de bron van alle wijsheid en kracht, van alle inzicht en vermogen. Hij staat gereed om te sterken en te helpen allen die het van Hem verwachten en op zijn kracht en bijstand hopen. Hij geeft de moede kracht en Hij vermenigvuldigt de sterkte van hem, die geen krachten heeft, maar in zijn machteloosheid tot Hem de toevlucht neemt.

30 Jongelingen [2]), die in hun jeugdige kracht zich sterk gevoelen, worden moe en mat. Zelfs jonge mannen, die in de kracht van het leven staan en onder de mensen voor de sterkste gelden, kunnen geen stand houden noch staande
31 blijven, zij struikelen en vallen. Maar wie de HERE verwachten en op Hem alleen hun hoop stellen, zullen de kracht vernieuwen [3]). Zij verkrijgen steeds weer frisse kracht. Zij worden wonderbaar gesterkt. Zij gaan van kracht tot kracht. Zij zinken niet in, zij bezwijken nimmer. Zij geven zich veerkrachtig en sterk aan de taak, die hun is opgelegd. Zij komen met niet falende toewijding en onbreekbare volharding tot het doel, dat hun is gesteld. Zij varen op met vleugelen als de arenden [4]), die met grote kracht omhoog schieten naar de toppen der bergen

---

[1]) Vgl. Rom. 11 : 33.
[2]) Vgl. Spr. 20 : 29.
[3]) Vgl. Jes. 41 : 1.
[4]) Hier wordt op de kracht van de adelaar gewezen in het opstijgen naar boven hoog in de lucht. In Ps. 103 : 5 vinden we een ander beeld: de vernieuwing van de veren, waardoor gewezen wordt op de vernieuwing van de kracht, de verjonging van de gelovige.

en zich hoog in het luchtruim koninklijk bewegen. Zij snellen voort en worden niet moe. Zij wandelen en worden niet mat.

II. DE ONTVOUWING.

DE RECHTSSTRIJD TUSSEN DE LEVENDE GOD EN DE AFGODEN GEWONNEN DOOR DE BELOFTE VAN TIJDELIJKE EN EEUWIGE VERLOSSING EN GERICHT DOOR DE KOMST DES HEREN. 41 : 1—55 : 13.

A. *De eerste rechtsstrijd* [1]). 41 : 1-20.

a. *De eerste voorzegging van Kores' optreden.* 41 : 1-7.

41 : 1 Luistert zwijgend naar Mij, gij kustlanden [2])! Hoort Mij aan met eerbied en ontzag, maar ook met nauwlettendheid en opmerkzaamheid, opdat gij weet, wat Ik zeg, en een overdacht antwoord kunt geven op de vraag, die Ik u te stellen heb! Geeft uw volle aandacht en spant u in met alle kracht, die gij bezit. Laten de natiën de kracht vernieuwen [3]) en met al hun vermogen zich inzetten voor de worsteling waartoe Ik hen oproep! Laten zij zich met frisse nieuwe kracht aangorden, tot Mij na-

---

[1]) Dit is een vorm, waarin de profetie wordt gebracht. Deze vorm wordt wel niet steeds streng in acht genomen, maar treedt toch telkens weer naar voren. De rechtsstrijd wordt hier met de kustlanden, met de natiën gestreden. Ook worden de goden, hoewel zij niet bestaan, somtijds rechtstreeks ingevoerd. Deze vorm is gekozen om onweersprekelijk vast te stellen, dat de HERE alleen God en dat Hij de levende God is, die almachtig en alwijs is, die alles volstrekt beheerst, die eerst door Kores, maar ten volle door de lijdende Knecht des HEREN de verlossing zal tot stand brengen. Hij komt door en in de Messias tot redding en tot het schenken van zijn gemeenschap tot eeuwige zaligheid.

[2]) Vgl. Jes. 40 : 15.

[3]) De uitdrukking *de kracht vernieuwen* zal hier met opzet gekozen zijn, omdat zij in Jer. 40 : 31 ook is gebruikt in verband met hen, die de HERE verwachten. Laten de natiën dit ook doen, als zij kunnen. Maar dit loopt op een volledige mislukking uit.

deren en dan spreken! Laten wij zo ons samen tot een rechtsstrijd met elkander begeven!

2 Wie zal uit het oosten verwekken [1]) hem, die de naar mijn wil hem toekomende zege bij elke schrede zal tegemoet treden, zodat hij zich geen inspanning behoeft te getroosten en alle krijgstochten als vanzelf triumftochten worden? Wie zal volken aan hem overleveren en hem als blijk van volkomen victorie tot vernedering van zijn tegenstanders koningen doen vertreden, wie hem met macht bekleden, wiens zwaard de vijanden maakt tot stof, wiens boog hen maakt tot dwarrelende stoppels?

3 Hij zal hen vervolgen, ongedeerd, door niemand bedreigd en door niets weerhouden zal hij voorttreden op een pad, waarop hij nog nooit een voetstap zal hebben gezet, maar waarlangs hij zal voortschrijden van overwinning tot overwinning, zodat volk na volk zich aan hem zal onderwerpen.

4 Wie zal dit bewerken en tot stand brengen?

Hij, die de geslachten van de aanvang roept, zodat zij door zijn almacht ontstaan en naar zijn vrijmacht elkander opvolgen, zoals het Hem behaagt. Ik, de HERE, die de eerste ben, aan Wie alles zijn oorsprong heeft te danken, en bij de laatsten ben Ik dezelfde [2]), zodat Ik alle tijden volstrekt beheers en ook het laatste geslacht doe komen op mijn tijd en naar mijn wil. Ik ben het, de oorsprong en het doel van al het geschapene, die de geslachten doe komen en gaan naar mijn behagen, en die alles zal doen uitlopen op de glorie van mijn naam.

---

[1]) Naar onze mening wordt *Kores* (die gewoonlijk *Cyrus* wordt genoemd) hier als een toekomstige overwinnaar voorzegd. Hij zal eens komen naar Gods wil. En de HERE toont door deze voorzegging, dat Hij over alle tijden gebiedt. De veroveraar wordt hier nog niet bij name genoemd. Dat geschiedt eerst later in de profetie van Jesaja. Kores is eerst in een verre toekomst te verwachten, want de ballingschap naar Babel, in Jes. 39 : 6 voorzegd, moet nog plaats vinden, vóór de verlossing uit Babel kan worden tot stand gebracht. Dat die ballingschap komt, is zeker. Maar zij neemt een einde. En na deze verlossing komt in latere tijd de Knecht des HEREN tot eeuwige redding.

[2]) Vgl. Jes. 44 : 6; 48 : 12. Over de Eerste en de Laatste wordt ook gesproken in Openb. 1 : 17; 2 : 8; 22 : 13. Daar is het heel duidelijk, dat de Here Christus wordt bedoeld. Ook in Jesaja blijkt, dat de Verlosser God is. Hij wordt in dit boek ook HERE genoemd. God komt in de Messias tot zijn volk.

5 De kustlanden [1]) zullen het zien en bevreesd worden. Angst zal de in de wijde wereld wonende volken vervullen, wanneer zij met verschrikte ogen de snelle zegetochten volgen van de plotseling op het wereldtoneel verschenen veroveraar. Het lijkt immers wel een militaire wandeling! De einden der aarde zullen sidderen in hun vrees, dat hij ook naar de meest afgelegen gebieden zal komen om als wereldveroveraar alle landen en volken aan zich te onderwerpen. Zij zullen naderen en op komen zetten met de macht, waarover zij beschikken. En zij zullen zich met elkander verbinden om zo sterk mogelijk te staan en met vereende kracht de aanvaller af te slaan. Zij zullen daarbij alle middelen aangrijpen om het moreel te sterken en
6 de moed er in te houden. De een zal de ander helpen en tot zijn wapenbroeder zeggen: Houd moed!
7 Op de hulp der goden zal men hopen. Om hun gunst te winnen zal men zich inspannen om een zo goed en zo schoon mogelijk beeld te vervaardigen. Het moet stevig zijn, het moet immers wankelenden sterken en staande houden! De vakman zal de goudsmid bemoedigen; wie met de hamer plet hem, die op het aambeeld slaat, door van het soldeersel te zeggen: Het is goed! Dan zal hij het met spijkers vastmaken, opdat het niet wankelt [2])!

b. *Israël moet zonder vrees de verlossing verwachten* [3]). 41 : 8-20.

41 : 8 Maar gij, Israël, mijn knecht [4]), Jakob, die Ik verko-

---

[1]) Vgl. Jes. 40 : 15.

[2]) Voor de bespotting van de afgoden in de beschrijving van de vervaardiging van hun beelden zie ook Jes. 40 : 19, 20.

[3]) Dit gedeelte behoort ook wel tot de rechtsstrijd, hoewel de vorm hier toch min of meer losgelaten wordt. Israël wordt hier bemoedigd, opdat het zeker zal zijn van de verlossing, die God werken zal.

[4]) Met *mijn knecht* geeft de HERE een bijzondere betrekking tot Zich aan: de knecht is dienstvaardig en vindt zijn taak in dienst Gods, maar hij mag ook dicht bij God zijn en in intieme relatie met Hem verkeren. Men denke aan ons woord minister. Hier wordt *Israël* genoemd: *mijn knecht*. Maar in de profetieën van de lijdende Knecht des HEREN is het *de Messias*. Deze vervult de dienst Gods *volkomen* en staat in *de innigste betrekking* tot de HERE.

ren heb, nakomelingschap van mijn vriend [1]) Abraham,
9 gij, die Ik gegrepen heb van de einden der aarde en geroepen uit haar uithoeken, tot wie Ik zeide: Gij zijt mijn
10 knecht, Ik heb u verkoren en u niet versmaad — vrees niet, want Ik ben met u; zie niet angstig rond, want Ik ben uw God, die met mijn almacht over u waak en voor u zorg.

Ik zal u sterken, ook zal Ik u helpen, ook zal Ik u ondersteunen met mijn rechtdoende heilbrengende reddende rechterhand, die met almacht is bekleed.

11 Zie, beschaamd en te schande zullen worden allen, die tegen u in woede ontstoken zijn. Als niets zullen worden en vergaan de mannen, die u zullen bestrijden. Er zal niets van hen overblijven.

12 Gij zult hen zoeken maar niet vinden, de mannen, die u zullen bestoken. Zij worden als niets en ijdelheid, de mannen, die tegen u oorlog zullen voeren.

13 Want Ik, de HERE, uw God, die mijn verbond houd en u met mijn liefde omring, grijp uw rechterhand vast om u veilig te geleiden en u met vaste gang te doen voorttreden. Ik die tot u ter bemoediging en ter geruststelling zeg: Vrees niet! Ik zal u helpen, Ik, die almachtig ben en mijn hulp schenk, die door geen macht ter wereld kan worden weerstaan.

14 Vrees niet, gij wormpje [2]) Jakob, gij volkje [3]) Israël,

---

[1]) Deze naam betekent grote eer voor Abraham, men zie Jac. 2 : 23. In Abraham is het volk Gods gegrepen van de einden der aarde en geroepen uit haar uithoeken. Dit zijn sterke uitdrukkingen. Maar Abraham is immers uit Ur der Chaldeeën geroepen, om in het beloofde land als vreemdeling te vertoeven.

[2]) Vgl. Ps. 22 : 7, waar de Messias Zich in zijn lijden en vernedering een worm noemt. Hier wordt het volk in zijn nood en nietigheid getekend. Dit geschiedt ter bemoediging.

[3]) Deze weergave van het hier gebruikte Hebr. woord is niet geheel zeker. Er bestaat een conjectuur, die aantrekkelijk is en door velen aanvaard wordt, waardoor het Hebr. woord gelezen wordt, dat *made* betekent. Dan worden twee synoniemen door de profeet gebruikt. Het blijft echter bevreemdend, dat deze tekst dan niet zuiver is bewaard.

dat versmaad wordt en in eigen kracht tot niets in staat zijt! Ik, Ik help u, luidt het woord des HEREN. En uw Losser, die u loskoopt en bevrijdt, is de Heilige Israëls, die boven al het geschapene oneindig ver verheven de zonde haat en straft, maar ook door gerechtigheid zijn volk verlost.

15 Zie, Ik stel u, om de macht van trotse geweldenaars te verbreken en hen aan het gericht prijs te geven, tot een scherpe nieuwe dorsslede met dubbele sneden. Gij zult bergen dorsen en verbrijzelen, en heuvelen zult gij tot kaf
16 maken. Gij zult ze wannen, en de wind zal ze opnemen en de storm zal ze verstrooien. Maar gij zult dankbaar voor de verkregen verlossing en verheugd over de u geschonken volkomen overwinning juichen in de HERE, u beroemen in de Heilige Israëls, die u bekwaamd en bekrachtigd zal hebben tot de vernietiging van de macht van de vijand en tot de oefening van het geducht gericht.

17 De ellendigen en de armen zoeken naar water, maar het is er niet. Hun tong verdroogt van dorst. In hun brandend verlangen naar lessing van hun dorst zullen zij roepen tot de Bron van alle leven, die het water, dat alleen maar echt de dorst verdrijven kan, moet schenken, zal er lafenis en verkwikking zijn. Ik, de HERE, de God van het verbond, zal hen verhoren. Ik, de God van Israël, die door mijn gemeenschap het leven schenkt, zal hen niet verlaten. Ik zal aan hun hijgend verlangen voldoen en hun brandende dorst lessen door het water, dat Ik hun geef.

18 Ik zal op kale heuvels rivieren doen ontspringen en midden in valleien bronnen. Als blijk van de opheffing van de vloek en van de heerschappij van de zegen zal Ik de woestijn tot een waterplas maken en het dorre land tot waterbronnen. Wat verdorde van droogte en onvruchtbaar was zal een lustoord worden vol leven en groei, een paradijs vol weelde en heerlijkheid.

19 Ik zal in de woestijn ceder, acacia en mirt en olijfwilg zetten. Ik zal in de wildernis cypres naast plataan en denneboom planten als een eenheid, als een prachtig park,
20 opdat men tegelijk zal zien en erkennen en opmerken en begrijpen, dat de hand des HEREN door haar wonder-

lijke alles te boven gaande kracht dit heeft gedaan en de Heilige Israëls in zijn oneindig verheven majesteit en lust tot redding door gerechtigheid dit geschapen heeft [1]).

B. *De tweede rechtsstrijd.* 41 : 21—43 : 8.

a. *Opnieuw voorzegging van Kores' optreden.* 41 : 21-29.

41 : 21 Brengt uw rechtsgeding voor! zegt de HERE, de God van het verbond, die blijft die Hij is en Zich trouw betoont aan zijn woord. Voert uw bewijsgronden aan! zegt de Koning van Jakob, die over zijn volk, dat Hij aan Zich
22 verbonden heeft, tot hun welzijn regeert. Laten zij, die pretenderen, dat zij macht hebben over de gang van het gebeuren, naar voren brengen en ons bekend maken, wat geschieden zal! Dat zal immers een getuigenis zijn van hun bestaan en een bewijs van hun kennis en macht! Maakt aangaande de vorige dingen bekend, welke zij zijn en hoe het daar in dit opzicht mee staat, opdat wij er acht op geven en kennis nemen van hun afloop in verband met hetgeen voorzegd is!
23 Of doet ons het toekomstige horen! Geeft te kennen, wat in de toekomst komen zal, opdat wij weten, dat gij goden [2]) zijt. Doet in ieder geval iets, of het nu goed is of kwaad, opdat wij, meteen als wij het zien, elkander verwonderd aankijken.
24 Zie [3]), gij zijt niets en uw werk is nietig. Een gruwel

---

[1]) Het is zonder meer duidelijk, dat de profeet in beelden een indruk tracht te geven van *het land zonder vloek.* Men moet hier de zin recht verstaan. Er zal geen dorheid, geen droogte, geen dood, geen scheiding van God meer zijn. Het is alles leven, weelde, heerlijkheid. De verlossing van het volk gaat gepaard met de verlossing van de aarde, zodat de volle zegen heerschappij verkregen heeft en de vloek geheel is opgeheven. En in dit alles moet openbaar worden de gerechtigheid, de heiligheid, de liefde en de almacht van de God van het verbond.

[2]) Hier worden de goden toegesproken. Zij bestaan wel niet, maar in de afgodendienaren richt de HERE Zich tot de afgoden, die er naar hun mening wel zijn. Die vorm van toespraak is levendig en doeltreffend.

[3]) Er komt geen antwoord op de uitdaging, die aan de afgoden is gesteld. Daarom volgt hier zonder overgang de uitspraak, dat zij niets zijn. Dat is bewezen door het zwijgen en het niets doen.

is hij, die u verkiest. Hij buigt immers, de levende God tot hoon, voor nietige afgoden, onteert daardoor tevens zichzelf en maakt zich rijp voor het gericht.

25 Ik zal uit het noorden [1]) iemand doen opstaan, die komen zal van waar de zon opgaat. Die zal mijn naam aanroepen [2]). En hij zal op zijn veldtochten, die door niets zullen kunnen worden gestuit, als overwinnaar in zijn hoogheid en onweerstaanbare kracht stadhouders vertreden als leem, ja zoals een pottenbakker de weke massa treedt, die daardoor gekneed wordt naar zijn wil.

26 Wie heeft dit van de aanvang af bekend gemaakt, dat wij het moeten weten, in ieder geval van te voren, zodat wij zouden moeten zeggen: Hij heeft gelijk?

Volstrekt niemand heeft het bekend gemaakt, volstrekt niemand heeft het doen horen, volstrekt niemand heeft u daarover horen spreken.

27 Als eerste zeg Ik van tevoren tot Sion, in de zekerheid, dat zij op de tijd door Mij gesteld, zal worden verlost: Zie, daar zijn zij [3])! En aan Jeruzalem zal Ik een vreugdebode geven.

28 Zie Ik rond, dan is er niemand [4]), die tot zulk een voorzegging in staat is, die ook maar iets daarvan van tevoren kan mededelen. Ook is er onder hen geen raadsman, zodat Ik hun zou kunnen vragen en zij Mij antwoord zouden kunnen geven.

---

[1]) Hoewel Kores uit het oosten komt — hij is immers een Pers —, rukt hij toch vanuit het noorden op de wereldmacht van zijn dagen aan, om die te vernietigen en daardoor wereldbeheerser te worden, vgl. Jes. 41 : 2.

[2]) Persoonlijk geloof wordt hier niet bedoeld. Kores zal de naam van Israëls God eren, en daarbij kan hij zich ook wel tot die God richten in zijn woorden, zonder dat het hart hierbij betrokken is. Men zie 2 Kron. 36 : 23; Ezra 1 : 2 v.

[3]) De HERE is de eerste en de enige, die de toekomstige verlossing van Sion en Jeruzalem heeft voorzegd. Hier is de constructie wat vreemd. Maar één ding is duidelijk. In de toekomst zal men zeggen, wat hier reeds in directe tekening wordt uitgesproken: *Zie daar zijn zij.* Jeruzalem zal een vreugdebode ontvangen. Zelf zal Jeruzalem ook vreugdebode zijn, zie Jes. 40 : 9.

[4]) Er is niemand onder de afgoden, die iets voorzeggen kan. Dit blijkt, doordat de afgodendienaars verstek moeten laten gaan. Zij kunnen met geen enkele profetie komen aandragen. Daarom is duidelijk, dat de afgoden niets zijn en dat ook de beelden waardeloos en krachteloos zijn. Dwaas is het daarvoor neer te buigen.

29 Zie, zij zijn allen nietigheid; niets zijn hun werken, wind en ijdelheid zijn hun gegoten beelden. Het is alles wezenloos, niets dan schijn.

b. *De eerste profetie van de lijdende Knecht des HEREN* [1]). 42 : 1-7.

42 : 1 Zie, mijn Knecht [2]), die Ik zal ondersteunen, zodat Hij stand zal kunnen houden en zijn zware taak zal kunnen vervullen zoals Ik het wil, mijn Uitverkorene in Wie Ik een intens welbehagen heb, zodat Hij Zich mag verheugen in mijn volle liefde en mijn toegewijde zorg. Ik heb, om Hem geheel te bekwamen en te bekrachtigen tot zijn arbeid in mijn dienst, mijn Geest op Hem gelegd [3]). Hij zal, door die Geest vervuld en geleid, het recht, dat rechtvaardigt en redt, aan de volken openbaren [4]), opdat zij verlossing en heil, dat in gerechtigheid gegrond is, verwerven door het geloof in de boodschap die Hij brengen zal.

2 Rustig en stil zal Hij zijn gang gaan. Luidruchtig rumoer zal Hij vermijden, omdat Hij indruk moet maken en gezag zal oefenen door het sterke woord en de krachtige dictie. In eenvoud en bescheidenheid zal Hij zijn boodschap brengen. Hij zal niet schreeuwen noch zijn stem verheffen, noch die op de straat laten horen [5]).

---

[1]) Ook deze profetie staat gesteld in het raam van de rechtsstrijd. Na Kores komt de lijdende Knecht des HEREN. Deze profetie moet nog te meer de mond van de afgodendienaren stoppen en de afgoden in hun ijdelheid doen uitkomen.

[2]) De Knecht des HEREN komt eerst in de toekomst, dat is duidelijk uit heel de profetie van Jesaja. Toch wordt Hij hier getekend met de inleiding: Zie! De directe tekening moet ook hier dienen, om levendig en duidelijk te schilderen. Voor de naam mijn Knecht zie bij Jes. 41 : 8.

[3]) Dit kan een praedestinerend spreken zijn. Het kan ook als trek in de directe tekening worden opgevat. Voor de oplegging van de Geest vgl. Jes. 11 : 2; 61 : 1.

[4]) Vgl. o.a. Jes. 2 : 2-4; 49 : 1-7; 50 : 4; 51 : 4, 5.

[5]) Hij zal niet als een marktschreeuwer optreden. Ook wanneer Hij zijn stem verheft, zal het op een kalme wijze geschieden zonder hinderlijk rumoer. Dat luid roepen in de dienst van God nodig kan zijn, zien we b.v. in Jes. 58 : 1. Vgl. ook Jes. 40 : 9.

3 Zijn optreden zal zich bovendien kenmerken door zachtmoedigheid, hulpvaardigheid en teerheid. Wat zwak is zal Hij sterken, wie dreigt te bezwijken zal door Hem voor ondergang worden behoed. Noodlijdenden en hulpbehoevenden zal Hij ter zijde staan. Het geknakte riet [1]) zal Hij niet verbreken en de kwijnende vlaspit [2]) niet uitdoven. Naar waarheid zal Hij het recht openbaren, in getrouwheid zal Hij verlossing brengen. Hij zal door gerechtigheid bevrijden en de redding ook bekend maken.

4 Hij zal volharden in zijn arbeid tot verlossing van hen, die buiten Hem geen hoop op uitkomst hebben. Ja, Hij zal voor lijden en nood tot in de dood niet terugschrikken, om hen te redden en te behouden. Hij is bereid tot hun verlossing te bezwijken, om in die weg de macht van zonde, lijden en dood te verbreken. Hij zal niet kwijnen noch geknakt worden, tot Hij op aarde het recht zal hebben gegrond en tot heerschappij gebracht [3]). Op zijn onderwijzing, die de weg wijst uit de zonde en de duisternis en deel geeft aan de verlossing door gerechtigheid, zullen de kustlanden [4]) wachten [5]). De verre gebieden zullen op Hem hopen en zich door Hem laten onderrichten [6]).

5 Zo spreekt de waarachtige God [7]), de HERE, die met

---

[1]) Dit is een sterk beeld van zwakheid en broosheid. Men vgl. Jes. 36 : 6, waar de Farao als een geknakte rietstaf wordt voorgesteld. Hier is het een beeld van de zwakken, die zichzelf niet redden en helpen kunnen, maar gered en uitgeholpen worden.

[2]) Vgl. Jes. 43 : 17. Daar is sprake van het uitdoven van een vlaspit. Maar hier wordt de kwijnende d.i. bijna uitgebluste vlaspit toch voor uitdoven behoed. Bijzondere zorg voor de zwakken wordt daardoor in beeld voorgesteld. Want de vlaspit zelf — ineengedraaid vlas, in olie gedoopt — geeft reeds geringe verlichting. Een kwijnende vlaspit geeft dus nauwelijks nog enig schijnsel.

[3]) Men vgl. hiermede, wat in de andere profetieën over de lijdende Knecht des HEREN gezegd wordt betreffende zijn lijden en sterven.

[4]) Vgl. Jes. 40 : 15 e.a.

[5]) Dit wachten kan een onbewust wachten zijn, dat door Gods Geest gewerkt wordt, en wakker wordt geroepen, wanneer de onderwijzing wordt gehoord. Men zie voor dit wachten ook Jes. 51 : 5.

[6]) De profetie in Jes. 42 : 1-4 wordt aangehaald in Matth. 12 : 17-21.

[7]) Hier staat het lidwoord bij de naam *El* = *God*. Daarmede wordt bedoeld de enige en waarachtige God.

zijn almachtige kracht de hemelen schiep en ze door zijn
oneindig vermogen in hun eindeloze wijdheid uitspande,
die door zijn scheppingsdaad de aarde uitbreidde met wat
daaraan ontsproot, die in zijn ondoorgrondelijke wijsheid
door zijn levenwekkende kracht aan het volk, dat op
haar woont, de adem gaf, en de geest aan hen, die op
6 haar wandelen: Ik, de HERE, de onveranderlijke onwan-
kelbare God van het verbond, heb U geroepen in gerech-
tigheid, zodat deze U zal beheersen in heel uw optreden
en arbeid tot rechtvaardiging van hen, die zich bevinden
in de macht van de zonde en de ellende. Uw hand zal Ik
vatten, om U te sterken bij de vervulling van uw taak en
U te leiden op de weg tot het door Mij gestelde doel. En
Ik zal U formeren en stellen tot een verbond des volks [1]),
7 tot een licht der natiën [2]), om blinde ogen te openen, zo-
dat zij mijn heerlijkheid kunnen zien, om uit te leiden
uit de kerker gevangenen, die van vrijheid en heil zijn
beroofd, uit de gevangenis, wie door zonde en schuld
in duisternis gezeten zijn.

c. *Oproep tot de lof des HEREN in een nieuw lied.* 42 : 8-12.

42 : 8 Ik ben de HERE, dat is mijn naam. Daarin heb Ik
Mij bekend gemaakt als de onveranderlijke onwankelbare
God van het verbond, die om mijn trouw aan het gespro-
ken woord ook wil beleden en verheerlijkt worden. Ik
eis voor Mij alleen de eerbied, de dienst, de aanbidding.
Ik zal mijn eer aan geen ander geven noch mijn lof aan
de gesneden beelden.

---

[1]) De lijdende Knecht des HEREN is dus het *wezenlijke verbond.* Hij is *het levende verbond, het verpersoonlijkte verbond.* In Hem is er slechts gemeenschap met God mogelijk. In Hem rust ook het verbond. In Hem zijn de weldaden des verbonds slechts te verkrijgen, die Hij verworven heeft. Wie in Hem gelooft, is in het verbond opgenomen, leeft door de H. Geest uit de beloften van het verbond, geniet de goederen van het verbond, onderwerpt zich ook aan de eisen van het verbond.

[2]) Het licht is het levenwekkende, lichtgevende, van zonde en duisternis verlossende licht. Vgl. Jes. 49 : 6; Luc. 2 : 32.

9 De vroegere dingen [1]), die Ik voorzegd had en naar mijn voornemen beschikt heb, zie, zij zijn gekomen, zoals Ik het had gezegd. Om opnieuw een onaantastbaar getuigenis van mijn almacht en alwetendheid te geven verkondig Ik nieuwe dingen, Ik alleen. Voordat zij uitspruiten, doe Ik ze u horen, opdat gij ziet, dat Ik de geschiedenis leid en alles beheers met mijn almacht en vrijmachtig bestuur.

10 Zingt de HERE een nieuw lied [2]),
zijn lof van het einde der aarde [3]),
gij, die de zee bevaart, en wat haar vervult [4]),
gij kustlanden [5]) en hun bewoners!
11 Laten de woestijn en haar steden de stem verheffen,
de dorpen, waar Kedar [6]) woont!
Laten de inwoners van Sela [7]) jubelen,
laten zij van de top der bergen juichen!
12 Laten zij de HERE eer geven,
en zijn lof in de kustlanden [5]) verkondigen!

---

[1]) Met *de vroegere dingen* worden hier klaarblijkelijk bedoeld de gebeurtenissen, die in vroeger tijd door God voorzegd zijn en reeds zijn geschied, vóór de profetie van Jesaja uitgesproken werd. Er zijn immers in de Heilige Schrift verschillende profetieën te vinden, die in de oude tijd uitgesproken zijn en reeds vóór Jesaja's tijd zijn vervuld. *De nieuwe dingen* zijn de gebeurtenissen, die nu voorzegd werden: de komst van Kores tot verlossing van het volk des verbonds uit de ballingschap en de komst van de lijdende Knecht des HEREN daarna, die de volkomen en eeuwige verlossing zal tot stand brengen.

[2]) Dit nieuwe lied moet gezongen worden tot eer van Hem, die nieuwe dingen voorzegt en daarin zijn goddelijke macht, majesteit en wijsheid toont.

[3]) De bedoeling is: *van het ene einde tot het andere einde van de aarde.* Overal moet men de HERE loven.

[4]) De vissen en alle waterdieren moeten God loven. Heel de schepping moet Hem aanbidden in en om zijn wonderwerken in natuur en genade.

[5]) Vgl. Jes. 40 : 15 e.a.

[6]) *Kedar* lag in het noorden van Arabië, vgl. Jes. 21 : 16, 17.

[7]) Men kan ook lezen: *rotsbewoners,* zoals b.v. de vertaling van het N.B.G. dit doet. Maar omdat even tevoren *Kedar* is genoemd, zal het naar onze mening wel de bedoeling zijn, nog een ander gebied met name aan te wijzen. Alle volken moeten de HERE loven en prijzen. Slechts enkele volken worden genoemd, om er wat kleur aan te geven, en te doen verstaan, dat ook de verre en vijandige volken moeten komen tot de lof des HEREN.

d. *De HERE zal uittrekken tot de strijd* [1]). 42 : 13-17.

42 : 13 De HERE zal uittrekken als een held, die voor geen enkel gevaar terugdeinst en geen enkele macht, hoe geducht ook, vreest. Als een krijgsman, die, geoefend in de strijd, met volledige beheersing van alle wapens de vijand kan vernietigen, zal Hij de strijdlust opwekken, om Zich met brandende liefde en ijver te geven aan de verbreking van de macht, die zich tegen Hem verheft en zijn volk benauwt en verdrukt. Hij zal in de zekerheid van de overwinning jubelen. Ook zal Hij vol moed en kracht de strijdkreet aanheffen. Tegen zijn vijanden zal Hij Zich in onbegrensde dapperheid en oneindige kracht een held betonen.

14 Ik heb van oudsher gezwegen. Ik was stil en hield Mij in. Hoe groot mijn toorn ook was, Ik stelde toch in mijn lankmoedigheid het oordeel uit, om nog gelegenheid te geven voor inkeer en berouw. Ik wachtte met geduld op de tijd van de rijpheid voor het gericht. Hoezeer Ik mijn volk liefhad, Ik stelde de volkomen verlossing uit tot het door Mij bepaalde moment voor het laatste oordeel. Maar nu is het ogenblik aangebroken. Nu kan Ik uit liefde tot mijn volk niet langer wachten. Ik zal schreeuwen als een barende vrouw. Ik zal snuiven en hijgen tegelijk.

15 Ik zal bergen en heuvelen verschroeien en al wat er op groeit zal Ik doen verdorren. Ik zal rivieren tot eilanden maken en plassen doen opdrogen. In mijn toorn zal Ik grote verwoestingen aanrichten en met mijn oor-
16 deel treffen al wat zich tegen Mij verheft. Maar in liefde zal Ik tegelijk gedenken allen, die in duisternis en nood op Mij hun hoop richten. Ik zal blinden leiden op een weg, die zij niet kennen. Op paden, die zij niet kennen, zal Ik hen doen treden. Ik zal de duisternis voor hen uit tot

---

[1]) Hier wordt beschreven het ingrijpen van God tot eeuwig gericht en tot eeuwige redding. Nadat de lijdende Knecht des HEREN de verlossing zal hebben tot stand gebracht, zal op Gods tijd alles uitlopen op het eindgericht en de eeuwige verlossing.

licht maken en de oneffen plaatsen tot een vlakte [1]). Zij zullen niet meer dwalen, geen hindernissen meer te duchten hebben. De duisternis met al haar ellende en nood zal verdwenen zijn. Zij zullen in het volle licht wandelen. Het zal voor hen alles licht zijn en blijdschap en vrijheid en vreugde en heerlijkheid. Dit zijn de dingen, die Ik doen zal en die Ik niet zal nalaten.

17 Zij zullen terugdeinzen, diep beschaamd worden, die op gesneden beelden vertrouwen, die in hun zondige dwaasheid en hun schuldige verblinding tot gegoten beelden zeggen: Gij zijt onze goden [2])!

e. *Oproep tot en tekening van doven en blinden* [2]). 42 : 18-25.

42 : 18 Gij doven, hoort! en gij blinden, slaat uw ogen op om te zien! Laat toch tot u doordringen, wat u verkondigd en voorgesteld wordt! Luistert aandachtig en let op, verbreekt door gelovige opmerkzaamheid uw doofheid en uw verblinding!

19 Wie is er blind, indien niet mijn knecht, en doof als de bode, die Ik zend? Wie is blind als de vertrouwde, ja blind als de knecht des HEREN?

20 Gij hebt wel veel gezien, maar gij hebt er geen acht op geslagen, zodat gij niets hebt opgemerkt en begrepen. Gij hebt de oren ook wel open gehad, maar gij hebt niet gehoord [4]), het bleef buiten uw bewustzijn en uw besef,

---

[1]) Hier vinden we een voorstelling als in Jes. 40 : 4. Daar moet voor de HERE het pad geëffend worden. Hier effent de HERE het pad voor de blinden, die Hij tot zienden maakt.

[2]) Men zie voor de afgodendienst o.a. Jes. 40 : 19, 20; 41 : 7; 41 : 21-29; 42 : 8.

[3]) Nadat de grote dag van het gericht getekend is, waarop aan de blinden licht zal worden gegeven, waardoor zij kunnen zien, grijpt hier de profetie nog weer terug naar de toestand op aarde, vóór het einde komt. Er zijn velen blind, die nog moeten worden opgewekt, om de verblinding in Gods kracht op zijn bevel weg te doen en te leren zien en horen naar hetgeen God wil openbaren tot redding en behoud. Getekend wordt dan, hoe er oordelen over het blinde volk zijn gekomen. Ook dit hielp als zodanig niet. Maar de HERE wil ingrijpen tot het brengen van de ware verlossing. Dat wordt dan in het volgende gedeelte van de profetie beschreven.

[4]) In de Mas. tekst staat: *hij*. Maar verschillende handschriften lezen: *gij*. En dat zal wel de juiste lezing zijn.

omdat gij niet met aandacht en opmerkzaamheid geluisterd hebt.

21 De HERE had er ter wille van zijn gerechtigheid, opdat deze reddend werkzaam zou zijn, behagen in, grote en heerlijke onderwijzing te geven. Maar hoe machtig deze openbaring ook was en hoe duidelijk zij de weg wees naar de verlossing en het heil, het mocht toch niet baten, omdat er geen ontvankelijkheid was voor het on-
22 derricht, dat Hij gaf. Zo werd dit een volk, beroofd en uitgeplunderd. Men heeft hen allen in kerkerholen geboeid, in gevangenissen zijn zij weggeborgen. Zij werden ten roof, en er was geen redder, tot plundering, en er was niemand, die zeide: Geef terug!

23 Wie onder u neemt dit ter ore, schenkt er aandacht aan, en luistert verder?

24 Wie heeft Jakob ter plundering overgegeven en Israël aan berovers? Is het niet de HERE, tegen Wie wij [1]) gezondigd hebben, op wiens wegen zij in hun ongehoorzaamheid niet hebben willen gaan, en naar wiens onderwijzing zij in ongeloof en onwil niet hebben geluisterd?

25 Daarom heeft Hij zijn grimmige toorn over hen uitgestort en het geweld van de oorlog. Dat zette hen rondom in vlam, maar zij sloegen er geen acht op; ja, het stak hen in brand, maar zij namen het niet ter harte.

f. *De belofte van de verlossing van blinden en doven.* 43 : 1—8.

43 : 1 Maar nu — zo zegt de HERE, uw Schepper, o Jakob! en uw Formeerder, o Israël! de God van het verbond, aan Wie gij uw ontstaan en uw bestaan te danken hebt —

---

[1]) Hier sluit de profeet zichzelf in, wanneer de zonde van het volk beleden wordt, die oorzaak is geworden voor de rampen, die de HERE over zijn volk heeft doen komen. Maar verder gaat het toch weer over het volk, dat door eigen schuld in nood en ellende is geraakt.

vrees niet [1]), want Ik heb u losgekocht [2]). Ik heb u bij
uw naam geroepen [3]), gij zijt van Mij!
2 Wanneer gij door het water trekt, zal Ik met u zijn.
Gaat gij door rivieren met hun stromend geweld en kol-
kende vloed, zij zullen u niet meesleuren en wegspoelen.
Als gij door het vuur gaat, zult gij niet verteren en de
vlam zal u niet verbranden [4]).
3 Want Ik, de HERE, de God van het verbond, ben uw
God, de Heilige Israëls, die hoog verheven boven de
schepping door gerechtigheid het volk red, dat Ik aan Mij
verbonden heb, uw Verlosser, die bevrijd van alle boos
geweld. Ik geef Egypte, Ethiopië en Seba [5]) als losprijs [6])
4 in uw plaats. Omdat gij kostbaar zijt in mijn ogen, hoog-
geschat, en Ik u liefheb, geef Ik mensen voor u in de
plaats en natiën in ruil voor uw leven [6]).

---

[1]) Vgl. Jes. 41 : 10 e.a.

[2]) Dit werkwoord komt dikwijls in Jesaja voor. Duidelijk is, dat de HERE voor zijn volk een losprijs heeft betaald, zie b.v. Jes. 40 : 1; 53 : 4-6, 8, 10-12. Er wordt ook van een losprijs gesproken in Jes. 43 : 3, 4, maar in een andere zin. Daar valt de nadruk op de vrijmacht van God in zijn verkiezing. Hij geeft, overdrachtelijk gesproken, anderen in de plaats van zijn volk. Opmerkelijk is, dat de in Jes. 43 : 3 genoemde volken in Jes. 45 : 14 worden getekend als zich voegend bij het volk Gods.

[3]) Het roepen bij de naam geeft het persoonlijke aan. *Voor zijn volk* houdt dit ook in, dat Hij hen overzet uit de dood in het leven. Maar niet overal heeft het deze betekenis.

[4]) Wat hier getekend wordt gaat boven het aardse en tijdelijke uit. De eeuwige redding en bewaring wordt uitgebeeld. Maar men verwaarloze niet het perspectief in de profetie.

[5]) Egypte, Ethiopië en Seba vormen een aaneengesloten gebied. Ethiopië lag ten zuiden van Egypte en Seba zal weer ten zuiden van Ethiopië te zoeken zijn, vgl. Gen. 10 : 7.

[6]) Men zie Jes. 43 : 1. Daar is van een loskopen door de HERE sprake, dat moet worden verstaan als verlossing door de zoengerechtigheid van de lijdende Knecht des HEREN. Hier wordt bedoeld, dat het volk Gods wordt gered, maar dat dit meebrengt, dat andere volken, voorzover zij in de macht van de zonde blijven, de gevolgen van de zonde zullen hebben te dragen. Merkwaardig is, dat deze volken in Jes. 45 : 14 zich aansluiten bij het volk van God. Men moet derhalve *losprijs* hier wel als een beeld verstaan, dat aanduidt, dat de HERE zijn volk liefheeft met voorbijgang van andere volken, die getroffen worden door het gericht. De vrijmacht Gods spreekt hier op het allersterkst. Doch de verantwoordelijkheid van de mens wordt niet uitgeschakeld. Naar Gods vrijmacht komen ook Egypte, Ethiopië en Seba op zijn tijd tot het volk Gods met het verlangen naar eeuwig behoud.

5 Vrees niet [1]), want Ik ben met u. Ik zal u omringen
met mijn gunst, u beschermen met mijn macht, u sterken
en verkwikken door mijn gemeenschap. Als Ik met u ben,
kan u geen kwaad overkomen! Maar Ik wil ook in mijn
liefde allen, die tot mijn volk zullen behoren, bijeenbren-
gen en hen verenigen als uit Mij geboren en door Mij
herschapen. Ik doe uit het oosten uw nakomelingschap
6 komen, en uit het westen zal Ik u vergaderen. Ik zal tot
het noorden zeggen: Geef! en tot het zuiden: Houd niet
terug, breng mijn zonen van verre en mijn dochters van
7 het einde der aarde, ieder, die naar mijn naam genoemd
is, en die Ik tot mijn eer geschapen heb, die Ik gefor-
8 meerd, die Ik ook gemaakt heb [2]). Doet het volk uitgaan,
dat blind was, al had het ogen, en dat doof was, al
had het ook oren.

C. *De derde rechtsstrijd.* 43 : 9—44 : 5.

a. *Voorzegging van de bevrijding uit Babel.* 43 : 9-21.

43 : 9 Laten alle volken zich samen vergaderen en de natiën
zich verzamelen! Laten zij pogen aan te tonen het bestaan
van hun goden! Wie onder hen zal dit verkondigen, waar-
over Ik vóór het geschiedt wil spreken? Of wie zal vroe-
gere dingen doen horen, die gekomen zijn zoals deze
door hun goden van tevoren zijn voorzegd? Laten zij hun
getuigen voorbrengen, opdat zij in het gelijk worden ge-

---

[1]) Zie Jes. 43 : 1.

[2]) Hier vinden we een profetie van de vergadering van Gods volk, die blijkbaar uitgaat boven een terugkeer uit de ballingschap. We zien hier duidelijk aangegeven, dat zij, die zich voegen bij Gods volk, door de HERE tot zijn eer geschapen zijn. De nadruk op de schepping door God moet hier wel tevens aan herschepping doen denken. Er zijn ook verder nog heel wat profetieën over de vergadering van Gods volk, die op verschillende wijze tekenen de wonderlijke toebrenging van uit de volken geborenen tot het volk van het verbond. Dit is uitbeelding van het volk van God, dat uit alle natiën en tongen vergaderd wordt, en als de schare, die niemand tellen kan, zal zijn in de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde.

steld, opdat men het zal horen en dan zal moeten zeggen:
Het is de waarheid [1])!
10 Gij zijt mijn getuigen, luidt het woord des HEREN,
en mijn knecht, die Ik verkoren heb, opdat gij het weet
en in Mij gelooft, en inziet, dat Ik alleen God ben: vóór
Mij is er geen God geformeerd en na Mij zal er geen zijn.
11 Ik, Ik ben de HERE, de levende God van het ver-
bond, en buiten Mij is er geen Verlosser.
12 Ik, Ik heb verkondigd dat Ik redden zou, en Ik
heb metterdaad verlost. Ik heb het doen horen, en er was
geen vreemde onder u. Gij toch zijt mijn getuigen, luidt
het woord des HEREN, dat Ik God ben.
13 Ook van nu aan ben Ik de enige waarachtige God,
die doe naar mijn behagen. En niemand redt uit mijn
hand. Ik werk, en wie zal het keren?
14 Zo zegt de HERE, uw Losser [2]), die u vrijkoopt, de
Heilige Israëls [3]), die oneindig hoog verheven zijn volk
redt door gerechtigheid: Om uwentwil zal Ik naar Babel
zenden [4]) en al haar inwoners als vluchtelingen doen af-
dalen, de Chaldeeën op de schepen, waarover zij in hun
hoogmoed zo gejubeld hebben, maar die zij nu moeten
15 benutten voor een smadelijke vlucht, Ik, de HERE, uw
Heilige, de Schepper van Israël, uw Koning.
16 Zo zegt de HERE, die met zijn almacht door de zee
17 een weg baant en een pad door machtige wateren, die
wagen en paard deed uittrekken, krijgsmacht en helden [5])
— tezamen liggen zij neder, zij staan niet weer op, zij zijn
18 uitgeblust, als een vlaspit [6]) uitgedoofd —: Denkt niet
aan hetgeen vroeger overeenkomstig mijn voorzeggingen
gebeurd is, hoe belangrijk dit ook is. Let niet op wat oud-

---

[1]) Ook hier vindt de uitdaging geen beantwoording. Er zijn immers geen goden naast de levende God. Vandaar, dat in vs 10 zonder nadere overgang gesproken wordt over de getuigen van de HERE.
[2]) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.
[3]) Vgl. Jes. 1 : 4 e.a.
[4]) Ook hier wordt gedoeld op Kores, hoewel hij niet genoemd wordt.
[5])Hier wordt de uittocht uit Egypte in herinnering gebracht, waarbij het machtige Egyptische leger in de wateren van de Schelfzee onderging.
[6]) Zie Jes. 42 : 3.

tijds naar mijn profetie en overeenkomstig mijn besluit is geschied, al is dit ook van grote betekenis. Geeft uw aandacht thans niet aan het verleden, maar aan de toekomst, want deze zal door mijn wondermacht spectaculair zijn.
19 Zie, Ik ga iets nieuws maken. Nu [1]) zal het uitspruiten. Zult gij er geen acht op slaan? Ja, Ik zal in de woestijn — dat ontoegankelijke en onbegaanbare gebied — een weg maken, en rivieren in de dorre droge wildernis. Geen belemmering zal er voor mijn volk zijn en geen gemis, dat hen kwelt.
20 De vloek zal in zegen verkeren. Het gedierte des velds zal Mij eren, jakhalzen en struisen [2]). Want Ik zal water geven in de woestijn, rivieren in de wildernis, om
21 de dorst van mijn uitverkoren volk te lessen. Het volk, dat Ik Mij geformeerd heb, zal gered en verzorgd met al wat het behoeft dankbaar en verheugd mijn lof verkondigen.

b. *De reden voor de verlossing ligt alleen in God.*
43 : 22—44 : 3.

43 : 22 Ik schenk verlossing, heil en zegen, hoewel gij, o Jakob! Mij niet hebt aangeroepen noch gij u om Mij moeite hebt gegeven, o Israël! Aan uw zijde is er geen enkele verdienste, ontbreekt ook elke eigen begeerte om tot Mij te naderen en Mij te verheerlijken. Gij hebt u om Mij in het geheel niet bekommerd en Mij in geen enkel opzicht eer bewezen. Zowel de dienst der gebeden als de dienst der

---

[1]) Dit *nu* wijst niet op het heden, maar wil aangeven, dat na het uitspreken van de profetie het voorzegde komt.

[2]) Hoewel de profeet in het voorgaande de verlossing uit Babel heeft voorzegd, schijnt zijn woord hier toch wel boven het aardse en tijdelijke uit te gaan. Inzonderheid worden onze gedachten in die richting gedrongen door het noemen van *de jakhalzen en struisen,* die de HERE zullen eren. Deze dieren zijn ook genoemd in Jes. 13 : 21, 22; 34 : 13, waar zij verkeren in het land van de vloek. Daarom wordt hier wel iets groots getekend: de dieren van het land van de vloek eren de HERE. De vloek wordt zozeer in zegen verkeerd, dat het land van de vloek het land van de zegen wordt en dat de symbolen van de vloek nu tekenen zijn geworden van de zegen des HEREN, die boven alle menselijke maat uitgaat.

23 offeranden hebt gij verwaarloosd en nagelaten. Gij hebt
Mij de schapen voor uw brandoffers niet gebracht en
met uw slachtoffers hebt gij Mij niet geëerd. Ik viel u niet
lastig om spijsoffers en Ik heb u geen moeite aangedaan
om wierook. Maar uit uw nalatigheid in de dienst der
offeranden bleek wel uw gemis aan toewijding van hart
24 en leven. Gij hebt Mij voor zilver geen kalmus [1]) gekocht
en met het vet van uw slachtoffers hebt gij Mij niet ge-
laafd [2]). Neen, gij vielt Mij lastig met uw zonden, hebt Mij
juist moeite aangedaan met uw ongerechtigheden. Bij de
nalatigheid in de dienst van de offeranden hebt gij ge-
voegd de dienst van zonde en ongerechtigheid. Maar on-
danks dit alles wil Ik uit vrije gunst u genadig zijn. Niet-
tegenstaande uw vele en grote overtredingen en verkeerd-
25 heden buig Ik Mij tot u neer. Ik, Ik ben het, die uw over-
tredingen uitdelg om Mijnentwil [3]), en Ik gedenk in mijn
liefde en vrije goedheid uw zonden niet. Ik scheld u al uw
ongerechtigheden kwijt uit louter ontferming zonder
enige grond van verdienste of waardigheid, die in u zou te
vinden zijn.
26 Denkt gij er anders over, verdedig u dan maar met
elk argument, dat gij meent te kunnen bijbrengen! Maak
Mij indachtig, wat naar uw gedachte voor u kan pleiten!
Laten wij tezamen richten [4])! Vertel maar al wat gij weet,
opdat gij gelijk krijgt en vrijgesproken wordt [5])!
27 Uw eerste vader heeft al gezondigd en uw woord-

---

[1]) Zie Ex. 30 : 23.
[2]) Een sterk mensvormige uitdrukking.
[3]) Men moet hier natuurlijk rekening houden met de profetieën betreffende de lijdende Knecht des HEREN. Hij geeft genoegdoening, maar ook Hij is door God gezonden en gegeven als Losser, die zijn volk vrijkoopt. Hij komt de losprijs betalen, die de HERE vordert, op Gods tijd en naar zijn wil.
[4]) Vgl. Jes. 1 : 18.
[5]) Hier wordt weer stilzwijgend tot uitdrukking gebracht, dat niemand op de uitdaging iets kan antwoorden, dat voor hem pleit. Het is onmogelijk, om met enige verdienste of waardigheid aan te komen in het rechtsgeding, dat de HERE met de zijnen heeft. Daarom wordt hier ook in het vervolg van uitgegaan, al wordt nog wel op de zonde van de eerste vader en van de woordvoerders gewezen.

voerders, die de toon aangeven en uitspreken wat er in u
28 leeft, hebben tegen Mij overtreden. Daarom ontwijdde Ik oversten van het heiligdom, en gaf Ik Jakob prijs aan de ban, Israël aan beschimpingen.

44 : 1 Maar nu, hoor, o Jakob, mijn knecht! en Israël, die Ik verkoren heb! Luister naar Mij, mijn volk, dat Mij dienen mag en aan Mij is verbonden door de liefde, die van Mij tot u uitgaat naar mijn welbehagen!

2 Zo zegt de HERE, uw Maker en uw Formeerder van de moederschoot aan, aan Wie gij uw ontstaan te danken hebt en het leven, dat Hij in u wil wekken door zijn levendmakende kracht, die u helpt: Vrees niet [1]), mijn knecht Jakob! en Jeschurun [2]), die Ik verkoren heb! Want Ik zal water gieten op het dorstige en beken op het droge. Dorheid en dood zullen verdwijnen, leven en bloei zullen overal verschijnen. Wat door de vloek verkwijnde, zal opleven door mijn zegen, die weelderige wasdom en heerlijke bloei te voorschijn roept. Ik zal mijn Geest, die leven wekt, uitgieten op uw nageslacht, en mijn zegen [3]), die grote vruchtbaarheid schenkt, op uw nakomelingen, die uit u voortgesproten zijn.

4 Zij zullen uitspruiten tussen het gras [4]), als populieren langs waterbeken. Zij zullen zich uitbreiden in menigte; tot hen zullen worden toegebracht, die in geestelijke zin uit hen geboren zijn als door het geloof in het volk van het verbond ingelijfd.

---

[1]) Ook hier keert weer de opwekking terug, om niet te vrezen, vgl. Jes. 41 : 10 e.a.

[2]) Deze naam voor Israël komt ook voor in Deut. 32 : 15; 33 : 5, 26. Het ligt voor de hand, hier te denken aan afleiding van het Hebr. werkwoord, dat *recht zijn* betekent.

[3]) De parallelie met de Geest des HEREN doet verstaan, dat deze zegen moet worden gezien in geestelijke zin, al sluit dit de werking in het natuurlijke in het geheel niet uit. Deze zegen zal zich doen gelden ook in een grote uitbreiding van het ware volk van God onder de heidenen.

[4]) Er is een lezing: *als tussen het gras.* De bedoeling is natuurlijk om te tekenen de vruchtbaarheid en de verrassende groei. Daartoe wordt op het gras gewezen, dat weelderig groeit waar waterrijkdom is, en op de populieren, die zeer snel opwassen aan waterbeken.

5 De een [1]) zal zeggen: Ik ben het eigendom des HEREN. Een ander zal zich als deelgenoot van het volk van het verbond, waartoe hij in dat volk werd ingevoegd, en als getuigenis van dit deelgenootschap noemen met de naam Jakob. En een derde zal in de zekerheid van zijn gemeenschap met de levende God als belijdenis daarvan eigenhandig schrijven: Eigendom des HEREN, en in de overtuiging, dat hij in het volk van het verbond is ingelijfd, uit dankbaarheid voor deze genade, aan hem bewezen, de naam Israël aannemen.

D. *De vierde rechtsstrijd.* 44 : 6—45 : 19.

a. *Buiten de HERE is er geen God.* 44 : 6-23.

44 : 6 Zo zegt de HERE, de Koning van Israël [2]) en zijn Losser [3]), de HERE der heerscharen [4]), die over alles gebiedt maar over de door Hem vrijgekochten tot hun heil regeert: Ik ben de eerste en Ik ben de laatste [5]). Aan Mij ontleent al het bestaande zijn oorsprong, op Mij is ook heel de schepping betrokken en zij heeft in Mij ook het doel van haar bestaan. Vóór de schepping was Ik er en na de schepping ben Ik ook God tot in eeuwigheid. Ik alleen besta van eeuwigheid en tot eeuwigheid. Buiten Mij is er geen God.

7 Maar wie meent te zijn als Ik, die moet het uitroepen, het verkondigen en het Mij voorleggen, daar Ik toch het overoude volk [6]) in het aanzijn heb geroepen! En laten zij dan

---

[1]) Duidelijk is uit hetgeen gezegd wordt door hen, aan wie het woord hier wordt verleend, dat zij niet uit Israël stammen naar het bloed. Daarmede treedt ook in het licht, dat de groei, waarover in het voorgaande gesproken wordt, mede betrekking heeft op de uitbreiding van Gods volk onder de andere volken van deze aarde. Deze uit het heidendom voortgekomenen worden toch als uit Israël geborenen gerekend. Men denke hierbij b.v. aan Ps. 87.

[2]) Vgl. Jes. 41 : 21.

[3]) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 1 : 9 e.a.

[5]) Zie Jes. 41 : 4; 43 : 10.

[6]) Onder *het overoude volk* hebben we te verstaan het menselijk geslacht, dat vanaf de schepping van de eerste mens reeds op aarde leeft.

ook het toekomstige, dat gebeuren zal, verkondigen [1])!
8 Weest niet verschrikt en beeft niet van vrees [2])! Heb
Ik u niet van oudsher doen horen en verkondigd, wat er
geschieden zal? En gij zijt mijn getuigen [3]). Is er een God
buiten Mij? Er is geen andere Rots [4]). Ik ken er geen.
9 Zij, die beelden [5]) vormen, zijn allen ijdelheid en hun
dierbare maaksels brengen geen baat. Zelf zijn zij er ge-
tuigen van. Zij zien immers niet en verstaan niets, opdat
zij beschaamd staan.
10 Wie vormt er nu een god en giet een beeld om er
geen profijt van te hebben, daar het immers toch geen
baat brengt?
11 Zie, al de aanhangers van zulk een beeld zullen be-
schaamd staan. De werkmeesters zelf zijn slechts mensen.
Laten zij allemaal maar bijeenkomen en zich opstellen, zij
zullen verschrikt worden en tegelijk beschaamd staan.
12 De smid heeft een bijl en werkt in de kolengloed. Hij
geeft vorm aan het beeld met hamers en hij bewerkt het
met zijn krachtige arm. Maar hij wordt ook hongerig en
dan heeft hij geen kracht meer. Drinkt hij geen water,
dan wordt hij amechtig. Dat is dus dan de hooggeloofde
kracht van de maker van het beeld! Wat zou het beeld
zelf dan voor kracht kunnen bezitten?
13 De timmerman spant het meetsnoer. Hij tekent de
omtrek af met de stift. Hij bewerkt het beeld met de
schaaf, bepaalt dan met de passer de omtrek en maakt
het naar de beeltenis van een man, naar een pronkjuweel
van een mens, om in een huis te wonen [6]).

---

[1]) Ook hier wordt, evenals tevoren, opgeroepen, om de goddelijke kracht te tonen in het geven van voorzeggingen aangaande de toekomst. Maar ook nu komt er geen antwoord, omdat de goden nietigheden zijn. Zij bestaan immers niet.

[2]) Vgl. Jes. 41 : 10 e.a.

[3]) Vgl. Jes. 43 : 10.

[4]) Met de naam Rots wordt de onwankelbaarheid van God uitgebeeld. Vgl. Jes. 17 : 10; 26 : 4. Deze naam vinden we op tal van plaatsen in het O.T. Men zie hiervoor ook Deut. 32 : 4. Men kan op Hem vertrouwen. Hij is standvastig, trouw en betrouwbaar. En zijn werk is volkomen.

[5]) De nu volgende tekening van de vervaardiging van beelden dient tot bespotting van de beeldendienst en de afgoderij. Vgl. Jes. 40 : 19, 20; 41 : 7 e.a.

[6]) De bedoeling zal zijn, hier het opstellen in een tempel aan te duiden.

14 Hij velt zich ceders, of hij neemt een steeneik of een
eik en laat die voor zich opgroeien onder de bomen in het
woud. Of hij plant een pijnboom, die de regen groot doet
worden.
15 Deze dient dan de mens tot brandhout. Hij neemt
daarvan en warmt zich. Ook steekt hij het aan en bakt
brood. Ook maakt hij er een god van en buigt zich devoot
neder. Hij maakt er een gesneden beeld van en knielt
daarvoor neer.
16 De helft van het hout verbrandt hij in het vuur. Bij
die helft eet hij vlees, braadt een gebraad en wordt ver-
zadigd. Ook warmt hij zich en zegt behaaglijk: Ha, ik
word warm, ik merk vuur.
17 Van het overige [1]) deel maakt hij een god, zijn ge-
sneden beeld. Hij knielt daarvoor neer, buigt zich, aan-
bidt het, en zegt: Red mij, want gij zijt mijn god!
18 Zij hebben geen kennis noch inzicht, want hun ogen
zijn dichtgestreken [2]), zodat zij niet zien, hun harten [3]),
19 zodat zij niet begrijpen. In hun verblinding en verdwaasd-
heid neemt niemand dit ter harte. Niemand heeft zoveel
kennis en inzicht, dat hij zegt: De helft van het hout heb
ik in het vuur verbrand, ook heb ik op de kolen daarvan
brood gebakken. Ik heb vlees gebraden en ik heb gegeten.
Zou ik dan van het overschot daarvan een gruwel [4]) ma-
ken, zou ik neerknielen voor een blok hout?
20 Wie in as zijn weide [5]) vindt, waardoor men zich de
dood eet, dien heeft het bedrogen hart verleid. Zo
doet hij, die een beeld maakt, dit vereert en daarvan hulp
verwacht. Hij haalt over zich de toorn van de levende

---

[1]) Letterlijk staat er: *het overblijfsel, de rest.*

[2]) Hoewel hier een ander werkwoord wordt gebruikt, worden we hier toch herinnerd aan hetgeen gezegd wordt in Jes. 6 : 10.

[3]) Het hart is in het O.T. ook zetel van het verstand.

[4]) De afgod wordt hier een gruwel genoemd; in Jes. 41 : 24 heet de dienaar van een afgod een gruwel.

[5]) *As als weide* is voedsel, waaraan het vee zich de dood eet. Een dier is niet zo dwaas, as als weide te zoeken, tenzij het geheel in de war is geraakt. De afgodendienaar is geheel misleid. En het eigen hart is daarbij als verleider ingeschakeld. Hij vindt in as zijn weide. Misschien gebruikt de profeet hier een spreekwoord. Maar dit is slechts een gissing.

God, zodat hij niet alleen geen helper heeft, maar ook straf en oordeel heeft te wachten. Hij redt zijn ziel niet. En hoewel het duidelijk is als de dag, dat hij op ijdelheid zijn hoop gebouwd en zijn verwachting op schijn en nietigheid heeft gesteld, komt het toch niet in hem op, zichzelf de vraag te stellen: Is er geen bedrog in mijn rechterhand?

21 Houd dit in gedachten, Jakob! en vergeet het niet, Israël! dat een afgodendienaar tot zijn eigen schade en schande zijn eigen god maakt en tot zijn ondergang hem dient en eert. Herinner u dit steeds, want gij zijt mijn knecht, tot mijn dienst geroepen en verwaardigd. Van u verwacht Ik toewijding en gehoorzaamheid. Maar Ik zal ook voor u zorgen, wanneer gij u aan mijn dienst geeft. Ik heb u geformeerd [1]), gij zijt Mij tot knecht [2]), Israël! gij wordt door Mij niet vergeten. Ik zal u in mijn zorg nimmer verwaarlozen. Gij zijt Mij onvergetelijk!

22 Ik vaag in mijn liefde en vrije goedheid uw overtredingen weg als een nevel en uw zonden als een wolk [3]). Keer in berouw tot Mij terug [4]), want Ik heb u verlost. Bekeer u tot Mij, opdat gij delen moogt in de vrije ontferming, die Ik u bewijs in de vergeving van de zonden.

23 Jubelt, gij hemelen!
Want de HERE heeft het gedaan [5]).

---

[1]) Vgl. Jes. 43 : 1 e.a.

[2]) Zie bij Jes. 41 : 8.

[3]) Vgl. Jes. 43 : 25. Zowel daar als hier valt de volle nadruk op de vrije gunst, die eeuwig God bewoog, op de liefde van God, die Hem dringt tot het schenken van vergeving zonder enige grond of waardigheid in de mens. Hier wordt van het wegvagen van overtreding en zonde gesproken. Het beeld zal moeten worden verstaan in deze zin: zoals een nevel of een wolk door de wind wordt weggevaagd, of verdwijnt, zodra de zon verschijnt, zo wordt de ongerechtigheid weggedaan, zodat zij niet meer te zien en nergens meer te vinden is.

[4]) Hoewel er geen enkele verdienste of reden bij de mens is, waarom hem de zonde vergeven wordt, is het toch nodig, dat de mens zich bekeert. Slechts in de weg van geloof en van bekering zal hij deze genade van God ontvangen en genieten.

[5]) Voor de betekenis van deze uitspraak zie men o.a. Ps. 22 : 32. Deze uitspraak houdt in, dat de HERE zijn werk volbracht heeft, zoals Hij het Zich had voorgenomen. Hij is de Redder, die de verlossing tot stand brengt.

Juicht, gij diepten der aarde [1])!
Breekt uit, gij bergen! in gejubel,
Gij woud met alle geboomte daarin [2])!
Want de HERE heeft Jakob vrijgekocht [3]),
En Hij verheerlijkt Zichzelf in Israël.

b. *De eerste voorzegging van Kores met zijn naam.*
44 : 24—45 : 8.

44 : 24 Zo zegt de HERE, de God van het verbond, uw Losser [4]) die u vrijkoopt, uw Formeerder van de moederschoot aan [5]), aan Wie gij vanaf de eerste roerselen van uw leven alles te danken hebt: Ik ben de HERE, die alles gemaakt heb, die helemaal alleen de hemelen heb uitgespannen, die door eigen kracht de aarde heb uitgebreid [6]);
25 die door mijn wijsheid en mijn vrijmachtig bestuur de tekenen van de leugenprofeten te niet doe en de waarzeggers door het niet uitkomen van hun voorspellingen als dwazen aan de kaak stel; die de wijzen in eigen oog en in het oog van hun volgelingen doe terugwijken en hun ken-

---

[1]) Met de diepten der aarde zullen hier bedoeld zijn de diepste plaatsen als de holen, de ravijnen, de spelonken, de schachten. Overigens zou het niet onmogelijk zijn, hier ook aan het dodenrijk te denken. Ps. 6 : 6 en 88 : 13 maken dit naar onze mening niet onmogelijk. Al zal men in het dodenrijk God niet loven, daarom kan het dodenrijk zelf toch wel worden opgeroepen tot lof des HEREN.

[2]) Hier wordt heel de schepping opgewekt tot verheerlijking van de HERE. De schepping mag delen in de heerlijkheid van de kinderen Gods en moet de grootheid en heerlijkheid van God bejubelen, wanneer Hij zijn volk verlost heeft. Men vgl. voor het N.T. hiervoor Rom. 8. Maar in Jes. komen, zoals bekend is, deze opwekkingen meermalen voor.

[3]) Ook hier wordt weer het werkwoord gebruikt, dat dikwijls de zin: *vrijkopen* of *loskopen* heeft. Dit is van betekenis, omdat de centrale inhoud van Jesaja's profetie is: het vrijkopen van het volk door de losprijs, bestaande in de genoegdoening van de lijdende Knecht des HEREN in onze plaats tot ons behoud.

[4]) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[5]) Vgl. Jes. 44 : 2 e.a.

[6]) Vgl. Jes. 42 : 5 e.a.

26 nis tot dwaasheid maak [1]); die het woord van mijn [2])
knecht gestand doe en de voorzegging van mijn [2]) boden,
waarin zij mijn raad bekend maken, volvoer; die tot Je-
ruzalem zeg: Laat het bewoond worden, en tot de steden
van Juda: Zij moeten herbouwd worden en haar puin-
27 hopen richt Ik weer op; die tot de diepte zeg: Word
28 droog en uw rivieren doe Ik opdrogen [3]); die tot Kores [4])
zeg: Mijn herder [5]), die al mijn welbehagen zal volvoeren,
en dat door tot Jeruzalem te zeggen: Het moet herbouwd
worden en de tempel moet worden gegrondvest [6]).
45 : 1 Zo zegt [7]) de HERE tot zijn gezalfde [8]), tot Kores,

---

[1]) De tekenen en voorspellingen waren in het oude oosten in hoge eer. Zij werden van grote waarde geacht. Maar de HERE zal door zijn bestuur tonen, dat zij waardeloos zijn. Ook de wetenschap van de wijzen, die verband houdt met astrologie, magie en mantiek, wordt als dwaasheid in het licht gesteld. Vgl. ook I Cor. 1 : 18 v.

[2]) In het Hebr. staat hier *zijn*. Maar in het Nederlands moet dit wel weergegeven worden door *mijn* krachtens ons taaleigen.

[3]) De verlossing van Israël uit Babel zal geschieden door Kores. Maar de HERE zal daarbij ook met zijn almacht ingrijpen, zodat dit wonder plaatsvindt door zijn kracht. Waarop deze woorden precies wijzen, blijkt niet voldoende. Wij worden hier herinnerd aan het ingrijpen van de HERE bij de doortocht van Israël door de Schelfzee. Iets dergelijks zal Hij bij de verlossing uit Babel ook doen.

[4]) Men zie ook Jes. 41 : 1 v.; 25 v.; 43 : 14; 45 : 13; 46 : 11; 48 : 14-16. Kores (die als Cyrus in de geschiedenis bekend staat) wordt hier genoemd, opdat, wanneer hij later zal verschijnen, duidelijk aan het licht zal treden, dat zijn komst vervulling is van de profetie van Jesaja. Volgens Josephus is dit gedeelte van Jesaja's profetie aan Kores voorgelegd, waardoor hij dan bewogen zou zijn, naar deze voorzegging te handelen. Al gaat deze profetie in een veel latere tijd in vervulling, dat de HERE toen reeds door zijn profeet zulke concrete voorzeggingen gaf, was een machtig getuigenis van zijn almacht en alwetendheid ook voor de mensen in de tijd van de profeet.

[5]) Opmerkelijk is, dat de HERE Kores: *mijn herder* noemt. Hiermede wordt zijn taak in de dienst des HEREN getypeerd. De HERE beschikt souverein over hem. Hij moet als herder in Gods dienst optreden. Dit houdt niet in, dat Kores de HERE ook in godsvrucht als leider van de natiën zou hebben gediend.

[6]) Zie 2 Kron. 36 : 23; Ezra 1 : 2—4.

[7]) In directe uitbeelding wordt thans de voorstelling gegeven, dat de HERE spreekt tot Kores, alsof hij reeds op aarde is. Uit het bredere verband blijkt duidelijk, dat Kores een gestalte van de verre toekomst is. Omdat het hier voorgesteld wordt, dat de HERE tot hem spreekt, moet heel de tekening van Kores' optreden van hieruit worden verstaan. Wat de HERE hier doet en daarna doen zal is dus alles verre toekomst.

[8]) De naam *gezalfde* geeft aan, dat Kores door de HERE wordt aangesteld

wiens rechterhand Ik tot steun en leiding gevat heb, om
volken vóór hem neer te werpen, terwijl Ik de lendenen
van de koningen, die over deze volken gebieden, ont-
gord [1]), om deuren vóór hem te openen, zodat geen poor-
2 ten gesloten blijven: Ik zal Zelf vóór u uitgaan en de
oneffenheden, die uw tocht zouden bemoeilijken, effenen.
Koperen deuren [2]) zal Ik verbreken en ijzeren grendels
verbrijzelen.
3 En Ik zal u geven de schatten [3]), die in de duisternis
zijn verstopt, en de rijkdommen, die in verborgen plaat-
sen liggen opgetast. Hoe zorgvuldig zij ook zijn opgebor-
gen en aan het menselijk oog onttrokken, zij zullen u niet
ontgaan. Ik zal ze u schenken, opdat gij weet, dat Ik de
HERE ben, die u bij uw naam geroepen heb [4]), de God van
Israël.
4 Terwille van mijn knecht [5]) Jakob, en van Israël, mijn
uitverkorene [5]), riep Ik u bij uw naam en gaf Ik u een
5 erenaam, hoewel gij Mij niet kendet. Ik ben de HERE
en niemand meer; buiten Mij is er geen God. Ik, de enige
waarachtige God, de God van mijn volk, waaraan Ik Mij
verbonden heb door het verbond, gordde u [6]), hoe-
6 wel gij Mij niet kendet, opdat men zal weten van waar de
zon opgaat en van waar zij ondergaat, dat er buiten Mij
7 geen God is [7]); Ik ben de HERE, en niemand meer. Ik
formeer het licht en schep de duisternis. Ik bewerk het
heil [8]) en schep het onheil. Ik, de HERE, doe dit alles [9]).

---

en bekwaamd. Hij is volstrekt van God afhankelijk, staat in zijn dienst ter wille van Israël, zie vs 4. Dit houdt niet in, dat hij ook de HERE gediend heeft met een gelovig hart. Hij heeft ook aan afgoden eer bewezen.

[1]) Vgl. het tegenovergestelde in Jes. 45 : 5.

[2]) Onwillekeurig denken we hier aan Herodotus die spreekt over de honderd koperen deuren van Babel, Herodotus I 179.

[3]) Ook hierin ligt de leiding van God ten behoeve van de uittocht van Israël uit Babel.

[4]) Zie bij Jes. 43 : 1. Vgl. ook Jes. 45 : 4.

[5]) Vgl. Jes. 41 : 8 e.a.

[6]) Hij sterkt Kores tot de strijd, vgl. het tegenovergestelde in Jes. 45 : 1.

[7]) Vgl. Jes. 44 : 6 e.a.

[8]) Er staat letterlijk *vrede*, maar dit houdt in alle heil, dat door en in de gemeenschap met God genoten wordt.

[9]) Vgl. Jes. 44 : 24.

8 Druppelt, gij hemelen, van boven,
en laten de wolken gerechtigheid [1]) doen neerstro-
[men!
Laat de aarde zich openen,
opdat het heil ontluikt,
en zij daarbij gerechtigheid [1]) doet uitspruiten!
Ik, de HERE, heb dit geschapen.

c. *De vrijmachtige God van Israël zendt Kores.* 45 : 9-13.

45 : 9 Wee hem, die in dwaze hoogmoed en drieste onbeschaamdheid met zijn Formeerder twist. Hij is immers slechts een scherf onder aarden scherven, krachteloos en zonder betekenis tegenover de almachtige Schepper. In die weg heeft hij slechts oordeel en ondergang te wachten. Wat een inbeelding! Wat een onzinnigheid! Zal ook het leem [2]) tot zijn formeerder zeggen: Wat maakt gij? of uw werk: Hij heeft geen handen?
10 Wee hem, die tot de vader zegt: Wat verwekt gij? En tot de vrouw: Wat brengt gij in uw pijnen voort?
11 Zo zegt de HERE, de Heilige Israëls [3]), die oneindig hoog verheven boven het geschapene de zonde straft en zijn volk door gerechtigheid verlost, de Formeerder [4]) van zijn volk, dat aan Hem heel zijn bestaan te danken heeft: Vraagt Mij naar de toekomstige dingen in het geloof, dat Ik ze u mededelen kan en Ik alleen! Vertrouwt Mij mijn zonen en het werk mijner handen [5]) toe!

---

[1]) De reddende gerechtigheid, waarin het heil gegrond is, is beheersend. Men wordt hier onwillekeurig herinnerd aan Ps. 85 : 11-14. Men zie ook Jes. 1 : 27; 32 : 15 v.; 42 : 6; 61 : 11 e.a.

[2]) Sterker kan de vrijmacht van God en de absolute beheersing van de mens door God moeilijk tot uitdrukking worden gebracht. Hij is de Schepper, die over de mens volstrekt gebiedt. Hij is vrijmachtig in het straffen van de zonde, maar ook in het redden door genade. De verantwoordelijkheid van de mens wordt ook hier niet voorbijgezien. Vgl. voor deze uitspraak van Jesaja ook Rom. 9 : 21.

[3]) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 44 : 2 e.a.

[5]) Hiermede zal bedoeld zijn het volk, dat God geschapen heeft, vgl. Ef. 2 : 10.

12 Aan Mij kunt gij het immers volkomen toevertrouwen. Ik ben het, die de aarde gemaakt en de mens op haar geschapen heb. Mijn handen hebben de hemelen uitgespannen [1]) en aan al hun heir, die ontelbare welgeordende legermacht van sterren, heb Ik mijn bevelen gegeven [2]).

13 Ik, de almachtige Schepper die met vrijmacht over heel de schepping gebied, Ik zal hem verwekken [3]) in gerechtigheid [4]) en Ik zal al zijn wegen effen maken [5]). Hij is het, die mijn stad herbouwen zal en mijn ballingen vrijlaten, zonder dat hij een koopprijs [6]) bedingen en een geschenk [6]) daarvoor ontvangen zal, zegt de HERE der heerscharen, die over alle in legerformatie gerangschikte machten gebiedt.

d. *Vreemde volken komen tot Sion.* 45 : 14-19.

45 : 14 Zo zegt de HERE, de God van het verbond: De opbrengst van Egypte en de handelswinst van Ethiopië en de Sabeeërs [7]), mannen met imponerende gestalte, zullen tot u [8]) overkomen en u toebehoren. Deze volken zullen met hun bezittingen en hun gaven zich bij u voegen om

---

[1]) Vgl. Jes. 40 : 22 e.a.

[2]) Vgl. Jes. 40 : 26 e.a.

[3]) Men kan ook lezen: *Ik heb hem verwekt.* Maar dan is het de bedoeling, dat hier òf in directe uitbeelding òf praedestinerend wordt gesproken. Het ligt echter voor de hand, nu in het verband de nadruk op de voorzegging van de toekomst valt, hier te denken aan een perfectum propheticum, een perfectum, dat als toekomst moet worden verstaan en vertaald.

[4]) Vgl. Jes. 42 : 6. De reddende gerechtigheid beheerst ook Kores in de vervulling van de taak, die de HERE op hem gelegd heeft.

[5]) Vgl. Jes. 45 : 2 e.a.

[6]) Vgl. Jes. 43 : 3. Het is door wat hier gezegd wordt te meer duidelijk, dat Jes. 43 : 3 niet letterlijk mag worden verstaan. Kores geeft aan Gods volk vrijheid en gelegenheid tot herbouw van Jeruzalem alleen omdat de HERE hem daartoe beweegt. Hij verkrijgt daardoor geen eigen voordeel. Zie ook Jes. 52 : 3.

[7]) Vgl. Jes. 43 : 3.

[8]) De 2e pers. vr. wijst er op, dat hier *Sion* toegesproken wordt. Het verband doet verstaan, dat Sion hier wordt voorgesteld als door God verlost ook van de zonde en ongerechtigheid.

met u één te zijn in de dienst van de levende God. Zij zullen u volgen. In ketenen [1]), die hen binden, die hen bewegen tot deze gang, omdat zij de verbondenheid met u zoeken en zonder u geen vrijheid kunnen vinden, zullen zij tot u overkomen en zich voor u, die met de levende God gemeenschap hebt, neerwerpen [2]). Zij zullen, uit behoefte aan deze gemeenschap met de enige God, die Zich naar hun overtuiging aan u heeft geopenbaard en Zich aan u heeft willen geven, u smeken [3]): Alleen bij u is God, en er is geen meer, geen enkele andere God.

15 Voorwaar, Gij zijt een God, die Zich verborgen
16 houdt [4]), Gij God van Israël, Gij Verlosser! Zij staan allen beschaamd en worden ook te schande, tezamen gaan zij in
17 schande heen, de makers van afgodsbeelden [5]). Maar Israël, dat op de levende God zijn vertrouwen heeft gesteld, wordt verlost door de HERE met een eeuwige verlossing [6]). Gij zult, door Hem van zonde en dood en oordeel

---

[1]) Blijkens het verband komen deze volken tot Sion in vrijwilligheid, door geen aardse macht daartoe verplicht of gedwongen. Daarom moet in ketenen hier wel overdrachtelijk worden verstaan. De vrijheid wordt verkregen door het toebehoren aan Sion. Er is innerlijke gebondenheid aan het volk van het verbond. En er is begeerte naar bevrijding van een binding die ellende betekent.

[2]) Vgl. Openb. 3 : 9.

[3]) Anders betekent het hier gebruikte Hebr. werkwoord *bidden*.

[4]) De HERE wil door geen beeld in de zichtbaarheid gebracht worden. Hij is de levende God, die door het geloof wordt gekend. Hij haat alle beeldendienst. Dat Hij Zich wel openbaart en Zich doet kennen blijkt in hetzelfde verband onmiskenbaar in vs 19. Vgl. trouwens ook slechts Jes. 40 : 5. Ook moet bedacht worden, dat Hij alle begrip te boven gaat en boven alle menselijke bevatting uitgaande moet worden aangebeden. Men zie ook Jes. 40 : 28; 55 : 9. Vgl. ook Spr. 25 : 2 en Rom. 11 : 33.

[5]) Klaarblijkelijk is de beeldendienst hier in het geding. Wie op een beeld vertrouwt, gaat in schande ten onder. Men moet zijn hoop alleen stellen op de God van Israël, die tijdens de aardse bedeling niet kan worden gezien met het lichamelijk oog. Wanneer Hij Zich voor menselijke ogen openbaart, doet Hij dat in het aangezicht van de door Hem gezonden Verlosser.

[6]) De verlossing, die bedoeld is, blijkt de volkomen verlossing te zijn. Daarom zal Israël ook tot in eeuwigheid niet beschaamd worden. Wie in de HERE gelooft, ontvangt de vervulling van de belofte van God. Men zie voor de uitdrukking *eeuwige verlossing* ook Hebr. 9 : 12.

verlost, niet beschaamd staan noch te schande worden in
alle eeuwigheid.
18 Want zo zegt de HERE, die de hemelen geschapen
heeft — Hij [1]) is de levende God! — die de aarde gefor-
meerd en haar gemaakt heeft — Hij [1]) heeft haar gegrond-
vest, niet tot een baaierd heeft Hij haar geschapen, maar ter
bewoning heeft Hij haar geformeerd! —: Ik ben de HERE
19 en niemand meer [2]). Ik heb niet in het verborgene ge-
sproken, ergens in een land der duisternis [3]). Ik heb niet
tot het nageslacht van Jakob gezegd: Zoekt Mij tever-
geefs. Ik, de HERE, spreek, wat recht [4]) is, verkondig,
wat rechtmatig is.

E. *De vijfde rechtsstrijd.* 45 : 20—47 : 15.

a. *De HERE alleen voorzegt de toekomst.* 45 : 20-25.

45 : 20 Vergadert u en komt, nadert tezamen, gij die uit de
volken ontkomen zijt! Zij hebben geen begrip, die hun
houten beeld dragen [5]) en bidden tot een god, die niet
verlossen kan.
21 Verkondigt en voert gronden aan, ja laten zij te-
zamen beraadslagen, opdat zij weloverwogen kunnen aan-

---

[1]) Deze tussenzinnen doen verstaan, met welk een bewogenheid hier wordt gesproken, en hoezeer het de bedoeling is, de grootheid, wijsheid, rechtvaardigheid, liefde en heerlijkheid van God in het licht te stellen. Hier blijkt ook, dat de levende God de aarde heeft geschapen voor de mensen, opdat zij daarop zouden wonen.

[2]) Dit keert telkens in Jesaja's profetie terug, opdat de enigheid, de almacht, de onvergelijkelijke hoogheid van God duidelijk in het licht zal treden en de nietigheid van de afgoden met grote nadruk zal worden aangewezen.

[3]) De HERE heeft Zich in zijn woord geopenbaard, niet op de wijze, zoals het bij de heidense mantiek gebeurde. Er komt geen geheimzinnigheid aan te pas als bij het vragen om een orakel of bij het raadplegen van de doden, hetgeen naar Gods openbaring afschuwelijk is. Ook kan een kind het begrijpen.

[4]) Het zoeken van de HERE is niet tevergeefs, want Hij spreekt, wat recht is, Hij redt door gerechtigheid. En Hij verkondigt dit. Men kan ook op zijn woord aan, want Hij is betrouwbaar. En Hij begeert het heil van zijn volk.

[5]) In processies was men in het oude oosten gewoon, godenbeelden rond te dragen tot eer van de afgoden.

geven, waarop zij zich voor hun dienst van de afgoden menen te mogen beroepen! Wie heeft dit vanouds doen horen, het van overlang verkondigd? Ben Ik het niet, de HERE? Behalve Mij is er geen God meer. Een rechtvaardige en verlossende God is er buiten Mij niet.

22 Wendt u tot Mij en laat u verlossen, al gij einden der aarde [1])! Zoekt het toch nergens elders, want Ik ben God en niemand meer. Er is geen andere mogelijkheid om aan de nood, waarin gij u bevindt, te ontkomen.

23 Ik heb bij Mijzelf gezworen, uit mijn mond is gerechtigheid [2]) uitgegaan, een woord, dat niet zal worden herroepen: dat voor Mij elke knie zich zal buigen, dat bij Mij elke tong zal zweren [3]).

24 Alleen bij de HERE, zal men van Mij zeggen, is rijkdom van gerechtigheid [4]) en sterkte. Tot Hem zal men komen. Maar beschaamd zullen staan allen, die tegen Hem in woede ontstoken zijn.

25 In de HERE zal heel het nageslacht van Israël [5]) gerechtvaardigd worden en verlost van de zonde zich beroemen.

---

[1]) Bedoeld is heel de aarde; tot alle volken gaat dus deze oproep uit.

[2]) Merkwaardig is hier het gebruik van het woord *gerechtigheid.* Zij is van reddende kracht en tegelijk zeker en waar. Hierin nadert zij de betekenis: waarheid.

[3]) Zie Rom. 14 : 11; vgl. Filipp. 2 : 10, 11.

[4]) In het Hebr. staat het meervoud *gerechtigheden;* maar dit kunnen we in onze weergave zo niet gebruiken. Bij de HERE is veel gerechtigheid, volop gerechtigheid, dus: rijkdom van gerechtigheid. Hij redt immers door gerechtigheid. En wie door Hem gerechtvaardigd zijn, vinden in Hem ook hun sterkte. Wie tot Hem komt vindt in Hem al wat hij tot behoud nodig heeft.

[5]) *Heel het nageslacht van Israël* is blijkbaar het gehele volk, dat gerechtvaardigd en behouden wordt. De uit de andere volken toegebrachten worden immers bij Israël ingelijfd, zoals we dit reeds in de profetieën van Jesaja hebben opgemerkt. Hier wordt dus geprofeteerd, dat alle door God gerechtvaardigden als één geslacht de HERE zullen dienen en loven. Zij vinden hun gerechtigheid in de God van het verbond. Zij zullen ook Hem daarvoor danken en verheerlijken. Maar ten onder gaan allen, die weigeren, tot de HERE te komen. Zij zullen in hun verzet tegen de HERE en zijn dienst beschaamd uitkomen. Want buiten Hem is er geen gerechtigheid en geen kracht. Buiten Hem is er beschaamdheid en versmaadheid.

b. *De goden van Babel redden niet. Kores komt, door de HERE geroepen.* 46 : 1-13.

46 : 1 Bel [1]) is ineengezonken, Nebo is terneergebogen. Zij waren krachteloos, toen zij hulp moesten bieden. Toen de schijn van hun macht en grootheid geweken en de werkelijkheid van hun nietigheid en waardeloosheid gebleken was, zijn zij aan vernedering en smaad prijsgegeven. Hun beelden, waarin men hen vertegenwoordigd achtte, zijn als blijk van hun ijdelheid toegevallen aan het gedierte en aan het vee, toen zij in de nood van hun vereerders door hen weggeworpen werden, van alle eer en glorie beroofd. Zij, die door u in plechtige processie gedragen waren, werden als buit door de overwinnaars opgeladen, een last voor vermoeide dieren, en anders niets.
2 Tezamen zijn zij terneergebogen, ineengezonken. Zij hebben de last, die op de dieren was gelegd, niet kunnen redden. En zelf hebben zij in gevangenschap moeten gaan.
3 Hoort naar Mij, gij huis van Jakob! en heel gij overblijfsel van het huis Israël, die op Mij geladen [2]) zijt van moeders lijf aan, die door Mij gedragen zijt van de
4 moederschoot af. Tot de ouderdom ben Ik ook dezelfde en tot de grijsheid toe zal Ik u torsen. Ik zal voor u zorgen, u bekrachtigen, u alles geven wat nodig is. Ik zal uw leven in stand houden, u sterken en u leiden, zodat het u aan niets ontbreken zal. Ik zal ook u verlossen uit alle nood. Ik heb het gedaan en Ik zal dragen, Ik zal torsen en redden.
5 Met wie wilt gij Mij vergelijken en gelijkstellen, aan wie Mij gelijk achten, dat wij elkander gelijk zouden zijn [3])?

---

[1]) *Bel* en *Nebo* zijn afgoden van Babel. *Bel* was de hoofdgod, die gewoonlijk onder de naam *Marduk* in Babel werd vereerd. *Nebo* is mogelijk de god van de wijsheid geweest. Hun krachteloosheid blijkt, nu zij niet helpen kunnen maar integendeel in hun beelden in ballingschap worden weggevoerd. Zij zijn slechts ijdelheid.

[2]) Echt typerend wordt hier gezegd, dat het volk van God op Hem geladen was. De afgodendienaren laadden hun afgoden op en droegen die, maar de levende God draagt als vrijwillige last het volk, dat Hij verlost. Hij laadt die last op Zich.

[3]) Zie Jes. 40 : 18 e.a.

6 Met niemand is dit mogelijk. En de afgoden zijn immers helemaal waardeloos en krachteloos. Let daartoe maar op de vereerders van beelden. Zij schudden goud uit hun buidel en wegen zilver in de weegschaal. Zij huren een goudsmid, dat die er een god van maakt.
7 Zij knielen, ook buigen zij zich neder. Zij heffen hem op hun schouder. Zij torsen hem en zetten hem op zijn voetstuk. Daar staat hij dan! Hij wijkt niet van zijn plaats! Ook schreeuwt men tot hem, maar hij antwoordt niet. Uit de benauwdheid redt hij niet, wie tot hem roept [1]).
8 Denkt hieraan en vermant u, neemt het ter harte, gij
9 overtreders! Denkt aan hetgeen vroeger, vanouds, onder mijn vrijmachtig bestuur is geschied [2])! Want Ik ben God en niemand meer [3]), de almachtige God, en niemand is aan Mij gelijk.
10 Ik, die in mijn alwetendheid van het begin af het einde verkondig, en vanouds, wat nog niet geschied is [4]); die naar mijn vrijmacht overeenkomstig mijn onaantastbaar en onafwendbaar plan zeg: Mijn raadsbesluit zal tot
11 stand komen en Ik zal al mijn welbehagen doen [5]); die uit het oosten een roofvogel [6]) roep, uit een ver land de man van mijn raadsbesluit, die snel en krachtig zal volbrengen, wat hij tot verlossing van mijn volk naar mijn wil zal hebben te verrichten. Ik heb gesproken, Ik doe het ook komen; Ik heb het ontworpen, Ik breng het ook tot uitvoering.

---

[1]) Men hoort hier weer de spot over de afgodendienaar en het beeld, dat hij laat maken en dan gaat dienen. De profeet laat duidelijk uitkomen, dat het beeld een maaksel is, een dood ding, dat neergezet wordt en niet van zijn plaats kan komen, dat doof is, zodat men vruchteloos schreeuwt om gehoord te worden. Het is alles bittere ironie of sarcasme. Zie Jes. 40 : 19 e.a.

[5]) Vgl. Jes. 44 : 28 e.a.

[3]) Vgl. Jes. 43 : 11 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 41 : 26 e.a.

[5]) Vgl. Jes. 44 : 28 e.a.

[6]) Hier spreekt de HERE weer over Kores, die reeds meermalen is voorzegd. Thans wordt deze toekomstige heerser als *een roofvogel* gekenschetst. Hij zal snel en krachtig optreden, maar ook op buit bedacht zijn, al zal hij van Israël niets vorderen. Hij is het werktuig, dat naar Gods raadsbesluit zal optreden. Ver van tevoren wordt zijn komst voorzegd. Men vgl. ook de andere profetieën aangaande Kores.

12 Hoort naar Mij, gij trotsen van hart, die door uw hoogmoed, uw onwil, uw ongehoorzaamheid en uw ongeloof ver zijt van de gerechtigheid! Luistert aandachtig en neemt mijn woord ter harte, opdat gij moogt gerechtvaardigd, verlost en verblijd worden door het heil, dat Ik aan ootmoedigen, die zich tot Mij bekeren, uit vrije gunst schenk!

13 Ik breng mijn gerechtigheid nabij [1]), die redden zal uit nood en ellende, uit versmaadheid en verworpenheid. Zij is niet ver en mijn heil, dat in gerechtigheid is gegrond, zal niet vertoeven. Ik geef in Sion heil, aan Israël mijn luister [2]).

c. *De ondergang van Babel.* 47 : 1-15.

47 : 1 Daal af, en zet u neer in het stof, gij jonkvrouw [3]), dochter van Babel! De tijd van hoogheid en eer is voorbij, vernedering en smaad zijn het u toekomende deel! Zet u, van macht en majesteit beroofd, neer ter aarde, zo maar op de grond, zonder zetel, dochter der Chaldeeën! Want men zal u niet langer verwekelijkt en verwend [4]) noemen. Het is uit met uw leven in weelde en overdaad, waarin gij tot uw eigen schade u hebt verlustigd, waardoor gij slap en krachteloos zijt geworden.

2 Neem in uw positie als slavin de handmolen en maal

---

[1]) De profetie grijpt ook hier boven de verlossing door Kores uit. De gerechtigheid, die ware verlossing schenkt, zal niet op een afstand blijven, niet vertoeven. Natuurlijk moeten we hier met de goddelijke maatstaf rekenen, en ook niet vergeten, dat de gerechtigheid, die door de Messias wordt verworven, steeds het deel kan zijn van allen, die daarop in geloof leren wachten. Op Gods tijd komt de tijdelijke, maar ook de eeuwige verlossing.

[2]) Hier blijkt heel duidelijk, dat de profetie niet alleen de verlossing uit Babel op het oog heeft. In Sion, de plaats van de openbaring en de woning van God, zal heil zijn. Daar zal men genieten van de volkomen redding. De luister van de HERE zal het deel zijn van Israël. Het volk Gods zal tot eer en heerlijkheid komen. En die heerlijkheid zal in ongekende luister stralen.

[3]) Evenals Sion en Jeruzalem wordt thans Babel als een meisje of vrouw voorgesteld. Zij was in haar deftigheid een jonkvrouw gelijk!

[4]) Vgl. Deut. 28 : 56.

meel [1]) met inspanning van uw door weelderigheid verzwakte kracht! Licht, ontluisterd en tot dienstbaarheid vervallen, uw sluier op [2])! Neem de slip op, ontbloot op uw tocht in ballingschap de dij [3]), doorwaad rivieren!

3 Uw schaamte moet ontbloot, uw schande ook gezien worden, als een vrouw, die van haar vrouwelijke eer beroofd is. Ik zal in mijn geduchte toorn wraak nemen en meedogenloos in mijn heilige verontwaardiging niemand spa-
4 ren. De naam van onze Losser [4]) is HERE der heerscharen [5]), de Heilige Israëls [6]), die hoog verheven boven en regerend over al het geschapene in geordend verband de zonde straft en zijn volk door gerechtigheid verlost.

5 Zet u zwijgend neer en ga in de duisternis, van heerschappij en glans beroofd, gij dochter der Chaldeeën! Want men zal u niet langer gebiedster van de koninkrijken noemen; het is uit met uw bevelend woord, uw trots geweld, uw stralende luister.

6 Ik ben toornig geweest op mijn volk [7]). Ik heb als straf op de zonde mijn erfdeel ontwijd [8]) en het in uw macht gegeven. Maar gij hebt er niet met zachtmoedigheid over geheerst. Gij hebt juist uw boosheid en hardheid, uw zelf-

---

[1]) Het malen van het meel met de handmolen was een nogal zware arbeid, hoewel oudtijds dit werk blijkbaar dikwijls door vrouwen werd verricht. Vgl. Matth. 24 : 41.

[2]) Het lichten van de sluier is ontluistering in het oosten, waar de vrouwen gewoon waren, gesluierd te verschijnen.

[3]) Als zij nog een lang kleed draagt, is dit lastig, want zij gaat in ballingschap en moet dan bij het waden door rivieren de slip opnemen en de dij ontbloten.

[4]) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[5]) Vgl. Jes. 1 : 9 e.a.

[6]) Vgl. Jes. 1 : 4 e.a.

[7]) Men moet hier in het oog houden, dat gesproken wordt tot Babel op het moment, dat het aan vernedering en ondergang wordt prijsgegeven. Feitelijk houdt het spreken van dit woord het bewerken van deze vernedering en ondergang in. Dat is hier de directe uitbeelding. Daarom is wat in vs 6 v. wordt gezegd ook toekomstig, maar in de tekening wordt het als reeds geschied voorgesteld. Op deze wijze wordt de ballingschap voorzegd en de reden van de ballingschap aangegeven, vgl. Jes. 39 : 6, 7.

[8]) Israël wordt uit het land, door God aan zijn volk geschonken, verdreven en gevoerd naar een land, waar het heidendom heerst. Dat is, wat hier in *het ontwijden* opgesloten ligt. Natuurlijk heeft het ook een diepere zin. Men zie ook Jes. 43 : 28.

zucht en heerszucht in de behandeling van mijn volk getoond. Gij hebt hun geen barmhartigheid bewezen [1]). Zelfs op de grijsaard hebt gij uw juk zeer zwaar doen drukken.
7 En in uw grenzeloze vermetelheid en uw tartende hoogmoed zeidet gij trots en lichtzinnig: Ik zal eeuwig bestaan, ik ben gebiedster voor altijd! Gij naamt deze dingen niet ter harte, gij hebt aan de afloop daarvan helemaal niet gedacht.
8 Nu dan, hoor dit, gij wellustige, die zo onbezorgd in vermeende veiligheid en onaantastbaarheid woont, die in uw hemeltergende hoogmoed en teugelloze vermetelheid bij uzelf zegt: Ik ben het en niemand meer [2]); ik zal niet als weduwe neerzitten [3]) en van geen beroving van kin-
9 deren weten [4]): Deze beide zullen u juist overkomen, plotseling, op één dag: beroving van kinderen en weduwschap. In volle omvang zullen zij u treffen ondanks uw vele toverijen, ondanks uw zeer krachtige bezweringen [5]).
10 Gij vertrouwdet op uw boosheid in geniepige gemeenheid en niets ontziende wreedheid. Gij zeidet in de verwachting, dat gij dit zonder vrees voor ontdekking zoudt kunnen doen, omdat gij aan geen alziend oog van een heilig God gelooft: Niemand ziet mij! Uw wijsheid en uw kennis [6]) in eigen oog zijn het, die u verleid hebben,

---

[1]) Vgl. Jes. 10 : 7, waar de profeet de hoogmoed, hardheid, wreedheid en zelfzucht van Assur tekent.

[2]) Babel waant zich aan God gelijk. Dit is het diep ergerlijke, dat het de levende God tart, door zich Hem gelijk te stellen. Men vgl. wat de HERE over Zichzelf heeft uitgesproken in Jes. 45 : 5, 6, 18, 22.

[3]) Een weduwe is het beeld van een van bescherming beroofde, die in diepe rouw gedompeld is. Men vgl. Openb. 18 : 7 v.

[4]) Weduwschap en beroving van kinderen betekenen de diepste nood en rouw en ellende. Wanneer Babel van kinderen is beroofd, dan is het in de grootste ellende gekomen. De bevolking is dan ook in ballingschap gevoerd.

[5]) In Babel werden de astrologie, de mantiek en de magie menigvuldig beoefend. Men meende hierdoor veel te kunnen bereiken. Men vertrouwde op deze duistere machten, die hen naar zij meenden zouden beschermen. Dit was een gruwel in het oog des HEREN.

[6]) Deze wijsheid en kennis hielden ook verband met astrologie, mantiek en magie. Men had allerlei kennis, die door zwarte kunsten verkregen werd. Natuurlijk vertrouwde men ook op de wijsheid van de natuurlijke mens, die met bijzondere begaafdheid gesierd was, op de kennis en wetenschap van hen, die zich aan de studie hadden gewijd.

zodat gij bij uzelf zeidet: Ik ben het en niemand meer!
11 Maar u zal een onheil overkomen, dat gij niet zult weten te bezweren. En u zal een verderf overvallen, dat gij niet zult vermogen te verzoenen. Ja u zal plotseling een verwoesting overkomen, waarvan gij geen flauw vermoeden hadt.
12 Houd maar aan met uw bezweringen en met uw talrijke toverijen, waarmede gij u van jongs af hebt afgetobd. Misschien kunt gij er iets mee bereiken! Misschien jaagt gij er schrik mee aan [1])!
13 Gij hebt u afgesloofd met uw vele beraadslagingen, plannen, overleggingen! Laten nu opstaan en u redden zij die de hemel indelen, die de sterren waarnemen [2]), die maand voor maand doen weten, wat u overkomen zal! Zij hebben u toch de door u gewenste raad verschaft!
14 Zie, zij zijn als stoppelen, die door het vuur verbrand worden. Zij kunnen hun leven niet redden uit de macht van de vlammen. Het is geen kolengloed om zich bij te warmen, geen vuur om daarbij te zitten! Het is vuur, dat boven alle aards vuur uitgaat! Het is de gloed van het toornvuur van de heilige almachtige God, het vuur van het gericht!
15 Dat hebt gij nu aan hen, om wie gij u afgetobd hebt, met wie gij van jongsaf handel hebt gedreven [3]). Ieder van hen dwaalt zijn eigen kant uit. Er is niemand, die u redt.

---

[1]) Dit is klaarblijkelijk ironie.

[2]) De sterrenwichelaars lazen uit de stand van de sterren de toekomst. Er was in Babel een uitgebreide en uitgewerkte astrologie. Babel is in dit opzicht een leermeesteres van de volken geweest.

[3]) Het is bevreemdend, dat in dit verband van *handel drijven* wordt gesproken. Daarom voelen verschillende exegeten voor een kleine tekstwijziging, waardoor er in plaats van: *met wie gij handel hebt gedreven* komt te staan: *uw tovenaars*. Aangezien dan de s. in een sj. wordt veranderd, menen sommigen, dat dit niet eens nodig is, omdat zij vermoeden, dat de oude schrijfwijze van het woord voor *tovenaar* kan geweest zijn met een s. in plaats van met een sj.

F. *De zesde rechtsstrijd* [1]). 48 : 1—49 : 26.

a. *De profetie als ontdekking van Israëls ongeloof.* 48 : 1-11.

48 : 1 Hoort dit, gij huis van Jakob, die u als volk van het verbond noemt met de naam Israël en die naar uw stamboom gerekend uit de wateren [2]) van Juda zijt voortgekomen; die zweert bij de naam des HEREN en de God van Israël met lof belijdt — maar gij doet dit niet in waarheid en niet in gerechtigheid, het geloof en de trouw ont-
2 breken helaas. Toch [3]) noemen zij zich naar de heilige stad [4]) en steunen als men hen hoort op de God van Israël; HERE der heerscharen is zijn naam.
3 De vroegere dingen heb Ik vanouds verkondigd. Vóór zij geschiedden, zijn zij uit mijn mond uitgegaan, en Ik heb ze doen horen, vóór zij er waren, opdat onweersprekelijk zou zijn, dat Ik alles met mijn almacht naar mijn wijsheid en wil beheers en bestuur. Daartoe heb Ik er tevens zorg voor gedragen, dat niemand de komende gebeurtenissen uit het verloop van de geschiedenis zou kunnen afleiden of ze zou kunnen raden. Plotseling heb Ik ze volbracht en zij zijn ineens gekomen, zoals Ik het heb gewild.
4 Omdat Ik wist, dat gij hard zijt, en dat uw nek in uw onbuigzaamheid en onwilligheid een ijzeren stang is en

---

[1]) In deze rechtsstrijd richt de HERE Zich tot het ongelovige afgeweken Israël opdat ook het volk van het verbond weer zal erkennen, dat de HERE alleen de levende God is.

[2]) Met *de wateren* moet, als de lezing juist is, bedoeld zijn *de bron.* Het is dan een beeld, dat evenwel in deze vorm en in dit verband wat vreemd is. Daarom aanvaarden velen een conjectuur, waardoor met een kleine wijziging van de tekst gelezen wordt: *het ingewand.* Deze conjectuur is zeer aantrekkelijk, omdat zij een heel goede zin biedt en een kleine schrijffout slechts behoeft te worden verondersteld.

[3]) De gewone vertaling zou zijn: *want zij noemen,* of: *ja zij noemen.* Maar dan komt niet tot uitdrukking, wat de profeet toch bedoelt te doen uitkomen, dat Israël niet in trouw en waarheid spreekt, wanneer het zijn vertrouwen op God belijdt.

[4]) Vgl. Jes. 52 : 1.

uw voorhoofd in uw onbeschaamdheid en ontoegankelijk-
5 heid van koper, daarom heb Ik het u vanouds verkondigd.
Vóórdat het kwam, deed Ik het u horen, opdat gij onmogelijk zoudt kunnen zeggen: Mijn afgod heeft het gedaan
en mijn gesneden of gegoten beeld heeft het beschikt.
6 Gij hebt het gehoord, neem dit alles nauwkeurig in ogenschouw! Moet gij het zelf niet erkennen en het ook eerlijk uitspreken? Er is toch geen enkele mogelijkheid om dit te loochenen?

Van nu aan doe Ik u nieuwe dingen [1]) horen, ver-
7 borgenheden, die gij niet weet. Nu [2]) worden zij geschapen
en niet vanouds. En tot op heden hebt gij er niet van gehoord, opdat gij niet zoudt kunnen zeggen: Zie, ik heb het geweten!

8 Gij hebt het helemaal niet gehoord noch geweten.
Ook heeft zich in het minst niet uw oor hiervoor vanouds geopend. Het was u volslagen onbekend. Want Ik wist, dat gij zeer trouweloos zijt en een overtreder heet van de moederschoot aan.

9 Om mijns naams wil vertraag Ik mijn toorn. Ter
wille van mijn lof bedwing Ik Mij, u ten goede, om u niet uit te roeien. Ik wil lankmoedig zijn en mijn volk bewaren voor ondergang.

10 Zie, Ik louter u, maar niet als zilver [3]), Ik beproef
11 u in de smeltoven der ellende. Om Mijnentwil, om Mijnentwil [4]) doe Ik het, hoe groot ook de ontwijding is. Ik heb lust om in trouw aan mijn verbond een gelouterd

---

[1]) Met de *nieuwe dingen* wordt bedoeld de komst van Kores en hetgeen daarmede samenhangt en daarna volgt.

[2]) Met dit *nu* wordt bedoeld, dat na deze voorzegging gebeuren zal, wat wordt bekendgemaakt. Wanneer dit zijn zal, kan hieruit niet worden afgeleid. Wij hebben hier met Gods maatstaf te maken.

[3]) De loutering kan wel met de smeltkroes, waarin zilver gelouterd wordt, worden vergeleken. Maar deze loutering van het volk van het verbond is iets, dat veel verhevener en machtiger is.

[4]) Ook hier wordt weer met de grootste nadruk en kracht uitgesproken, dat de HERE alleen uit Zichzelf redenen heeft genomen, om Israël te redden. Zijn naam, zijn lof, zijn eer was hieraan verbonden, omdat Hij zijn verbond met het volk had opgericht en in trouw aan dit verbond toch een gelouterd volk wilde verlossen. Zijn vrije liefde en gunst komt weer helder aan het licht.

volk te behouden. Daarom wil Ik tot lof van mijn naam ondanks de grootheid van de zonde toch door beproeving heen Mij een volk bewaren, dat Mij zal dienen en eren. Mijn eer geef Ik aan geen ander.

b. *Het wonderbare van de voorzegging van Kores' komst.* 48 : 12-19.

48 : 12 Hoor naar Mij, Jakob! en Israël, mijn geroepene! Ik ben en blijf dezelfde, de enige en waarachtige God. Ik ben de eerste, ook ben Ik de laatste [1]). Aan Mij dankt al het geschapene zijn oorsprong. Ik ben ook het doel van al wat bestaat. Ik besta alleen van eeuwigheid en tot
13 eeuwigheid. Ik ben het begin en het einde. Ook heeft mijn hand de aarde gegrondvest en mijn rechterhand de hemelen uitgebreid [2]). Roep Ik hen in mijn almacht, dan staan zij daar door mijn kracht gehoorzaam tezamen.
14 Vergadert u allen en hoort! Wie onder hen, die zich inbeelden, dat zij de toekomst kunnen voorzeggen, heeft dit verkondigd: Hij, dien de HERE liefheeft [3]), zal zijn welgevallen voltrekken aan Babel, en zijn arm aan de Chaldeeën?
15 Ik, Ik alleen heb het gezegd, Ik, die het ook alleen kan doen, omdat Ik over de toekomst volstrekt gebied, en weet, wat naar mijn wil geschieden zal. Ook roep Ik hem [4]); Ik doe hem komen, en hij zal voorspoed hebben [5]) op zijn weg.

---

[1]) Vgl. Jes. 41 : 4 e.a.

[2]) Vgl. Jes. 40 : 12 v. e.a.

[3]) Praedestinerend wordt hier over 's HEREN liefde tot Kores gesproken. Deze liefde beperkt zich tot de dienst van Kores ter wille van Israël, Gods volk. De verkiezende liefde tot zaligheid wordt hier niet bedoeld.

[4]) Men kan ook lezen: *Ook heb Ik hem geroepen; Ik heb hem doen komen en hij heeft voorspoed gehad op zijn weg.* Dan wordt praedestinerend gesproken. Want het verband geeft onmiskenbaar aan, dat verre toekomst, die niemand kan bedenken of raden, wordt bedoeld. Het voorzeggen van wat geen mens voorspellen kan zonder Gods licht en kracht, moet hier immers juist getuigenis afleggen van de almacht, de eeuwigheid, de vrijmacht en de alwetendheid van de HERE, de God van Israël, de enige waarachtige levende God.

[5]) Met de Griekse en Syrische vertaling kan men ook lezen: *Ik zal hem voorspoedig doen zijn,* of (zie vorige aantekening): *Ik heb hem voorspoedig doen zijn.*

16 Nadert tot Mij! Hoort dit! Van de aanvang af heb Ik niet in het verborgene gesproken [1]); van de tijd af dat het geschiedt ben Ik daar, om het te doen komen naar mijn wil en door mijn kracht.

En nu heeft de Here HERE, de almachtige alles beheersende God van het verbond, mij gezonden met zijn Geest [2]).

17 Zo zegt de HERE, de onwankelbare God van het verbond, uw Losser [3]), die u vrijkoopt, de Heilige Israëls [4]), die oneindig hoog boven al het geschapene verheven de zonde haat en straft, maar zijn volk door gerechtigheid verlost: Ik, de HERE uw God, onderwijs u, opdat het u welga, Ik doe u in mijn liefde en zorg voor u treden op de weg [5]), die gij tot uw heil moet gaan.

18 Och [6]), dat gij, door Mij onderwezen en geleid, toch luisterdet naar mijn geboden, om in gehoorzaamheid te leven naar mijn wil! Doet gij dat, dan zal uw vrede [7]) in zijn rijkdom en weelde zijn als een rivier en uw gerechtigheid, waarin de vrede is gegrond, in haar diepte en onbegrensdheid als de golven der zee!

19 Dan zal uw nageslacht in zijn talrijkheid zijn als het

---

[1]) Vgl. Jes. 45 : 19.

[2]) Het heeft steeds bevreemding gewekt, dat de profeet ineens zelf aan het woord komt. Maar de bedoeling zal zijn, dat Jesaja hier in het licht wil stellen, dat de HERE nooit in het verborgene heeft gesproken, en dat Hij het ook nu niet doet, want de HERE heeft hem gezonden, en nu heeft hij de taak, door de Geest des HEREN gedreven en bekwaamd, te voorzeggen, wat er in de toekomst gebeuren zal. Waar Jesaja heel dikwijls de HERE Zelf laat spreken en dit hier ook heeft gedaan, daar laat hij op deze plaats nadrukkelijk uitkomen, dat de HERE door hem als profeet spreekt.

[3]) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 1 : 4 e.a.

[5]) De weg van Gods geboden; zie het volgende vers.

[6]) Hier wordt op de meest dringende, indringende en aandringende wijze het volk van het verbond genodigd tot de ware dienst van God. Het verdient onze opmerkzaamheid, dat hier gesproken wordt van gehoorzaamheid aan Gods geboden. Israël kan slechts verlost worden door het geloof in de Messias, die voor zijn volk genoegdoet aan Gods gerechtigheid. Maar het verloste volk moet en zal leven naar de geboden des HEREN. Zodra de volkomen verlossing zal zijn verkregen, zal ook de wet van God weer volmaakte heerschappij hebben. Zolang de volkomen verlossing echter nog niet geschonken is, moet het volk Gods uit het geloof leven, maar toch ook in beginsel weer wandelen op het pad van Gods geboden.

[7]) Deze *vrede* bevat in zich *alle heil* door en in gemeenschap met God.

zand, en uw nakomelingen zullen in hun ontelbaarheid wezen als de korrels van dat zand. Dan zullen zij ook blijven bestaan in een leven, vrij van zonde en ellende. Hun naam [1]), de luisterrijke openbaring van hun wezen, zal niet uitgeroeid noch verdelgd worden voor mijn aangezicht. Hun leven zal zonder enig gevaar en zonder einde opbloeien in mijn gemeenschap, bestraald door mijn eeuwig zaligend licht.

c. *Een lied van de bevrijding uit Babel* [2]). 48 : 20-22.

48 : 20 Trekt uit Babel weg!
Ontvlucht [3]) de Chaldeeën!
Verkondigt het met jubelgeklank!
Doet dit horen!
Doet het uitgaan
tot aan het einde der aarde!
Zegt: De HERE heeft vrijgekocht
zijn knecht Jakob!
21 Zij leden geen dorst,
toen Hij hen door de woestijnen leidde.
Water uit de rots
deed Hij voor hen stromen.
Hij toch spleet de rots,
zodat de wateren vloeiden.

22 Geen vrede, zegt de HERE, is er voor de goddelozen [4]).

---

[1]) Vgl. Jes. 55 : 13.

[2]) Dit lied is heerlijke profetie van de uittocht uit Babel. Zonder enige overgang wordt dit lied gezongen. De profeet gaat er in zijn directe tekening van uit, dat men zijn bedoeling begrijpt.

[3]) Dit *ontvluchten* moet niet gezien worden als een vlucht uit vrees of angst. Bedoeld is een snel zich uit Babel weg begeven en zich van de Chaldeeën vlug en resoluut losmaken. Gemeenschap met Babel mag er niet meer zijn. En de tocht heeft haast, al mag men zich niet overhaasten; zie Jes. 52 : 12.

[4]) Dit vers zal wel niet meer bij het lied behoren. Het is een uitspraak ter waarschuwing voor de goddelozen. Geen vrede zullen ze kennen; zij zullen het omgekeerde ontvangen. Vgl. Jes. 57 : 21; 66 : 24.

d. *De tweede profetie van de lijdende Knecht des HEREN* [1]). 49 : 1-13.

49 : 1 Hoort naar Mij, gij kustlanden [2]), en luistert opmerkzaam, gij natiën in de verte! Toont, op hoe grote afstand ook, uw volle belangstelling, want het is voor heel de aarde en alle volken van blijvende betekenis, wat Ik u te zeggen heb! De HERE heeft Mij tot zijn dienst geroepen van moeders lijf aan [3]), van de schoot van mijn moeder aan [3])
2 heeft Hij in zijn liefde tot Mij mijn naam vermeld. Om Mij tot de vervulling van mijn roeping en taak te bekwamen heeft Hij mijn mond gemaakt als een scherp zwaard [4]), zodat mijn woord alle weerstand weet te verbreken en zich overal toegang kan verschaffen. Veilig en welbewaard, onaantastbaar in zijn hoede en bescherming, heeft Hij Mij in de schaduw van zijn hand verborgen. Hij heeft Mij gemaakt tot een puntige pijl, die overal doordringt en ook op verre afstand raakt, wie Hij treffen wil. In zijn pijlkoker heeft Hij Mij gestoken, opdat Hij Mij, daartoe door Hem bewaard en gereedgemaakt, zodra Hem
3 dit behaagt zal inzetten tot de strijd. Zo toegerust en als zijn wapen steeds ter beschikking zeide Hij tot Mij: Gij zijt mijn knecht [5]), Israël [6]) in volle zin en

---

[1]) In Jes. 42 : 1-7 wordt tot de lijdende Knecht des HEREN gesproken, hier wordt Hij sprekende ingevoerd. Duidelijk als de dag is hierdoor reeds, dat Jesaja in directe tekening Hem uitbeeldt. Deze tweede profetie van de lijdende Knecht des HEREN volgt weer onmiddellijk op een voorzegging van de verlossing uit Babel. Na Kores komt op Gods tijd de grote Verlosser, die door lijden en dood heen zijn volk redt.

[2]) Vgl. Jes. 40 : 15 e.a.

[3]) De nadruk valt er op, dat Hij vanaf de eerste roerselen van zijn bestaan op aarde met de HERE gemeenschap heeft en tot zijn dienst wordt afgezonderd en geroepen. Men zie voor iets dergelijks Jerem. 1 : 5; Luc. 1 : 41; Gal. 1 : 15. Maar wat hier in Jes. geschreven staat, gaat daar nog bovenuit. Voor de vervulling zie men Matth. 1 : 20-23.

[4]) Vgl. Jes. 11 : 4; Hebr. 4 : 12; Openb. 1 : 16; 2 : 16.

[5]) Vgl. Jes. 42 : 1.

[6]) Deze naam is aan Jakob geschonken na de worsteling te Pniël, Gen. 32 : 28. Het was dus oorspronkelijk een eigennaam. Daarom kan deze naam ook weer heel goed voor een persoon gebruikt worden. Dat is hier klaarblijkelijk het geval. Hij, die hier Israël wordt genoemd, is dit in volle zin, in zijn wezenlijke betekenis. Hij brengt de vervulling van de strijd met God, die tegelijk is de strijd voor God tot redding van zijn uitverkoren volk.

ware betekenis, in wie Ik Mij zal verheerlijken [1]).
4 Maar Ik heb van mijn zijde, toen Ik Mij zeer had ingespannen en al deze moeitevolle arbeid nutteloos en vruchteloos scheen, gezegd: Tevergeefs heb Ik Mij afgemat [2]), voor niets en vruchteloos mijn kracht verbruikt. Evenwel, mijn recht is bij de HERE en het loon [3]), dat Ik op mijn arbeid heb te wachten, is bij mijn God.
5 Maar nu heeft de HERE gezegd, die Mij van de moederschoot aan Zich tot zijn Knecht geformeerd heeft [4]), om Jakob tot Hem terug te brengen [5]) en om Israël tot Hem vergaderd te doen worden [6]) — en Ik werd geëerd in de ogen des HEREN en mijn God was mijn sterkte —
6 Hij zeide dan: Het is te gering, dat Gij Mij tot een Knecht zoudt zijn om de stammen van Jakob uit hun verval tengevolge van hun zonde en afval weer op te richten en de door het gericht heen bewaarden van Israël terug te brengen, Ik stel U ook tot een licht der volken [7]), om mijn heil door verlossing uit de macht van de zonde, de duisternis en de dood te zijn tot het einde der aarde.
7 Zo zegt de HERE, de God van het verbond, de Losser van Israël [8]), die zijn volk vrijkoopt, zijn Heilige [9]), die zijn gekochten redt door gerechtigheid, tot de diep [10])

---

[1]) Vgl. Jes. 44 : 23. De HERE zal Zich in Hem verheerlijken, wanneer Hij zijn taak als Knecht vervult, alles volbrengt, wat Hem opgedragen is.

[2]) Vgl. Matth. 23 : 37. De bedoeling is niet, dat de Knecht hier gebrek aan moed zou uitspreken. Dat kan niet, want Hij geeft Zich aan de dienst des HEREN vrijwillig en volhardend. Maar voor menselijk oog werkt Hij zonder vrucht. En deze pijn gevoelt Hij diep en spreekt Hij uit.

[3]) Vgl. Jes. 40 : 10; 62 : 11. Het loon rust in gerechtigheid en wordt daardoor beheerst.

[4]) Vgl. Jes. 49 : 1.

[5]) De bedoeling is, dat Jakob door bekering terugkeert tot de HERE.

[6]) Israël zal één gemeenschap worden, die haar eenheid vindt in God. Vgl. ook Jes. 53 : 6. We lezen met enkele handschriften: *tot Hem.* In de meeste handschriften staat: *niet.* De Masoreten wilden reeds: *tot Hem* lezen. In bet handschrift, gevonden bij de Dode Zee, staat ook: *tot Hem.*

[7]) Vgl. Jes. 42 : 6. Zie ook Luc. 2 : 32.

[8]) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[9]) Vgl. Jes. 1 : 4 e.a.

[10]) Letterlijk staat er: *de in de ziel Verachte.*

Verachte, de bij het volk Verafschuwde, de van vrijheid beroofde en met smaad beladen Knecht van heersers [1]):

Koningen [2]) zullen het zien en met eerbied en diep ontzag opstaan, vorsten en zich devoot met nederige erkenning van uw door versmading heen verkregen heerlijkheid nederbuigen, ter wille van de HERE, die getrouw is, de Heilige Israëls [3]), die u verkoren heeft.

8 Zo zegt de HERE, de trouwe God van het verbond: In de tijd van het welbehagen verhoor Ik U, en op de dag, waarop Ik naar mijn wil het heil door U voor mijn volk wil bewerken, help Ik U [4]). Ik formeer en stel U tot een verbond voor het volk [5]), om het land, dat onder de vloek verwilderd en verworden is, weder te herstellen, om verwoeste erfdelen tot een waardevol erfelijk bezit te
9 maken en daarvan blijvend te doen genieten, om tot de gevangenen te zeggen: Gaat uit! en tot hen die door de zonde in duisternis zijn: Komt in het licht!

Verlost en vrijgemaakt van zonde en ellende zullen zij aan de wegen weiden en op alle kale heuvels zal weide voor hen zijn [6]).

10 Zij zullen hongeren noch dorsten. Woestijngloed noch zonnesteek zal hen treffen [7]). Want hun Ontfermer, die voor hen zorgt en hen van alles voorziet, zal hen leiden

---

1) Vgl. Luc. 18 : 32.
2) Vgl. Jes. 52 : 15.
3) Vgl. Jes. 1 : 4 e.a.
4) Zie 2 Cor. 6 : 2.
5) Vgl. Jes. 42 : 6. Omdat *verbond voor* of *van het volk* klaarblijkelijk een geestelijke zin heeft — zie bij Jes. 42 : 6 — moet ook het volgende, dat hiervan uitwerking is, geestelijk worden verstaan. Niet in die zin, dat het niet op het land betrekking zou hebben, maar in die zin, dat de vloek wordt weggenomen, waardoor het land bewoonbaar en vruchtbaar en heerlijk zal zijn. Wij mogen de uitdrukkingen, hier gebruikt, niet verspiritualiseren. Ze zijn wel concreet bedoeld, maar zij hebben een diep geestelijke en eeuwige betekenis. Doch men verwaarloze het perspectief in de profetie niet.
6) Dit kan reeds daarom geen tekening van de terugkeer uit de ballingschap zijn, omdat hier een kudde, die geweid wordt, getekend wordt. En men vindt weide, waar zij gewoonlijk niet is te verkrijgen.
7) Vgl. Openb. 7 : 16. Men zie voor de bescherming tegen de hitte ook Ps. 121 : 6.

11 en hen voeren aan waterbronnen [1]). En Ik zal, opdat geen enkele hindernis hen zal bemoeilijken of belemmeren, al mijn bergen tot een weg maken en mijn heerbanen zullen opgehoogd worden [2]).

12 Uit alle landen en volken zullen de verlosten komen en zich vergaderen als één gemeenschap. Zie, deze komen uit de verte [3]) en zie, genen uit het noorden en uit het westen, en die daar uit het land van de Sinieten [4]).

13 Jubelt, gij hemelen!
En juicht, gij aarde!
Breekt uit, gij bergen! in gejubel!
Want de HERE heeft zijn volk getroost,
en Hij ontfermt Zich over zijn ellendigen.

e. *De HERE zal Sion niet verlaten noch vergeten* [5]). 49 : 14-26.

49 : 14 Maar Sion zegt in haar droeve toestand zonder hoop en uitzicht en moed: De HERE, de God van het verbond, heeft mij verlaten, en de Here, die over alles gebiedt, heeft mij vergeten [6]).

15 Kan een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet zou ontfermen over de uit haar schoot geboren zoon?

---

1) Vgl. Openb. 7 : 17.

2) Vgl. Jes. 40 : 3, 4 e.a.

3) Het is duidelijk, dat hier op de toebrenging van de heidenen wordt gedoeld. Zou het gaan over de terugkeer uit de ballingschap, dan kregen we een onmogelijke voorstelling. Dan zou eerst de kudde getekend zijn op weg naar Jeruzalem en dan hier gezegd worden, dat degenen, die geleid worden als een kudde, komen uit de verste gebieden en van alle kanten.

4) Welk volk hiermede bedoeld is, is niet met zekerheid uit te maken. Dat het de Chinezen zouden zijn, is niet met afdoende argumenten te bewijzen.

5) Na de profetie over de lijdende Knecht des HEREN, die in een loflied eindigde, wordt nog weer gewezen op de moeilijke situatie, waarin het volk door eigen schuld verkeert, vóór de verlossing komt. Dit geschiedt inzonderheid, om opnieuw sterke troostwoorden te spreken en een heerlijke toekomst te schilderen.

6) Vgl. Jes. 40 : 27.

En deze moederliefde, die sterk is naar menselijke verhoudingen gerekend, is toch nog slechts een zwakke afschaduwing van mijn liefde tot mijn volk. Daarom is ten slotte het vergeten van de kinderen bij vrouwen mogelijk, maar bij Mij is zoiets uitgesloten. Al zouden zij
16 die vergeten, toch zal Ik u niet vergeten. Het is ook onmogelijk, dat Ik u zelfs maar een moment uit het oog zou verliezen. Zie, Ik heb u in mijn handpalmen gegrift [1]), uw muren zijn steeds vóór Mij [2]). Mijn aandacht is er altijd in liefde op gericht.
17 Uw zonen [3]) zullen toesnellen, uw vernielers en uw verwoesters zullen uit u wegtrekken.
18 Hef uw ogen op en sla uw blik in het rond, en zie: zij allen verzamelen zich, zij komen tot u. In eendracht verenigd hebben zij de sterke begeerte om bij u te zijn. Met grote haast naderen zij.

Zo waar Ik leef, luidt het woord des HEREN, gij zult hen allen tot uw vreugde en glorie aandoen als een sieraad, en hen ombinden, zoals een bruid zich met haar bruidstooi siert.
19 Want uw puinhopen en uw verwoeste plaatsen en uw vernield land [4]) — voorwaar, nu zult gij te eng zijn voor de bewoners, en uw verdervers zullen verre zijn.
20 Nog zullen de zonen, die ondanks uw kinderloosheid geboren zijn, voor uw oren zeggen: De plaats is mij te eng, maak mij ruimte, dat ik wonen kan!

---

[1]) Dit beeld is aan het tatoueren ontleend, al was dit in Israël verboden. Wanneer Sion in de handen is ingegrift, moet zij steeds gezien worden. En de hand is tegelijk beeld van de kracht tot bescherming en bewaring.

[2]) De beelden wisselen elkander af. Terwijl Sion dikwijls als vrouw wordt voorgesteld, wordt zij hier ineens weer als stad gedacht.

[3]) Verschillende oude vertalingen lezen: *uw bouwers*. Dit past hier als tegenstelling tot het volgende natuurlijk goed. Omdat in het vervolg juist over de zonen wordt gehandeld, zal de Mas. lezing toch wel te verkiezen zijn boven die van de bedoelde oude vertalingen.

[4]) Door de grote bewogenheid wordt de zin niet normaal voortgezet. Om die bewogenheid tot uitdrukking te laten komen, hebben we in de paraphrase deze zinsbouw onveranderd gelaten. Terwijl alles verwoesting en puinhoop was, komen ineens van alle kanten de mensen, die als zonen van Sion in de stad een woning begeren.

21 Dan zult gij, vol verbazing over het wonder dat geschied is en met het sterke verlangen dit onbegrijpelijke te verstaan, bij uzelf zeggen: Wie heeft mij dezen in het aanzijn geroepen [1]), daar ik toch van kinderen beroofd en onvruchtbaar was, verbannen en verdreven; wie heeft dan dezen grootgebracht? Zie, ik was alleen overgebleven, waar waren dezen dan?

22 Zo zegt de Here HERE, de over alles gebiedende almachtige God van het verbond: Zie, Ik zal mijn hand opheffen tot de volken en mijn banier [2]) omhoog steken voor de natiën, opdat zij zich laten aanwerven voor mijn leger, dat in mijn dienst zal staan. Zij zullen, uit liefde tot Mij en tot mijn volk en tot mijn dienst, uw zonen in hun boezem brengen [3]), en uw dochters zullen op de schouder gedragen worden. Gewillig en toegewijd zullen zij in dienst
23 aan mijn volk zich bij dat volk voegen. En koningen zullen uw vaderlijke verzorgers [4]) zijn en hun vorstinnen uw zoogsters. Zij zullen, aan Mij verbonden, hun macht en schatten in uw dienst stellen, en u verzorgen met liefde en tedere trouwe zorg.

Met het aangezicht ter aarde zullen zij zich voor u neerbuigen en het stof van uw voeten zullen zij lekken [5]). Dan zult gij weten, dat Ik de HERE ben, de enige en waarachtige God van het verbond, en dat zij, die Mij verwachten, niet beschaamd worden.

---

[1]) Eigenlijk staat er in het Hebr. *gegenereerd.* Maar deze betekenis kan hier niet worden gebruikt. Daarom hebben we gekozen voor de weergave: in het aanzijn geroepen. De HERE doet dit door zijn scheppende en herscheppende kracht.

[2]) Men zie Jes. 5 : 26; 11 : 12; 18 : 3; 62 : 10.

[3]) Dit beeld wordt gebruikt, om de tedere zorg en de dienst der liefde te tekenen. Men moet dit niet letterlijk verstaan. De bedoeling is, dat de volken zich zullen voegen bij Israël en dat zij daarin aan Sion dienstbaar zijn, omdat de HERE met haar verbonden is. Men moet echter het perspectief in de profetie ook hier niet voorbijzien. Wanneer kinderen Gods worden vrijgelaten om naar hun vaderland terug te keren, dan is dat ook, zij het een gedeeltelijke, vervulling van deze profetie.

[4]) Het hier gebruikte Hebr. woord wordt dikwijls weergegeven met *voedstervader.* De bedoeling is, dat koningen zich en het hunne geven aan het volk van God in de dienst des HEREN. Zij hebben dan ook de God van Israël leren kennen en liefhebben.

[5]) Vgl. Jes. 45 : 14. Zie ook Jes. 49 : 7.

24 Kan aan een sterke de buit ontnomen worden, of
zullen de gevangenen van hem, die recht op hen doet
25 gelden, ontkomen? Maar zo zegt de HERE: Juist de ge-
vangenen van een sterke zullen hem ontnomen worden en
de buit van een geweldenaar zal ontkomen [1]). Ik zal im-
mers Zelf tegen uw bestrijders strijden en Ik zal Zelf uw
zonen verlossen [2]).
26 En Ik zal uw verdrukkers in hun verdwaasdheid en
wilde hartstocht hun eigen vlees doen eten [3]) en van hun
eigen bloed zullen zij dronken worden als van jonge
wijn [4]). Zij zullen zichzelf verteren en elkander vernieti-
gen door onderlinge haat en strijd. En alle vlees [5]) zal
weten, dat Ik, de HERE, de onwankelbare God van het
verbond, uw Redder ben, en dat de Machtige Jakobs [6])
uw Losser [7]) is, die u heeft vrijgekocht.

G. *De zevende rechtsstrijd* [8]). 50 : 1—51 : 23.

a. *Om eigen zonde is Israël verkocht en verstoten.* 50 : 1-3.

50 : 1 Zo zegt de HERE, die trouw blijft aan het verbond:
Waar is toch de scheidbrief [9]) van uw moeder, waarmee

---

[1]) Vgl. Matth. 12 : 29; Marc. 3 : 27.
[2]) Hierdoor wordt duidelijk gemaakt, dat de vijanden van het volk van God het nooit kunnen winnen. De HERE zal Zelf alle boze macht verbreken en zijn volk uit alle geweld bevrijden.
[3]) Vgl. Jes. 9 : 19. Men zal zichzelf verteren en vernietigen. Men zal door eigen boosheid te gronde gaan.
[4]) Het beeld van het drinken van het bloed is het meest aangrijpende. Men wordt dronken van eigen bloed. Daarin wordt de verschrikking aangeduid en uitgebeeld, die de goddelozen wacht.
[5]) Hiervoor zie men bij Jes. 40 : 5.
[6]) Vgl. Jes. 1 : 24.
[7]) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.
[8]) Hier is de rechtsstrijd met Israël aan de orde. De HERE heeft rechtvaardig gehandeld. De schuld ligt bij Sion. Maar de lijdende Knecht des HEREN voert de rechtsstrijd tot rechtvaardiging en redding.
[9]) Vgl. Deut. 24 : 1 v. Zie Jes. 49 : 14.

Ik haar verstoten heb? Als toch de oorzaak van de scheiding bij Mij ligt, dan moet gij het document kunnen tonen, waarin dit beschreven staat. Of wie van mijn schuldeisers is het, aan wie Ik u verkocht heb [1]? Heb Ik u om aan de eis van een schuldeiser te voldoen verkocht, dan moet gij de naam toch kunnen noemen van hem, die u van Mij gekocht heeft? Kunt gij dit niet? Dan is het toch wel heel duidelijk dat de schuld niet bij Mij kan worden gezocht voor uw verlatenheid en uw slavernij.

Zie, om uw ongerechtigheden zijt gij verkocht en om uw overtredingen is uw moeder [2] verstoten. Ik heb u voor verkoping en verstoting willen behoeden. Maar door eigen schuld hebt gij niettemin u in die nood en ellende gebracht.

2 Waarom ben Ik gekomen, en er was niemand, die op Mij wachtte en op mijn komst hoopte? Waarom heb Ik geroepen, terwijl er niemand was, die antwoordde [3]? Is mijn hand dan werkelijk te kort om te verlossen, of is er in Mij geen kracht om te redden [4]? Zie, door mijn dreigen leg Ik de zee droog, maak Ik rivieren tot een woestijn [5]; hun vis wordt stinkend, omdat er geen water
3 is, en het sterft van dorst. Ik kleed de hemelen in het zwart [6] en geef hun een rouwgewaad tot bedekking.

---

[1]) Vgl. Ex. 21 : 7; 2 Kon. 4 : 1; Neh. 5 : 5. Zie ook voor het N.T. Matth. 18 : 25.

[2]) Het volk als eenheid, dat ook in het verleden gezondigd heeft.

[3]) De HERE heeft Sion willen bezoeken en bewegen, om Hem trouw te blijven. Hij is dus in zijn liefde zelfs achter de ontrouwe aangegaan en heeft haar geroepen, maar tevergeefs. Het is duidelijk, dat hier de nodiging van het Evangelie wordt bedoeld. De HERE heeft zijn volk met zijn beloften willen bewegen tot de gemeenschap der liefde en tot vertrouwen op zijn macht.

[4]) Sion had blijkbaar geen vertrouwen in de macht van de HERE. Men was door de ongeloofsgedachte beheerst, dat de HERE toch niet helpen kon. De hand is het beeld van de macht. Als de hand te kort schiet, dan is de macht niet voldoende.

[5]) De zee is op aarde een geweldige macht. En evenzeer kunnen rivieren dienen als voorbeelden van enorme kracht. Maar tegenover de HERE vermogen zij niets; vgl. o.a. Jes. 42 : 15; 44 : 27. Voor de macht over de wateren zie ook Ps. 104 : 7; 106 : 9. Men denke ook aan de doortocht door de Schelfzee en door de Jordaan.

[6]) Ook over de hemelen beschikt de HERE vrijmachtig. Dat komt in de profetie van Jesaja telkens weer uit. De HERE is met almacht bekleed. Daarom kan Hij Sion verlossen uit alle geweld, wanneer Hem dit slechts behaagt.

b. *De derde profetie van de lijdende Knecht des HEREN* [1]). 50 : 4-11.

50 : 4 De Here HERE, de over alles volstrekt gebiedende God van het verbond, heeft Mij een tong van tot spreken bekwame onderwezenen gegeven, opdat Ik de vermoeide [2]) met het woord weet te ondersteunen, zodat hij nieuwe kracht en moed ontvangt, niet inzinkt door gebrek aan energie en uithoudingsvermogen, maar door het geloof gesterkt wordt tot zijn taak. Hij wekt in de morgen, in de morgen wekt Hij Mij het oor, opdat Ik telkens bij het ontwaken hoor zoals de onderwezenen dit geleerd hebben, die in het luisteren geoefend zijn.

5 De Here HERE, de over alles gebiedende God van het verbond, heeft Mij het oor geopend, zodat Ik verstond, wat Hij aan Mij wilde openbaren. En hoewel dit van Mij lijden en algehele overgave aan smart, smaad en verschrikking vroeg, ben Ik niet weerspannig geweest. Hoe groot ook de benauwdheden, pijnen en vernederingen waren, waaraan Ik Mij had bloot te stellen, Ik ben niet teruggedeinsd.

6 Mijn rug heb Ik gegeven aan wie in hardheid en boosaardige wreedheid sloegen [3]), en mijn wangen aan wie in felle haat Mij als een nietswaardige de baard uittrokken [4]).

Mijn gelaat heb Ik niet verborgen voor smadelijk speeksel [5]).

7 Maar de Here HERE, de over alles gebiedende God van het verbond, helpt Mij. Daarom word Ik niet te schande. Daarom heb Ik mijn gelaat als een keisteen [6]) ge-

---

[1]) De lijdende Knecht des HEREN wordt hier zonder inleiding sprekende ingevoerd. Hij zal de rechtsstrijd van zijn volk winnen en het volk aan de God van het verbond verbinden.

[2]) Vgl. Jes. 40 : 29 v. Zie ook Matth. 11 : 28.

[3]) Zie de geseling van onze Heiland in de Evangeliën en denk aan de slagen, die Hem werden toegebracht.

[4]) Vgl. Neh. 13 : 25.

[5]) Vgl. Num. 12 : 14; Deut. 25 : 9 .Men zie voor de vervulling o.a. Matth. 26 : 67; 27 : 30.

[6]) Hij verdraagt alles, omdat Hij zeker is, dat Hij zal overwinnen. Hij heeft Zich daarop voorbereid en zal daarin standvastig zijn.

maakt. Ik weet immers, dat Ik niet beschaamd zal worden.

8 Hij is nabij, die Mij rechtvaardigen en mijn gerechtigheid in het licht stellen zal. Wie wil met Mij een rechtsgeding voeren, een rechtsstrijd aangaan [1]? Laten wij samen naar voren treden! Wie zal mijn tegenpartij in het gericht zijn? Laat hij tot Mij naderen!

9 Zie, de Here HERE, de over alles gebiedende God van het verbond, helpt Mij. Wie zal Mij dan schuldig verklaren [2]?

Zie, zij allen, die tegen Mij durven opstaan en Mij willen veroordelen en doen ondergaan, die Mij belagen en belasteren, zullen als een kleed vergaan [3], de mot zal ze verteren.

10 Wie onder u vreest de HERE, hoort naar de stem van zijn Knecht, die in diepe duisternis wandelde, terwijl geen enkele lichtglans over Hem scheen [4]? Hij late zich door deze gang door duisternis en dood niet beangstigen en van moed en hoop beroven! Hij houde vast aan de belofte, dat de Knecht gerechtvaardigd en verheerlijkt wordt! Hij vertrouwe op de naam des HEREN, die sterk en luisterrijk is, en hij steune op zijn God, die over hem waken en voor hem zorgen zal, die zijn volk door gerechtigheid verlost!

11 Zie, gij allen, die vuur ontsteekt, die brandpijlen doet ontvlammen [5], opdat gij mijn Knecht en mijn volk pijnigt

---

[1]) Men moet opmerken, dat hier de rechtsstrijd centraal gesteld wordt. De rechtsstrijd, die reeds telkens beschreven is, vindt zijn kern, wezen en overwinning in de worsteling van de lijdende Knecht des HEREN, die met de absolute zege wordt gekroond, zie Jes. 53. Daardoor komt de gerechtigheid van God tot heerschappij.

[2]) Men vgl. met deze rechtsstrijd, wat in het N.T. geschreven staat over de door de Here Christus gerechtvaardigde in Rom. 8 : 33 v. Ook hier rust de gerechtigheid geheel in de Here Christus.

[3]) Vgl. Jes. 51 : 8.

[4]) Verschillende exegeten nemen de kwalificatie: *die in diepe duisternis wandelde, terwijl geen enkele lichtglans over Hem scheen* niet als behorend bij de Knecht, maar bij hem, die opgewekt wordt te vertrouwen op de naam des HEREN.

[5]) We volgen hier een enigszins gewijzigde lezing, waarvoor oude vertalingen enige grond bieden.

en een vreselijke dood doet sterven, gaat in de gloed van uw eigen vuur en in de brandpijlen, die gij zelf aangestoken hebt [1])!

Van mijn hand overkomt u dit. Door eigen schuld zult gij, getroffen door het vuur van mijn toorn en gericht, in smart neerliggen.

c. *Opwekking om naar de HERE te luisteren* [2]). 51 : 1-8.

51 : 1 Hoort naar Mij, gij, die de gerechtigheid najaagt, gij, die de HERE zoekt, die de bron van alle gerechtigheid is en door gerechtigheid zijn volk verlost! Aanschouwt de rots, waaruit gij gehouwen zijt, en de holte van de put, waaruit gij gegraven zijt [3])! Let op uw afstamming, die van mijn wondermacht gewaagt door de geboorte van een zoon, toen dit naar de mens gesproken onmogelijk was geworden!

2 Aanschouwt Abraham, uw vader, en Sara, die u baarde! Want als eenling heb Ik hem geroepen. En Ik heb hem tegen alle menselijke verwachting in gezegend en vermenigvuldigd.

3 Want de HERE zal Sion troosten, Hij zal troosten al haar puinhopen die daar liggen als tekenen van oordeel en vloek, maar die door de zegen, die Hij schenkt, in nieuwe luister zullen herrijzen. Hij zal haar woestijn als Eden [4]) maken en haar wildernis als de hof des HEREN [5]). Daar zal de gemeenschap met de HERE genoten worden en alles zal vol leven, geluk, weelde, bloei en kracht we-

---

[1]) De zonde van de goddelozen doet het vuur van Gods gericht ontvlammen. In hun eigen vuur gaan zij ten onder, maar dat is dan tevens het vuur van het oordeel. Ook hier wordt scherp in het licht gesteld, dat God door zonde heen en ter bestraffing van de zonde zijn gerechtigheid in gericht doet gevoelen aan hen die door eigen schuld verloren gaan.

[2]) Hier wordt opgewekt tot het horen naar de HERE, maar daarbij wordt voorzegd de zegen en de heerlijkheid, die de lijdende Knecht des HEREN verwerft.

[3]) Men denke aan de geboorte van Isaäk, het kind des wonders.

[4]) Zie Gen. 2 : 8 v.

[5]) Vgl. Gen. 13 : 10.

zen. Blijdschap en vreugde zullen er gevonden worden, loflied en geklank van gezang.

4 Luistert aandachtig naar Mij, mijn volk! en mijn natie! geeft Mij gehoor! Weest opmerkzaam, opdat u niets ontgaat van hetgeen Ik u te zeggen heb! Want onderwijzing zal van Mij uitgaan [1]) en mijn recht zal Ik stellen tot een licht der volken [2]), zodat zij van alle duisternis verlost zullen genieten van gerechtigheid en leven, van blijdschap en heerlijkheid, terwijl zij nooit meer zullen dwalen.

5 Nabij is mijn gerechtigheid [3]) die rechtvaardigt en redt. Mijn heil, dat in gerechtigheid is gegrond, treedt te voorschijn [3]), en mijn armen, die met almacht zijn bekleed en een rechtvaardig bestuur zullen instellen en in stand houden, zullen de volken richten. Op Mij zullen de kustlanden [4]) wachten [5]) en op mijn arm, die recht bestelt en met macht ingrijpt, zullen zij hopen.

6 Heft uw ogen op naar de hemelen, die hoog en verheven alles overkoepelen, en aanschouwt de aarde beneden! Want de hemelen zullen als rook verdwijnen [6]), de aarde zal als een kleed [7]) vergaan, en haar bewoners zullen als muggen sterven. De hemel en de aarde, indrukwekkend in hun blijvend bestand de eeuwen door, zullen ook getuigenis afleggen van de onvastheid en de vergankelijkheid van al het geschapene, wanneer de tijd van hun vergaan gekomen is.

Zij zullen hun plaats niet behouden. Maar mijn heil, dat volkomen verlossing betekent voor mijn volk, zal eeuwig duren, en mijn gerechtigheid, waarin het heil is gegrond, zal niet verbroken worden. Wie daaraan deel hebben, zullen niet vergaan, maar eeuwig blijven bestaan.

---

[1]) Vgl. Jes. 2 : 3; zie Jes. 42 : 1, 4; 50 : 4 v.
[2]) Zie Jes. 42 : 1, 4, 6; 49 : 6.
[3]) Vgl. Jes. 46 : 13.
[4]) Vgl. Jes. 41 : 1 e.a.
[5]) Vgl. Jes. 2 : 3; 42 : 4.
[6]) De profeet gebruikt hier het beeld van de rook. Hij laat bij herhaling weten, dat de hemelen, zoals wij ze kennen, geen bestand hebben. vgl. b.v. Jes. 34 : 4. Nieuwe hemelen en een nieuwe aarde worden voorzegd, Jes. 65 : 17; 66 : 22. Vgl. ook 2 Petr. 3 : 13 en Openb. 6 : 14; 20 : 11; 21 : 1.
[7]) Vgl. Jes. 50 : 9.

7 Hoort naar Mij, gij die de gerechtigheid kent [1]), gij volk, in welks hart mijn wet is [2])! Vreest niet voor de smaad van stervelingen en wordt voor hun beschimpingen niet verschrikt!

8 Want als een kleed zal hen de mot verteren en als wol verteert hen de worm [3]). Zij zullen, door mijn gericht getroffen, krachteloos blijken te zijn en aan het verderf worden prijsgegeven. Maar mijn gerechtigheid zal eeuwig duren en mijn heil, in deze gerechtigheid gegrond, van geslacht tot geslacht.

d. *Opwekking tot opwaking van de arm des HEREN* [4]). 51 : 9-11.

51 : 9 Waak op, waak op, bekleed u met sterkte, gij arm des HEREN! Blijf niet langer werkeloos rusten, maar grijp in met uw geduchte kracht! Waak op als in de dagen van ouds, van de geslachten uit de voortijd, die op uw hulp hebben gehoopt en door uw macht zijn verlost! Zijt gij

---

[1]) Vgl. Jes. 51 : 1. Daar wordt over het jagen naar de gerechtigheid gesproken, hier over het kennen van de gerechtigheid. Dit houdt in deelgenootschap aan en leven uit de gerechtigheid. De gerechtvaardigden door het geloof worden hier toegesproken.

[2]) Wie gerechtvaardigd zijn door het geloof, leren leven uit en naar het woord van God in gehoorzaamheid aan de wet van God. De wet is weer in hun harten ingeschreven, vgl. Jerem. 31 : 33.

[3]) Men moet er op letten, dat er niet staat: zoals de mot een kleed of de worm wol verteert, zo vergaan de goddelozen. De mot en de worm verteren de goddelozen. Zij zijn beeld van de verschrikking, die eeuwig hen foltert, vgl. Jes. 66 : 24. Voor het beeld van de mot zie ook Jes. 50 : 9; 51 : 6.

[4]) In Jes. 51 : 5 wordt gezegd, dat de kustlanden op de arm des HEREN hopen, nadat is medegedeeld, dat de armen des HEREN de volken zullen richten t.a.p. Hier wordt nu *de arm des HEREN* toegesproken, opdat zij zich zal doen gelden, zoals van haar wordt verwacht en gehoopt. Daardoor treedt het verband van deze pericoop met het voorgaande duidelijk in het licht. Klaarblijkelijk wordt hier in beeldspraak gesproken. In dichterlijke taal wordt opgeroepen tot het ingrijpen van de HERE met zijn macht, waardoor tegelijk wordt voorzegd, dat Hij metterdaad op zijn tijd zal ingrijpen.

het niet, die Rahab [1]) neergehouwen, de zeedraak [2]) door-
10 boord hebt? Zijt gij het niet, die de zee hebt drooggelegd, de wateren van de grote vloed, ontembaar door menselijke kracht maar onderworpen aan uw macht, die de diepten der zee door uw alvermogen tot een weg hebt gemaakt, een doortocht voor verlosten [3])?
11 De vrijgekochten des HEREN zullen, door uw kracht daartoe in staat gesteld, terugkeren en met gejubel in Sion komen, dankbaar en verblijd, omdat zij bevrijd zijn van alle nood en druk en in volle vrijheid mogen genieten van de verlossing, die hun deel geworden is. Eeuwige vreugde zal op hun hoofd zijn. Blijdschap en vreugde zullen zij verkrijgen, kommer en zuchten zullen wegvluchten [4]).

e. *De Trooster van de vreesachtigen.* 51 : 12—16.

51 : 12 Ik, Ik ben het, die u troost [5]). Wie zijt gij, dat gij bevreesd zijt voor een nietig mens [6]), die sterven gaat, voor

---

[1]) Met *Rahab* wordt *Egypte* bedoeld, dat hierdoor als een verschrikkelijke macht getekend wordt. *Rahab* is immers in de voorstellingswereld van de oude volken een zeemonster, vgl. Jes. 30 : 7. Zie ook Ps. 89 : 11; Job 26 : 12.

[2]) Het Hebr. woord, door *zeedraak* vertaald, is in Jes. 27 : 1 weergegeven met het woord *monster*. Maar daar wordt er in de tekst aan toegevoegd: *dat in de zee is*. Ook dit beeld moet dienen als typering van de wereldmacht, zoals zij in Egypte geconcentreerd is geweest.

[3]) Hier is het werkwoord gebruikt, dat dikwijls betekent vrij-, loskopen. Deze verlosten zijn gelosten, vrijgekochten. Vgl. Jes. 41 : 14 e.a. Gedoeld wordt op de doortocht door de Schelfzee.

[4]) Men zie Jes. 35 : 10. Daar wordt de eeuwige vreugde van de voor altijd verlosten uitgebeeld. Dat is ook de zin van de tekening, die hier door de profeet geboden wordt. Daarmede is ook duidelijk, dat de terugkeer hier niet in eerste instantie is de terugkeer uit de ballingschap, maar uitbeelding van de volkomen verlossing uit de macht van zonde, dood en gericht. De bevrijding is voor eeuwig. De vreugde is ook eeuwig. Er zal geen kommer en geen gezucht meer wezen. Sion is de plaats, waar de HERE zich openbaarde. We moeten Sion ook hier, zoals zo dikwijls, nemen in zijn geestelijke, blijvende, eeuwige zin en waarde. Maar men vergete niet het perspectief in de profetie. De verlossing uit Babel kan men ook in deze profetie begrepen achten, maar dan als *gedeeltelijke* vervulling en als *een deel van de weg naar de volkomenheid*, die hier wordt beloofd.

[5]) Vgl. Jes. 51 : 3. Het verband treedt hierdoor ook aan het licht.

[6]) Zie Jes. 51 : 7, 8.

13 een mensenkind, dat als gras [1]) wordt weggeworpen; dat gij vergeet de HERE, uw Maker, die met zijn almacht de hemelen heeft uitgespannen [2]) en de aarde gegrondvest; dat gij altijd door heel de dag beeft voor de grimmigheid van de verdrukker, wanneer hij uit is op verderven?

Waar is dan nu de grimmigheid van de verdrukker?

14 IJlings wordt naar mijn wil en door mijn ingrijpen de in boeien gekromde [3]) losgemaakt en in vrijheid gesteld. Hij zal niet sterven, niet in de groeve neerdalen, en hem zal geen brood ontbreken.

15 Ik ben immers de HERE, uw God, die de zee opzweep, zodat haar golven bruisen [4]), wiens naam is HERE der heerscharen [5]), de onwankelbare God van het verbond, die over alle machten in legerorde gerangschikt volstrekt gebiedt.

16 Ik heb mijn woorden in uw mond gelegd [6]) en met de schaduw van mijn hand heb Ik u bedekt [7]), Ik, die de hemelen plant en de aarde grondvest, en tot Sion zeg: Gij zijt mijn volk.

f. *De beker der bedwelming wordt weggenomen.*
51 : 17-23.

51 :17 Ontwaak, ontwaak, sta op, Jeruzalem! gij, die uit de hand des HEREN de beker [8]) zijner grimmigheid hebt gedronken, de kelk der bedwelming gedronken, geledigd hebt! Schud door de kracht van het geloof de machteloos-

---

[1]) Vgl. Jes. 40 : 6-8 e.a.
[2]) Vgl. Jes. 40 : 22 e.a.
[3]) Vgl. Jes. 10 : 4.
[4]) Vgl. Jerem. 31 : 35b.
[5]) Vgl. Jes. 1 : 9 e.a.
[6]) Vgl. Jes. 59 : 21. Zie ook Deut. 30 : 14.
[7]) Vgl. Jes. 49 : 2.
[8]) Vgl. voor het beeld van de beker Ps. 11 : 6; 16 : 5; 23 : 5; 75 : 9; 116 : 13; Jerem. 25 : 15 v.; 35 : 5; 49 : 12; Klaagl. 4 : 21; Ezech. 23 : 31 v.; Hab. 2 : 16; Matth. 26 : 39. Het beeld wordt nu eens in gunstige en dan weer in ongunstige zin gebruikt. Het betekent meermalen het door de HERE ons toegemeten deel, ons lot. Het kan ook uitbeelding zijn van overvloed.

heid, wezenloosheid, ingezonkenheid, die u onder de toorn des HEREN om uw zonde bevangen had, van u af! Wees krachtig en actief, nu de toorn des HEREN is uitgewoed en gij moogt delen in zijn liefde en genade!

18 Er was niemand, die haar leidde, onder al de zonen, die zij gebaard had, en niemand, die haar tot haar steun en sterkte bij de hand greep, onder al de zonen, die zij heeft grootgebracht.

Zij lagen allen onder de invloed van de grimmigheid des HEREN door eigen schuld zonder verstand en inzicht in onmacht neer.

19 Deze beide dingen zijn u overkomen — wie zou u daarom beklagen? — verwoesting en verderf, honger en zwaard — hoe zou Ik u toen troosten? Door eigen schuld hadden deze vernielende machten over u heerschappij verkregen. Zelf hadt gij door uw zonden deze nood en ellende over u gehaald.

20 Uw zonen lagen machteloos neer aan de hoeken [1]) van alle straten, als een antiloop [2]) in de vangkuil, vol als zij door de dienst der zonde en de trouweloze verlating van God waren van de grimmigheid des HEREN, van de dreiging van uw God.

21 Daarom, hoort toch dit, gij ellendige en beschonkene,
22 maar niet van wijn [3])! Zo zegt uw Here [4]), de HERE en uw God, die in zijn trouw aan het verbond, in zijn liefde en ontferming, de rechtszaak van zijn volk verdedigt: Zie, Ik neem uit uw hand de beker der bedwelming, die gij door eigen schuld gedronken hebt; de kelk van mijn grimmigheid, die u deed wegzinken en u bracht in de
23 macht van boos geweld, zult gij niet langer drinken. En Ik geef die als rechtvaardige vergelding in de hand van

---

[1]) Bij de hoeken van de straten is een bredere ruimte. Bovendien valt een mens in nood gewoonlijk juist op een hoek van een straat neer. Dan geeft hij het op. Vgl. Klaagl. 2 : 19; 4 : 1.

[2]) Een prachtig beeld: de antiloop spant zich tot het uiterste in om nog te ontkomen, maar valt dan eindelijk geheel uitgeput neer.

[3]) Vgl. Jes. 29 : 9.

[4]) De Here is de man van Sion, die over haar gebiedt, vgl. Jes. 50 : 1.

uw verdrukkers, die in hun harde hoogmoed, hun onrechtvaardige moedwilligheid en hun wrede boosheid tot u [1]) zeiden: Werp u neer, opdat wij over u heengaan[2])! En gij hebt, door dit goddeloos geweld gedwongen, uw rug gemaakt als de aarde en als een straat voor wie daarover gingen.

H. *De triumf van de gerechtigheid in de rechtsstrijd.* 52 : 1—55 : 13.

a. *Sion wordt gelost en verhoogd.* 52 : 1-6.

52 : 1 Waak op, waak op, bekleed u met sterkte [3]), Sion! Bekleed u met uw prachtgewaden [4]) als feestkleed der bevrijding, Jeruzalem, gij heilige stad [5])! Verheug u in uw vrijheid, verlustig u in het herstel van uw macht en heerlijkheid, toon uw gerechtigheid in schoonheid en heiligheid! Want in u zal voortaan geen onbesnedene of onreine binnenkomen.

2 Schud u uit het stof, waarin gij zo smadelijk hebt neergelegen! Maak u op en zet u in koninklijke glans en luister op uw hoge zetel neder, Jeruzalem! Maak als verloste door gerechtigheid de banden van uw hals los, gevangene, dochter Sion!

3 Want zo zegt de HERE, die u eens in zijn toorn om uw zonde overgaf aan slavernij, maar u nu in zijn liefde en genade verlossen wil.: Om niet zijt gij verkocht [6]), zonder geld zult gij gelost worden [7]).

4 Want zo zegt de Here HERE, de over alles volstrekt

---

[1]) Letterlijk staat er: *tot uw ziel.*

[2]) De overwinnaars reden of liepen in de oude tijd over de ruggen van de overwonnenen heen, om hun victorie te vieren en de verslagenen diep te vernederen.

[3]) Vgl. Jes. 51 : 9.

[4]) Zie de tegenstelling in Jes. 47.

[5]) Vgl. Jes. 48 : 2.

[5]) Vgl. Jes. 43 : 3, 4; 50 : 1.

[7]) Vgl. Jes. 45 : 13. Het volk betaalt niets. De HERE Zelf betaalt de losprijs in de genoegdoening van de lijdende Knecht des HEREN.

gebiedende God van het verbond: Eertijds trok mijn volk naar Egypte, om daar als vreemdeling te vertoeven, en Assur heeft het zonder reden, alleen uit heerszucht, geld-
5 dorst en boosaardigheid, onderdrukt. Maar nu — wat vind Ik hier? luidt het woord des HEREN. Want om niet [1]) is mijn volk weggevoerd. Zijn overheersers, die het wederrechtelijk met hardheid en wreedheid aan zich onderworpen hebben, maken in hun hoogmoed, overmoed en dwaze uitgelatenheid luid getier [2]), luidt het woord des HEREN. En voortdurend, heel de dag, wordt mijn naam gelasterd [2]).

6 Daarom zal mijn volk te dien dage mijn naam [3]) in zijn oneindige kracht en heerlijkheid kennen, dat Ik het ben, die tot vernedering van de menselijke hoogmoed, tot verbreking van alle boos geweld en tot verlossing van mijn volk, dat Ik aan Mij verbonden heb, spreek: Zie, hier ben Ik [4]).

b. *De heerlijkheid van de bevrijding.* 52 : 7-10.

52 : 7 Hoe liefelijk zijn op de bergen bij hun nadering de voeten van de vreugdebode [5]), die vrede uitroept, die goede tijding brengt, die heil verkondigt, die als de heerlijke en rijke blijde boodschap tot Sion zegt: Uw God is Koning [6])!

---

[1]) Vgl. Jes. 52 : 3.

[2]) Zij spreken verwaten en menen, dat de God van Israël niet bij machte is, zijn volk te bewaren en te redden. Zij lasteren dus de naam des HEREN. En dat wekt de heilige toorn des HEREN.

[3]) De naam des HEREN is de HERE Zelf in zijn openbaring. Die naam is sterk, is heilig, is heerlijk. Want de HERE is de almachtige, heilige, hoog verheven God. De HERE zal komen en Zich openbaren als Verlosser, maar Hij zal ook wonen bij en onder en in zijn volk.

[4]) Vgl. Jes. 40 : 5 en 9.

[5]) Hier worden we herinnerd aan Jes. 40 : 9. Zie ook Rom. 10 : 15.

[6]) Vgl. Jes. 24 : 23 e.a. De HERE heeft alle tegenstand overwonnen en als Koning zijn regiment tot volle heerschappij gebracht. De HERE zal als Koning in volmaaktheid regeren. Zie ook Openb. 12 : 10; 19 : 6.

8 Hoor! uw wachters [1]), die met groot verlangen op de uitkijk hebben gestaan en nu zien naderen, wat boven alle verwachting uitgaat, verheffen de stem. In diepe vreugde en intense blijdschap jubelen zij tezamen. Want oog in oog zien zij, dat de HERE naar Sion wederkeert.

9 Breekt uit in gejuich, jubelt tezamen in eensgezinde verwachting van herstel en wederopbouw, puinhopen [2]) van Jeruzalem! Want de HERE heeft door zijn komst tot bevrijding en tot herstel van gemeenschap zijn volk getroost. Hij heeft Jeruzalem verlost.

10 De HERE heeft zijn heilige arm, die met almacht bekleed de gerechtigheid tot heerschappij brengt, ontbloot [3]) voor de ogen van alle volken. En alle einden der aarde [4]) zullen, op hoe grote afstand ook, zien [5]) het heil van onze God, die uit alle volken zijn verkorenen redt uit de macht van zonde en ellende, van nood en dood.

---

[1]) Dit is een beeld om te doen gevoelen, hoe heerlijk de komst des HEREN is, en dat Hij door zijn komst alle verwachtingen vervult, ja meer dan men ooit had durven en kunnen hopen.

[2]) Vgl. Jes. 51 : 3.

[3]) Vgl. Jes. 51 : 9. De arm moet ontbloot, moet vrij zijn van alle hindernis door een kleed, om recht te kunnen deelnemen aan de strijd. De HERE wordt hier dus in beeld voorgesteld als geheel gereed tot de oorlog. Hij staat op het punt, om met zijn geduchte kracht in te grijpen.

[4]) Bedoeld worden hier de volken over heel de aarde. De volken tot in de verste uithoeken zullen met Gods openbaring in kennis komen naar Gods wil.

[5]) Opmerkelijk is het, dat de op verre afstand wonenden zullen *zien het heil van onze God.* Wij worden hier herinnerd aan Jes. 40 : 5 en dgl. plaatsen. In Jes. 40 : 5 wordt gesproken van het zien van de heerlijkheid des HEREN, hier van het zien van het heil van onze God. Wezenlijk verschil is er niet. De HERE zal Zich in zijn gerechtigheid, heerlijkheid en heil aan zijn volk openbaren. Het is duidelijk, dat het hier gaat over een verlossing en een heil, ver boven de verlossing uit Babel uitgaande. We vinden dan ook nu verder eerst weergegeven de oproep tot het verlaten van het land der ballingschap en daarna uitgebeeld de verlossing door de lijdende Knecht des HEREN. Het heil van onze God omvat de tijdelijke en eeuwige verlossing.

c. *Oproep tot vertrek uit het land der ballingschap.* 52 : 11, 12.

52 : 11 Vertrekt [1]), vertrekt, gaat uit van daar; raakt het onreine niet aan [2]), gaat weg uit haar midden, reinigt u, gij die de vaten des HEREN draagt [3])!

12 Want niet overhaast zult gij uittrekken en niet in vlucht [4]) heengaan. In rust en veiligheid zult gij de tocht ondernemen, nadat gij ook de gelegenheid gehad hebt om u door reiniging gereed te maken voor de reis, waarop ook de heilige voorwerpen van de dienst des HEREN door u mogen worden meegenomen. Geen gevaar zal u bedreigen en geen verdwalen zal mogelijk zijn. Want de HERE gaat vóór u heen en uw achterhoede is de God van Israël [5]).

d. *De vierde profetie van de lijdende Knecht des HEREN* [6]). 52 : 13—53 : 12.

52 : 13 Zie, mijn Knecht zal in mijn dienst, die volledige overgave vordert, met wijsheid en succes handelen. Als vrucht van zijn arbeid en als blijk van zijn volkomen overwin-

---

[1]) Vgl. Jes. 48 : 20. Het gebod om te vertrekken is de heerlijke voorzegging, dat de verlossing uit de ballingschap zeker komt. We vinden hier weer een heel duidelijk voorbeeld van directe tekening.

[2]) De plaats, waar Israël in ballingschap vertoeft, is onrein. Men moet deze plaats verlaten en zo breken met alle dienst van en gemeenschap met de afgoden. Het vertrek is tegelijk een breuk.

[3]) Hier wordt opgewekt tot het houden van de ceremoniële bepalingen van de Mozaïsche wetten. De dragers van de vaten des HEREN zijn speciaal de priesters en de levieten, die hen behulpzaam hebben te zijn. Maar in deze ceremoniële bepalingen ligt een betekenis voor alle tijden. Het tempelgereedschap is door Kores aan de naar Jeruzalem terugkerenden meegegeven, Ezra 1 : 7 v.

[4]) Vgl. Jes. 48 : 20. Hier wordt duidelijk belicht, dat in Jes. 48 : 20 geen echte vlucht bedoeld wordt.

[5]) We worden hier onwillekeurig herinnerd aan de uittocht uit Egypte. De HERE wijst de weg en beschermt zijn volk.

[6]) Zonder nadere inleiding volgt na de profetie van de bevrijding uit het land der ballingschap de profetie van de lijdende Knecht des HEREN. Na de terugkeer komt op Gods tijd de grote en eeuwige Verlosser, die volkomen redding bewerkt door zijn plaatsbekledende gehoorzaamheid tot in de dood.

ning zal Hij oprijzen, Zich verheffen en zeer hoog verheven zijn [1]).

14 Zoals velen zich over U [2]) ontzet hebben — zo geheel misvormd, niet meer op een man gelijkend, was zijn verschijning, en zijn gedaante niet als die van mensen-
15 kinderen —, zo zal Hij, door de diepste vernedering en smaad en het ergste lijden heen tot de hoogste heerlijkheid gekomen, vele volken van verbazing, bewondering en verrukking doen opspringen [3]). Koningen zullen, door zijn indrukwekkende majesteit aangegrepen en door zijn alles te boven gaande luister overweldigd, sprakeloos staan, en zwijgend uit eerbied en diep ontzag voor Hem hun mond sluiten. Want wat hun niet verteld was, wat boven voorstelling en bevatting uitgaat, zien zij, en wat zij niet gehoord hadden, omdat het voor mensen onuitsprekelijk was, vernemen zij [4]). Wat het oog niet heeft gezien en het oor niet heeft gehoord, mogen zij aanschouwen, beluisteren en verstaan.

53 : 1 Wie [5]) heeft geloofd, hetgeen wij hoorden [6])? En aan wie is de arm des HEREN geopenbaard [7]), zodat deze voor hem zichtbaar was en in zijn almachtige kracht en

---

[1]) Dit is klaarblijkelijk bedoeld als climax. De Knecht staat verheerlijkt op, gaat naar omhoog en neemt de hoogste plaats in. Terecht is gezegd, dat men hier onwillekeurig denkt aan de opstanding, de hemelvaart en het zitten aan de rechterhand van God, zoals wij dit in het N.T. beschreven vinden ten aanzien van de Here Jezus Christus, die de vervulling is van deze profetie.

[2]) Opmerkelijk is, dat hier ineens weer de Knecht wordt toegesproken. Ook nu blijkt, dat Jesaja telkens de directe uitbeelding verkiest, om zeer levendig en krachtig te kunnen tekenen.

[3]) Verschillende exegeten vertalen: *zal Hij vele volken besprengen.* Dit stuit echter op zoveel bezwaren, dat de in de tekst gevolgde weergave de voorkeur verdient.

[4]) Vgl. 1 Cor. 2 : 9.

[5]) In Jes. 53 : 1-6 wordt in directe tekening het woord gegeven aan hen, die de gang van de lijdende Knecht des HEREN door lijden en dood heen tot opstanding en heerlijkheid hebben gevolgd, en die nu door zijn opstanding tot het juiste inzicht zijn gekomen. Op deze wijze kan de profeet een uitbeelding geven, die in levendigheid en duidelijkheid boven een gewone beschrijving van toekomst uitgaat.

[6]) Vgl. Rom. 10 : 16.

[7]) Vgl. Joh. 12 : 38.

werkzaamheid werd opgemerkt? Wie heeft vertrouwd op hetgeen hij toch weten kon, omdat het hem gezegd was? En aan wie was duidelijk, wat de HERE bezig was te werken? Heeft ongeloof en onbegrip ons niet van inzicht beroofd en ons oog verduisterd?

2 Hij schoot immers als een loot voor zijn aangezicht op en als een wortel uit dorre aarde. Zijn oorsprong was voor het oog nietig en gering, wonderlijk en voor menselijk besef onmogelijk zijn ontstaan en groei. Toch kwam Hij tot volwassenheid. Maar niet alleen zijn afkomst was nederig en zonder glans, ook zijn verschijning was van alle grootsheid en glorie naar ons inzicht beroofd. Hij had geen gestalte noch luister, dat wij Hem met welgevallen zouden hebben aangezien, noch gedaante, dat wij Hem zouden begeerd hebben.

3 Hij was veracht [1]) en de minste [2]) onder de mannen, een man van smarten en vertrouwd met ziekte [3]), ja, als iemand, voor wie men uit afkeer en weerzin het gelaat verbergt; Hij was veracht en wij hebben Hem niet geacht.

4 Nochtans, onze ziekten, die heeft Hij op Zich genomen, en onze smarten, die wij door onze ongerechtigheden hebben verdiend, die heeft Hij gedragen [4]). Wij echter, in onze dwaasheid en onverstand blind voor deze plaatsbekleding tot ons behoud, wij hielden Hem voor een geplaagde, een door God geslagene en een verdrukte, die door eigen schuld onder het oordeel Gods in deze ellende en smaad geraakt was.

5 Maar om onze overtredingen werd Hij doorboord [5]),

---

[1]) Vgl. Jes. 49 : 7.

[2]) Anderen vertalen: *verlaten van mannen* of *mensen*, zo ook de vertaling van het N.B.G. Met zekerheid is hier niet te beslissen, maar het komt ons voor, dat de in de tekst gegeven weergave de voorkeur verdient.

[3]) Het Hebr. woord voor *ziekte* heeft niet alleen deze betekenis, maar kan ook bedoelen lijden in meer algemene zin. Die bredere betekenis moeten we hier ook in rekening brengen.

[4]) Vgl. Matth. 8 : 16, 17.

[5]) Het Hebr. werkwoord bedoelt in dit verband de gewelddadige dood te tekenen, die de Knecht heeft ondergaan, wanneer de „wij" van deze profetie spreken.

om onze ongerechtigheden verbrijzeld [1]). In onze plaats
en tot ons behoud ging Hij in de dood. De straf, die ons
de vrede [2]) aanbrengt, was op Hem. En door zijn striemen
is ons genezing geworden [3]).
6 Wij allen, zondig, verkeerd, dwars en dwaas, wij
dwaalden als schapen [4]). Wij wendden ons in onze eigen-
zinnigheid, onze eigenwilligheid en ongehoorzaamheid een
ieder naar zijn eigen weg [5]). Maar de HERE heeft in zijn
liefde tot ons, in zijn begeerte ons te redden door gerech-
tigheid en ons door de verlossing weer te verenigen tot
zijn gemeenschap en zijn dienst, ons aller ongerechtigheid
op Hem doen neerkomen [6]).
7 Hij zal mishandeld worden [7]), maar — hoe wreed ook
de bejegening en behandeling mag zijn — Hij zal Zich ge-
willig laten verdrukken [8]). Zonder enig verzet zal Hij Zich
gehoorzaam buigen onder het lijden, dat Hij moet onder-
gaan. Volgzaam en geduldig zal Hij zijn mond niet open-
doen. Als een lam, dat ter slachting geleid wordt, en als
een schaap, dat stom is voor zijn scheerders, zo zal Hij
zijn mond niet opendoen.
8 Uit en door benauwing en gericht zal Hij, zodra alles
volbracht is, weggenomen worden. En wie zal, als Hij

---

[1]) Het Hebr. werkwoord heeft, wanneer het betrekking heeft op het lichaam, een sterke betekenis, zodat ook hierdoor de dood van de Knecht getekend wordt.

[2]) De vrede houdt in alle heil, dat de mens ontvangt door en in de gemeenschap met God, wanneer deze hersteld is door de plaatsbekledende genoegdoening, waarover in dit verband gehandeld wordt.

[3]) Vgl. 1 Petr. 2 : 24.

[4]) Vgl. 1 Petr. 2 : 25.

[5]) Vgl. Jes. 56 : 11.

[6]) Het Hebr. werkwoord kan de betekenis *treffen* hebben. Vandaar de boven gegeven weergave in navolging van anderen.

[7]) Geheel overeenkomstig de gewoonte van de profeet gaat hij ineens weer tot een andere vorm van profetisch spreken over. Nadat de „wij" gesproken hebben, geeft Jesaja directe voorzegging van de toekomst van de lijdende Knecht des HEREN zonder directe tekening. Omdat perf. en imperf. afwisselend worden gebruikt, kan alles als *futurum*, als aanwijzing van de toekomst. worden opgevat. En deze opvatting ligt voor de hand.

[8]) Vgl. 1 Petr. 2 : 23.

zo ineens weggerukt zal zijn, zijn woonplaats [1]) uitvorsen?
Want Hij is dan afgesneden uit het land der levenden [2]).
Om de overtreding van mijn [3]) volk ligt de plaag op
Hem [4]).
9 En men stelt bij de goddelozen zijn graf, maar Hij
zal in tegenstelling tot dit voornemen en in strijd met dit
plan bij de rijke [5]) in zijn dood zijn, omdat Hij geen on-
recht zal hebben gedaan en geen bedrog in zijn mond ge-
weest zal zijn [6]).
10 Maar het behaagt de HERE in zijn vrije liefde en
lust tot redding van zondaren door gerechtigheid, die
door plaatsbekledende genoegdoening verlost, Hem te
verbrijzelen. Hij maakt Hem ziek [7]). Wanneer Hij Zich-
zelf [8]) tot schuldoffer [9]) gesteld zal hebben, zal Hij als

---

[1]) Het is niet zeker, dat dit de juiste weergave is van het Hebr. woord, dat hier gebruikt wordt. Ook andere vertalingen zijn mogelijk, maar de in de tekst gegevene lijkt ons het meest aannemelijk.

[2]) Vgl. Hand. 8 : 32, 33.

[3]) Het handschrift, dat gevonden is bij de Dode Zee, leest: *zijn volk.*

[4]) De Sept. leest hier: *is Hij getroffen tot de dood.* Dit geeft natuurlijk een goede zin. Maar de vraag blijft: hoe is aannemelijk te maken, dat deze lezing de juiste is, omdat in de Hebr. handschriften hiervoor alle steun ontbreekt.

[5]) *De rijke* kan men in dit verband niet gelijkstellen aan de goddelozen. Dan zou hier een ander woord mogen worden verwacht. Bovendien is een rijke niet een goddeloze, al kan hij wel tegelijk rijk en goddeloos zijn. De tegenstelling tussen het voornemen en het gebeuren ligt dus naar de kracht van de woorden voor de hand. En de vervulling doet ons de zin des te duidelijker zien, Matth. 27 : 57 v. en parall. De begrafenis was in het O.T. van betekenis. Een eenvoudige begrafenis was een diepe smaad, een grote oneer. Een eervolle begrafenis werd van waarde geacht, al had zij in zichzelf geen wezenlijke betekenis. Hiermede moet men rekening houden, om deze tekst te kunnen verstaan.

[6]) Vgl. 1 Petr. 2 : 22.

[7]) In de bij de Dode Zee gevonden rol van Jesaja wordt in plaats van: *Hij maakt Hem ziek* gelezen: *Hij doorboort Hem.* Deze lezing is aantrekkelijk. De Mas. tekst is ongewoon en wat vreemd. Maar hij bevat een goede zin, omdat *ziekte* hier ook een bredere betekenis heeft, zie bij vs 3.

[8]) Zo luidt letterlijk de lezing van de *Vulgata.* In de Mas. tekst staat: *Wanneer zijn ziel een schuldoffer gesteld zal hebben.* Zakelijk wordt hetzelfde bedoeld als de Vulg. uitspreekt.

[9]) Voor het schuldoffer zie men o.a. Levit. 5 : 14—6 : 7. De voldoening aan geschonden recht staat bij dit offer op de voorgrond. De lijdende Knecht des HEREN is de vervulling van het Oud-Testamentische offer. Hij voldoet aan het geschonden recht voor onrechtvaardigen door zijn plaatsbekledende genoegdoening als offer in hun plaats. Hij is het offer der verzoening, het zoenoffer.

vrucht van zijn overgave tot in de offerdood nakomelingen [1]) zien, door Hem uit zonde en dood tot gerechtigheid en leven gebracht. Hij zal als Overwinnaar van de dood de dagen verlengen [2]) in een oneindig leven in volle kracht en heerlijkheid. En het welbehagen [3]) des HEREN zal door zijn hand voorspoedige voortgang hebben, zodat bereikt wordt het doel, door de HERE gesteld: de rechtvaardiging en zaliging van allen, die Hij uit vrije gunst wil roepen tot het onvergankelijk leven.

11 Om zijn moeitevol diep persoonlijk lijden [4]) zal Hij het [5]) zien en verzadigd worden. Door zijn kennis [6]), die Hij als openbaring Gods bekend maakt en tot heerschappij brengt in de harten van allen, die Hij door gerechtigheid redt, zal mijn Knecht, de Rechtvaardige, de velen [7]) rechtvaardigen, en Hij zal hun ongerechtigheden plaatsbekledend voor hen dragen.

12 Daarom zal Ik Hem deel geven aan de velen [8]) en de machtigen [9]) zal Hij als buit ten deel ontvangen, om-

---

[1]) Men denke hierbij aan al die voorzeggingen, waarin een talrijke nakomelingschap beloofd wordt door Gods wondermacht.

[2]) De lijdende Knecht des HEREN zal, nadat Hij gestorven is, de dagen verlengen. Daardoor wordt duidelijk aangewezen, dat Hij door zijn opstanding de dood overwint, dat Hij het leven en de onverderfelijkheid aan het licht brengt. Vgl. o.a. Openb. 1 : 18.

[3]) Hier wordt voor de tweede maal in hetzelfde vers van het welbehagen des HEREN gesproken. Het is alles, wat de Knecht overkomt, doet en verwerft, vervulling van het welbehagen van God.

[4]) Letterlijk staat er: *om het zware lijden van zijn ziel.*

[5]) Op grond van de Septuaginta hebben verschillende exegeten gelezen: *zal Hij licht zien.* In het bij de Dode Zee gevonden manuscript wordt deze lezing ook aangetroffen. Niettemin geniet naar onze mening de Mas. tekst de voorkeur. De Knecht ziet wat Hij verwerft, en dat geeft Hem verzadiging. Daarin verlustigt Hij Zich. Dat is een diepere en rijkere gedachte dan wanneer men leest, dat Hij licht zal zien.

[6]) Dit verstaan we als: *de kennis, die de Knecht bezit,* hoewel op zichzelf de betekenis ook zou kunnen zijn: *de kennis aangaande de Knecht.* Men zie o.a. Jes. 11 : 2; 50 : 4.

[7]) Dit is het grote getal van hen, die Hij redden zal, vgl. ook Dan. 12 : 3.

[8]) *De velen* zijn de in vs 11 reeds als *de velen* genoemden. De Knecht rechtvaardigt hen en zij zijn als door Hem gekocht zijn bezit.

[9]) Velen vertalen: *met de machtigen zal Hij buit delen.* Maar de in de tekst gegeven weergave zal naar onze mening de bedoeling van de auteur zijn.

dat Hij zijn leven [1]) zal hebben uitgestort in de dood en met de overtreders Zich zal hebben laten tellen [2]), terwijl Hij juist de zonden van velen draagt en voor de overtreders bidt [3]).

e. *De kinderzegen, heerlijkheid en veiligheid van Sion.* 54 : 1-17.

54 : 1 Jubel, gij onvruchtbare [4]), die niet gebaard hebt! Breek uit in gejubel en juich, gij die geen weeën gekend hebt! Wees verheugd en geef luide uiting aan uw blijdschap, ook al hebt gij nog geen moederweelde gesmaakt! Zie niet op de droeve toestand van het heden, maar let op de rijke toekomst, die u wacht! Vertrouw op de wondermacht des HEREN, die de onvruchtbare kan maken tot een blijde moeder van kinderen! En geloof, dat Hij, wat Hij kan, ook zal doen! Want de kinderen van de eenzame zullen talrijker zijn dan de kinderen van de gehuwde [5]), zegt de HERE, de onwankelbare God van het verbond.

2 Maak als blijk van gelovige verwachting van het u toegezegde nageslacht de plaats voor uw tent wijd! Laten zij, die u helpen, de kleden van uw woning [6]) breed uitspannen! Verhinder het niet! Maak uw touwen lang en sla, om die grote tent stevig te doen staan, uw pinnen vast! Reken op een rijke kinderschaar, zodat het aan ruimte en
3 woongelegenheid niet ontbreekt! Want naar rechts en naar links zult gij uitbreken in menigte, naar alle kanten

---

[1]) Letterlijk staat er: zijn ziel. Maar dit betekent hier: *zijn leven.*
[2]) Zie Luc. 22 : 37.
[3]) Zie Luc. 23 : 34.
[4]) Vgl. voor dit gedeelte Jes. 49 : 14 v.
[5]) Zie Gal. 4 : 27. Het is duidelijk, dat hier gesproken wordt over de grote schare verlosten uit alle volken. Maar men denke ook aan het perspectief in de profetie, zodat ook een tijdelijke uitgroei een gedeeltelijke vervulling is van de profetie.
[6]) In het Hebr. staat het meervoud: *woningen,* om de grootheid en wijdheid van de woning aan te geven. De profeet spreekt in beeldspraak. Vandaar dat hij tot het zetten van een grote tent opwekt.

zult gij u uitbreiden door de overvloed van kinderen, die uit u zullen geboren worden. En uw nageslacht [1]) zal de volken in bezit nemen, zodat zij bij u ingelijfd zich zullen wijden aan de dienst, die de weelde is van uw bestaan. En zij zullen de verwoeste steden, de tekenen van de vloek, maar door de herbouw weer blijken van de zegen, bevolken.

4 Vrees niet, al is de schijn nu nog anders dan de werkelijkheid, want gij zult niet beschaamd staan! Word ook niet schaamrood, omdat gij nu nog vernederd en gering, zonder moederweelde en zonder eer zijt, want gij zult niet te schande worden! Ja, gij zult door de ongedacht grote kinderzegen vergeten de schande van uw jeugd [2]), die gij door eigen schuld over u hebt gehaald, en aan de smaad van uw weduwschap, waartoe gij door uw eigen ontrouw vervallen waart, niet meer denken!

5 Want uw Man is uw Maker, HERE der heerscharen [3]) is zijn naam; en uw Losser [4]) is de Heilige Israëls [5]), God van heel de aarde zal Hij genoemd worden. Wanneer toch de almachtige Schepper, de vrijmachtige en trouwe God van het verbond, de hoog verheven Redder door gerechtigheid u liefheeft en u loskoopt, dan is de kinderzegen verzekerd en de bevrijding gewis. Hetgeen zijn liefde wil bewerken, ontzegt Hem zijn vermogen niet. En Hij zal in zijn oneindige goedheid u dit ook doen ondervin-
6 den. Want als een verlaten en diep bedroefde [6]) vrouw roept de HERE u in zijn onblusbare liefde en onvergankelijke trouw, en als een vrouw uit de jeugdtijd, waarin

---

[1]) Men zie Jes. 53 : 10. Het nageslacht, dat de lijdende Knecht des HEREN verwerft, zal de aarde bewonen. Het zal uit alle volken worden samengebracht. Het in bezit nemen van de volken moet overdrachtelijk worden verstaan, evenzeer als het bevolken van de verwoeste steden. Maar men moet dit niet verspiritualiseren en tevens in gedachtenis houden het perspectief in de profetie.

[2]) Hier zal een heenwijzing naar het verblijf in Egypte mede bedoeld zijn.

[3]) Vgl. Jes. 1 : 9 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[5]) Vgl. Jes. 1 : 4 e.a.

[6]) Letterlijk staat er: *bedroefd van geest.*

men zo vurig en hartstochtelijk bemint, nadat zij een tijdlang versmaad werd, zegt uw God.

7 Een kort ogenblik [1]) heb Ik u verlaten, maar met
8 groot erbarmen zal Ik u tot Mij nemen [2]). In een uitstorting van toorn heb Ik mijn aangezicht een ogenblik voor u verborgen om uw zonde en ontrouw, maar met eeuwige goedertierenheid ontferm Ik Mij over u, om u voor altijd aan Mij te verbinden, zegt uw Losser, die u vrijkoopt [3]), de HERE, de onwankelbare God van het verbond.

9 Want het is Mij hiermee als met de wateren van Noach. Zoals Ik in mijn diepe bewogenheid over het lot van de mensen en in mijn onveranderlijk voornemen tot betoon van liefde en ontferming gezworen heb [4]), dat de wateren van Noach, die als straf op de zonde dood en verderf hadden gebracht, niet meer over de aarde zouden komen, om haar tot ondergang van de op haar levenden te bedekken, zo heb Ik in mijn onblusbare liefde en onaantastbare trouw gezworen, dat Ik niet meer toornig op u zal zijn, noch u zal dreigen.

10 Want bergen [5]), de eeuwen door onschokbaar en onbeweeglijk door hun massieve geweldigheid, zullen wijken, en heuvelen, hoe stevig en standvastig ook, wankelen, maar mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het

---

[1]) Kort is de tijd, gemeten aan de grootheid van het erbarmen en de eeuwigheid van de gunst Gods. Daarom kan die tijd voor ons besef wel lang schijnen te zijn. Deze tijd moet niet tot de ballingschap beperkt worden. De toorn des HEREN op aarde is slechts voor een tijd, wanneer het Hem behaagt, in de weg van berouw en bekering de zondaar weer aan Zich te verbinden. De toorn is eeuwig voor de goddelozen, maar kort van duur voor allen, die de HERE loskoopt en redt.

[2]) Dit zal de bedoeling zijn. Letterlijk staat er: *zal Ik u vergaderen.*

[3]) Ook hier moet men Jes. 53 in gedachten houden. Het vrijkopen geschiedt door de plaatsbekledende genoegdoening van de lijdende Knecht des HEREN. Hij betaalt de losprijs door zijn overgave tot in de dood voor zijn volk.

[4]) Men zie Gen. 8 : 21; 9 : 8 v. In Gen. 8 : 21 blijkt duidelijk de ontferming des HEREN. Al wordt hier het woord *zweren* niet gebruikt, wat de HERE hier zegt, staat gelijk met het zweren van een eed, zie ook Gen. 8 : 22. In Gen. 9 : 8 v. wordt het verbond opgericht, dat met het daaraan verbonden teken betuigt, dat de HERE zijn belofte houden zal. Ook hier wordt niet van een eed gesproken, maar de kracht van de woorden staat gelijk met een eed.

[5]) Vgl. Ps. 36 : 7.

verbond, dat mijn vrede tot inhoud heeft, zal niet wankelen, zegt uw Ontfermer, die u liefheeft en over u in erbarming bewogen is, de HERE, de onwankelbare onveranderlijke trouwe God van het verbond.

11 Gij ellendige, door storm voortgedrevene [1]), ongetrooste, die door eigen schuld in die nood, benauwdheid en onrust gekomen zijt en geen uitkomst en verlossing en vreugde buiten Mij hebt kunnen vinden, zie, Ik zal, nu Ik u weer in liefde aangenomen heb en dit tonen wil in begiftiging met ongekende luister, alles te boven gaande schoonheid, rijkdom en heerlijkheid, uw stenen in blinkend erts [2]) leggen en u op lazuurstenen grondvesten.

12 Ik zal uw tinnen van robijnen maken en uw poorten van karbonkelstenen en uw gehele omwalling van edelstenen [3]).

13 Al uw zonen zullen door de HERE onderwezen [4]) zijn, zodat zij Hem recht kennen, in zijn licht wandelen en op zijn wegen gaan. Door de kennis des HEREN en de

---

[1]) Hier wordt gezinspeeld op het oordeel, dat de mens voortjaagt, zoals kaf of iets dergelijks door storm wordt voortgedreven. Maar Sion zal niet als kaf worden weggestormd, zij zal van het oordeel verlost en uit het gericht gered worden.

[2]) Het is moeilijk om hier in de paraphrase recht te doen aan het oorspronkelijk. Het woord, in de Hebr. tekst gebruikt, doet denken aan de kleurstof, waarmee oosterse vrouwen de oogleden kleurden, om de ogen te dieper gloed te geven en daardoor de schoonheid te verhogen. Het is niet helemaal duidelijk, wat de profeet precies bedoelt. De zin is wel duidelijk: de schoonheid wordt gediend, zoveel als maar mogelijk is. Sion is schoon boven menselijke bevatting.

[3]) De bedoeling van deze tekening van Sion is natuurlijk, de heerlijkheid van het volk des HEREN uit te beelden. De beelden grijpen naar het hoogste, het edelste, het heerlijkste van de aardse schatten. De grondslag en de gehele bouw is van de duurste en schoonste stenen. Het is alles schittering, glans, glorie, schoonheid. De kleuren hebben, gelijk men mag aannemen, ook een bepaalde betekenis. Maar het is niet gemakkelijk, de zin daarvan vast te stellen. Men moet zich hierbij voor vergeestelijking wachten. De heerlijkheid van woning en volk Gods gaat al het aardse te boven. Dat wil de tekening doen verstaan. In Openb. 21 : 10 v. vinden we een tekening van het nieuwe Jeruzalem, waarbij klaarblijkelijk verschillende trekken ontleend zijn aan deze profetie van Jesaja.

[4]) Zie Jes. 50 : 4, waar de lijdende Knecht des HEREN spreekt. Vgl. ook Jes. 11 : 9; Jerem. 31 : 34 e.a. Voor het N. T. zie men o.a. Joh. 6 : 45; 1 Cor. 13 : 12; 1 Thess. 4 : 9; 1 Joh. 2 : 20.

gemeenschap met Hem zal de vrede [1]) van uw zonen
14 groot zijn. Door gerechtigheid [2]), die de grondslag is van al uw heil, zult gij bevestigd worden.

Gerechtvaardigd en gered uit alle ellende zult gij in volkomen veiligheid en rust leven. Weet u verre van onderdrukking, want gij hebt niet te vrezen, en van ver-
15 schrikking, want zij zal tot u niet naderen. Zie, wie heftig aanvalt doet dit niet uit Mij [3]). Hij doet dit uit eigen boze aandrift, en niet als door Mij daartoe geroepen. Integendeel, Hij strijdt dan in ongehoorzaamheid aan mijn gebod. Het zal ook zijn ondergang betekenen. Wie u aanvalt, zal over u vallen.

16 Zie, Ik, Ik alleen, heb de smid geschapen, die het kolenvuur aanblaast en naar zijn kunst en bedrevenheid het wapen vervaardigt. Hoe zou dan het wapen, dat hij gemaakt heeft iets kunnen bereiken tegen mijn wil? Dat wapen is dan toch geheel in mijn macht, volstrekt aan Mij onderworpen. Ook ben Ik het, die de verderver geschapen heb, om te vernielen. Hij kan derhalve niet verder gaan dan Ik het wil. En hij heeft slechts te vernietigen wat Ik hem opdraag. Zo zijt gij welbewaard, in mijn hoede welgeborgen.

17 Elk wapen, dat tegen u gesmeed wordt, zal niets uitrichten [4]). En elke tong, die zich voor het gericht tegen u keert, zult gij als schuldig in het ongelijk stellen [5]).

---

[1]) *De vrede* bevat in zich alle heil door en in gemeenschap met God.

[2]) De reddende gerechtigheid, waarin de vrede gegrond is. Jeruzalem heet ook de stad der gerechtigheid, Jes. 1 : 26; 33 : 5. Over de nieuwe hemelen en de nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont, spreekt 2 Petr. 3 : 13.

[3]) Dit in tegenstelling b.v. met Jes. 10 : 6; 39 : 6.

[4]) Hoewel hier de eeuwige toekomst van Gods volk getekend wordt, wordt toch tegelijk duidelijk, dat er een weg van strijd is, die tot die heerlijkheid leidt. Gods volk gaat door grote verdrukkingen heen in in Gods koninkrijk. Maar zodra de heerlijkheid gekomen is, zal alle wapen, tegen Gods koninkrijk gebruikt, vernietigd worden. Dan is er geen strijd meer, geen gevaar, geen moeite, geen nood. En door de nood heen bewaart de HERE ook zijn volk tot in eeuwigheid.

[5]) Vgl. Jes. 50 : 9. De lijdende Knecht des HEREN overwint in de rechtsstrijd. Niemand zal Hem kunnen veroordelen. Hij brengt de gerechtigheid tot heerschappij. Daarin zullen delen allen, die Hem liefhebben en op Hem hun hoop en hun vertrouwen hebben gesteld.

Dit is het erfdeel [1]) van de knechten des HEREN [2]) en hun gerechtigheid [3]) uit en door en van Mij, luidt het woord des HEREN.

f. *De dringende nodiging tot het heil.* 55 : 1-13.

55 : 1 O! al gij dorstigen, komt tot de wateren [4]), die u ware lessing bieden, en gij, die geen geld hebt [5]), waarvoor gij zoudt kunnen verkrijgen, wat tot uw echte voeding door bevrediging van uw wezenlijke behoeften nodig is, komt, koopt en eet, ja komt, terwijl gij niets hebt om te betalen, koopt zonder geld en zonder prijs wijn en melk [6])! Voorziet u van de u uit liefde en gunst voor geen enkele vergoeding of prestatie aangeboden rijke, heerlijke, tot het leven en de voeding van dit leven noodzakelijke goede gaven Gods!

2 Waarom weegt gij geld af voor wat geen brood is en

---

[1]) Het erfdeel is blijvend bezit, dat als erfenis is verkregen. Het wordt verworven door de lijdende Knecht des HEREN. Door Hem en in Hem ontvangen het allen, die in Hem geloven. Door dood en gericht heen houdt het eeuwig stand. Vgl. ook Col. 1 : 12. Zie ook b.v. Rom.8.

[2]) De vrijgekochten door de lijdende Knecht des HEREN worden hier ook *knechten des HEREN* genoemd. Men zie hievoor bij Jes. 41 : 8. In en door de enige en grote Knecht zijn zij ook knechten van de HERE, die Hem dienen naar zijn woord door zijn kracht.

[3]) Ook hier wordt weer *de gerechtigheid* genoemd. De knechten des HEREN worden door de reddende gerechtigheid gerechtvaardigd. De plaatsbekledende genoegdoening, waaraan zij deel ontvangen, stelt hen rechtvaardig voor God. Deze gerechtigheid is uit en door en van de HERE, de God van het verbond. Maar zij komt tot zijn knechten door en in en met de lijdende Knecht des HEREN, die de HERE Zelf heeft gegeven en gezonden als Plaatsbekleder. Men moet dus steeds bedenken, dat dit alles rust in de lijdende Knecht des HEREN, wiens plaatsbekledende genoegdoening in Jes. 53 beschreven is.

[4]) Vgl. Jes. 41 : 17; 44 : 3. Hier wordt het geestelijk heil bedoeld, dat ook *water des levens* of *levend water* wordt genoemd, vgl. Joh. 4 : 10 v.; 7 : 37, 38.

[5]) Dit doet duidelijk zien, dat het om geestelijke goederen gaat. Tijdelijke en geestelijke zegeningen zijn niet voor geld te koop en daarvoor heeft men ook geen geld.

[6]) *Wijn en melk* zijn het beeld van de rijke gaven Gods: de goederen, die voeden en laven ten eeuwigen leven. Daarin zijn ook begrepen de zegeningen, die de HERE op aarde aan zijn volk geeft. Vgl. o.a. Spr. 9 : 2; Jes. 25 : 6. Zie ook 1 Petr. 2 : 2.

uw met inspanning verkregen vermogen voor wat niet verzadigen kan? Waarom jaagt gij met inzet van uw eigen kracht en bezit naar hetgeen u, als gij het verkregen hebt, toch niet bevredigen kan? Waarom verwacht gij het van eigen inspanning, terwijl hetgeen u verzadigen kan slechts uit genade uw deel kan worden? Waarom toch wendt gij vruchteloze pogingen aan, wanneer u de weg naar de ware voeding en genieting gewezen is? Hoort aandachtig naar Mij, opdat gij het goede eet en uw ziel zich in vet-
3 tigheid [1]) verlustigt! Neigt in onbevangen openheid en toegewijde oplettendheid uw oor en komt tot Mij, de bron van alle heil en leven! Komt met een open hart, neemt in geloof mijn woord aan, luistert gehoorzaam en met heilbegerigheid! Hoort, opdat uw ziel leve, opdat gij in gebondenheid aan mijn openbaring met Mij gemeenschap oefent en het leven geniet, dat niet meer sterven kan! En Ik zal met u een eeuwig verbond [2]) sluiten, dat tot inhoud heeft de betrouwbare gunstbewijzen van David, aan hem beloofd in de grote Zoon, die uit hem zal voortkomen [3]).

4 Zie, Ik heb Hem, die aan David is voorzegd, die de inhoud is van het verbond, ja die Zelf het levende verbond is, tot een getuige [4]) voor de natiën gesteld, tot een

---

[1]) De vertaling van het N.B.G. leest: *overvloed. Vettigheid* is echter de eerste betekenis van het hier gebruikte Hebr. woord. We houden daaraan vast in de paraphrase, omdat men in Israël van vette spijzen hield, en daarom het beeld schade lijdt, als we het woord vettigheid laten vallen. Vgl. Ps. 36 : 9; Jes. 25 : 6.

[2]) In het O.T. lezen we telkens van *het eeuwige verbond*, zie b.v. Gen. 17 : 7. De lijdende Knecht des HEREN is Zelf het verbond voor het volk, Jes. 42 : 6; 49 : 8. Hier is de inhoud van het verbond tot uitdrukking gebracht in de woorden: *de bestendige* of *betrouwbare gunstbewijzen van* of *voor David;* men zie hiervoor 2 Sam. 7 : 8 v.; 1 Kron. 17. Hiermede wordt *de grote Zoon van David* bedoeld.

[3]) Vgl. Hand. 13 : 34.

[4]) Vgl. o.a. Jes. 42 : 1; 49 : 1. Hij is getuige van de waarheid, prediker van het Woord van God. Hij doet het Evangelie uitgaan tot de natiën. Men zie ook Jes. 42 : 6; 49 : 6, waar de lijdende Knecht des HEREN tot een licht der volken wordt gesteld. De lijdende Knecht des HEREN is de Messias-Koning uit de Davidische dynastie. Hij is profeet en koning, maar ook priester en offer, zie Jes. 53.

vorst en gebieder der natiën. Als getuige zal Hij door de verkondiging van het woord der waarheid heerschappij oefenen en Hij zal over hen met macht en majesteit regeren.

5 Zie, een volk, dat gij niet kent, zult gij roepen door de kracht van het woord, door de prediking van het Evangelie, door het getuigenis van de waarheid, waardoor verplicht wordt tot geloof en tot bekering. En het volk, dat u niet kende, zal vol verlangen en begeerte naar heil en naar gemeenschap met de God van het verbond tot u snellen ter wille van de HERE, uw God, die Zich in zijn liefde met u verbonden heeft, maar ook door uw prediking anderen wil doen delen in zijn gemeenschap, en ter wille van de Heilige Israëls, de oneindig hoog verheven God, die de zonde haat en door gerechtigheid verlost, omdat Hij u verheerlijkt heeft [1]) en deze heerlijkheid ook hun verlangen heeft opgewekt.

6 Zoekt de HERE, terwijl Hij Zich laat vinden; roept Hem aan, terwijl Hij nabij is [2])! Onderzoekt biddend zijn woord en wendt u in onderworpenheid aan zijn openbaring met begeerte naar zijn gemeenschap en naar de kennis van zijn wegen tot Hem, die hoort allen, die in waarheid tot Hem roepen! Gaat tot Hem langs de weg, die Hij u wijst, in het licht, dat Hij ontsteekt, opdat Hij Zich zal doen kennen en zijn nabijheid zal doen ondervinden aan wie Hem in oprechtheid met gebed om zijn Geest zoeken!

Laat de tijd, die Hij u nog geeft, niet ongebruikt voorbijgaan! Veronachtzaamt de gelegenheid niet, zolang Hij u die nog biedt! Het is mogelijk, door eigen schuld te laat te komen, door eigen onwil de goede gelegenheid te missen, door verharding de weg naar Hem af te sluiten,

---

[1]) Deze zelfde uitdrukking vinden we in Jes. 60 : 9. De Heilige Israëls heeft zijn volk verheerlijkt door zijn gemeenschap en door de luister, die Hij van dat volk doet afstralen, gerechtvaardigd als het is door de lijdende Knecht des HEREN, die verhoogd is en met heerlijkheid gekroond.

[2]) Vgl. 2 Cor. 6 : 2. Zie ook Jes. 65 : 1.

door volharding in de zonde en het ongeloof ver van Hem te blijven en door zijn gericht te worden getroffen.

7 De goddeloze verlate zijn weg en de ongerechtige man zijn gedachten en hij bekere zich, brekend met de zonde en met de wandel naar eigen lust en dwaas onverstand, tot de HERE, dan zal Hij Zich in zijn liefde en genade over Hem ontfermen — en tot onze God, want Hij vergeeft in zijn oneindig mededogen menigvuldig.

8 Want mijn gedachten zijn niet uw gedachten, en uw wegen zijn niet mijn wegen, luidt het woord van de HERE, de onwankelbare God van het verbond.

9 Want zoals de hemelen hoger zijn dan de aarde, zo zijn mijn wegen in hun gerechtigheid, heiligheid en wijsheid hoger dan uw wegen, en mijn gedachten in haar onpeilbaarheid, oneindigheid, onnaspeurlijkheid en alomvattendheid dan uw gedachten.

10 Want zoals de regen en de sneeuw van de hemel neerdaalt en daarheen niet weerkeert, zonder eerst de aarde te hebben doorvochtigd en haar vruchtbaar te hebben gemaakt en haar te hebben doen uitspruiten en te hebben gegeven zaad aan de zaaier en brood aan de eter,

11 zo zal mijn woord, dat uit mijn mond uitgaat, ook zijn: het zal niet ledig, zonder resultaat en vrucht, tot Mij wederkeren, maar als het gedaan heeft wat Mij behaagt en dat voorspoedig tot stand gebracht heeft, waartoe Ik het gezonden heb.

12 Want in vreugde zult gij, door gerechtigheid verlost, uittrekken, en in vrede, zonder enige nood, ellende of verschrikking, voortgeleid worden [1]). En in die vreugde en vrede zal ook de natuur delen.

De bergen en de heuvelen zullen voor u uitbreken in gejuich, en alle bomen des velds zullen van louter blijdschap om de verkregen verlossing in de handen klappen [2]).

13 De natuur zal zich niet alleen verblijden in de verlossing van het uit dienstbaarheid uitgeleide en in ge-

---

[1]) Vgl. Jes. 40 : 11; 49 : 9.
[2]) Vgl. Ps. 98 : 8.

rechtigheid, vrede en vrijheid zich verlustigend volk, zij zal ook zelf de vrucht van de verlossing genieten. De vloek, die om der zonde wil op de aarde heeft gedrukt, zal worden opgeheven en tenietgedaan. In plaats van de vloek zal de zegen op de aarde rusten. Dorheid zal wijken voor vruchtbaarheid, dood en doodsheid voor leven en bloei. De planten, die het teken waren van vloek en ellende, zullen vervangen worden door geboomte, dat een lust is voor de ogen en een verkwikking voor het hart. Voor een doornstruik zal een cypres opschieten, voor een distel zal een mirt opschieten [1]). De aarde zal in een lusthof herschapen worden tot roem van Hem, die zijn volk bevrijdt en de natuur met de verlosten tot volle luister brengt. Het zal alles getuigen van de heerlijkheid des HEREN, van zijn liefde, zijn gerechtigheid, zijn heiligheid, zijn almacht en zijn trouw. Het zal de HERE zijn tot een naam, die zijn werk tot zijn blijvende roem in gedachtenis houdt, tot een eeuwig teken, dat niet uitgeroeid zal worden [2]).

---

[1]) Vgl. Jes. 35 : 1, 2; 41 : 18-20; 44 : 23; 49 : 13; 52 : 9. Zie ook Rom. 8 : 19 v.
[2]) Vgl. Jes. 56 : 5.

III. TOEPASSING EN AANVULLING

HET DEELGENOOTSCHAP AAN, DE WEG NAAR, DE HEERLIJKHEID VAN, DE TEGENSTELLING TOT EN DE BOETVAARDIGHEID DOOR EN VOOR DE REDDENDE GERECHTIGHEID EN HET HEIL. 56 : 1—65 : 25.

A. *Het heil is ook voor vreemdelingen en ontmanden.* 56 : 1-8.

56 : 1 Zo zegt de HERE, de onwankelbare God van het verbond: Onderhoudt nauwgezet het recht, zoals het naar mijn wil door Mij gesteld en bepaald is, en doet in gehoorzaamheid gerechtigheid, zodat mijn openbaring heel uw leven beheerst! Weest daarin trouw en zorgvuldig, opdat gij in die weg toont, dat het uw lust is Mij te dienen! Het is niet tevergeefs, wanneer gij u in mijn kracht aan mijn wil onderwerpt en uw wandel inricht naar mijn geboden. Want mijn heil, dat heel uw redding in zich bevat, is nabij om te komen, en mijn reddende gerechtigheid, die de grondslag is van het heil, om zich te openbaren [1]). Zij worden het deel van hen, die in hun wandel tonen, daarop te hopen. In de weg van geloof en van bekering worden zij verkregen.

2 Welzalig de sterveling, die dit doet, en het mensenkind, dat daaraan onverzwakt vasthoudt; die de sabbat [2])

---

[1]) Vgl. Jes. 46 : 13; 55 : 6.

[2]) Voor het noemen van de sabbat kan natuurlijk een bijzondere reden hebben bestaan. Het ligt echter meer voor de hand, aan te nemen, dat hier gedacht wordt aan de sabbat als het teken tussen de HERE en zijn volk, als een altoosdurend verbond, zie b.v. Ex. 31 : 12-17. Dan is het noemen van de sabbat het geven van een voorbeeld in het aangeven van de trouw aan het verbond.

in acht neemt, zodat hij hem niet ontheiligt, en acht geeft op zijn hand, zodat zij niets kwaads doet. Dit geldt allen, wie zij ook zijn, wanneer zij zich met een overgegeven hart houden aan hetgeen Ik heb ingesteld en leven uit de belofte en naar de eis van mijn verbond.

3 Laat dan de vreemdeling, die zich bij de HERE aansluit door zijn gemeenschap te zoeken en Hem te dienen naar zijn woord, niet zeggen uit vrees, dat hij met het oog op zijn afkomst uit een ander volk niet zal mogen delen in de gemeenschap en de goederen van het verbond: De HERE zal mij ongetwijfeld afscheiden van zijn volk! En laat de ontmande [1]), gedachtig aan de onmogelijkheid van geslachtelijke voortplanting, niet zeggen, beducht, dat hij niet vruchtbaar zal kunnen zijn voor toekomstige geslachten noch zal mogen hopen op een blijvende zegen en gedachtenis: Zie, ik ben een dorre boom!

4 Want zo zegt de HERE, de onwankelbare God van het verbond, ten aanzien van de ontmanden, die in trouw aan mijn geboden mijn sabbatten onderhouden, uit liefde tot Mij en tot mijn dienst verkiezen, wat Mij behaagt, en in geloof aan mijn beloften en in gehoorzaamheid aan
5 mijn eisen vasthouden aan mijn verbond: Ik geef hun in mijn huis en binnen mijn muren een gedenkteken en een naam, beter dan zonen en dochters [2]). Zij zullen nimmer ten onder gaan, steeds in de herinnering voortleven, zodat zij een blijvende invloed uitoefenen door hun getuigenis. Ik

---

[1]) In Deut. 23 : 1 wordt van de ontmande gezegd, dat hij niet in de gemeente des HEREN mag komen. Daarover gaat het hier rechtstreeks niet, maar indirect is het toch wel in geding, omdat hem wordt toegezegd een gedenkteken in het huis en binnen de muren des HEREN. Op de voorgrond staat echter de vraag naar het voortleven en het behouden van een gedachtenis en het vruchtbaar zijn voor de dienst des HEREN. Ontmanden waren er oudtijds velen aan de hoven van de heersers. Onder hen waren ook Israëlieten, zie o.a. Jes. 39 : 7. Vgl. voor het N.T. o.a. Matth. 19 : 12.

[2]) Wanneer de HERE zulk een gedenkteken en naam geeft, dan is duidelijk, dat dit uitgaat boven het tijdelijke en aardse. Men moet *huis* en *muren* hier verstaan in hun wezenlijke zin en eeuwige betekenis. De ontmanden, die hier beschreven worden, ontvangen een eeuwig leven in de gemeenschap met God. En van hen gaat een blijvend getuigenis uit. Vgl. Openb. 3 : 12.

geef hun een eeuwige naam, die niet uitgeroeid zal worden [1]).

6 En de vreemdelingen, die zich bij de HERE aansluiten om Hem te dienen, en om de naam des HEREN lief te hebben, om Hem in hun liefdedienst tot knechten te zijn, allen die de sabbat in acht nemen, zodat zij hem niet ontheiligen, en die in geloof en gehoorzaamheid vasthouden
7 aan mijn verbond, hen zal Ik brengen naar mijn heilige berg [2]). En Ik zal hun vreugde bereiden in mijn bedehuis [3]). Hun brandoffers en hun slachtoffers zullen welgevallig zijn op mijn altaar [4]). Want mijn huis zal een bedehuis genoemd worden voor alle volken [5]).

8 Het woord van de Here HERE, de allesbeheersende almachtige God van het verbond, die de verdrevenen van Israël bijeenbrengt, luidt [6]): Ik zal tot hem nog meer verlosten toebrengen boven degenen, die reeds toegebracht zijn [7]).

---

[1]) De eeuwigheid van bestaan en getuigenis wordt klaarblijkelijk hier toegezegd. Dat de naam de persoon in zijn openbaring is, blijkt ook daaruit, dat in vs 6 gesproken wordt van een liefhebben van de naam des HEREN. Bedoeld wordt immers een liefhebben van de HERE, zoals Hij Zich heeft willen openbaren. Voor de uitspraak, die hier gegeven wordt, zie ook Jes. 55 : 13. Vgl. ook Openb. 3 : 5.

[2]) De heilige berg des HEREN komt telkens naar zijn wezenlijke en eeuwige betekenis in Jesaja voor. Ook hier moet deze zin bedoeld zijn. Men denke aan Jes. 2 : 2-5; 11 : 9 en tal van andere plaatsen.

[3]) Opmerkelijk is, dat het huis des HEREN hier zijn bedehuis wordt genoemd. Ook daaruit blijkt, dat hier bedoeld wordt het huis des HEREN naar zijn wezenlijke eeuwige betekenis. Maar in het verband, waarin dit voorkomt, blijkt dit te duidelijker. Het huis des HEREN zal immers een bedehuis genoemd worden *voor alle volken.*

[4]) Dat ook hier de boven het zinnebeeldige uitgaande betekenis wordt bedoeld, treedt reeds daardoor aan het licht, dat gesproken wordt over het bedehuis, en dat in dat huis alle volken komen bidden. Natuurlijk moet men het perspectief in de profetie niet verwaarlozen. Zolang de offerdienst nog stand houdt, is daarin ook, zij het een gedeeltelijke, vervulling van deze profetie te vinden. Maar de boven het zinnebeeldige en ceremoniële uitgaande betekenis is hier toch beheersend.

[5]) Zie Matth. 21 : 13; Marc. 11 : 17; Luc. 19 : 46; vgl. Joh. 2 : 16.

[6]) Aan het begin van een plechtige uitspraak komt deze formule slechts hier en in Zach. 12 : 1 voor.

[7]) De toebrenging van de heidenen wordt hier plechtig en krachtig beloofd.

B. *Zonde, gericht en genezing* [1]). 56 : 9—57 : 21.

a. *De zonde van leidslieden en volk.* 56 : 9—57 : 13.

56 : 9 Al gij gedierte des velds [2]), dat op aas loert en daarvan leeft, komt om te eten, al gij gedierte in het woud, dat uit is op roof en hongerig naar buit! Het gericht verstrekt immers veelheid van voedsel door de vele verslagenen van het volk!

10 Zijn wachters [3]), die op de uitkijk behoren te staan om voor dreigend gevaar tijdig te kunnen waarschuwen, zijn allen blind. Zij hebben geen kennis en geen inzicht, zij merken door hun eigen boosheid en dwaasheid niets. En ook als zij toch nog bemerken, dat een dreigend onheil nadert, zullen zij nalaten, een waarschuwend woord te laten horen. Zij zijn allen stomme honden [4]), die niet kunnen blaffen. Terwijl zij waakzaam en op hun hoede moesten zijn, zijn zij juist slaperig, vadzig, sloom en loom. Dromerig liggen zij neer, zij hebben de sluimering lief, zolang het gaat om het belang van de aan hun zorg toevertrouwden. Zij houden van gemak en missen, als het gaat om de bescherming van het volk, alle wakkerheid
11 en waakzaamheid. Als het echter hun eigen begeerten, wensen en belangen betreft, dan zijn zij ineens helemaal anders. Dan kunnen zij ook met honden vergeleken worden. Maar deze honden zijn vraatzuchtig, zij kennen geen verzadiging. En dat zijn nu herders, zij, die niet weten acht te geven! Hun eigen belang, zoals zij dit zien, beheerst heel hun denken en doen. Voor de kudde hebben zij geen enkele zorg. Zij onderkennen ook de gevaren niet,

---

[1]) Jesaja tekent in dit gedeelte van zijn profetie de toestand in zijn dagen. Maar deze toestand laat een blik slaan in de zondigheid, die in het hart van de mensen leeft. De voorstanders van de hypothese van een Deutero- en een Trito-Jesaja hebben met dit gedeelte grote moeite, zoals blijkt uit hun bespreking van deze profetie.

[2]) De profeet spreekt hier in dichterlijke verbeelding het gedierte des velds toe. Zo tekent hij in directe schildering het oordeel. Daarna beschrijft hij waarom en hoe het tot dit gericht komt. Men zie Jes. 18 : 6. Vgl. verder Ps. 79 : 2; Jerem. 7 : 33; 12 : 9; Ezech. 39 : 4, 17; Zef. 2 : 15; Matth. 24 : 28.

[3]) Vgl. Jes. 21 : 6. Voor gewone wachters zie men o.a. 2 Sam. 13 : 34; 18 : 24 v.; 2 Kon. 9 : 17.

[4]) De hond dient dikwijls als helper van de herder, zie Job 30 : 1.

omdat zij geen inzicht hebben in de openbaring des HEREN en in de roeping, die op het volk des HEREN rust. Zij laten zich leiden door eigen verduisterd verstand en zelfzuchtig begeren. Zij wenden zich allen naar hun eigen weg [1]), ieder naar zijn gewin, niemand uitgezonderd.

12 Zij kennen geen hoger genot dan brasserij en dronkenschap, zoals dit duidelijk uitkomt in de opwekking, die zij tot zichzelf en tot elkander richten: Komt, laat ik wijn halen, en laten wij bedwelmende drank zwelgen! En zoals het vandaag is, zo zal het ook morgen zijn, groot, geweldig, ja meer dan dat [2])!

57 : 1 De rechtvaardige komt om, en er is niemand, die het zich ook maar enigszins aantrekt [3]). En de vromen worden weggerukt, terwijl niemand er acht op slaat. Want vanwege de boosheid, die zich overal in wreedheid en hardheid laat gelden, wordt de rechtvaardige weggerukt. Er is geen medegevoel meer met hen, die wederrechtelijk worden gedood en op gewelddadige wijze uit de weg worden geruimd. Als de rechtvaardige wordt vermoord, let niemand er op, omdat men het van geen betekenis acht.

2 Hij gaat echter, hoezeer door boos geweld getroffen, in vrede [4]) heen. Zij, die de rechte weg bewandeld hebben, rusten op hun legersteden en genieten de ware rust en vrede na een leven vol moeite en nood, dat uitliep op een gewelddadige dood.

3 Maar gij, nadert hierheen, gij kinderen van een tovenares [5]), nakroost van echtbreker en overspeelster, wie

---

[1]) Men zie voor deze uitdrukking Jes. 53 : 6; 55 : 7 e.a. De mens gaat op eigengekozen wegen zolang hij zich niet bekeert. Deze herders gaan ook op eigen, maar wel zeer slechte wegen, want zij begeven zich tot dienst van zichzelf, tot winzucht en tot dronkenschap met al wat daarmede verbonden is. Vgl. ook b.v. 2 Petr. 2 : 2 v.

[2]) Vgl. Jes. 5 : 11, 12, 22, 23; 22 : 13; 28 : 1, 7-10. Men zie ook Luc. 16 : 19; I Cor. 15 : 32; 2 Petr. 3 : 4.

[3]) Letterlijk staat er: *op het hart stellen* of *zetten*. Dit betekent dikwijls: *ter harte nemen*. Maar hier moeten we de betekenis kiezen: *het zich aantrekken*.

[4]) Dit moet wel, gelet op de tegenstelling, inhouden, dat de rechtvaardige de vrede geniet, zodra hij gestorven is.

[5]) Vgl. Jes. 1 : 4; 2 : 6; 8 : 19.

immers de ontucht en ontrouw als het ware in het bloed zit!

4 Over wie maakt gij u in uw tartende hoogmoed en uw laatdunkende trots vrolijk? Tegen wie spert gij in uw spotlust krenkend en honend uw mond open [1]), steekt gij smadelijk uw tong uit? Wat geeft u grond om zo hautain, zo affronterend op te treden? Hoe durft gij met zulke hatelijke gebaren beledigen, wie toch uw eerbied en voorkomendheid heeft verdiend? Wat beeldt gij u in, dat gij zo van uit de hoogte neerziet op hem, die zich uw smaad niet waardig heeft gemaakt? Zijt gij zelf geen kinderen
5 der zonde [2]), leugengebroed? Gij, die in wellust ontbrandt bij de terebinten [3]), onder elke groene boom; die in uw wrede onnatuurlijke afgodendienst de kinderen slacht in
6 de dalen [4]), in de rotsspleten. Bij de gladde stenen [5]) in het dal is uw [6]) deel, die, die zijn uw lot! Ook daarvoor hebt gij plengoffer uitgegoten, spijsoffer gebracht. Zou Ik daarmede vrede hebben?

---

[1]) Vgl. Ps. 22 : 14; 35 : 21; Klaagl. 2 : 16; 3 : 46.

[2]) Daarin komt hun eigen laagheid uit.. Zij hebben als het ware als moeder de zonde. Zij worden geheel door zonde en leugen beheerst.

[3]) Bij de terebinten en andere groene bomen werd bij voorkeur de zinnelijke dienst der afgoden waargenomen. Deze bomen symboliseerden de natuurkracht. En de afgoden waren immers dikwijls gepersonifiëerde natuurkrachten. Men zie Jes. 1 : 29. In de tijd, waarin Jesaja leefde, werd deze afgodendienst veelvuldig in Israël gevonden, vgl. ook Hos. 1-3; 4 : 13 e.a.

[4]) Dit is een afschuwelijke afgodendienst; het offeren van kinderen aan de Moloch wordt meermalen uitdrukkelijk verboden, zie Levit. 18 : 21; 20 : 1-5. In het dal (van de zoon) van Hinnom werden dikwijls kinderen aan de Moloch geofferd, zie 2 Kon. 23 : 10; Jerem. 32 : 35. Zie voor offers van kinderen ook 2 Kon. 3 : 27; 16 : 3; 21 : 6 e.a.

[5]) Het woord *stenen* wordt in het Hebr. niet uitgedrukt. Daarom kan *de gladden* ook een andere betekenis hebben. Toch ligt de betekenis *gladde stenen* het meest voor de hand, omdat er *in het dal* bijgevoegd wordt, en omdat David ook gladde stenen heeft gezocht in de beekbedding, al wordt daar het woord *stenen* wel gevonden, 1 Sam. 17 : 40. Bedoeld wordt een dienst, aan afgoden gewijd. Waar in het Hebr. het woord voor *gladde* bijna gelijk is aan het woord voor *deel,* daar is blijkbaar een woordspeling bedoeld.

[6]) Opmerkelijk is het, dat hier en in het vervolg van deze pericoop ineens het vrouwelijk enkelv. wordt gebruikt. Het volk wordt, zeker wel in verband met de hier als hoererij voorgestelde afgodendienst, als vrouw gedacht.

7 Op een hoge en verheven berg hebt gij uw legerstede opgeslagen. Ook daarheen zijt gij in uw lust tot afgoderij opgeklommen, om slachtoffer te brengen.
8 En achter deur en post hebt gij uw herinneringsteken aangebracht [1]). Want buiten Mij om hebt gij in ontrouw jegens Mij uw legerstede opengelegd en beklommen, ruim en wijd gemaakt. En gij hebt u van hen wier bijslaap gij hebt liefgehad, wier schaamte gij hebt gezien, loon bedongen.
9 Gij kwaamt met olie tot de Moloch [2]) en bereiddet overvloed van zalven, om de afgod toch maar gunstig te stemmen door hem rijke offergaven aan te bieden. Gij zondt uw boden uit naar ver verwijderde gebieden, overal heen, waar gij maar dacht, dat er hulp voor u zou zijn te verkrijgen. En gij vernederdet u tot in het dodenrijk.
10 Door uw verre tocht zijt gij wel vermoeid geworden, maar toch hebt gij ook toen niet gezegd: Ik geef het op! Nieuwe kracht [3]) hebt gij gevonden, daarom zijt gij niet uitgeput geraakt.
11 Voor wie zijt gij nu beducht en bevreesd geweest, dat gij onbetrouwbaar en trouweloos zijt geworden, en aan Mij niet hebt gedacht, u van Mij niets hebt aangetrokken [4])? Heb Ik niet gezwegen en dat van overlang [5]), zodat gij Mij niet vreesdet? Heeft u dat niet in uw ongeloof gesterkt, u doen denken, dat gij u om Mij niet behoefdet te bekommeren, en u doen vluchten tot de afgoden met verloochening en verwerping van Mij?

---

[1]) Dit in tegenstelling met het gebod in Deut. 6 : 9; 11 : 20.
[2]) In het Hebr. staat het woord, dat *koning* betekent. Verschillende exegeten denken hier dan ook aan de koning van het wereldrijk. Dit is echter weinig aannemelijk, omdat men met olie en zalven komt tot hem, die hier bedoeld is. Dat doet als vanzelf denken aan een afgod. Bovendien gaat het in deze pericoop telkens over de afgodendienst. Daarom gaan wij mee met hen, die van oordeel zijn, dat de Moloch is bedoeld.
[3]) Letterlijk staat er: *leven van uw hand hebt gij gevonden.* Dit zal echter moeten verstaan worden als vernieuwing van uw kracht.
[4]) Letterlijk staat er: *op het hart zetten* of *stellen.* Ook hier is de betekenis niet: *ter harte nemen* maar: *het zich aantrekken.*
[5]) De oordelen zijn klaarblijkelijk nog toekomstig, al is er reeds angst en vrees. Op Gods tijd zullen de gerichten losbreken.

12 Ik, Ik zal bekend maken, wat uw gerechtigheid [1]) en
13 uw werken zijn, dat zij u niet kunnen baten. Wanneer gij in uw angst en nood schreeuwt, laat dan uw godenvergadering u redden! Maar de wind zal hen allen opnemen, een tocht zal hen wegvagen [2]). Heel dat zo door u vereerde pantheon zal nietig en ijdel blijken, het zal voor het geringste zuchtje wind zelfs niet kunnen stand houden. Zo waardeloos en vruchteloos is ook het vertrouwen op de afgoden, terwijl het mijn toorn wekt, die u treffen zal. Maar wie zich gelovig aan Mij toevertrouwt en bij Mij schuilt, zal het land beërven [3]) en mijn heilige berg [4]) in bezit nemen.

b. *De troost van de verbrijzelden en neergebogenen van geest.* 57 : 14-21.

57 : 14 Hij, die de rijke erfenis en het heerlijk bezit de gelovigen in het vooruitzicht heeft gesteld, zal zeggen, opdat zijn beloften ongehinderd en onbelemmerd in vervulling gaan: Verhoogt [5]), verhoogt, bereidt de weg! Verwijdert de struikelblokken van de weg voor mijn volk!
15 Want zo zegt in zijn oneindige majesteit, vlekkeloze heiligheid en nederbuigende goedheid de Hoge en Ver-

---

[1]) Dit is ironisch bedoeld: deze gerechtigheid is schijngerechtigheid, zij is ongerechtigheid.

[2]) Vgl. o.a. Jes. 17 : 13; 41 : 16.

[3]) Vgl. o.a. Ps. 25 : 13. De bedoeling is klaarblijkelijk, dat de gelovige een blijvende, een eeuwige woning vindt. Zie ook Jes. 58 : 14; 60 : 21; 65 : 9 e.a.

[4]) *De heilige berg* moet ook hier genomen worden in zijn blijvende, wezenlijke, eeuwige betekenis, vgl. Jes. 2 : 2-5; 11 : 9 e.a. De gelovige ontvangt de volle gemeenschap met God. Maar men moet ook het perspectief in de profetie hier niet verwaarlozen.

[5]) In Jes. 40 : 3, 4 wordt opgeroepen tot het banen van een weg voor de HERE, hier roept de HERE Zelf op tot het bereiden van een weg voor zijn volk, vgl. ook Jes. 49 : 11; 62 : 10. Het gaat blijkbaar in het beeld van het bereiden van de weg om het onbelemmerd komen tot elkander, het met elkander gemeenschap oefenen zonder hindernis. De HERE komt tot zijn volk en dan komt door zijn kracht ook dat volk tot Hem. De grote en beslissende komst van God wordt hier weer in beeld voorgesteld. Om het profetisch perspectief in de profetie moeten we de terugkeer uit Babel hier niet van uitsluiten. Maar deze terugkeer is slechts een praeludium, een gedeeltelijke voorafgave van hetgeen door de profeet wordt voorzegd. En dit praeludium kan invloed geoefend hebben op de vormgeving van het wezenlijke, blijvende, volle en eeuwige.

hevene [1]), die eeuwig woont en wiens naam Heilige [2]) is: In de hoge [3]) en in het heilige [4]), boven alles verheven en afgescheiden van de zonde, woon Ik, en bij de verbrijzelde en nederige van geest [5]), die ontdekt aan zichzelf met oprecht berouw zijn schuld belijdt en in ootmoed zich om vergeving en verlossing tot Mij wendt, om de geest van de nederigen te doen opleven [6]) en te doen opleven [6]) het hart van de verbrijzelden, zodat zij met nieuwe kracht begiftigd en met blijdschap vervuld zich verlustigen in verlossing, leven en heerlijkheid.

16 Want niet altoos zal Ik twisten noch eeuwig toornen [7]). Anders zou immers de geest voor mijn aangezicht bezwijken [8]), terwijl Ik toch Zelf de levensadem tot aanzijn heb gebracht [9]), en Ik als Schepper liefde heb tot het-

---

[1]) Vgl. Jes. 6 : 1; 33 : 5; 40 : 22, 25, 26 e.a. Zie ook o.a. 1 Tim. 6 : 16.

[2]) Vgl. Jes. 1 : 4; 6 : 3 e.a. Zie b.v. ook Openb. 3 : 7.

[3]) Vgl. Jes. 6 : 1; 18 : 4; 33 : 5 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 6 : 3, 5 e.a.

[5]) Wanneer de mens op het diepst zich vernerderd heeft in belijdenis van zonde en schuld, dan woont de HERE in hem. De HERE heeft immers Zelf die verootmoediging gewerkt door zijn Geest. Hij begeert ootmoed en berouw bij de zondaren. Hij heeft de nederigen lief. Men zie o.a. Ps. 34 : 19; 138 : 6; Jes. 66 : 2; Matth. 11 : 29; Luc. 1 : 52; Rom. 12 : 16; 2 Cor. 7 : 6; Jac. 4 : 6; 1 Petr. 5 : 5.

[6]) Het *doen opleven* wordt tweemaal in deze tekst genoemd. Het gaat hier om een leven, dat tot volle kracht komt. Er is verbreking, ingezonkenheid, krachteloosheid, dood. Men vgl. ook wat in Jes. 42 : 3 van de lijdende Knecht des HEREN gezegd wordt. Dat de HERE bij de verbrijzelden en nederigen van geest wonen wil, dat is iets geweldigs. De boven alles Verhevene neemt woning in een mensenhart, dat zondig is, maar door Hem geheiligd wordt.

[7]) Dit is een zeer troostrijk woord, dat wijst op de liefde van de Schepper en op de lust, de toorn te niet te doen; vgl. Ps. 103 : 9; Jerem. 3 : 12; Micha 7 : 18 e.a.

[8]) De HERE weet, dat de mensen zijn toorn niet kunnen verdragen. Wanneer Hij in zijn toorn volhardt, dan zullen zij allen bezwijken, ten onder gaan. Er zijn er, die in hun zonde zullen volharden, zoals de profeet op verschillende plaatsen meedeelt. En voor hen is het eeuwig lot verschrikkelijk. Maar de HERE wil zondaren redden en weer in zijn liefde doen delen. Dat is het, wat hier met nadruk wordt gezegd.

[9]) De HERE heeft Zelf de levensadem gemaakt, geschapen, tot aanzijn geroepen, toen Hij de mens op aarde heeft gesteld. Wij worden hier herinnerd aan Gen. 2 : 7. De HERE heeft de mens als verantwoordelijk wezen geschapen. En Hij heeft heel zijn schepping, maar toch ook speciaal de mensen als zijn redelijke schepselen lief. Dat Hij de Schepper is, dringt Hem er toe, om niet alle mensen en de hele schepping met hen verloren te doen gaan. Wij denken hier onwillekeurig ook aan de bekende uitspraak van de Here Christus in Joh. 3 : 16.

geen Ik gemaakt heb en geen lust heb in de ondergang van het geschapene.

17 Om zijn zonde van hebzucht [1]) was Ik toornig op het volk, dat zich in zijn boosheid en jacht naar aards genot daaraan schuldig maakte, en sloeg het, terwijl Ik Mij in toorn verborg [2]). Maar hoewel het door mijn geduchte kastijdingen en straffen getroffen werd en in diepe nood en bange verlatenheid mijn gemeenschap missen moest, kwam het niet tot inkeer en berouw. Het ging van Mij afgewend op zijn eigengekozen weg [3]).

18 Zijn wegen heb Ik gezien, maar Ik zal in mijn liefde en ongehouden goedheid het genezen [4]), het leiden, zodat het niet meer op zondige paden doch op mijn wegen zal gaan zonder vrees voor verdwaling, en het weer vertroosting [5]) schenken, namelijk aan de treurenden onder hen [6]).

19 Ik schep de vrucht der lippen [7]), vrede, vrede [8]) voor hem, die verre, en voor hem, die nabij is [9]), zegt de HERE, de onwankelbare God van het verbond; en Ik zal hem genezen [10]).

---

[1]) Zie Jes. 56 : 11, 12. Deze zonde wordt speciaal genoemd, omdat het volk zich daarin als materialistisch en van God vervreemd liet kennen. Vgl. in het N.T. Col. 3 : 5; 1 Tim. 6 : 10; 2 Petr. 2 : 3 e.a. Dat eigen zonde oorzaak is van de toorn van God wordt o.a. ook gezegd in Jes. 42 : 24; 43 : 23 v.; 50 : 1.

[2]) Vgl. Jes. 54 : 8; 59 : 2 e.a.

[3]) Letterlijk staat er: *de weg van zijn hart; vgl. Jes. 56 : 11.* Zie ook Jes. 53 : 6; 55 : 7 e.a.

[4]) Het is duidelijk, dat hier aansluiting gevonden wordt bij Jes. 53 : 1—6. In vs 6 wordt gesproken van het zich wenden naar zijn eigen weg, in vs 5 van het genezen worden. Dit genezen houdt in het vergeven van de zonden en het wegnemen van de gevolgen van de zonde. In vs 19 wordt herhaald, dat de HERE zijn volk genezen zal. Hierop wordt dus de nadruk gelegd. Voor het genezen zie ook Jes. 6 : 10; 19 : 22 e.a.

[5]) Vgl. Jes. 40 : 1; 49 : 13; 51 : 12; 52 : 9; 54 : 11; 61 : 2; 66 : 11, 13.

[6]) In de weg van berouw en bekering geeft de HERE genezing. Hoewel Hij dit werkt, wordt hier toch met de verantwoordelijkheid van de mens gerekend. Vgl. Jes. 61 : 2 v.; 66 : 10 e.a.

[7]) De vrucht der lippen is wat de lippen voortbrengen. Bedoeld is de belijdenis van de naam des HEREN en de lofprijzing en dankzegging voor de verlossing, die de HERE schenkt, vgl. Hos. 14 : 3. Zie in het N.T. Hebr. 13 : 15.

[8]) Deze vrede bevat alle heil, dat in gerechtigheid is gegrond.

[9]) Bedoeld zijn hier Israël en de volken, voorzover zij tot waarachtige bekering komen; men zie de verschillende profetieën, die hierover spreken. Zie in het N.T. Ef. 2 : 17.

[10]) Zie bij vs 18.

20 Maar de goddelozen, die weigeren zich te bekeren, en volharden in de dienst van de zonde en de boosheid, zijn in hun onrust en in hun kwade overleggingen, die steeds weer leiden tot ongerechtigheid en gruwelijkheid, als een opgezweepte zee; want die kan niet tot rust komen, en haar wateren werpen slijk en modder op.

21 Geen vrede [1]), zegt mijn God, is er voor de goddelozen!

C. *Geen valse maar ware godsdienst is de HERE aangenaam.* 58 : 1-14.

58 : 1 Roep luidkeels, opdat ieder zelfs op grote afstand u goed kan verstaan! Houd niet in, verhef uw stem als een bazuin met zijn scherp doordringend geluid! Maak met grote kracht en duidelijkheid mijn volk hun overtredingen bekend en het huis van Jakob hun zonden! Zorg er voor, dat zij het moeten horen, dat het niet aan hen kan voorbijgaan!

2 Wel zoeken zij naar hun uitwendig gedrag te oordelen Mij dag aan dag en hebben zij voor het oog een welgevallen aan de kennis van mijn wegen, als was het een volk, dat gerechtigheid doet [2]) en het recht van zijn God niet veronachtzaamt. Zij gaan zelfs zover, dat zij Mij vragen om rechtvaardige verordeningen, en zij tonen een behagen in het naderen tot God in houding en vorm.

3 Alsof zij verongelijkt en onrechtvaardig behandeld zijn vragen zij: Waarom vasten [3]) wij en Gij ziet het niet, verootmoedigen wij ons, en Gij merkt het niet?

---

[1]) Men lette op de tegenstelling met hen, die in de weg van berouw en bekering vrede ontvangen. Deze uitspraak is bijna gelijkluidend met die in Jes. 48 : 22; zie ook Jes. 66 : 24 e.a.

[2]) Vgl. Jes. 56 : 1.

[3]) *Het vasten* was voorgeschreven voor de Grote Verzoendag. Dan moesten de Israëlieten hun ziel of zich verootmoedigen. Het woord *vasten* wordt echter in deze voorschriften niet genoemd, zie Levit. 16 : 29-31; 23 : 26-32. Hoe men zich had te verootmoedigen, wordt ook niet uiteengezet. Dat het zich onthouden van spijs daartoe behoord heeft, is wel duidelijk. In later tijd waren er verschillende vastendagen, die trouw in acht genomen moesten worden. Het vasten is natuurlijk waardeloos, als de echte verootmoediging ontbreekt.

Zie, op uw vastendag doet gij zaken en drijft gij al uw arbeiders aan [1]). Gij verhindert niet alleen, dat zij zich met u verootmoedigen, maar uit vrees voor verlies en in hebzuchtige jacht naar gewin dwingt gij hen tot harder werken dan gewoonlijk!

4 Zie, tot twist en tot strijd vast gij, en het loopt zelfs zo hoog, dat gij er met de boze vuist op losslaat. Gij vast vandaag de dag niet om in de hoge [2]) uw stem te doen horen.

5 Zou dit het vasten zijn, dat Ik verkies: een dag, waarop de mens zichzelf verootmoedigt, door zijn hoofd te laten hangen als een bieze [3]) en zich zak [4]) en as [5]) tot een leger te spreiden? Noemt gij dat een vasten, dat een dag, die de HERE welgevallig is?

6 Is niet dit het vasten, dat Ik verkies: de boeien van de goddeloosheid los te maken, de banden van het juk te ontbinden, verdrukten vrij te laten [6]), en elk juk, dat onrechtmatig drukt en wederrechtelijk van vrijheid
7 berooft, te verbreken? Is het niet, dat gij voor de hongerige [7]) uw brood breekt en behoeftige zwervelingen gastvrij in huis neemt, dat gij, als gij een naakte ziet, hem kleedt, en dat gij u niet verbergt voor uw eigen vlees, door onbereikbaar en onbenaderbaar te zijn voor uw volksge-

---

[1]) Vgl. Amos 8 : 5.

[2]) Vgl. Jes. 57 : 15 e.a.

[3]) Een prachtige tekening om deze vastende mensen in hun bespottelijkheid te laten uitkomen. Een scheef gehouden hoofd en een uitgestreken gezicht zijn nog steeds beeld van overdreven vroomheid in de houding bij gebrek aan vroomheid in het hart. Zie ook Luc. 18 : 9-17.

[4]) *De zak* is een rouwgewaad van ruwe stof, zie b.v. Jes. 3 : 24. Zij droegen wel het kleed van de rouw, maar hadden in het hart geen rouw, vgl. Joël 2 : 13.

[5]) Zich neerleggen in de as is een teken van diepe verootmoediging. Men zie Esther 4 : 3. Men gaat dus wel heel ver in de vertoning, terwijl het wezen geheel ontbreekt.

[6]) Dit zullen inzonderheid de om hun schulden van hun vrijheid beroofden zijn, vgl. voor de kinderen, die om schuld slaven werden Ex. 21 : 7; 2 Kon. 4 : 1; Neh. 5 : 5; Jes. 50 : 1, voor de schuldenaars zelf, die van de vrijheid beroofd werden, Levit. 25 : 39, 47; Deut. 15 : 12. De onwil, om naar de wet op een bepaalde tijd deze schuldslaven vrij te laten, blijkt b.v. in Jerem. 34 : 8-22.

[7]) Vgl. hiermede ook Matth. 25 : 35 v.

noten, als zij in hun vernedering en ellende op u een beroep zouden willen doen?

8 Wanneer gij vast door Mij in oprechtheid te dienen, en als blijk daarvan barmhartigheid te bewijzen aan ellendigen en te helpen wie aan uw bijstand in hun nood behoefte hebben, dan zal uw licht doorbreken als de dageraad, zodat gij met heil en blijdschap overgoten wordt, dan zal uw genezing snel zich tot volkomen herstel ontwikkelen. Uw gerechtigheid [1]), die u geschonken is tot rechtvaardiging, tot verlossing en tot heiliging, zal voor u uitgaan, de heerlijkheid des HEREN zal tot uw blijdschap, veiligheid en luister uw achterhoede zijn [2]).

9 Dan zult gij roepen en de HERE zal u antwoorden [3]), gij zult schreeuwen en Hij zal, bereid om u te helpen en u zijn zegen en zijn gemeenschap te schenken, tot uw vertroosting en uw bemoediging als verhoring van uw gebed zeggen: Zie, hier ben Ik [4]).

Wanneer gij uit uw midden wegdoet het wederrechtelijk knellende en van vrijheid berovende juk, het schimpend en spottend wijzen met de vinger [5]) en het onware
10 schandelijk en schadelijk spreken van boosheid, wanneer gij de hongerige schenkt, wat gij zelf begeert [6]), en de ver-

---

[1]) Dit is de gerechtigheid, waaraan men deel ontvangt door het geloof, maar die dan ook moet blijken in een wandel naar Gods wil.

[2]) Vgl. Jes. 52 : 12. Men zie ook o.a. Jes. 4 : 5; 60 : 1. Is de HERE met zijn heerlijkheid de achterhoede, dan is duidelijk, dat de beveiliging volkomen is, maar dat ook de luister zal stralen tot verlichting en verheerlijking. De gerechtvaardigde wordt ook verheerlijkt. Men wordt bij dit beeld herinnerd aan de uittocht uit Egypte en de tocht door de woestijn.

[3]) De HERE is de grote Hoorder van de gebeden, vgl. Jes. 30 : 19. Een nog sterkere uitspraak vinden we in Jes. 65 : 24.

[4]) In Jesaja's profetieën wordt telkens weer de komst des HEREN beloofd. Hier wordt die komst toegezegd, als men in nood tot Hem roept. Hij zal dus gereed staan om te helpen. En Hij zal op zijn tijd verschijnen, om zijn volk te doen delen in zijn gemeenschap, die volle vreugde brengt. Men denke b.v. aan Jes. 40 : 5.

[5]) Vgl. Spr. 6 : 13. Men zie ook Jes. 57 : 4, hoewel daar andere gebaren worden genoemd.

[6]) Verschillende handschriften en oude vertalingen lezen: *uw brood* in plaats van: *wat gij zelf begeert*. De Mas. tekst is moeilijker, maar ook rijker en tekenachtiger.

drukte verzadigt, dan zal in de duisternis uw licht opgaan en uw donkerheid zijn als de middag [1]). Ellende en verdriet zullen een einde nemen. Droefheid zal in vreugde verkeren. En gij zult delen in de volle vrijheid, vrede en veiligheid.

11 De HERE zal u voortdurend leiden [2]), zodat gij niet meer kunt verdwalen en zeker uw doel zult bereiken onder zijn wijs en veilig bestuur, onder zijn trouwe hoede en zorg. Ook zal Hij de vloek vervangen door zijn zegen. Hij zal u in dorre streken, waar eertijds niets groeien wilde, verzadigen [3]). Uw gebeente zal Hij krachtig maken [4]). Van verdorring, verwelking en versterving zal geen sprake meer zijn. Gij zult zijn als een besproeide hof, die altijd fris en groen is en vol is van bloesem en vrucht, en als een bron, waarvan het water om zijn onuitputtelijke rijkdom niet teleurstelt [5]).

12 Ook de gevolgen van de rampen, die eens losbraken onder het gericht van God, zullen te niet gedaan worden. De verwoestingen, door mensen als instrumenten van Gods toorn aangericht, zullen niet blijven bestaan. De uwen zullen overoude puinhopen herbouwen [6]). Grondvesten van vorige geslachten zult gij herstellen. En men zal u om die arbeid tot wederopbouw en herstel in mijn dienst: Bressendichter, Woonstraten-herbouwer noemen.

13 Indien gij niet over de sabbat [7]) heenloopt door uw

---

[1]) Het woord voor *donkerheid* gebruikt betekent: *diepe donkerheid.* Het diepe duister wordt dus tot volle helderheid. Het licht is immers het sterkst op de middag. Vgl. voor een verwante uitbeelding Jes. 16 : 3.

[2]) Vgl. o.a. Jes. 57 : 18.

[3]) Vgl. o.a. Jes. 41 : 17v.; 43 : 20; 48 : 21; 49 : 10.

[4]) In plaats van: *uw gebeente krachtig maken* willen verschillende exegeten lezen: *uw kracht vernieuwen.* Een grond in de handschriften is hiervoor niet te vinden. En het krachtig maken van het gebeente is een duidelijk beeld voor het versterken van de kracht, zie Jes. 66 : 14; vgl. ook Ps. 31 : 11; 32 : 3.

[5]) Vgl. Joh. 7 : 38.

[6]) Jesaja spreekt herhaaldelijk van het herbouwen van puinhopen. Dit is een beeld om te tekenen, dat ramp en gericht worden opgeheven. Het zal alles hersteld, vernieuwd worden. Stad en land zullen een volmaakte woonplaats bieden, zie b.v. Jes. 44 : 26; 49 : 8; 54 : 3; 61 : 4. In Jes. 60 : 10 wordt gezegd, dat vreemdelingen de muren van Jeruzalem zullen herbouwen.

[7]) Zie bij Jes. 56 : 2.

zaken te doen op mijn heilige dag, die Ik als teken van
het verbond voor mijn dienst afgezonderd heb, maar de
sabbat om mijn heerlijke dienst en de weldadige rust een
verlustiging [1]) noemt, de heilige dag des HEREN van ge-
wicht, en die eert door uw gewone bezigheden niet te ver-
richten, geen zaken te doen [2]) en geen ijdele taal uit te
14 slaan [3]), dan zult gij u verlustigen in de HERE door zijn
gemeenschap te smaken en de vreugde van zijn dienst te
genieten. En Ik zal u als overwinnaar in koninklijke zege-
tocht doen rijden over de hoogten der aarde [4]) en u doen
genieten het erfdeel van uw vader Jakob [5]). Dit zal onge-
twijfeld geschieden; gij kunt er vast op aan, want de
mond des HEREN heeft het gesproken [6]).

D. *Geen verlossing zonder bekering.* 59 : 1-21.

59 : 1 Zie, de hand des HEREN is niet te kort [7]) om te
verlossen, en zijn oor is niet te onvatbaar [8]) om te horen.
Hij is immers almachtig en alwetend; aan zijn opmerk-
zaamheid kan nimmer iets ontgaan. Daaraan kan het dan
ook niet liggen, dat gij niet gered wordt en dat uw nood-
kreet geen verhoring vindt.

---

[1]) Hier blijkt wel heel duidelijk, dat door de profeet geen wettische dienst bedoeld wordt. Men moet zich verlustigen in de dienst des HEREN. Voor de tegenstelling zie men Am. 8 : 5.

[2]) Vgl. Jes. 58 : 3.

[3]) De rust wordt dan voor zondig gezwets gebruikt. De rust moet echter dienen tot heiliging van de naam des HEREN.

[4]) Men zie Deut. 32 : 13; vgl. ook Deut. 33 : 29.

[5]) Ook hier wordt weer gesproken van het erfdeel. Men zie b.v. Jes. 57 : 13. Thans wordt bedoeld het genieten van de vrucht. Men zal blijvend deel hebben aan het land en aan hetgeen dit land voortbrengt. Door te wijzen op vader Jakob wordt herinnerd aan het verbond, dat de HERE gesloten heeft met de aartsvaders. Jakob heeft in zijn geslacht het beloofde land verkregen.

[6]) Deze sterke verzekering van de vervulling van de belofte komt herhaaldelijk in de profetieën van Jesaja voor, vgl. Jes. 1 : 20; 21 : 17; 22 : 25; 24 : 3; 25 : 8; 40 : 5. Ook op andere wijze wordt er telkens de nadruk op gelegd, dat de HERE het heeft beloofd, en dat het derhalve zeker is, dat wat gezegd wordt, ook metterdaad zal geschieden.

[7]) Vgl. Jes. 50 : 2; zie ook Num. 11 : 23.

[8]) Er staat eigenlijk: *te zwaar.* Hardhorigheid is dus bedoeld.

2 Maar uw ongerechtigheden zijn het, die scheiding
brengen tussen u en uw God, en uw zonden doen zijn aan-
3 gezicht voor u verborgen zijn [1]), zodat Hij niet hoort. Dat
gij de zonde en de ongerechtigheid dient, blijkt duidelijk
genoeg. Want uw handen zijn als blijk van uw roofzucht
en moordlust met bloed [2]) bezoedeld, en uw vingers met
ongerechtigheid. Uw lippen spreken leugen, uw tong pre-
velt [3]) onrecht. Om trouw en waarheid geeft gij niet. Be-
drog en machtsmisbruik worden ingezet om te verkrijgen,
wat aan anderen toebehoort.
4 Er is niemand, die een gegronde aanklacht indient,
en niemand, die eerlijk naar waarheid een proces voert [4]).
Men vertrouwt op ijdelheid, op nietswaardige beweringen,
die alleen maar gewichtig klinken, maar geen inhoud heb-
ben, en men spreekt valsheid in een onware bewijsvoering,
die slechts in schijn iets betekent. Men gaat zwanger van
moeite [5]), die men anderen denkt aan te doen, en men
baart onheil, waarmede men zijn boze plannen tracht te
volvoeren.
5 Eieren van giftige slangen [6]) brengen zij in hun boos-
aardigheid voort [7]), en spinnewebben weven zij in hun
arglistigheid en verraderlijkheid. Wie van hun gul en gaar-
ne aangeboden eieren eet, zal sterven. Als er een inge-
drukt wordt, berst er een adder uit. Dan kan men zien,
wat kwaad deze mensen bedoelen en beogen.
6 Hun webben deugen niet voor kleding. Met hun
voortbrengselen kan men zich niet bedekken. Het lijkt
alleen maar wat, doch het is schadelijk en gevaarlijk. Hun

---

[1]) God verbergt zijn aangezicht voor hen, die in de zonde leven, zodat zij tot Hem niet kunnen naderen, zijn gemeenschap niet kunnen vinden. Vgl. Jes. 54 : 8; 64 : 7 e.a.

[2]) Vgl. Jes. 1 : 15.

[3]) Een zacht, nauwelijks hoorbaar spreken is bedoeld.

[4]) Vgl. Jes. 29 : 21.

[5]) Zie Job 15 : 35; vgl. Ps. 7 : 15.

[6]) Deze slangensoort wordt ook genoemd in Jes. 11 : 8; 14 : 29. Het Hebr. woord, dat wij door *adder* vertalen, is hiermee verwant. Deze slangen zijn zeer kwaadaardig en gevaarlijk door hun snelwerkend vergif.

[7]) Het Hebr. werkwoord zal hier *voortbrengen* betekenen, omdat de voorstelling wordt gegeven, dat anderen van deze eieren eten. Zijn zij uitgebroed, dan moet niemand er meer iets van hebben.

voortbrengselen zijn voortbrengselen van boosheid, en
gewelddaden zijn in hun handen. Zij spinnen anderen in
en storten hen dan in het ongeluk.
7 Hun voeten [1]) snellen naar het kwade en haasten zich
om onschuldig bloed [2]) te vergieten. Zij hebben een zo
sterke lust om kwaad te doen, dat zij als vanzelf hun
voeten zetten op het pad, dat daarheen loopt. En er is
geen enkele rem, zodat zij grote spoed betrachten. Hun
gedachten zijn onheilsgedachten. Zij bedenken slechts, wat
anderen schade, verdriet en ondergang berokkenen kan.
Overal waar zij komen, is er ellende en nood voor hun
medemensen. Verwoesting en verderf [3]) zijn op hun we-
gen. Van goede verhoudingen willen zij niet weten. Zij
hebben slechts behagen in moord en doodslag, in roof en
8 plundering, in diefstal en bedrog. De weg des vredes ken-
nen zij niet [4]), en er is geen recht in hun sporen. Zij gaan
langs kronkelpaden. Niemand, die ze betreedt, kent vrede.
9 Daarom blijft het recht ver van ons en bereikt de
gerechtigheid ons niet [5]). Wij wachten in hoopvol ver-
langen op licht [6]) maar zie, het is door onze eigen schuld
duisternis, op stralende helderheid, maar we wandelen
tengevolge van eigen zonde en dwaasheid in dichte don-
kerheid.

---

[1]) Op de handen volgen de voeten en daarna de gedachten. Tekenend is, dat de voeten hier als personen voorgesteld worden. Zij snellen naar het kwade. Het kwade beheerst heel het denken en het doen.

[2]) Zie bij vs 3.

[3]) Vgl. Jes. 60 : 18.

[4]) Zij zoeken twist en strijd, zij willen geen vrede. Zij kunnen die dan ook niet vinden. Zij zijn zo door boosheid en boosaardigheid beheerst, dat zij de weg naar de vrede niet kennen, daarop dus ook niet kunnen wandelen. Daardoor missen zij ook het deelgenootschap aan de ware vrede. Voor vs 7 en 8a zie men Rom. 3 : 15-17, waar de apostel de boosheid van de mens beschrijft met behulp van deze sprekende tekening van de profeet.

[5]) Vgl. Jes. 46 : 13; 56 : 1. De gerechtigheid, die redt, wordt op deze wijze niet het deel van het volk, dat immers in de zonde leeft. We beluisteren hier een boetgebed, dat voor en door de berouwvollen wordt opgezonden tot de HERE.

[6]) Vgl. Jes. 58 : 10 e.a. Wanneer de mens op het pad der zonde blijft wandelen, dan komt hij in de duisternis om. Dan zal het licht niet over hem stralen, dan heeft hij geen heil te wachten maar ondergang.

10 Wij tasten als blinden [1]) langs de wand, ja, als wie
geen ogen hebben, zo tasten wij om ons heen. Verdwaasd,
verbijsterd, en verblind kunnen wij geen uitweg meer vin-
den. En er is geen mogelijkheid meer, om een goede toe-
komst te bereiken. Wij struikelen op de middag als in de
schemering [2]). Wij zijn in de kracht van ons leven aan
doden gelijk.
11 Wij grommen allen in onze nood als beren en kirren
droevig als duiven [3]). Wij wachten in onze benauwdheid
op recht, maar het is er niet, op verlossing, maar zij blijft
12 verre van ons [4]). Want vele zijn onze overtredingen te-
genover U en onze zonden getuigen tegen ons, want van
onze overtredingen zijn wij ons bewust en onze ongerech-
13 tigheden, die kennen wij maar al te goed: afvallig zijn en
verloochenen van de HERE en in ontrouw afwijken van
achter onze God, woorden van onderdrukking en weer-
spannigheid spreken, zwanger gaan van leugentaal en die
14 uit het hart voortbrengen [5]). Zo wordt het recht terugge-
drongen en blijft de gerechtigheid van verre staan, want
de waarheid struikelt op het plein [6]), en oprechtheid vindt
15 geen ingang. Zo ontbreekt de waarheid en wie wijkt van
het kwade wordt het slachtoffer van uitbuiting.

Toen deze belijdenis van zonden uitgesproken werd, waarin ook de ellendige toestand van het verdrukte volk,

---

[1]) Vgl. o.a. Jes. 43 : 8.

[2]) We worden hier klaarblijkelijk herinnerd aan hetgeen geschreven staat in Deut. 28 : 28, 29. Er is wel geen preciese gelijkheid in woorden, maar zakelijk is er toch wel eenheid van gedachte. Daarmede wordt ook van die zijde duidelijk in het licht gesteld, dat de HERE met zijn oordelen komt, die de zondaren door eigen schuld over zich hebben gehaald. Vgl. ook Job 5 : 14.

[3]) Vgl. Jes. 38 : 14.

[4]) Vgl. vs 9.

[5]) Men vergelijke met deze opsomming van de zonden de beschrijving van de zondigheid van het volk in vs 3 v. In deze opsomming wordt ook duidelijk uitgesproken, dat al die boosheid opkomt uit en blijk is van afval en verloochening van de HERE.

[6]) Op het plein wordt de rechtsspraak gehouden, zoals op verschillende plaatsen in het O.T. blijkt. Wanneer daar de waarheid struikelt, dan is duidelijk, dat juist in de rechtspleging, waar het om de handhaving van waarheid en recht gaat, de leugen en het onrecht heerschappij oefenen, vgl. vs 4. De waarheid is dan ook in heel de saamleving van kracht beroofd.

dat geen recht verkrijgen kon, getekend werd, zag de HERE het en was het kwaad in zijn ogen, dat er geen recht was.

16 Hij zag, dat er niemand was, ja Hij ontzette Zich er over, dat niemand tussenbeide trad [1]). Toen bracht zijn arm [2]), die immers met almacht is bekleed. Hem hulp. En zijn gerechtigheid [3]), die redt en de macht der zonde verbreekt, die ondersteunde Hem [4]). Omdat niemand Hem bijstand kon en wilde verlenen, maakte Hij Zich tot de strijd [5]) gereed, opdat de gerechtigheid zou zegevieren en zijn volk door gerechtigheid zou worden verlost.

17 Hij bekleedde Zich met gerechtigheid als met een pantser, en de helm des heils was op zijn hoofd [6]). Hij bekleedde Zich bovendien met wraak [7]) als met een gewaad en Hij hulde Zich in ijver [8]) als in een mantel.

18 Naar de daden, daarnaar zal Hij vergelden, grimmigheid aan zijn tegenstanders, vergelding aan zijn vijanden. Hij zal met zijn toorn en wraak treffen alle haters van Hem, van zijn dienst en van zijn volk. Hij zal gericht oefenen over heel de aarde tot in de meest afgelegen gebieden. Aan de kustlanden [9]) zal Hij vergelding doen,

19 naardat zij zich dit waardig hebben gemaakt. En men zal van waar de zon ondergaat de naam des HEREN vrezen en van waar zij opgaat zijn heerlijkheid. Want Hij zal komen in zijn onweerstandelijke kracht en zijn grote ijver als een onstuimige rivier, door de adem des HEREN voortgezweept [10]).

20 En Hij zal voor Sion als Losser [11]) komen, namelijk

---

1) Vgl. Jes. 63 : 5.
2) Vgl. Jes. 40 : 10 e.a.
3) Vgl. Jes. 1 : 27 e.a.
4) Vgl. Jes. 63 : 5.
5) Vgl. Jes. 42 : 13; 49 : 25, 26; 51 : 9; 52 : 10; 63 : 1-6 e.a.
6) Gerechtigheid en heil zijn hier weer nauw verbonden. Voor de wapenrusting van de gelovige zie men Ef. 6 : 14-17; 1 Thess. 5 : 8.
7) De HERE zal Zich in zijn redding door gerechtigheid wreken op zijn vijanden, zie Jes. 1 : 24 e.a.
8) Zie Jes. 9 : 6 e.a.
9) Vgl. Jes. 41 : 1 e.a.
10) Vgl. Jes. 30 : 27, 28.
11) Vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

voor wie zich in Jakob van overtreding bekeren, luidt het woord des HEREN.

21 En wat Mij aangaat, dit is mijn verbond met hen [1]), zegt de HERE: Mijn Geest, die op u is, en mijn woorden, die Ik in uw mond gelegd heb [2]), zullen niet wijken uit uw mond, noch uit de mond van uw nageslacht, noch uit de mond van het nageslacht van uw nageslacht, zegt de HERE, van nu aan tot in eeuwigheid.

E. *Het heerlijk heil van Sion en de wraak over Edom* [3]). 60 : 1—63 : 6.

a. *Sions heerlijkheid.* 60 : 1-22.

60 : 1 Sta op, word licht [4])! Hef u op uit uw vernedering, verheug u in uw heil en laat het stralen als licht in de duisternis! Geef het licht door en verschijn in glans en schittering! Want uw licht komt en de heerlijkheid des HEREN gaat over u op [5]). Dan zult gij in die heerlijkheid u verlustigen en door uw licht, dat u geschonken is, de duisternis verbreken en de schaduwen verdrijven.

2 Want zie, de duisternis zal de aarde bedekken en de donkerheid de natiën [6]), zodat zij in ellende en nood neerzitten, geen uitzicht hebben en geen weg tot vreugde en heil weten te vinden. Maar over u zal de HERE [7]) in al zijn licht met al zijn heil opgaan, en zijn heerlijkheid [8]),

---

[1]) Vgl. Rom. 11 : 26, waar de woorden van de profeet enigszins gewijzigd worden aangehaald.

[2]) Vgl. Jes. 51 : 16.

[3]) Hier ontvangen we een aanvullende tekening van de heerlijkheid van Sion, die reeds meermalen is uitgebeeld. Daar tegenover wordt weer gesteld de wraak over Edom. Vgl. de tegenstelling in Jes. 34 en 35. Hoewel Sion niet wordt genoemd, is zij toch de aangesprokene. De profeet beeldt uit de eeuwige heerlijkheid, die op Gods tijd haar deel zal zijn.

[4]) Vgl. Jes. 51 : 17; 52 : 1; 54 : 11 v. e.a.

[5]) Vgl. b.v. Jes. 4 : 5; 24 : 23; 60 : 19 v.

[6]) Vgl. Jes. 9 : 1.

[7]) De HERE Zelf zal het licht zijn, waarin Sion zich mag verheugen, vgl. vs. 19.

[8]) Zie o.a. Jes. 40 : 5.

die alle aardse glans oneindig ver te boven gaat, zal in haar luister, schoonheid en glorie over u gezien worden.

3 Wanneer het licht des HEREN over u schijnt en gij dit licht doet uitstralen, dan zullen volken [1]), aangetrokken door de heerlijkheid, die over u is opgegaan en van u afglanst, opgaan naar uw licht, en koningen [2]), die de nietigheid van hun eigen luister hebben leren opmerken, naar uw stralende opgang, waardoor gij de duisternis van de nacht doorbreekt en verdrijft.

4 Hef uw ogen op en zie in het rond! Zij allen verzamelen zich, komen van alle zijden tot u. Uw zonen komen van verre en uw dochters worden, met tedere zorg en liefde omringd, op de heup aangedragen [3]).

5 Dan zult gij het zien en stralen van vreugde. Gij zult u verheugen in het grote getal van hen, die uit u geboren zijn door het geloof, dat de HERE heeft gewekt [4]).

Maar ge zult ook verblijd zijn over de schatten, die zij medebrengen tot de dienst des HEREN. Uw hart zal zich ontroerd verruimen. Want tot u zal de rijkdom der zee [5]) zich wenden, het vermogen van de volken [6]) zal tot u komen.

6 Een menigte kamelen zal u overdekken [7]), jonge kamelen van Midian [8]) en Hefa [9]). Die allen zullen uit

---

[1]) Men zie Jes. 2 : 2-5 e.a.; vgl. ook Openb. 21 : 24.

[2]) Vgl. Jes. 49 : 7; 49 : 23; 52 : 15; 62 : 2 e.a.

[3]) Vgl. Jes. 49 : 22; 66 : 12 e.a.

[4]) Vgl. o.a. Jes. 54 : 1 v.

[5]) De rijkdom der zee, dat is de rijkdom, die door het bevaren van de zee verkregen wordt, zal tot Sion zich wenden. Maar hiermede worden natuurlijk bedoeld de bezitters met hun rijkdom. Vgl. voor soortgelijke wijze van tekening b.v. Jes. 59 : 7.

[6]) Het vermogen van de volken wordt voorgesteld als te komen tot Sion. Maar dit kan slechts, als de bezitters dit brengen. Daarmede moeten we bij het verstaan van deze pericoop rekening houden.

[7]) Ook hier worden de volken weer getekend naar de hen kenschetsende schatten, die zij bezitten. De kamelen komen, maar met hen degenen, die ze bezitten en leiden.

[8]) *Midian* ligt in Noord-Arabië.

[9]) *Hefa* wordt in Gen. 25 : 4 als zoon van Midian vermeld. Hefa is dus één van de stammen van Midian.

Scheba [1]) komen; goud en wierook zullen zij aanbrengen
en de roemrijke daden des HEREN blijde verkondigen als
boodschap van goede tijding.
7 Al de schapen van Kedar [2]) zullen zich tot u verzame-
len, de rammen van Nebajoth [3]) zullen zich u ten dienste
stellen. Zij zullen als een welgevallig offer mijn altaar
bestijgen [4]) en aan mijn luisterrijk huis zal Ik ook hierdoor
luister verlenen.
8 Wie zijn dezen, die met grote snelheid als een wolk
komen aangevlogen, vlug en doelbewust als duiven naar
hun til? Het is als een thuisreis. Zij haasten zich, zij heb-
ben bij het bereiken van hun doel blijkbaar het grootste
9 belang. En dit is te verstaan. Want op Mij zullen de kust-
landen [5]) vol hoop, die in hen gewekt is en hun hart ver-
vult, wachten [6]). Als eersten zijn daar de Tarsisvaarders [7]),
om uw zonen [8]) van verre te brengen, met hun zilver en
hun goud bij hen, ter ere van de naam van de HERE, uw
God, voor de Heilige Israëls [9]), de boven alles verheven

---

[1]) Scheba is gelegen in Zuid-Arabië. De koningin van Scheba is uit de geschiedenis van Salomo bekend, 1 Kon. 10 : 1—15. Scheba had ook toen rijke schatten. Jesaja deelt mede, dat men uit Scheba goud en wierook aanbrengen zal. Wellicht ligt hierin ook een heenwijzing naar de schatten, die Salomo ontving. Vgl. ook Ps. 72 : 10. Merkwaardig is, dat zij die uit Scheba komen, ook boodschappers van goede tijding zijn. Hier blijkt, dat de profeet bedoelt, dat de heidenen de HERE zullen loven en zijn lof verbreiden.

[2]) Zie Jes. 21 : 16; 42 : 11. Ook hier worden de bezitters met hun schapen bedoeld.

[3]) Zie o.a. Gen. 25 : 13. De bezitters met de rammen heeft de profeet op het oog.

[4]) Hier wordt geen letterlijk offer bedoeld, want de schapen en rammen zijn de aanduiding van de mensen zelf naar en met hun bezit. Vgl. ook Jes. 56 : 7. Men verwaarloze echter het perspectief in de profetie niet.

[5]) Vgl. Jes. 41 : 1 e.a.

[6]) Dit is de verklaring van de drang, die hen beweegt tot deze snelle tocht, vgl. Jes. 42 : 4; 51 : 5.

[7]) Vgl. Jes. 2 : 16.

[8]) Onder *uw zonen* kunnen hier niet de verstrooide Judeeërs worden verstaan. De kustlanden, de op verre afstand wonenden, wachten op de HERE. Als eersten onder hen komen de Tarsisvaarders. Op deze schepen zijn dus zij, die de HERE zoeken en op Hem hopen. Zij worden zonen van Sion genoemd, omdat zij, hoewel uit vreemde volken gesproten, toch geestelijk uit Sion geboren zijn door de wederbarende kracht van de Heilige Geest. Vgl. hievoor o.a. Jes. 49 : 17v; 54 : 1 v.; 61 : 4 v.; 66 : 12 v., 20. Zie ook b.v. Ps. 87.

[9]) Vgl. Jes. 1 : 4 e.a.

door gerechtigheid reddende en in heiligheid richtende almachtige God van het verbond, omdat Hij u verheerlijkt heeft [1]) door u luister te verlenen, die hen heeft bekoord, gelokt en getrokken.

10 Vreemdelingen zullen, uit liefde tot Mij, tot mijn dienst en tot mijn volk, uw muren bouwen [2]), en hun koningen zullen, toegewijd aan u, omdat zij door u met Mij gemeenschap hebben gevonden, u dienen [3]), want in mijn toorn heb Ik u geslagen, maar in mijn welbehagen heb Ik Mij over u ontfermd [4]).

11 Uw poorten zullen, omdat geen vijand meer te duchten is en er veel door zal willen binnengaan, zonder enige onderbreking steeds open staan. Dag noch nacht zullen zij gesloten worden [5]), opdat men tot u inbrengt het vermogen van de volken [6]), dat in stromen zal toevloeien, terwijl hun koningen, door uw heerlijkheid geboeid, worden meegevoerd [7]).

12 Want het volk en het koninkrijk, die u niet willen dienen, zullen te gronde gaan, ja die volken zullen, omdat zij aan Mij gehoorzaamheid weigeren door zich niet te willen wijden aan mijn volk en aan mijn dienst, zeker verwoest worden.

13 De heerlijkheid van de Libanon zal tot u komen, cypres, plataan en denneboom tezamen [8]), om de plaats van mijn heiligdom op te luisteren; en de plaats van mijn voeten [9]) zal Ik heerlijk maken.

---

[1]) Vgl. Jes. 55 : 5.

[2]) Vgl. o.a. Jes. 61 : 5. Zie ook bij Jes. 58 : 12.

[3]) Vgl. Jes. 49 : 23 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 54 : 7, 8; 57 : 17, 18 e.a.

[5]) Vgl. Openb. 21 : 25.

[6]) Zie vs 5; vgl. Openb. 21 : 26.

[7]) De koningen worden volgens de Mas. tekst geleid. Zij zijn geboeid door de heerlijkheid van Sion. Daarom worden ze hier passief als geleid voorgesteld. Op andere plaatsen worden de koningen wel in hun activiteit getekend, vgl. ook Openb. 21 : 24. Voor een binding als hier is bedoeld vgl. Jes. 45 : 14.

[8]) De profeet grijpt in beelden boven het gewoon aardse uit, om de heerlijke eeuwige toekomst van Sion en haar bewoners te tekenen. Het gaat hier telkens over het hemels Sion, over de nieuwe aarde, over het volk, dat gezaligd is. Voor deze bomen zie o.a. Jes. 41 : 19; 55 : 13. Vgl. voor de tekening ook Jes. 35 : 1, 2.

[9]) De eigenlijke woonplaats van de HERE is de hemel volgens de doorgaande tekening van de Heilige Schrift. De aarde is de voetbank van zijn voeten, Jes.

14 De zonen van uw verdrukkers zullen deemoedig in gebogen houding tot u komen. Aan uw voeten zullen al uw smaders met belijdenis van eigen onwaardigheid en zonde zich devoot en nederig neerwerpen [1]). En zij zullen, nu zij door u in gemeenschap mochten komen met Mij, u noemen: De stad des HEREN, het Sion van de Heilige Israëls [2]).

15 Terwijl gij tevoren verlaten waart [3]) en gehaat, zodat niemand door u heentrok, zal Ik in plaats daarvan u stellen tot een eeuwige pracht en praal, tot een vreugde voor geslacht op geslacht.

16 En gij zult de melk der volken zuigen, ja gij zult zuigen de borst van koningen [4]). En gij zult weten, dat Ik, de HERE, uw Redder ben en dat uw Losser is de Machtige Jakobs [5]).

17 Voor koper zal Ik goud brengen, en voor ijzer breng Ik zilver, voor hout koper en voor stenen ijzer [6]). Ik zal vrede tot uw overheid aanstellen en gerechtigheid tot uw heersers [7]).

18 Van geweld zal in uw land niet meer gehoord worden, noch van verwoesting en verderf in uw gebied. De vrede, in gerechtigheid gegrond, zal alle verhoudingen beheersen. Oorlogsgevaar en oorlogsellende zullen verdwenen zijn. Geen onrecht noch machtsmisbruik zal meer mogelijk wezen. Gij zult, volkomen verlost en beveiligd, met blijdschap en dankbaarheid vervuld, uw muren Heil [8])

---

66 : 1. Hier is het het heiligdom des HEREN, vgl. 1 Kron. 28 : 2; Ps. 99 : 5; 132 : 7; Klaagl. 2 : 1; Ezech. 43 : 7.

[1]) Vgl. Jes. 45 : 14; 49 : 23 e.a. Zie ook Openb. 3 : 9.

[2]) Vgl. Jes. 1 : 4 e.a. Voor de naam van de stad vgl. Jes. 1 : 26.

[3]) Vgl. Jes. 49 : 21; 54 : 6, 11 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 49 : 23; 66 : 11 e.a.

[5]) Vgl. Jes. 49 : 26 e.a.

[6]) Ook dit is beeldspraak om een indruk te geven van de alles overweldigende macht en heerlijkheid van de stad en het volk van God.

[7]) De vrede zal regeren, de gerechtigheid zal alles beheersen. Er zal geen ongerechtigheid meer zijn en geen vijandschap; de vrede, in gerechtigheid gegrond, vervult alles. Het meervoud *heersers* geeft te kennen, dat alle bestuurders, alle regenten, allen, die enige macht uitoefenen, instrumenten zijn van de gerechtigheid, die volstrekte heerschappij heeft verkregen.

[8]) Vgl. Jes. 26 : 1. Als de muren *Heil* heten, dan wil dat zeggen, dat het heil de stad omringt, beheerst, beschermt en vervult.

noemen en uw poorten Lof [1]). Gij zult binnenlaten allen, die met u de HERE willen prijzen en verheerlijken.

19 De zon zal u niet meer tot licht zijn bij dag, noch de maan tot een schijnsel [2]) voor u lichten [3]), maar de HERE, de Bron van alle licht en heil en leven, zal rechtstreeks door zijn stralende heerlijkheid, zijn heilrijke tegenwoordigheid en zijn zaligende gemeenschap u tot een eeuwig licht [4]) zijn, en uw God door zijn lichtglans, die u omgeven en met heerlijkheid bekleden zal, tot uw luister.

20 Uw zon zal niet meer ondergaan en uw maan niet meer afnemen [5]), want de HERE zal u tot een eeuwig licht [6]) zijn. Gij zult zonder enige schaduw of donkerheid eeuwig in dit licht u verheugen. Het zal altijd licht en leven, overal vreugde en blijdschap zijn. De dagen van uw rouw zullen ten einde wezen [7]).

21 Uw volk zal geheel uit rechtvaardigen bestaan [8]); voor eeuwig zullen zij het land bezitten [9]): een scheut, die Ik geplant heb, een werk van mijn handen, tot mijn verheerlijking [10]).

22 De kleinste [11]) zal tot een geslacht worden en de geringste tot een machtig volk; Ik, de HERE, zal dit te zijner tijd met haast doen komen [12]).

---

[1]) De poorten heten *Lof*, omdat ook de toegangen spreken van de heerlijkheid des HEREN, terwijl allen, die de poorten binnengaan, de HERE zullen loven, met de bewoners van Sion als één volk verenigd.

[2]) In het bij de Dode Zee gevonden handschrift staat ingevoegd: *in de nacht.*

[3]) Hier gaat de beschrijving zeer ver boven het aardse uit. Vgl. voor het beeld van zon en maan o.a. Jes. 24 : 23; 30 : 26. Zie verder Openb. 21 : 23; 22 : 5.

[4]) Vgl. Jes. 60 : 1, 2 e.a.

[5]) Het licht, dat de HERE geeft, wordt hier *uw zon* en *uw maan* genoemd. De profeet spreekt klaarblijkelijk in beelden, en wil zo dus worden verstaan. Want zon en maan zullen niet meer lichten volgens vs 19.

[6]) Vgl. Jes. 60 : 1, 2 e.a.

[7]) Vgl. Jes. 40 : 1; 57 : 18; 61 : 2 e.a.

[8]) Vgl. Jes. 26 : 2; 54 : 13 v. e.a.

[9]) Vgl. Jes. 57 : 13; 65 : 9 e.a.

[10]) Vgl. Jes. 61 : 3; zie ook Jes. 19 : 25.

[11]) Vgl. Richt. 6 : 15; Micha 5 : 1. Ook dit is beeldspraak om de groei, grootheid en glorie van het volk Gods te tekenen. Men rekene ook met het perspectief in de profetie.

[12]) De HERE zal zijn komst bespoedigen, vgl. b.v. Openb. 22 : 20.

b. *De Boodschapper en Bewerker van het heil* [1]).
61 : 1—11.

61 : 1 De Geest van de Here HERE [2]), de over alles gebiedende almachtige God van het verbond, is op Mij [3]), omdat de HERE Mij, opdat Hij Mij zou aanstellen en bekwamen tot mijn ambt, gezalfd heeft [4]), om een blijde boodschap te brengen aan ootmoedigen [5]), die stil, geduldig en gelovig op verlossing hopen en met verlangen naar goede tijding uitzien. Hij heeft Mij gezonden om te verbinden gebrokenen van hart [6]), die in berouw hun zonden belijden en bewenen, om voor gevangenen, die door eigen schuld hun vrijheid missen en zichzelf niet kunnen verlossen, vrijlating uit te roepen [7]) en voor gebondenen, die zich door eigen toedoen hebben vastgewerkt, opening der
2 gevangenis [8]), om uit te roepen een jaar van het welbehagen des HEREN [9]) en een dag van wraak van onze God,

---

[1]) In directe tekening treedt de Messias, de grote eeuwige Verlosser op. Dit blijkt uit de sterke uitdrukkingen, die Hij bezigt, om zijn zalving te tekenen en uit te beelden, wat Hij te doen heeft. Hij verbindt gebrokenen van hart, roept de vrijheid uit, Hij geeft de vreugde, die de smart verbant. Bovendien wordt in vs 4 v. het door Hem gebrachte heil getekend als in Jes. 60. En dit heil is de eeuwige verlossing. De Here Christus leest in de synagoge vs 1-3a, Luc. 4 : 18, 19, waarna Hij zegt: Heden is dit schriftwoord voor uw oren vervuld.

[2]) Deze naam van God vindt men ook herhaaldelijk in Jes. 50 : 4-9.

[3]) Vgl. Jes. 42 : 1; zie ook Jes. 11 : 2.

[4]) De zalving van priesters en koningen kwam geregeld voor in het O.T. Van een profeet lezen we dit alleen maar in 1 Kon. 19 : 16.

[5]) Men kan ook *om een blijde boodschap te brengen aan ootmoedigen* verbinden met: *Hij heeft Mij gezonden.* Maar we geven aan de boven gevolgde verbinding de voorkeur, zie ook het citaat in Luc. 4 : 18. Voor *ootmoedigen* zie men o.a. Jes. 11 : 4.

[6]) Vgl. Jes. 57 : 15; 66 : 2. Zie ook Jes. 42 : 3; 50 : 4 e.a.

[7]) Vgl. Jes. 42 : 7; 49 : 9 e.a.

[8]) Deze weergave van de Hebr. uitdrukking is niet zeker. Er zijn er ook, die menen, dat aan de opening van de ogen van blinden moet worden gedacht. Het is dan: *volledige opening (van de ogen).* Dit zou natuurlijk in het verband een goede zin geven, vgl. ook Jes. 42 : 7.

[9]) Gezinspeeld wordt op het jubeljaar, Levit. 25, hoewel hetgeen hier gezegd wordt, daar klaarblijkelijk ver boven uitgaat, er de eigenlijke vervulling van is. Men lette slechts op de toevoeging: *een dag van wraak van onze God.* Het welbehagen staat op de voorgrond, de wraak staat op de tweede plaats. Men zie

om alle treurenden over zonde en ellende te troosten [1]),
3 om over de treurenden van Sion te beschikken, dat men hun geeft hoofdsieraad in plaats van as [2]), vreugdeolie [3]) in plaats van rouw, een lofgewaad in plaats van een kwijnende geest [4]). En men zal hen, gerechtvaardigd en verlost, geheiligd en verblijd, verhoogd en verheerlijkt, noemen: Terebinten der gerechtigheid [5]), een planting des HEREN, tot zijn verheerlijking [6]).
4 Zij zullen, zegen genietend en zegen verspreidend, tot wegneming van de gevolgen van vloek en strafgericht de overoude puinhopen herbouwen, de ruïnes uit vroeger tijd doen herrijzen, en de puinsteden vernieuwen, die verwoest hebben gelegen van geslacht op geslacht [7]).
5 Vreemden zullen gereed staan om uw kudden te weiden, vreemdelingen zullen uw akkerlieden en uw wijngaarde-
6 niers zijn [8]); maar gij zult priesters des HEREN heten, dienaren van onze God genoemd worden [9]). Het vermogen

---

Jes. 34 : 8; 63 : 4. Het is mogelijk, dat de aanduidingen *jaar* en *dag* mede gekozen zijn, om het welbehagen ook daardoor boven de wraak te stellen. Het welbehagen des HEREN voor zijn volk heeft als keerzijde zijn wraak over zijn vijanden en de belagers van zijn volk.

[1]) Vgl. Jes. 40 : 1; 49 : 13; 51 : 3 v. e.a.

[2]) *Hoofdsieraad* was blijk van feestelijkheid en vreugde, vgl. o.a. Jes. 61 : 10, as op het hoofd is teken van diepe rouw. Er is hier een fijne woordspeling in het Hebr. te vinden.

[3]) Vgl. 2 Sam. 14 : 2; Ps. 23 : 5; 45 : 8; zie ook Luc. 7 : 46.

[4]) Vgl. Jes. 42 : 3 e.a.

[5]) Vgl. Jes. 60 : 21; zie ook Ps. 1 : 3; 52 : 10; 92 : 13 v.; Jerem. 17 : 8 e.a. Een terebint is een sterke, altijd groene boom.

[6]) Vgl. Jes. 60 : 21.

[7]) Vgl. Jes. 58 : 12; 60 : 10, 15 e.a. Het is duidelijk, dat de profeet hier in beelden spreekt. De nadruk valt op het weer oprichten van verwoeste huizen en steden, die van oude tijden af verwoest hebben gelegen. Hiermede wordt ook heengewezen naar de betekenis, die bedoeld wordt: de vloek wordt opgeheven, alles komt tot nieuwe glorie, er zal geen puin, geen verwoesting meer zijn.

[8]) Vgl. Jes. 60 : 10, 12.

[9]) Vgl. Ex. 19 : 6; 1 Petr. 2 : 9; Openb. 1 : 6; 5 : 10 e.a. Men moet, om de zin te verstaan, ook hier bedenken, dat Israël het volk Gods is, waarin de heidenen worden ingelijfd. Daarom wordt hier in beeld gebracht, dat Israël een volk van priesters wordt. De volken zullen daarin ook volop delen, maar zij zullen daarvan genieten door hun dienst van God, aan zijn volk bewezen. Men vindt deze voorstelling in verschillende variaties telkens terug. Het is echter een beeld, om de heerlijkheid van Gods volk in Oud-Testamentische vormen te sterker te doen uitkomen. Zie ook Jes. 66 : 21.

van de volken zult gij genieten [1]) en op hun heerlijkheid
u beroemen.
7 In plaats van uw schande ontvangt gij dubbele [2]) ver-
goeding en in plaats van smaad zullen zij jubelen over hun
deel. Zo zullen zij dan in hun land een dubbele [2]) ver-
goeding verkrijgen, eeuwige vreugde [3]) zullen zij genieten.
8 Want Ik, de HERE, heb het recht lief [4]), Ik haat on-
rechtmatige [5]) roof en Ik zal hun stipt hun loon [6]) geven
9 en een eeuwig verbond [7]) met hen sluiten. En hun
nageslacht zal onder de volken vermaard worden, en hun
nakomelingen te midden van de natiën. Allen, die hen
zien, zullen erkennen, dat zij het nageslacht zijn, dat de
HERE gezegend heeft [8]).
10 Ik verblijd Mij zeer in de HERE, mijn ziel juicht in
mijn God. Want Hij heeft Mij bekleed met de klederen des
heils [9]), met de mantel der gerechtigheid [10]) heeft Hij Mij

---

[1]) Vgl. o.a. Jes. 60 : 5, 16.

[2]) Het Hebr. heeft hier een heel ander woord dan in Jes. 40 : 2. Dit *dubbele* wijst op het boven het gewone uitgaande. Zij zullen in hun land wonen, verlost van zonde, vloek en oordeel. Zij ontvangen meer dan in deze bedeling mogelijk is. Zij ontvangen de volle zegen, terwijl de vloek zal opgeheven zijn.

[3]) Vgl. Jes. 35 : 10; 51 : 11; 55 : 12 e.a.

[4]) Vgl. Ps. 37 : 28 e.a. De HERE redt door en naar recht.

[5]) De Mas. tekst leest hier: *roof aan het brandoffer.* Enkele handschriften en verschillende oude vertalingen hebben de in de tekst gevolgde lezing. De HERE haat de onrechtvaardige bejegening van zijn volk door hen, die dit volk verdrukken.

[6]) Dit loon is genadeloon. Men zie Jes. 40 : 10; 62 : 11. In het eeuwige verbond ligt ook dit loon verankerd.

[7]) Vgl. Jes. 55 : 3; 59 : 21 e.a.

[8]) Hier wordt duidelijk uitgesproken, dat het om de zegen des HEREN gaat. Die zegen rust op volk en land, op nageslacht en bij het volk ingelijfden. De vloek is opgeheven en te niet gedaan.

[9]) Vgl. Jes. 59 : 17. Hier zegt de Messias, dat Hij met de klederen des heils bekleed is. Heil, d.w.z. de verlossing met al haar goederen, is dus door Hem verkregen, beheerst Hem in zijn verschijning en optreden. Hij zal doen delen in dit heil allen, voor wie Hij het heeft verworven. Voor de betekenis van het kleed als beeld zie ook nog Ps. 132 : 9, 16; Jes. 61 : 3 e.a.

[10]) De mantel der gerechtigheid omhult de Drager, maar wordt ook over de klederen gedragen. Gerechtigheid is dus ook in deze tekening beheersend. De reddende gerechtigheid is de grond en de bron van het heil. In deze gerechtigheid doet Hij allen, die door Hem gered zijn, delen. Vgl. ook het volgende vs.

omhuld, gelijk een bruidegom, die zich als een priester het hoofdsieraad [1]) ombindt, en gelijk een bruid, die zich met haar versierselen tooit.

11 Want zoals de aarde haar gewas voortbrengt en zoals een hof zijn zaaisel doet uitspruiten, zo zal de Here HERE [2]), de over alles gebiedende almachtige God van het verbond, gerechtigheid en lof [3]) doen uitspruiten voor het oog van alle volken.

c. *Sions heil komt op Gods tijd.* 62 : 1-12.

62 : 1 Om Sions wil zal Ik [4]) niet zwijgen, en om Jeruzalems wil zal Ik niet rusten, totdat haar gerechtigheid, waardoor zij gerechtvaardigd en gered wordt, opgaat als een lichtglans, die de nacht verdrijft, en haar heil, dat in deze gerechtigheid gegrond is, als een brandende fakkel, die de donkerheid doorbreekt [5]). Omdat Ik Sion liefheb en Jeruzalem bemin, kan Ik niet stil zijn, maar moet Ik werkzaam wezen tot haar verlossing, opdat zij zelf zich daarin verlustigt, maar ook de aandacht trekt van allen, die redding behoeven en begeren.

2 Wanneer gij dan in het licht, dat over u straalt, u moogt baden, dan zullen volken uw gerechtigheid zien en alle koningen uw heerlijkheid [6]). En in bewondering voor uw gerechtigheid, heil en heerlijkheid zal men u noemen met een nieuwe naam [7]), die de mond des HEREN zal bepalen.

---

[1]) Vgl. Jes. 61 : 3 e.a.

[2]) Vgl. Jes. 61 : 1 e.a.

[3]) *Gerechtigheid en lof* zijn de gaven, die de Here HERE geeft in en door de Messias. Het is de reddende gerechtigheid, die lof heeft en geeft als zij verschijnt. Het is alles leven, wat God aan het volk, dat gered wordt, schenkt.

[4]) Ook hier spreekt de Messias. Hij doet dit op zulk een wijze, dat er zijn, die menen, dat de HERE de Spreker is. Maar wat deze Spreker doet, is toch het werk van de Messias, die immers ook God is, zie b.v. Jes 9 : 5.

[5]) Vgl. Jes. 58 : 8; 60 : 3 e.a.

[6]) Vgl. Jes. 2 : 2-5; 60 : 3 e.a.

[7]) Een vernieuwd wezen vraagt ook een nieuwe naam. Deze naam zal echter niet door mensen uitgedacht, maar door de HERE gekozen worden. Men vgl. Openb. 2 : 17; 3 : 12.

3 En gij zult een sierlijke kroon zijn in de hand [1]) des
HEREN, een koninklijke tulband in de hand [1]) van uw
God, opdat zijn luister van u zal afstralen, zijn heerlijk-
heid als Koning door u zal schitteren, zijn schoonheid in
u zal worden aanschouwd en zijn glorie zal worden opge-
merkt en geprezen.
4 Omdat gij dan van de eenzaamheid zijt verlost en van
vloek en oordeel bevrijd, zal men u niet meer noemen:
Verlatene [2]) en zal men ook uw land niet meer noemen:
Woestenij [3]), maar gij zult genoemd [4]) worden: Mijn Wel-
gevallen [5]), en uw land: Gehuwde [6]). Want de HERE heeft
in zijn liefde en gunst een welgevallen aan u, en uw land
5 wordt ten huwelijk genomen. Want zoals een jongeman
een meisje huwt, zullen uw zonen [7]) u huwen, en zoals een
bruidegom zich over zijn bruid verblijdt, zal uw God Zich
over u verblijden.
6 Op uw muren, o Jeruzalem! heb Ik wachters [8]) aan-

---

[1]) Niet op het hoofd, maar in de hand des HEREN is de sierlijke kroon, de koninklijke tulband. Sion zal niet als een sieraad op het hoofd de heerlijkheid van de HERE kunnen verhogen, maar zij zal als sieraad in zijn hand zijn heerlijkheid doen uitstralen. De HERE gaat ver boven elk sieraad uit.

[2]) Deze naam komt voor in 1 Kon. 22 : 42. Hij wijst hier op de verlatenheid van Sion door eigen zonde en schuld, vgl. o.a. Jes. 50 : 1; 54 : 6; 60 : 15.

[3]) De verwoesting van land, steden en huizen wordt telkens getekend als blijk van Gods vloek.

[4]) Hier wordt natuurlijk niet bedoeld de naam, die in vs 2 wordt aangeduid. Die naam moet uitdrukking zijn van het wezen; en die wordt door de HERE bepaald.

[5]) Deze naam komt voor in 2 Kon. 21 : 1. Hij getuigt van de grote liefde van God.

[6]) Het land wordt hier *Gehuwde* genoemd, om de band der liefde tussen de HERE en het land zonder vloek te tekenen. Het is natuurlijk een beeld, en als zodanig moet het hier worden verstaan. Het is bovendien een beeld, dat vrij ver gaat, omdat hier niet het volk maar het land Gehuwde wordt genoemd.

[7]) In plaats van uw zonen lezen velen: *uw Bouwer* of *uw Herbouwer*. Dit betekent in de Hebr. tekst slechts een gering verschil. We houden ons echter aan de Mas. tekst, al zou de andere lezing natuurlijk hier heel goed passen. Het huwelijk is hier slechts beeld. De zonen van Sion zijn in liefde aan Sion verbonden, en de HERE heeft Sion lief.

[8]) De wachters moeten steeds wakker, waakzaam en werkzaam zijn. Zij hebben de opdracht, steeds te wijzen op de belofte des HEREN en op de ellendige toestand van de stad. Dit is klaarblijkelijk beeldspraak. Zij staan op de muren en de stad moet nog gegrondvest worden. De wachters stellen voor het gedurig gebed tot de HERE om zijn komst, om zijn stad tot een lof op aarde te stellen.

gesteld, die heel de dag en heel de nacht geen ogenblik mogen zwijgen. Zij moeten tot uw heil en heerlijkheid voortdurend tot de HERE roepen, opdat Hij overeenkomstig zijn belofte u schenkt, wat Hij in zijn gunst u heeft toegezegd.

Gij, die de HERE zijn beloften en uw toestand in-
7 dachtig hebt te maken, gunt u geen rust! En laat Hem geen rust, totdat Hij Jeruzalem grondvest en stelt tot een lof op aarde, geprezen en bezongen om haar vastheid, haar schoonheid, haar heerlijkheid als de stad, waar de HERE woont en zijn heil en gemeenschap schenkt!

8 De HERE heeft gezworen bij zijn rechterhand en bij zijn sterke arm [1]), waardoor Hij tot stand brengt al wat Hij wil, zodat niemand het kan keren: Nooit zal Ik uw koren meer aan uw vijanden als voedsel geven, en nooit zullen vreemdelingen meer de most drinken, waarvoor gij gezwoegd hebt [2]).

9 Maar zij, die het koren oogsten, zullen het eten en dankbaar en verheugd de HERE loven, en zij, die de most inzamelen, zullen hem drinken in de voorhoven van mijn heiligdom [3]), waar immers mijn volk

---

De gelovigen moeten om zijn komst roepen. Zij zijn ingeschakeld, opdat de HERE spoedig komen zal. Deze voorbede voor Sion rust in het werk en de voorbede van de Messias, die immers ook deze wachters heeft aangesteld. Zo moet ook de gemeente er toe medewerken, door de HERE daartoe geroepen en bekwaamd, dat de HERE spoedig komt en de volkomen verlossing en de volmaakte gemeenschap werkt en schenkt.

[1]) Dat de HERE een eed tot bevestiging van zijn beloften gezworen heeft, vinden we b.v. ook in Jes. 45 : 23; 54 : 9. Het opmerkelijke is hier, dat Hij zweert bij zijn rechterhand en bij zijn sterke arm. Dat wil zeggen, dat Hij zweert bij Zichzelf, maar dan hier speciaal wat betreft zijn almachtige kracht, die Hij tot heil van Israël wil inzetten, zie b.v. Jes. 41 : 10.

[2]) Men moet hierbij denken aan de voorzeggingen van zegen en vloek in Levit. 26 en Deut. 28. Ook in deze beloften wordt de volle zegen toegezegd. Zie ook Jes. 65 : 21 v. en voor het tegenovergestelde b.v. Jes. 1 : 7.

[3]) Men zou ook kunnen vertalen: *in mijn heilige voorhoven.* Het is de bedoeling, dat te kennen gegeven wordt, dat hetgeen de HERE schenkt ook tot zijn lof en eer en in zijn dienst genoten wordt. Ook thans grijpt de profeet naar het ceremoniële, om een indruk te wekken van het volmaakte, het volzalige, dat hij wil uitbeelden. Vgl. voor het feestvieren voor het aangezicht des HEREN b.v. Deut. 12 : 17 v.; 14 : 22 v.; 16 : 1 v.; 26 : 1 v.; 1 Sam. 1 : 3 v.

in feestelijke stemming Mij dienen, prijzen en verheerlijken zal.

10 Trekt, trekt door de poorten [1])! Bereidt de weg voor het volk! Baant, baant een heerbaan, zuivert hem van stenen [2])! Heft een banier omhoog boven de volken [3])!

11 Zie, de HERE doet horen tot aan het einde der aarde [4]): Zegt tot de dochter Sion [5]): Zie, uw heil komt [6])! Zie, zijn loon is bij Hem, en wat Hij verworven heeft gaat voor Hem uit [7])!

12 En men zal hen noemen [8]): Het heilige Volk [9]), De Verlosten [10]) des HEREN. En gij zult genoemd worden: Begeerde [11]), Niet verlaten Stad [12]).

---

[1]) Men denke aan de wachters op de muren, vs 6. Zo worden hier toegesproken degenen, die voor het volk de weg moeten bereiden, als de HERE komt. Zij trekken door de poorten van Jeruzalem. Het is alles beeld, waardoor het door de profeet bedoelde wordt voorgesteld.

[2]) In Jes. 40 : 3-5 wordt opgeroepen tot het bereiden van de weg voor de HERE, hier tot het bereiden van de weg voor het volk, zoals ook in Jes. 49 : 11; 57 : 14. In vs 11 staat, dat tot de dochter Sion moet worden gezegd: *Zie, uw heil komt.* En dit heil brengt de Heiland, de Messias, de HERE, die zijn loon bij Zich heeft. Hier vinden we dus beide voorstellingen bij elkander: de weg voor het volk en de weg voor de HERE. Zij worden immers in volmaakte gemeenschap tot elkander gebracht. De HERE komt en doet zijn volk tot Zich komen.

[3]) Vgl. Jes. 11 : 12; 49 : 22 e.a. Ook de volken mogen delen in het heil des HEREN. Zij worden genodigd en geroepen door de banier, zie bij Jes. 11 : 12.

[4]) Ook de meest afgelegen wonende volken worden met de boodschap van het heil bekend gemaakt.

[5]) Vgl. Zach. 9 : 9 e.a.

[6]) De HERE komt met het heil, vgl. Jes. 40 : 5, 10 e.a.

[7]) Zie Jes. 40 : 10 e.a.; vgl. ook Openb. 22 : 12.

[8]) Vgl. vs 2 en 4; Jes. 61 : 6 e.a.

[9]) Vgl. Jes. 61 : 6 e.a. De profeet spreekt ook enkele malen van de heilige stad.

[10]) Eigenlijk: De Gelosten des HEREN. Zij zijn vrijgekocht door de genoegdoening van Hem, die met het heil en het loon komt, vgl. Jes. 35 : 10; 51 : 10 e.a.

[11]) Vgl. de tegenstelling in Jes. 60 : 15 e.a.

[12]) Vgl. Jes. 60 : 4 e.a.

d. *Het wraakgericht over Edom* [1]). 63 : 1-6.

63 : 1 Wie is Hij [2]), die daar komt van Edom [3]), in helrode [4])
klederen van Bozra [3]), die daar praalt [5]) in zijn gewaad,
Zich voorover buigt [6]) in zijn grote kracht?
Ik ben het, die in gerechtigheid spreek [7]), machtig
om te verlossen [8]).
2 Waarom is dat rood aan uw gewaad [9]), en zijn uw
klederen als die van iemand, die de wijnpers treedt [10])?
3 Ik heb de pers alleen [11]) getreden en van de volken

---

[1]) In Jes. 34 en 35 profeteert Jesaja over *Edom in het wereldgericht, Sion in de wereldredding.* Dezelfde tegenstelling vindt men in Jes. 60—63 : 6, maar nu is eerst de heerlijkheid van Sion van verschillende zijden belicht, terwijl daarna kort, scherp en krachtig het gericht over Edom getekend wordt. De opdracht van de Spreker in Jes. 61 : 2 is, uit te roepen een jaar van het welbehagen des HEREN en een dag van wraak van onze God. Het eerste vindt men in het voorafgaande beschreven, het laatste in Jes. 63 : 1-6, zie vs 4. Edom is slechts vertegenwoordiger van de volken in het gericht, zie vs 6. Edom zal genoemd zijn, omdat het het met bittere haat en vijandschap vervulde broedervolk van Israël is, zie ook bij Jes. 34.

[2]) Voor de vorm vgl. Jes. 60 : 8.

[3]) Er is in het Hebr. grote klankovereenkomst tussen de naam *Edom* en het woord voor *rood. Bozra* doet als vanzelf denken aan het Hebr. woord voor *wijndruiven afsnijden.* Het zal de bedoeling zijn, ook hierdoor te wijzen op het oordeel over Edom.

[4]) Deze klederen zijn rood tengevolge van het bloed, zie vs 3.

[5]) Het gewaad doet de hoogheid en heerlijkheid kennen van Hem, die het draagt.

[6]) Het komt ons voor, dat hier bedoeld is het zich vooroverbuigen, waarbij men zich inzet met al zijn kracht. Hij, die komt, is sterk en toont zijn kracht.

[7]) De gerechtigheid beheerst Hem in zijn spreken. Het kan de HERE zijn, die de Verlosser zendt, zie Jes. 42 : 6. Het kan ook de Verlosser zijn, die ook Zelf HERE is. En dat is naar onze mening de meest aannemelijke opvatting.

[8]) Opmerkelijk is het, dat Hij, die van Edom komt, hier spreekt van zijn macht om te verlossen. Hoewel Hij hier als Rechter en Wreker verschijnt, staat toch op de voorgrond dat Hij lust en kracht heeft om te verlossen. Vgl. Jes. 59 : 1 e.a.

[9]) Zie bij vs 1.

[10]) De druiventreder heeft een met wijn bevlekt gewaad aan, als hij de pers getreden heeft. Daaraan doet de verschijning van Hem, die van Edom komt, denken. Vgl. Openb. 14 : 19, 20; 19 : 13, 15.

[11]) De Rechter en Wreker antwoordt ook in het beeld, dat in de vraag gebruikt wordt. De nadruk valt er reeds terstond op, dat Hij alleen zonder enige hulp werkzaam was in het oefenen van gericht, zie verder vs 5.

was niemand bij Mij, om Mij bij te staan. Ik trad hen in
mijn toorn en vertrad hen in mijn grimmigheid [1]). Toen
spatte hun bloed [2]) op mijn klederen en bezoedelde Ik
heel mijn gewaad.
4 Want een dag van wraak had Ik in mijn zin, en het
5 jaar van mijn verlossing [3]) was gekomen [4]). Voor hulp en
bijstand bij dit geweldig optreden keek Ik rond, maar er
was geen helper. Ontzet zag Ik scherp naar alle kanten,
of Ik het dan toch werkelijk alleen zou moeten doen,
maar er was niemand, die steun bood.
Toen verschafte mijn arm Mij hulp en mijn grimmig-
6 heid ondersteunde Mij [5]). En Ik vertrapte volken in mijn
toorn, maakte hen dronken [6]) in mijn grimmigheid en
deed hun bloed [7]) op de aarde neerstromen [8]).

---

[1]) Het treden en vertreden is beeldspraak in verband met het reeds gebruikte beeld van de druiventreder. Daarmede komt tot uitdrukking, dat de Rechter en Wreker in zijn heilige toorn het gericht doet komen tot ondergang voor hen, die Hem niet als Verlosser hebben aanvaard en de zonde bleven dienen uit haat tegen God, zijn dienst en zijn volk.

[2]) Het Hebr. woord betekent eigenlijk *(levens)sap.* Dit is tekenachtiger in verband met het beeld van de druiventreder. Maar in het Nederlands kunnen we dit moeilijk navolgen. Daarom geven we het weer met: *bloed.*

[3]) Deze verlossing is eigenlijk lossing, vrijkoping door losprijs, door genoegdoening, vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 61 : 2; zie ook Jes. 34 : 8. De dag van wraak is klaarblijkelijk dienstbaar aan het jaar der verlossing. De vijanden worden door het gericht getroffen tot verlossing van het volk van God, dat gelost, vrijgekocht is door de genoegdoening van de lijdende Knecht des HEREN, die de Messias is.

[5]) Vgl. Jes. 59 : 16. Opmerkelijk is, dat hier gesproken wordt van de ondersteuning door grimmigheid, in Jes. 59 : 16 van de ondersteuning door gerechtigheid. De gerechtigheid komt in grimmigheid, die heilig is, tot uitdrukking en brengt het rechtvaardig gericht.

[6]) Zij werden als bedwelmd, verloren alle kracht, gingen onder in gericht, vgl. Jes. 51 : 21 v.

[7]) Zie bij vs 3.

[8]) Vgl. Openb. 14 : 19; 19 : 15.

F. *Het gebed van een boeteling en het antwoord van de HERE* [1]. 63 : 7—65 : 25.

a. *Het gebed van een boeteling.* 63 : 7—64 : 12.

63 : 7 Ik wil met lof en prijs de gunstbewijzen [2]) des HEREN
vermelden, de roemrijke daden des HEREN, naar alles,
wat de HERE ons in zijn gunst heeft bewezen, en naar de
grote goedheid jegens het huis Israëls, die Hij hun be-
toond heeft naar zijn barmhartigheid en naar zijn vele
gunstbewijzen [3]).
8 Hij zeide immers in zijn liefde en zijn trouw aan zijn
verbond: Zij zijn toch mijn volk [4]), kinderen [5]), die niet on-
betrouwbaar en trouweloos zullen zijn [6]). En zo werd Hij
9 hun tot een Verlosser. Met hen meelevend en voor hen op-
tredend was Hij in al hun benauwdheid benauwd, en de
Engel zijns aangezichts [7]) heeft hen gered. In zijn liefde
en in zijn mededogen [8]) heeft Hij Zelf hen verlost [9]). Hij
hief hen op en droeg hen [10]) al de dagen van ouds.

---

[1]) De profeet geeft het woord aan een boeteling in de toekomst, die in berouw tot de HERE zijn toevlucht neemt en daarin ook de tolk van anderen is. Op het gebed geeft de HERE antwoord. Hoewel de HERE naar zijn vrijmacht verlost, is toch boetvaardigheid, die Hij ook weer Zelf werkt, noodzakelijk. De verantwoordelijkheid van de mens is hierbij in het geding. Jesaja tekent weer in directe uitbeelding.

[2]) Vgl. Jes. 54 : 10; 55 : 3 e.a.

[3]) Een echt boetgebed begint met dankzegging voor de gunstbewijzen en weldaden, die de HERE in zijn liefde en goedheid heeft geschonken.

[4]) Vgl. Jes. 1 : 3 e.a.

[5]) Vgl. Jes. 1 : 2 e.a.

[6]) Men kan ook gewoon lezen: *die niet liegen zullen.* De bedoeling is echter, te doen uitkomen, dat zij niet onbetrouwbaar en trouweloos zullen zijn, vgl. Jes. 30 : 9; 57 : 11.

[7]) De Engel zijns aangezichts is de Engel des HEREN, die God is maar ook van God onderscheiden wordt, onder Nieuw-Testamentische belichting de tweede Persoon in het goddelijk Wezen. Het aangezicht is de openbaring, die zich vertoont. De Zoon van God is Degene, in Wie de Vader Zich openbaart.

[8]) Vgl. b.v. Gen. 19 : 16; Deut. 7 : 7-9.

[9]) Hier wordt weer het werkwoord gebruikt, dat *lossen* betekent, vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[10]) Vgl. Jes. 40 : 11; 46 : 3, 4; zie ook Deut. 32 : 11, 12.

10 Maar zij waren wederspannig [1]) en bedroefden zijn
Heilige Geest [2]). Daarom veranderde Hij voor hen in een
vijand; Hij Zelf heeft tegen hen gestreden [3]).
11 Toen gedacht zijn volk de dagen van ouds in de tijd
van Mozes en zeide in herinnering daaraan: Waar is Hij,
die hen, die Hij uitleidde, met de herders [4]) van zijn kudde
opvoerde uit de zee?
Waar is Hij, die zijn Heilige Geest [5]) in hun binnen-
12 ste [6]) gaf? Die zijn luisterrijke arm [7]), die met almacht is
bekleed, tot zijn leiding, sterkte en bescherming aan de
rechterhand [8]) van Mozes deed gaan, die vóór hen uit de
wateren kliefde [9]), om Zich door die grootse wonderdaad
13 een eeuwige naam te maken [10])? Die hen deed gaan door
de waterdiepten [11])? Als een paard, dat vrij en ongehin-

---

[1]) Vgl. Jes. 1 : 20; 50 : 5. Zie b.v. ook Deut. 32 : 15; Hos. 13 : 6.

[2]) De Heilige Geest wordt hier als een Persoon getekend. Men bedroefde Hem. Hij is de derde Persoon in het goddelijk Wezen. Hij wordt in het O.T. nog Heilige Geest genoemd in vs 11 en in Ps. 51 : 13. Voor het bedroeven van de Heilige Geest zie ook Ef. 4 : 30. De Heilige Geest is God, oneindig verheven, afgescheiden van de zonde, reddend door gerechtigheid, levendmakend door zijn levenwekkende kracht, straffend door gericht.

[3]) Op de woestijnreis, maar ook later in Kanaän.

[4]) Men kan ook het enkelvoud lezen. Dan wordt Mozes bedoeld. Is het meervoud de juiste lezing, dan moet men denken aan Mozes en Aäron en hun helpers.

[5]) Zie bij vs 10.

[6]) Men kan ook de weergave kiezen: *in hun midden.* Omdat er eigenlijk staat: *in zijn binnenste* of *midden,* kan — gesteld dat het enkelvoud *herder* de juiste lezing zou zijn — ook gewezen zijn op Mozes alleen, die de herder is op de woestijnreis. Bij *in hun binnenste* of *midden* denke men naast Mozes b.v. aan Aäron, Mirjam, de zeventig oudsten, Jozua. Men denke ook aan het volk.

[7]) Vgl. Jes. 40 : 10 e.a.

[8]) *Aan de rechterhand doen gaan* wil zeggen als leidende macht en sterkende kracht meegeven. Bedoeld is, dat de HERE Zelf mee gaat met zijn leiding en almacht.

[9]) Zie Ex. 14 : 16, 21; Ps. 78 : 13.

[10]) Telkens treedt in het licht het grondleggende van de wonderdaad Gods in het klieven van de wateren van de Schelfzee voor de reddende doortocht van Israël.

[11]) Vgl. Ps. 106 : 9.

derd in de woestijn galoppeert, zo struikelden ze niet.
14 Zoals het vee, dat afdaalt in de woestijn, zo gaf de
de Geest des HEREN [1]) hun rust. Zo hebt Gij uw volk
geleid, om U een luisterrijke naam te maken [2]).
15 Blik van de hemel neer en zie van uit uw heilige en
luisterrijke woning [3])! Waar zijn uw ijver [4]) en uw mach-
tige daden? Uw innerlijke bewogenheid [5]) en uw ontfer-
ming houden zich jegens mij in [6]).
16 Gij zijt toch onze Vader [7]). Want Abraham [8]) weet
van ons niet, en Israël [8]) kent ons niet, al zijn wij dan
ook uit hen gesproten en worden wij kinderen van hen
genoemd. Zij kunnen ons niet helpen, want zij hebben
daartoe geen kennis en geen macht. Gij, HERE! zijt onze
Vader, onze Losser [9]) van oudsher is uw naam.
17 Waarom doet Gij ons afdwalen, HERE! van uw we-
gen, verhardt Gij ons hart, dat wij U niet vrezen [10])? Keer
weder ter wille van uw knechten [11]), de stammen van uw

---

[1]) Zie vs 10-12. Kanaän wordt genoemd het land der rust.

[2]) Zie vs 12. De doortocht door de Schelfzee en de tocht door de woestijn dienen immers steeds weer tot verheerlijking van God.

[3]) Vgl. 1 Kon. 8 : 27, 30; Jes. 57 : 15; 66 : 1 e.a.

[4]) Vgl. Jes. 9 : 6; 26 : 11; 59 : 17 e.a.

[5]) Eigenlijk staat er: *het ruisen van uw ingewanden.* Dit is een sterk mensvormige uitdrukking, om de grote bewogenheid des HEREN in zijn barmhartigheid te tekenen. Vgl. Jes. 16 : 11.

[6]) Vgl. Jes. 42 : 14 e.a.

[7]) De HERE is de Vader, die blijvend kan en wil zorgen voor zijn kinderen. Aardse vaders kunnen slechts tot hun dood voor hun kinderen zorg aan de dag leggen, terwijl dit ook dan nog maar gebrekkig is. Zie ook Deut. 32 : 6; Jes. 64 : 8 e.a.

[8]) De boeteling noemt twee aartsvaders, die grote betekenis hebben in de heilsgeschiedenis. Toch weten zij van hem niet en kunnen zij hem niet helpen.

[9]) De HERE is de Losser en daardoor de Verlosser, vgl. Jes. 41 : 14 e.a.

[10]) Zie o.a. Jes. 6 : 10. Het doen afdwalen en verharden is gevolg van en straf op de zonde. De zonde wordt naar Gods wil door zonde gestraft. De boeteling bedoelt niet, de HERE schuldig te stellen. Hij wil juist een beroep doen op Gods vrije liefde en ongehouden goedheid, opdat ook de verharding wordt weggenomen en berouw en bekering wordt gewerkt in het hart.

[11]) Vgl. Jes. 41 : 8 e.a.

18 erfdeel [1])! Voor een korte tijd [2]) is uw heilig volk [3]) in het
bezit daarvan geweest. Onze tegenstanders hebben uw
19 heiligdom vertrapt [4]). Wij zijn geworden als degenen, over
wie Gij van ouds niet hebt geheerst, over wie uw naam
niet is genoemd [5]).

64 : 1 Och, dat Gij de hemelen, die U verbergen en van ons
gescheiden houden, scheurdet, dat Gij tot herstel van ge-
meenschap met U en tot onze verlossing neerdaaldet, dat
voor uw aangezicht door uw geduchte verschijning de ber-
2 gen wankelden, zoals vuur rijshout in vlam zet, zoals vuur
water doet overkoken — om uw tegenstanders uw naam
in zijn macht en majesteit te doen kennen, zodat de vol-
3 ken voor uw aangezicht sidderen, doordat Gij geduchte
daden [6]) doet, die wij niet verwachtten; dat Gij toch ne-
derdaaldet, de bergen voor uw aangezicht wankelden!
4 Van oudsher heeft men immers niet gehoord noch
vernomen, heeft geen oog gezien [7]) een God buiten U [8]),
die daadwerkelijk en krachtdadig optreedt [9]) ten behoeve
van wie op Hem wacht [10]).
5 Gij komt hem vriendelijk met liefde tegemoet, die
met vreugde gerechtigheid doet [11]), hun die op uw wegen
gelovig en gehoorzaam aan U denken.

---

[1]) Vgl. Jes. 47 : 6; 58 : 14 e.a.

[2]) Het is wel eeuwen lang geweest, maar het is voor het besef van de boeteling slechts een korte tijd, en gemeten aan de eeuwigheid is het dit ook.

[3]) De Septuaginta leest *berg* in plaats van *volk*. Dan staat er: *Voor een korte tijd hebben zij uw heilige berg bezeten.* Dit geeft een goede zin, maar deze lezing mist voldoende grond. Het heilig volk des HEREN, het volk van het verbond heeft het erfdeel des HEREN maar kort in bezit gehad. De oorzaak daarvan is de zonde.

[4]) Vgl. o.a. Luc. 21 : 24; Openb. 11 : 2.

[5]) Of: *uitgeroepen.* Uitgeroepen wijst meer op het veroveren, *genoemd* meer op het verbond.

[6]) Vgl. Deut. 10 : 21; Ps. 106 : 22 e.a.

[7]) Vgl. 1 Cor. 2 : 9.

[8]) Vgl. Jes. 43 : 11; 45 : 5, 21 e.a.

[9]) In het Hebr. staat er slechts *die het doet.* Maar de bedoeling is, dat Hij daadwerkelijk en krachtdadig optreedt, dat Hij ook alleen kan werken tot heil van mensen die Hij redden wil, vgl. o.a. Ps. 22 : 32.

[10]) Vgl. Jes. 60 : 9 e.a.

[11]) Vgl. Jes. 56 : 1 e.a.

Zie, Gij zijt toornig geworden [1]), omdat wij gezondigd
hebben.
In die toestand verkeerden wij lange tijd, en zouden
6 wij dan verlost worden? Wij zijn immers allen geworden
als een onreine [2]) en al onze gerechtigheden [3]) als een be-
zoedeld kleed [4]). Wij vielen allen af als bladeren [5]) en onze
7 ongerechtigheden voerden ons weg als de wind [6]). En er
was niemand, die uw naam aanriep, die zich beijverde om
aan U vast te houden. Want Gij hebt uw aangezicht voor
ons verborgen [7]) en ons aan de macht van onze ongerech-
tigheden prijsgegeven.
8 Maar nu, HERE! Gij zijt onze Vader [8]); wij zijn het
leem [9]), en Gij zijt onze Formeerder, en wij allen zijn het
9 werk van uw hand. Wees niet, o HERE! bovenmate toor-
nig [10]), en gedenk niet eeuwig de ongerechtigheid [11])! Zie,
10 aanschouw toch: wij allen zijn uw volk! Uw heilige steden
zijn een woestijn geworden, Sion is een woestijn gewor-
11 den, Jeruzalem een woestenij. Ons heilig en luisterrijk
huis, waar onze vaderen U loofden, werd een prooi van
de vlammen, en al wat ons dierbaar was, is een puinhoop
12 geworden. Zult Gij U hierbij inhouden, o HERE? Zult Gij
zwijgen en ons bovenmate [12]) verdrukken?

---

1) Vgl. Jes. 54 : 8 e.a.
2) Vgl. Jes. 1 : 16; 4 : 4; 59 : 3 e.a.
3) Vgl. Jes. 57 : 12 e.a.
4) Een door het bloed van de menstruatie bevlekt kleed, vgl. Lev. 15 : 19 v.
5) Vgl. Jes. 1 : 30; zie ook b.v. Ps. 1 : 3.
6) Een prachtig beeld: de ongerechtigheden zijn voor hen, die ze bedrijven, als de wind voor dorre bladeren. Vgl. Jes. 17 : 13; 27 : 8; 41 : 16; 57 : 13 e.a.
7) Vgl. Jes. 54 : 8; 59 : 2 e.a.
8) Vgl. Jes. 63 : 16 e.a.
9) Vgl. Jes. 29 : 16; 45 : 9 e.a.
10) Vgl. vs 12.
11) Vgl. o.a. Ps. 103 : 9.
12) Zie vs 9.

b. *Het antwoord van de HERE.* 65 : 1—25.

65 : 1 Ik ben geraadpleegd door hen, die naar Mij [1]) niet vroegen; Ik ben gevonden door hen, die Mij niet zochten [2]). In mijn vrije gunst en ongehouden goedheid zeide Ik tot een volk, dat mijn naam niet aanriep: Hier ben Ik, hier ben Ik [3])!

2 Heel de dag [4]) breidde Ik in zoekende liefde en volhardende ontferming mijn armen uit naar een weerspannig volk [5]), dat volgens eigen boze en opstandige overleg-
3 gingen wandelde op een weg, die niet goed is [6]); een volk, dat Mij voortdurend welbewust en openlijk in het aangezicht [7]) krenkt en tergt, door te offeren in de hoven [8]) en
4 offers te ontsteken op de tichelstenen; die in de graven zitten [9]) en op verborgen plaatsen [10]) overnachten; die vlees van zwijnen eten [11]) en in wier vaatwerk verfoeilijk
5 voedsel [12]) is; die zeggen: Blijf daar, nader mij niet, want ik ben voor u ongenaakbaar [13]). Dezen zijn in hun strafwaardigheid en weerzinwekkendheid, waardoor zij mijn

---

[1]) De Mas. tekst mist *naar Mij*, maar enkele handschriften en oude vertalingen lezen het wel, evenals ook het bij de Dode Zee gevonden manuscript.

[2]) Zie Rom. 10 : 20. De apostel Paulus haalt deze woorden aan als gesproken ten aanzien van de heidenen.

[3]) Zie b.v. Jes. 52 : 6. De herhaling laat gevoelen de sterke begeerte van God om Zich te openbaren aan het volk, dat Hem niet kende en diende.

[4]) Dit wil zeggen: zonder onderbreking, altijddoor, vgl. Jes. 28 : 24 e.a.

[5]) Zie Rom. 10 : 21. Dit laat de apostel Paulus op Israël slaan.

[6]) Vgl. Jes. 55 : 7; 56 : 11; 57 : 17 e.a.

[7]) Vgl. Job 1 : 11; 6 : 28.

[8]) Vgl. Jes. 1 : 29; 57 : 5; 66 : 17 e.a. Men moet bedenken, dat genoemd worden verschillende zonden en afgodische practijken als tekening van de boosheid *en* het afgekeerd zijn van God. In verschillende tijden zal er onderscheid in de openbaring van de boosheid zijn, terwijl er in wezen eenheid en gelijkheid is.

[9]) Dit zal zijn om contact te zoeken met de geesten van doden; vgl. Jes. 8 : 19.

[10]) Vgl. Jes. 1 : 8; 2 : 19. Misschien zocht men naar droom-orakels in contact met de geesten.

[11]) Vgl. Levit. 11 : 7 e.a. Zie ook Jes. 66 : 3, 17. Dit is in Israël steeds een gruwelijke zonde geweest. Daarom zal het als voorbeeld hier gebruikt worden.

[12]) Vgl. Ezech. 4 : 14. Zie ook Levit. 7 : 18; 19 : 7.

[13]) Het is mogelijk, dat aanraking van hen, als geheiligd aan de godheid, strafwaardig, schadelijk en gevaarlijk werd geacht.

verontwaardiging en toorn opwekken, een rook in mijn
neus [1]), een vuur [2]), dat heel de dag [3]) brandt.
6 Zie, het staat tot gedachtenis vóór Mij geschreven, Ik
zal niet zwijgen, voordat Ik het vergolden heb; ja, Ik zal
om hen met mijn oordeel in volle verschrikking te tref-
7 fen hun de vergelding in de schoot [4]) werpen, voor uw
ongerechtigheden en de ongerechtigheden van uw vade-
ren [5]) tezamen, zegt de HERE; omdat zij offers hebben
ontstoken op de bergen, en op de heuvels Mij hebben ge-
hoond, zal Ik hun vóór alle dingen het loon in hun
schoot [4]) toemeten.
8 Zo zegt de HERE, de onwankelbare God van het ver-
bond: Zoals men, wanneer er nog sap in een druiventros
gevonden wordt, zegt: Verderf hem niet, want er ligt een
zegen in, zo zal Ik doen ter wille van mijn knechten [6]),
9 dat Ik niet alles verderf [7]). En Ik zal uit Jakob nakome-
lingschap doen voortkomen [8]), en uit Juda een erfgenaam
van mijn bergen [9]). Mijn uitverkorenen zullen ze erfelijk
bezitten [10]) en mijn knechten zullen daar als erfgenamen
10 blijvend en ongestoord wonen. Saron [11]) zal tot een weide
voor schapen worden, en het dal Achor [12]) tot een lig-
plaats voor runderen [13]), voor mijn volk, dat Mij raad-

---

1) Vgl. Ps. 18 : 9 e.a.
2) Vgl. Jes. 30 : 27 e.a.
3) Zie bij vs 2.
4) Vgl. Luc. 6 : 38.
5) Vgl. Ex. 20 : 5; Deut. 5 : 9; Jerem. 32 : 18; Ezech. 18 : 19-22 e.a.
6) Vgl. Jes. 41 : 8 e.a.
7) De vergelijking doet verstaan, dat om de knechten des HEREN het volk niet helemaal te gronde gaat, ook nog een bestaan behoudt, totdat de laatste verkorene zal zijn toegebracht. Dan zal de ondergang het einde zijn voor hen, die in ongeloof hebben volhard.
8) Vgl. Jes. 37 : 32. Zie voor de zin verder Jes. 43 : 5; 49 : 17 v. e.a.
9) Blijvend bezit en genot van Kanaän als het land van God zal bedoeld zijn. Vgl. Jes. 14 : 25; 57 : 13; 60 : 21 e.a.
10) Vgl. Jes. 57 : 13; 60 : 21 e.a.
11) Vgl. Jes. 33 : 9; 35 : 2.
12) Vgl. Joz. 7 : 24-26; Hos. 2 : 14.
13) Wat hier gezegd wordt, wil tekenen, wat boven het gewone, het aardse, het tijdelijke uitgaat. Dat blijkt uit het verband, uit het noemen van Saron en het dal Achor, en uit vergelijking b.v. met Jes. 61 : 5, 6.

pleegt [1]). Het zal overal leven, heerlijkheid, welvaart en weelde wezen. De vloek zal geheel verdwenen zijn, en de zegen zal absolute heerschappij oefenen ook daar, waar eens de vloek zich geducht en vreselijk deed gelden.

11 Maar gij, die ondanks herhaalde nodiging, waarschuwing en vermaning de HERE verlaat, die in onachtzaamheid, ongeloof en verachting van mijn dienst mijn heilige berg [2]) vergeet, die met versmading van Mij, doch met verering van de afgoden in verwachting van hulp, voor Gad [3]), om hem toch maar gunstig te stemmen, een tafel aanricht, en voor Meni [3]), opdat een gelukkige beschikking uw
12 deel mag zijn, een mengdrank schenkt, Ik bestem u naar mijn vrijmachtige beschikking onder mijn almachtig bestuur voor het zwaard, en gij zult allen, van vrijheid en eer beroofd en veroordeeld tot de dood, neerknielen om geslacht te worden, omdat Ik geroepen heb maar gij niet hebt geantwoord, Ik gesproken heb, maar gij niet hebt geluisterd [4]), doch in uw boosheid, uw verharding en uw verstoktheid hebt gedaan wat kwaad is in mijn ogen, en hebt verkozen wat Mij mishaagt [5]).

13 Daarom, zo zegt de Here HERE, de over alles gebiedende almachtige God van het verbond: Zie, mijn knechten [6]) zullen eten [7]), maar gij zult honger lijden; zie,

---

[1]) Hier wordt hetzelfde werkwoord gebruikt, dat in vs 1 door *raadplegen* is weergegeven.

[2]) De profeet bedoelt hiermede de dienst des HEREN.

[3]) De naam *Gad* betekent *Geluk*, de naam *Meni* zal hier de betekenis *Beschikking, Bestemming, Lot* hebben. Deze afgoden zullen hier als voorbeeld gekozen zijn mede om de betekenis van hun namen. Er is bovendien woord- en zinspeling gelegen in het tekenen van wat de HERE doet in verband met de naam *Meni*, omdat in het Hebr. voor *bestemmen* het werkwoord *manah* gebruikt wordt, waarvan *Meni* zal zijn afgeleid. Men zal hier te denken hebben aan de z.g.n. lectisternia: de maaltijden voor de afgoden.

[4]) Vgl. Jes. 50 : 2; 66 : 4 e.a.

[5]) Zie Jes. 66 : 4.

[6]) Vgl. Jes. 41 : 8 e.a.

[7]) Bij de tegenstellingen, die hier gevonden worden, zie men Levit. 26 en Deut. 28. Het is de tegenstelling van zegen en vloek. De zegen wordt hier uitgebeeld, zie ook Jes. 62 : 8, 9. Voor de vloek zie men hier de tegenstelling en b.v. Jes. 1 : 7.

mijn knechten zullen drinken, maar gij zult van dorst
versmachten; zie mijn knechten zullen zich verheugen,
14 maar gij zult beschaamd staan; zie, mijn knechten zullen
jubelen van zielevreugd [1]), maar gij zult schreeuwen van
zieleleed [1]) en van gebrokenheid van geest [2]) zult gij jam-
meren.
15 En gij zult door uw verschrikkelijk einde als straf
voor uw goddeloos leven uw naam tot een vloekwoord
achterlaten voor mijn uitverkorenen, en de Here HERE,
de alles beheersende almachtige God van het verbond zal
u doden; maar zijn knechten zal Hij in zijn liefde en gunst
16 met een andere naam [3]) noemen, zodat wie zich in den
lande zegent, zich zal zegenen in de God der waarheid [4]),
en wie in den lande zweert, die zal zweren bij de God der
waarheid; want de vroegere benauwdheden zijn dan ver-
geten en verborgen voor mijn ogen [5]).
17 Want zie, Ik schep nieuwe hemelen en een nieuwe
aarde [6]), en aan wat vroeger was [7]) zal niet meer gedacht
worden, ja het zal niet meer in de gedachten opkomen.
18 Maar verblijdt u en juicht voor eeuwig over hetgeen Ik
schep. Want zie, Ik schep Jeruzalem tot jubel en haar
volk tot blijdschap [8]).

---

[1]) In het Hebr. staat er letterlijk: *hartevreugd* en *harteleed*. Wij spreken echter niet van hartevreugd maar van zielevreugd. En daarom hebben we ook maar voor de gelijkheid *harteleed* vervangen door: *zieleleed*.

[2]) Vgl. Jes. 61 : 1. De vormen en de betekenis zijn niet gelijk. In Jes. 61 : 1 wordt bedoeld de verbrokenheid in ootmoed en berouw, hier de gebrokenheid in ellende en nood, waaruit geen redding meer mogelijk is.

[3]) Vgl. Jes. 62 : 2.

[4]) Er staat in het Hebr.: *de God van amen*. Hij is de God van waarheid en trouw, op Wie men zich geheel verlaten kan. Men zie b.v. in het N.T. 2 Cor. 1 : 20; Openb. 3 : 14.

[5]) De HERE doet ze weg. Zij zijn bedekt, zodat zij niet te zien zijn. Ze bestaan niet meer.

[6]) Vgl. Jes. 51 : 6; 60 : 19 v.; Jes. 66 : 22; 2 Petr. 3 : 13; Openb. 21 : 1.

[7]) Het is ook mogelijk, dat bedoeld zijn de vroegere hemel en aarde. Met zekerheid is daarover geen uitspraak te doen. Het wezenlijk verschil van betekenis is niet groot.

[8]) Vgl. Jes. 51 : 3; 60 : 18; 61 : 7 e.a. De HERE schept nieuwe hemelen en een nieuwe aarde. Hij schept ook een nieuw Jeruzalem, vgl. Openb. 21 : 2. Wezenlijk wordt daarmede hetzelfde bedoeld.

19 En Ik zal juichen over Jeruzalem, dat een en al jubel
wezen zal, en Mij verblijden over mijn volk, dat door Mij
vol zal zijn van blijdschap en vreugde. En in haar zal niet
meer gehoord worden het geluid van geween noch het ge-
20 luid van bang geschreeuw [1]). Daar zal niet langer een
zuigeling zijn, die slechts enkele dagen leeft, noch een
grijsaard, die zijn dagen niet vol maakt. Want de jongen
zal als honderdjarige sterven en de zondaar zal als hon-
derdjarige door de vloek getroffen worden [2]).
21 En zij zullen huizen bouwen en bewonen, en wijngaar-
22 den planten en de vrucht daarvan eten. Zij zullen niet
bouwen, terwijl een ander er gaat wonen, zij zullen niet
planten, terwijl een ander het opeet [3]). Want als de levens-
duur van de bomen [4]) zal de leeftijd van mijn volk zijn, en
van het werk hunner handen zullen mijn uitverkorenen
ten volle de vrucht genieten.
23 Zij zullen niet tevergeefs zwoegen [5]) en zij zullen geen
kinderen voortbrengen voor een vroegtijdig vreselijk ein-

---

[1]) Vgl. Jes. 25 : 8; 30 : 19; 35 : 10; 51 : 11; 60 : 20 e.a.; zie ook Openb. 7 : 17; 21 : 4. Er zal geen smart, geen rouw en geen angst meer zijn.

[2]) In stoute beeldspraak tekent de profeet, wat boven het aardse, het tijdelijke, het begrijpelijke uitgaat, vgl. Jes. 25 : 8. De zuigeling en de grijsaard worden genoemd om de indruk te wekken, dat ieder volheid van leven ontvangt. Als een jongen honderd jaar oud is, is hij geen jongen meer. Toch spreekt de profeet van een jongen van 100 jaar. In het nieuwe Jeruzalem is geen zondaar meer. En het is ook onmogelijk en onaanvaardbaar, dat *een zondaar* in het land van de zegen oud wordt, omdat het oud worden immers juist een teken is van de zegen voor die God vrezen. Daarom is het duidelijk, dat de profeet hier het menselijk onbestaanbare en onmogelijke noemt, om daardoor uit te beelden, dat het leven en de zegen alle grenzen doorbreken en boven alle maten uitgaan. De zegen is zo groot, dat om zo te zeggen de zondaar nog honderd jaar wordt. Maar dit is uitbeelding van volmaakte zegen en eeuwig leven van de rechtvaardigen. We denken hier aan een oxymoron.

[3]) Vgl. Jes. 62 : 8, 9 e.a. Men zie Levit. 26 en Deut. 28. Voor de tegenstelling zie b.v. Jes. 1 : 7. Een letterlijke opvatting is niet bedoeld. De zegen wordt hier uitgebeeld. Men mag deze profetie echter ook niet verspiritualiseren. Ook moet men het perspectief in de profetie niet vergeten.

[4]) De bomen hebben dikwijls een lange levensduur, vandaar dit beeld. Men denke ook aan Ps. 92 : 13 v.; Jes. 61 : 3 e.a.

[5]) Vgl. Hab. 2 : 13.

de [1]). Want zij zullen een geslacht van door de HERE gezegenden [2]) zijn, en hun nakomelingen zullen bij hen zijn en in dezelfde zegen delen [3]).

24 En het zal geschieden, dat Ik, eer zij roepen, zal antwoorden, dat Ik, terwijl zij nog spreken, verhoren zal [4]).

25 De wolf en het lam zullen eendrachtig bij elkander weiden, en de leeuw zal stro eten als het rund [5]), en de slang zal stof tot spijze hebben [6]). Men zal geen kwaad doen noch verderf stichten op heel mijn heilige berg [7]), zegt de HERE.

---

[1]) Vgl. Jes. 44 : 3; 49 : 4; 61 : 8, 9 e.a. De kinderen zullen eeuwig genieten van de zegen des HEREN met alle vorige geslachten, zie het slot van dit vs.

[2]) De bedoeling van de tekening, die de profeet ontworpen heeft, wordt nu duidelijk in het licht gesteld: de burgers van het nieuwe Jeruzalem mogen zich verheugen en verlustigen in de volkomen eeuwige zegen des HEREN.

[3]) De geslachten zullen samen van de eeuwige zegen genieten. Vgl. voor de zin van de woorden Job 21 : 8.

[4]) Dit gaat nog weer uit boven hetgeen gezegd is in Jes. 30 : 19; 58 : 9. Heerlijker gebedsverhoring kan niet beloofd worden.

[5]) Een vrije en verkorte weergave van de tekening in Jes. 11 : 6-8. Voor de betekenis zie daar.

[6]) Dit is een aanvulling van de tekening als uitbeelding van de vloek, zie Gen. 3 : 14; vgl. ook Micha 7 : 17.

[7]) Dit is een letterlijke aanhaling uit Jes. 11 : 9; zie daar.

IV. SLOT.

DE TOEKOMST ZONDER TEMPEL, UITLOPEND OP HET EINDGERICHT MET TWEEËRLEI EEUWIG LOT. 66 : 1—24.

A. *Tempelbouw en tempeldienst veroordeeld* [1]). 66 : 1-4.

66 : 1 Zo zegt de HERE, de onwankelbare God van het verbond, die in zijn almacht, majesteit en alomtegenwoordigheid door niets kan worden ingeperkt, die ook alles draagt, dat door Hem in het aanzijn is geroepen: De hemel is mijn troon [2]) en de aarde de voetbank voor mijn voeten [3]). Waar zou dan het huis zijn, dat gij Mij zoudt bouwen [4]), en waar de plaats voor mijn rust [5])? Hoe zou het ooit mogelijk zijn, voor Mij een woning in gereedheid te brengen, waarin Ik zou kunnen vertoeven en verblijven? Hoe kan de gedachte in ernst overwogen worden, dat Ik, die over alles gebied en oneindig mijn schepping te boven ga,
2 in een beperkte ruimte zou kunnen wonen? Dit alles heeft immers mijn hand gemaakt [6]) en zo ontstond dit alles, luidt het woord des HEREN. Ik heb Mij echter wel een woning verkoren [7]), maar dan in het hart van mensen, aan

---

[1]) Dit gedeelte heeft betrekking op de tijd, waarin de dienst der schaduwen zal zijn opgeheven. Het is duidelijk dat de HERE een huis afwijst, dat gebouwd wordt in de gedachte, dat Hij daarin kan wonen, zoals een mens in een huis zijn woning vindt.

[2]) Vgl. Jes. 6 : 1; 33 : 5; 40 : 22, 25, 26; 57 : 15 e.a. Zie ook o.a. 1 Tim. 6 : 16.

[3]) Zie bij Jes. 60 : 13.

[4]) Vgl. o.a. 1 Kon. 8 : 27; zie ook Openb. 21 : 22.

[5]) Vgl. o.a. Ps. 132 : 8, 14; Jes. 11 : 10.

[6]) Vgl. o.a. Ps. 50; Jes. 40 : 12 v. Zie verder voor aanhaling van deze uitspraak Hand. 7 : 48-50; vgl. ook Hand. 17 : 24, 25. Voor de zin zie ook Joh. 4.

[7]) Vgl. Jes. 57 : 15.

wie Ik Mij verbinden en mijn gemeenschap schenken wil: op dezen zie Ik met liefde en welgevallen, op de ellendige [1]), die in zijn nood op Mij hoopt, op de verslagene van geest [2]), die van Mij zijn hulp, zijn heil en troost verwacht, en op hem, die vol eerbied en ontzag voor mijn woord beeft [3]).

3 Wie om zich verdienstelijk te maken een stier slacht [4]), bedrijft een zonde, niet minder erg dan wanneer hij een man zou verslaan; men kan het gerust moord en doodslag noemen. Wie een schaap offert in de gedachte, dat hij daardoor Mij verrijkt, die geeft Mij niet alleen niets, maar Hij beledigt Mij met zijn gave; het is niet meer, dan wanneer hij tot mijn eer een hond de nek zou breken [5]), terwijl dit toch een dier is, dat men aan Mij nooit offeren mocht.

Wie spijsoffer brengt in de mening, dat Ik daaraan behoefte heb en daardoor gevoed kan worden, die onteert en smaadt Mij door zijn offer. Het is als offerde hij zwijnenbloed [6]), weerzinwekkend, gruwelijk en afschuwelijk in mijn oog. Wie wierook ten gedenkoffer ontsteekt, als zou Ik door de geur daarvan aangenaam gestemd kunnen worden, die eert niet Mij, maar hij prijst een afgod [7]). Hij heeft zich immers in de dienst van afgoden laten verstrikken, omdat hij de levende God niet kent maar buigt voor een god, die niet bestaat, een bedenksel van zijn hart, een gedachtenspinsel en niets meer. Zoals zij in hun dwaasheid, eigenzinnigheid, ongeloof en ongehoorzaamheid hun eigen wegen hebben verkozen en

---

[1]) Vgl. Jes. 10 : 2; 11 : 4; 58 : 6-8 e.a.
[2]) Zie bij Jes. 57 : 15; vgl. ook b.v. Ps. 51 : 19.
[3]) Zie vs 5; vgl. Ezra 9 : 4; 10 : 3 e.a.
[4]) De profeet tekent de dienst des HEREN, die niet echt is, in beelden die moeten doen verstaan, hoe afschuwelijk en gruwelijk deze dienst wel is in het oog des HEREN.
[5]) Of: *wurgen.*
[6]) Zie bij Jes. 65 : 4. Men vgl. ook Jes. 1 : 11-15.
[7]) Het woord, voor *afgod* gebruikt, doet zijn nietswaardigheid, heilloosheid en ijdelheid in het licht treden.

hun ziel in hun afschuwwekkende gruwelen [1]) behagen
4 schept, zo zal Ik om hen overeenkomstig hun boze gezindheid en wandel te straffen, hun ongeluk verkiezen en wat hen met schrik vervult over hen brengen, omdat Ik geroepen heb, maar er niemand was, die antwoordde [2]), Ik gesproken heb, maar zij niet hebben gehoord doch gedaan, wat kwaad is in mijn ogen, en verkozen, wat Mij mishaagt [3]).

B. *Het eindgericht met tweeërlei eeuwig lot.* 66 : 5-24.

66 : 5 Hoort het woord des HEREN, gij die met eerbied en ontzag voor zijn woord beeft [4])! Uw broeders, die u haten, die in hun felle vijandschap en afkeer van mijn dienst en van mijn volk u verstoten om mijns naams wil [5]), zeggen vol hooghartige trots, in hun driest ongeloof zeker van de ijdelheid van alle verwachting van de vervulling van Gods beloften, uit lust om te spotten: Dat de HERE zijn heerlijkheid tone [6]), opdat wij ons in het zien van uw vreugde verlustigen [7])! Maar zij zullen zelf, vernederd en getroffen door mijn gericht, dat zij in hun dwaze waan onmogelijk achtten, beschaamd staan [8]).
6 Er klinkt gedruis uit de stad! Het klinkt uit de tempel [9])! De stem van de HERE, die vergelding brengt voor zijn vijanden!

---

[1]) Vgl. Deut. 29 : 16 (Ned. tekst vs 17) e.a.
[2]) Vgl. Jes. 50 : 2.
[3]) Vgl. Jes. 65 : 12.
[4]) Zie vs 2.
[5]) Vgl. Matth. 5 : 11; 24 : 9; Luc. 6 : 22; 21 : 12; Joh. 16 : 2 e.a.
[6]) Vgl. Jes. 40 : 5; 66 : 18 e.a. Men zie voor dergelijke spot b.v. Jes. 5 : 19.
[7]) Vgl. Jes. 35 : 10; 51 : 3, 11; 55 : 12; 60 : 15; 61 : 7 e.a.
[8]) Vgl. Jes. 65 : 13 e.a.
[9]) Stad en tempel moeten klaarblijkelijk in dit verband naar hun geestelijke en eeuwige zin genomen worden. De stem van de HERE komt daar vandaan. Hierdoor komt het gericht in actie, dat in het vervolg nader beschreven wordt. Daarom is er ook geen tegenstrijdigheid met Jes. 66 : 1, 2; vgl. ook nog Jerem. 25 : 30; Joël 3 : 16; Amos 1 : 2.

7 Voordat zij smarten kreeg, heeft zij gebaard [1]). Voordat de weeën haar overvielen, heeft zij een mannelijk kind [2]) ter wereld gebracht.
8 Wie heeft ooit zo iets gehoord? Wie heeft ooit iets dergelijks gezien? Wordt een land [3]) op één dag voortgebracht of een volk op eenmaal geboren? Is dit niet ondenkbaar, onvoorstelbaar en onmogelijk naar menselijke maatstaf? Maar Sion heeft nauwelijks [4]) barensweeën gekregen, of zij baarde haar zonen. Aan haar is vervuld, wat onmogelijk werd geacht.
9 Zou Ik ontsluiting geven en niet doen baren? zegt de HERE. Of zou Ik iemand zijn, die doet baren en dan toesluit [5])? zegt uw God.
10 Verheugt u met Jeruzalem [6]) en juicht over haar, gij allen die haar liefhebt! Verblijdt u met haar in diepe vreugde en alles overstemmende blijdschap, gij allen die
11 over haar treurt [7]), opdat gij zuigt en u verzadigt aan haar borst vol van vertroosting [8]), opdat gij u met volle teugen laaft en te goed doet aan haar overvloed [9]) van heerlijkheid.
12 Want zo zegt de HERE, de onwankelbare God van het verbond: Zie, Ik doe haar de vrede toestromen als een

---

[1]) Vgl. o.a. Jes. 49 : 17-21; 54 : 1 v. Wat in dergelijke plaatsen is voorzegd, komt hier tot zijn culminatiepunt. Het slotaccoord is het diepst en het rijkst.

[2]) Vgl. Openb. 12 : 5.

[3]) De bedoeling zal zijn: de bevolking van een land.

[4]) Zie vs 7. Men heeft hier met beelden te maken. Daarom kan de voorstelling wel iets wisselen. Maar wezenlijk is er gelijkheid. Zonder smart en pijn wordt tenslotte het volk van God, dat eeuwig leven ontvangt en geniet, geboren. En het komt om zo te zeggen ook op één dag ter wereld. De wedergeboorte en wederopstanding zijn hierbij klaarblijkelijk in geding.

[5]) De bedoeling is, dat de HERE zijn werk volbrengt. Hij doet het volle en volkomen volk naar zijn wil ter wereld komen. Wat Hij begint, dat zal Hij ook voleindigen.

[6]) Men moet zich met en over Jeruzalem verheugen, omdat zij door de HERE gezegend wordt. En de zegen komt in en door Jeruzalem naar haar geestelijke en eeuwige zin tot het volk, dat de zegeningen des HEREN eeuwig zal genieten. Jeruzalem kan echter ook zelf dit volk voorstellen.

[7]) Vgl. Jes. 57 : 18; 60 : 20; 61 : 2, 3.

[8]) Vgl. Jes. 40 : 1; 51 : 3, 12; 52 : 9; 61 : 2; 66 : 13 e.a. Voor het beeld zie b.v. Jes. 49 : 23; 60 : 16.

[9]) De vertaling van het N.B.G. kiest met anderen voor de weergave: *moederborst.*

rivier [1]) en de heerlijkheid van de volken [2]) als een overvolle beek. En gij zult zuigen [3]). Gij zult op de heup gedragen en op de knieën gekoesterd worden [4]).
13 Als iemand, dien zijn moeder [5]) troost, zo zal Ik u troosten [6]), ja, in Jeruzalem zult gij getroost [6]) worden.
14 Als gij het ziet, zal uw hart zich verblijden [7]), en uw gebeente zal gedijen [8]) als het jonge groen [9]). De hand des HEREN zal zich aan zijn knechten [10]) doen kennen, maar Hij zal toornen op zijn vijanden.
15 Want zie, de HERE zal komen in [11]) vuur, en zijn wagens [12]) zullen zijn als een stormwind, om naar recht zijn toorn te openbaren in gloed en zijn dreiging in vuurvlammen [13]).
16 Want te vuur en te zwaard [14]) zal de HERE gericht oefenen over alle vlees. Wanneer Hij in geduchtheid over al wat leeft zijn oordeel zal laten gaan en zijn heiligheid in toorn doet gelden en gevoelen, dan zullen de door de
17 HERE verslagenen vele zijn. Zij, die zich heiligen en reinigen, om achter de éne man in hun midden aan naar de hoven [15]) te gaan, die zwijnenvlees [16]) eten en gruwelijke

---

[1]) Vgl. Jes. 48 : 18 e.a.
[2]) Vgl. Jes. 60 : 5 v., 11; 61 : 6 e.a.
[3]) Zie vs 11.
[4]) Vgl. Jes. 49 : 22; 60 : 4; zie ook Num. 11 : 12. In het slotaccoord is de toon ook hier voller, dieper, rijker, dan in verwante uitspraken.
[5]) Vgl. Jes. 49 : 15 e.a.
[6]) Zie bij vs 11.
[7]) Vgl. Jes. 53 : 11; 60 : 5.
[8]) Vgl. Jes. 58 : 11 e.a.
[9]) Vgl. Ps. 1 : 3; Jes. 44 : 4; 58 : 11 e.a.
[10]) Vgl. Jes. 41 : 8 e.a.
[11]) Er is ook een lezing: *als vuur*. De betekenis verschilt in wezen niet. Wnat bij beide lezingen wordt toch bedoeld, dat het vuur beeld is van de gerechtigheid en heiligheid van God, die zich in toorn en gericht openbaart.
[12]) Hiermee kan de hemelse legermacht bedoeld zijn. Het is ook mogelijk aan Gods optreden in majesteit, macht en snelheid te denken.
[13]) Vgl. Jes. 10 : 17; 29 : 6; 30 : 27 e.a.
[14]) Vgl. Jes. 27 : 1; 34 : 5 v.; 42 : 13 e.a.
[15]) Voor de hoven zie Jes. 1 : 29; 65 : 3. De bedoeling schijnt te zijn, dat één man voorgaat, die de leiding heeft bij de dienst van de afgoden. De profeet grijpt voorbeelden uit het leven in het O.T., om de afgodendienst van alle tijden te kenschetsen.
[16]) Vgl. Jes. 65 : 4; 66 : 3. Dit afschuwwekkende onder Israël moet ook als voorbeeld dienen voor de afschuwwekkende daden van de goddelozen.

beesten [1]) en muizen [2]), zullen tezamen, door het gericht
18 getroffen, verdwijnen, luidt het woord des HEREN. Ik ken [3]) immers hun werken en hun gedachten. De tijd komt, om alle volken en talen te vergaderen, en zij zullen komen en mijn heerlijkheid zien [4]).
19 Ik zal onder hen een teken [5]) doen en Ik zal uit hen ontkomenen zenden [6]) naar de volken, Tarsis [7]), Pul en Lud [8]), die de boog spannen, Tubal [9]) en Javan [10]), de verre kustlanden [11]), die de tijding aangaande Mij niet gehoord hebben en mijn heerlijkheid [12]) niet hebben gezien, om mijn heerlijkheid [12]) onder de volken te verkondigen.
20 En zij zullen, tot geloof gekomen onder invloed van de prediking in dienstvaardigheid uit liefde tot Mij, tot mijn dienst en mijn volk, al uw broeders brengen uit alle volken als een offer voor de HERE [13]), op paarden en op wagens en op draagstoelen en op muildieren en op snelle kamelen [14]), zegt de HERE, zoals de Israëlieten het offer

---

[1]) Zie Levit. 11 : 41.
[2]) Zie Levit. 11 : 29.
[3]) Op grond van oude vertalingen wordt dit werkwoord, dat in de Hebr. tekst ontbreekt, ingevoegd.
[4]) Zie bij vs 5.
[5]) Op wonderlijke wijze zal de HERE Zich in geduchtheid openbaren tot redding en gericht.
[6]) De profeet spreekt weer in beelden, die een indruk moeten wekken van Gods wonderbaar bestuur en werk. Hij schakelt mensen, die verlost zijn, in bij de prediking aan alle volken. En zo loopt alles uit op de grote dag van de verschijning des HEREN tot behoud en tot gericht.
[7]) Vgl. Jes. 2 : 16; 60 : 9.
[8]) Wellicht is met enkele oude vertalingen te lezen: *Put en Lud;* vgl. Jerem. 46 : 9; Ezech. 27 : 10; 30 : 5. Zie ook Gen. 10 : 6, 13.
[9]) Het land der Tibarenen bij de Kaukasus, vgl. Ezech. 27 : 13; 38 : 2 v.; 39 : 1. Zie ook Gen. 10 : 2.
[10]) Griekenland, vgl. Gen. 10 : 2 e.a.
[11]) Vgl. Jes. 41 : 1 e.a.
[12]) Zie bij vs 5.
[13]) Vgl. Jes. 49 : 22; 60 : 9; 66 : 12 e.a.; zie ook Rom. 15 : 16. De toebrenging van de heidenen wordt hier weer in een machtige tekening uitgebeeld. In dit slotaccoord gaat de tekening nog weer boven de vroeger gegevene uit.
[14]) Deze opsomming dient om de grootsheid en heerlijkheid van de toebrenging der heidenen te beter te doen verstaan. Wat hier uitgebeeld wordt, gaat boven het aardse en grijpbare uit. Het is een wonderwerk van de almachtige God.

in rein vaatwerk naar het huis des HEREN brengen [1]). En ook uit hen zal Ik er nemen tot priesters, tot Levieten [2]), zegt de HERE.

22 Want zoals de nieuwe hemelen en de nieuwe aarde [3]), die Ik door mijn almacht maken zal, voor mijn aangezicht zullen blijven bestaan, luidt het woord des HEREN, zo zal uw nageslacht en uw naam onaantastbaar en onvernietigbaar blijven bestaan [4]).

23 En het zal geschieden van nieuwe maan tot nieuwe maan en van sabbat tot sabbat, dat alle vlees [5]) zal komen om zich voor mijn aangezicht neer te buigen [6]), zegt de HERE.

24 En zij zullen uitgaan [7]) en met verlustiging in mijn gerechtigheid aanschouwen de lijken [8]) van de mannen,

---

[1]) Dat hier bedoeld wordt, dat de volken zich geven aan de dienst des HEREN, ingelijfd in het volk van het verbond, blijkt ook uit de vergelijking. De tocht van de volken is een offerdienst. Men brengt in de voorstelling mensen als offer. Maar men geeft daarin zichzelf. Vgl. Jes. 56 : 7; 60 : 7; 60 : 9. Zie Jes. 49 : 22; 60 : 4; 66 : 12.

[2]) Uit hen, die deelnemen aan de offertocht, neemt de HERE er tot priesters, tot Levieten. Dit is ook klaarblijkelijk een beeld. In Jes. 61 : 5 en 6 zijn in de voorstelling vreemden en vreemdelingen herders, akkerlieden en wijngaardeniers, maar de Israëlieten priesters des HEREN. Hier worden uit hen, die daar als dienaren van Israël getekend worden, mensen tot priesters, tot Levieten gemaakt. Daaruit blijkt, dat de profetie in Oud-Testamentische vormen uitbeeldt, wat ver boven de oude bedeling uitgaat. De bedoeling is, te doen verstaan, dat alle gelovigen zullen delen in de gemeenschap met God, en dat het priesterschap niet meer tot Israël en tot de priesterfamilie beperkt blijft. In werkelijkheid zullen allen priesters des HEREN zijn, al wordt dit niet rechtstreeks gezegd.

[3]) Vgl. Jes. 51 : 6; 60 : 19 v.; 65 : 17; 2 Petr. 3 : 13; Openb. 21 : 1.

[4]) Vgl. Jes. 48 : 19 e.a.

[5]) Al wat leeft, alle door gerechtigheid geredden.

[6]) Deze voorstelling kan niet letterlijk worden opgevat. Hoe zouden alle gerechtvaardigden telkens weer naar Jeruzalem kunnen opgaan? Hier wordt in Oud-Testamentische vormen op machtige wijze uitgebeeld de volmaakte eeuwige dienst des HEREN. Deze dienst gaat boven tijd, zinnen, begrip en bevatting uit.

[7]) Wie opgaan, gaan ook weer uit. Het beeld wordt dus volgehouden, maar nu, om aan te geven, dat de door het gericht des HEREN getroffenen buiten de stad, buiten de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zijn, vgl. o.a. Openb. 22 : 15.

[8]) Dit zijn levende lijken, d.w.z. mensen, die de eeuwige dood zijn ingegaan en naar ziel en lichaam de eeuwige straf ondergaan.

die van Mij afvallig geworden zijn. Want hun worm zal niet sterven en hun vuur zal niet uitdoven [1]). En zij zullen een afgrijzen [2]) wezen voor alle vlees [3]).

---

[1]) Vgl. Jes. 34 : 10. Zie voor de tegenstelling b.v. Jes. 26 : 19. Het aangrijpende woord van Jesaja wordt door de Here Christus overgenomen in Marc. 9 : 44, 46, 48.

[2]) Vgl. Dan. 12 : 2.

[3]) Zie bij vs 23. Typerend en opmerkelijk is het, dat dit het laatste woord van het boek Jesaja is, dat op zo machtige wijze het evangelie verkondigt.

INHOUD.

Ter inleiding 5

HET TROOSTBOEK. 40 : 1—66 : 24. 9

DE HERE BETOONT ZICH DE LEVENDE GOD DOOR DE BELOFTE VAN TIJDELIJKE EN EEUWIGE VERLOSSING DOOR ZIJN KOMST TOT BEHOUD EN TOT GERICHT

I. KORTE SAAMVATTING. 40 : 1-31. 9

DE HERE KOMT. HIJ IS DE ONVERGELIJKELIJK GROTE GOD, DIE KRACHT GEEFT.

A. *De troost van de verlossing door de komst des HEREN.* 40 : 1-11. 9

B. *De Verlosser is de onvergelijkelijk hoog verheven God.* 40 : 12-26. 14

C. *De eeuwige almachtige God geeft kracht aan zijn volk.* 40 : 27-31. 18

II. DE ONTVOUWING. 41 : 1-55 : 13. 20

DE RECHTSSTRIJD TUSSEN DE LEVENDE GOD EN DE AFGODEN GEWONNEN DOOR DE BELOFTE VAN VAN TIJDELIJKE EN EEUWIGE VERLOSSING EN GERICHT DOOR DE KOMST DES HEREN.

A. *De eerste rechtsstrijd.* 41 : 1-20. 20

a. De eerste voorzegging van Kores' optreden. 41 : 1-7. 20

b. Israël moet zonder vrees de verlossing verwachten. 41 : 8-20. 22

B. *De tweede rechtsstrijd.* 41 : 21—43 : 8. 25

a. Opnieuw voorzegging van Kores' optreden. 41 : 21-29. 25
b. De eerste profetie van de lijdende Knecht des HEREN. 42 : 1-7. 27
c. Oproep tot de lof des HEREN in een nieuw lied. 42 : 8-12. 29
d. De HERE zal uittrekken tot de strijd. 42 : 13-17. . 31
e. Oproep tot en tekening van doven en blinden. 42 : 18-25. 32
f. De belofte van de verlossing van doven en blinden. 43 : 1-8 33

C. *De derde rechtsstrijd.* 43 : 9—44 : 5. 35

a. Voorzegging van de bevrijding uit Babel. 43 : 9-21. 35
b. De reden van de verlossing ligt alleen in God. 43 : 22—44 : 5. 37

D. *De vierde rechtsstrijd.* 44 : 6—45 : 19. 40

a. Buiten de HERE is er geen God. 44 : 6-23. . . 40
b. De eerste voorzegging van Kores met zijn naam. 44 : 24—45 : 8. 44
c. De vrijmachtige God van Israël zendt Kores. 45 : 9-13 47
d. Vreemde volken komen tot Sion. 45 : 14-19. . . . 48

E. *De vijfde rechtsstrijd.* 45 : 20—47 : 15. 50

a. De HERE alleen voorzegt de toekomst. 45 : 20-25. . 50
b. De goden van Babel redden niet. Kores komt, door de HERE geroepen. 46 : 1-13. 52
c. De ondergang van Babel. 47 : 1-15. 54

F. *De zesde rechtsstrijd.* 48 : 1—49 : 26. 58

a. De profetie als ontdekking van Israëls ongeloof. 48 : 1-11. 58
b. Het wonderbare van de voorzegging van Kores' komst. 48 : 12-19. 60
c. Een lied van de bevrijding uit Babel. 48 : 20-22. . 62
d. De tweede profetie van de lijdende Knecht des HEREN. 49 : 1-13. 63
e. De HERE zal Sion niet verlaten noch vergeten. 49 : 14-26. 66

G. *De zevende rechtsstrijd.* 50 : 1—51 : 23. 69

a. Om eigen zonde is Israël verkocht en verstoten. 50 : 1-3. 69
b. De derde profetie van de lijdende Knecht des HEREN. 50 : 4-11. 71
c. Opwekking om naar de HERE te luisteren. 51 : 1-8. 73
d. Opwekking tot opwaking van de arm des HEREN. 51 : 9-11. 75
e. De Trooster van de vreesachtigen. 51 : 12-16. . . 76
f. De beker der bedwelming wordt weggenomen. 51 : 17-23. 77

H. *De triumf van de gerechtigheid in de rechtsstrijd.* 52 : 1—55 : 13. 79

a. Sion wordt gelost en verhoogd. 52 : 1—6. 79
b. De heerlijkheid van de bevrijding. 52 : 7-10. . . 80
c. Oproep tot vertrek uit het land der ballingschap. 52 : 11-12. 82
d. De vierde profetie van de lijdende Knecht des HEREN. 52 : 13—53 : 12. 82
e. De kinderzegen, heerlijkheid en veiligheid van Sion. 54 : 1-17. 88
f. De dringende nodiging tot het heil. 55 : 1-13. . . 93

III. TOEPASSING EN AANVULLING. 56 : 1—65 : 25. . 98

HET DEELGENOOTSCHAP AAN, DE WEG NAAR, DE HEERLIJKHEID VAN, DE TEGENSTELLING TOT EN DE BOETVAARDIGHEID DOOR EN VOOR DE REDDENDE GERECHTIGHEID EN HET HEIL.

A. *Het heil is ook voor vreemdelingen en ontmanden.* 56 : 1-8. 98

B. Zonde, gericht en genezing. 56 : 9—57 : 21. 101

a. De zonde van leidslieden en volk. 56 : 9—57 : 13 101
b. De troost van de verbrijzelden en neergebogenen van geest. 57 : 14-21. 105

C. *Geen valse maar ware godsdienst is de HERE aangenaam.* 58 : 1-14. 108

D. *Geen verlossing zonder bekering.* 59 : 1-21. 112

E. *Het heerlijk heil van Sion en de wraak over Edom.* 60 : 1—63 : 6. 117

a. Sions heerlijkheid. 60 : 1-22. 117
b. De Boodschapper en Bewerker van het heil. 61 : 1-11. 123
c. Sions heil komt op Gods tijd. 62 : 1-12. . . . 126
d. Het wraakgericht over Edom. 63 : 1-6. 130

F. *Het gebed van een boeteling en het antwoord van de HERE.* 63 : 7—65 : 25. 132

a. Het gebed van een boeteling. 63 : 7—64 : 12. . . 132
b. Het antwoord van de HERE. 65 : 1-25. . . . 137

IV. SLOT. 66 : 1-24. 143

DE TOEKOMST ZONDER TEMPEL, UITLOPEND OP HET EINDGERICHT MET TWEEËRLEI EEUWIG LOT.

A. *Tempelbouw en tempeldienst veroordeeld.* 66 : 1-4. . 143

B. *Het eindgericht met tweeërlei eeuwig lot.* 66 : 5-24. . 145